Pr. Dr. Ioan Lazăr

ASCEZĂ ȘI PREOȚIE ÎN EVERGHETINOSUL

Apare cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului Dr. Timotei Seviciu
Arhiepiscopul Aradului

Universitatea „Aurel Vlaicu" Arad
2019

ASCEZĂ ȘI PREOȚIE ÎN EVERGHETINOSUL

Autor: Pr. Dr. Ioan Lazăr
Copertă și tehnoredactare: Toma S. Muntean

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
LAZĂR, IOAN
Asceză și preoție în Everghetinosul / pr. dr. Ioan Lazăr.
- Arad : Editura Universității "Aurel Vlaicu", 2019
ISBN 978-973-752-821-6
2

CUPRINS

Prefață _ 13

INTRODUCERE _ 17

1. *Everghetinosul* – terapeutica duhovnicească în Răsăritul creștin _ 17
1.1. *Everghetinosul* – istoric, structură și conţinut _ 17
1.2. *Everghetinosul* – paternitate duhovnicească _ 24
1.3. *Everghetinosul* – izvoare și filiaţie duhovnicească _ 27

2. ASCEZĂ ȘI DESĂVÂRȘIRE ÎN EVERGHETINOSUL _ 37

2.1. Rolul și semnificaţia ascezei în Răsăritul creștin _ 37
2.2. Trepte ale ascezei în Everghetinosul _ 47
2.2.1.Nădejde și pocăință _ 47
Virtutea nădejdii _ 47
Conștiința – dar de la Dumnezeu _ 51
Luarea aminte la sine _ 52
Pocăința - virtute și taină _ 54

2.2.2. Gândul la moarte _ 66
Pomenirea morții și a judecății _ 66
Umbrirea dumnezeiască _ 69
Moarte și trezire _ 70

Locul și starea sufletului după moarte _ 71
Înfricoșătoarea judecată _ 73
Veselia din ceruri _ 75
Slujbe și rugăciuni pentru cei adormiți _ 76

2.2.3. Depărtarea de deșertăciunile lumii _ 79
Cugetul lumesc _ 79
Locul mântuirii _ 81
Depărtarea de cei ce nu poartă grijă de suflet și de eretici _ 84
Viețuirea și slujirea monahului _ 91
Apropierea de cei îmbunătățiți duhovnicește _ 97
Comuniunea Bisericii _ 101

2.2.4. Fericita ascultare _ 104
Virtutea ascultării _ 104
Povața Părinților _ 107
Nesupunerea și cârtirea _ 113
Îndrăzneala și râsul _ 114
Încrederea în părintele duhovnicesc _ 116
Smerenie și mântuire _ 117
Înjosirea nepotrivită _ 125
Voia lui Dumnezeu _ 126

2.2.5. Liniștirea _ 131
Opriți-vă și cunoașteți _ 131
Cinci lucrării ale liniștirii _ 133
Crucea singurătății _ 135

2.2.6. Răbdarea _ 140
Virtutea răbdării _ 140
Lupta cu duhul mâniei _ 141
Răbdare și nerăutate _ 146

2.2.7. Rugăciune și slujire _ 148
Starea de rugăciune _ 148

Ora et labora _ 152
Rugăciune și virtute _ 159
Răspunsuri la rugăciune _ 160
Rugăciunea liturgică _ 162
Cântarea în Biserică _ 165

2.2.8. Privegherea _ 170
Nevoia de priveghere și de somn _ 170
Visele și ispitele lor _ 174
Paza minții și a gândurilor _ 179
Lupta cu duhul akediei și întristării _ 180

2.2.9. Înfrânarea _ 185
Postul-înfrânare și jertfă _ 185
Postul și milostenia _ 192
Postul și contemplația la Părinții sfinți _ 194
Bucuria praznicului _ 195
Lupta cu duhul desfrânării _ 198
Haina creștinului _ 206
Femei și ispite _ 208

2.2.10. Plânsul duhovnicesc _ 212
Lacrimile duhovnicești – dar de la Dumnezeu _ 212
Deosebirea lacrimilor _ 214

2.2.11. Cuvântul și tăcerea _ 216
Cuvânt și tăcere _ 216
Binecuvântare și blestem _ 219
Minciuna și clevetire _ 224
Osândirea și pomenirea de rău _ 226
Legătura jurământului _ 229

2.2.12.Curățire și nepătimire _ 232
Măsurile nepătimirii _ 232

3.IUBIRE ȘI LUMINĂ ÎN EVERGHETINOSUL _ 239

3.1. Iubirea lui Dumnezeu _ 239
3.2. Vederea lui Dumnezeu _ 245
3.3. Lumina dumnezeiască _ 254
3.4. Harisme și harismatici _ 259
3.5. Înțelegerea Scripturilor _ 264
3.6. Theologhisirea _ 266

4. PREOȚIE ȘI DUHOVNICIE ÎN EVERGHETINOSUL _ 271

Preliminarii _ 271

4.1.Chemarea la preoție _ 274
Preoția – dar de la Dumnezeu _ 274
Pilde de chemare la preoție _ 280

4.2.Preoția și împlinirea virtuților _ 283
Viața lăuntrică a preotului _ 283
Nepătimirea îngerească a preotului _ 286
Slujirea zilnică _ 287
Nevrednicie și suferință _ 288

4.3. Preoţia și Tainele Bisericii _ 291
Euharistia și viața veșnică _ 291
Întâlnirea cu Hristos _ 295
Împărtășirea în fiecare zi _ 299
Împărtășirea pustnicului _ 302
Îndoieli și arătări _ 302
Oprirea de la Împărtășanie _ 305

4.4. Preoția și misiunea propovăduirii _ 307
Porunca propovăduirii _ 307
Virtute și propovăduire _ 309

4.5. Păstorul cel Bun _ 313
Harisma păstorului _ 313
Pilde de păstori de suflete _ 315
Răsplata îndrumării _ 317
Răbdarea și bunătatea păstorului de suflete _ 318
Nădejde și blândețe _ 325

CONCLUZII _ 329

BIBLIOGRAFIE _ 341

PREFAȚĂ

Lucrarea *Asceză și Preoție în Everghetinos* evidențiază temele esențiale ale spiritualității răsăritene, într-o analiză și prezentare personală a autorului, preot duhovnic la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Arad. Deși formarea sa teologică a fost încununată cu o interesantă teză de doctorat la disciplina Teologie Dogmatică, pe o temă la interferența dogmei și a cultului Bisericii cu referire specială la gnoseologia teologică în textele Penticostarului, părintele Ioan Lazăr a dezvoltat, în ultima perioadă, o reflecție teologică asupra unor texte esențiale ale spiritualității răsăritene concentrate în *Everghetinos*. Identificându-i geneza, paternitatea și filiațiile duhovnicești, precum și structura interioară, părintele Ioan Lazăr ne conduce într-un univers duhovnicesc populat de sfinți și de creștini angajați pe drumul sfințeniei Bisericii. Reflecția asupra textelor *Everghetinos*-ului deschide o nouă arie de cercetare în care sunt implicate concepte și conținuturi specifice spiritualității Bisericii, acestea fiind izvorâte din experiența persoanală și comunitară a Părinților Bisericii, o experiență integrată eclesial și în comuniunea Preasfintei Treimi.

Abordarea temei este sistematică, având atât o dimensiune teologică, cât și una istorică, fără să lipsească exprimarea unor principii clare în care să fie identificat urcușul omului spre desăvârșire. Analiza autorului este concen-

trată în textele de referință ale *Everghetinos*-ului din care transpare rolul ascezei și treptele acesteia, precum și dimensiunea mistică a vederii lui Dumnezeu, a unirii omului cu Dumnezeu în har. Temele spiritualității Bisericii, de la lepădarea de lume, rugăciune, gândul la moarte, ascultarea, răbdarea, smerita cugetare, înfrânarea, lacrimile, și până la modul în care omul înaintează în desăvârșire sunt așezate de autor într-o ordine sistematică implicită, având în centru pocăința și despătimirea. Totodată, autorul descoperă, în textele *Everghetinos*-ului, indicii elocvente privind Taina Preoției și rolul acesteia în desăvârșirea creștină. De aceea, preoția este văzută ca dar și slujire fiind strâns legată de exigențele împlinirii virtuților și a îndrumării duhovnicești.

Autorul reușește să ne ofere în această lucrare un important "ghid" teologic la un fascinant "îndrumar duhovnicesc" deosebit de profund și asumat în viața duhovnicească a monahilor și a multor creștini viețuitori în lumea actuală. Pentru aceasta împletește analiza cu sinteza, expunerea cu reflecția teologică, problematizarea cu demonstrația, toate într-o interesantă lectură teologică. Prin expozeul teologic din această lucrare participăm la o experiență asumată în Tradiția Bisericii, fiind în proximitatea atâtor vieți de sfinți care au asumat prin asceză și virtuți căile desăvârșirii ca experiență personală a Treimii. Preocuparea autorului se arată și în direcția unei experiențe sacramentale-eclesiale, arătând că în Răsăritul creștin, pe de o parte teologia și viața au stat întotdeauna în unitate, iar pe de altă parte, baza și scopul viețuirii ascetic-mistice a fost Treimea, Tatăl, Fiul, Duhul Sfânt. Dintr-o altă perspectivă, autorul subliniază unitatea dintre asceză și mistică, precum și importanța relației părinte duhovnicesc-ucenic în procesul desăvârșirii persoanei umane în virtute. Toate acestea nu relevează un simplu moralism, nici individualism, ci legătura interioară dintre persoană și ontologie, precum și unirea nemijlocită a omului cu Dumnezeu în harul îndumnezeitor.

Evergetinos-ul nu este atât o carte a conceptelor, deși acestea nu lipsesc întrucât prin ele se exprimă conținuturi de viață, cât o carte a modelelor, iar în lucrarea aceasta autorul reușește să exprime convingător acest adevăr. Faptul că autorul reușește să contextualizeze evoluția textelor *Everghetinos*-ului și, mai ales, să ofere conexiuni nuanțate între acestea și ansamblul spiritualității răsăritene, utilizând o extinsă reflecție asupra unor texte aparținătoare unor teologi consacrați ai secolului al XX-lea, arată preocuparea acestuia pentru o viziune teologică riguros articulată asupra textelor conținute în *Everghetinos*. Lucrarea scrisă de preotul dr. Ioan Lazăr se prezintă ca un *ghid* util în universul înălțător ale Everghetinos-ului, fiind un punct de referință în aria cercetării de la care autorul poate să urce spre noi înțelesuri și semnificații ale spiritualității Bisericii Ortodoxe.

Efortul teologic al părintelui dr. Ioan Lazăr este meritoriu, în contextul teologiei actuale, întrucât ne readuce în atenție o sinteză de texte patristice printr-o analiză care se cere mereu aprofundată în perspectiva unei teologii vii și experimentale, racordate la spiritualitatea Bisericii. Dacă privim acest efort din perspectiva teologiei Bisericii, înțelegem acest demers ca unul ce se integrează în noile perspective ale teologiei și anume de a privi în unitate teologia-experiența și viața Bisericii. Părintele Ioan Lazăr ne oferă această lucrare teologică în congruență cu slujirea altarului și cu formarea duhovnicească pe care cu dăruire o desfășoară în spațiul teologic-duhovnicesc al Facultății de Teologie Ortodoxă din Arad.

Pr. Prof. Univ. Dr. Cristinel Ioja

1. INTRODUCERE

1.*Everghetinosul*- terapeutica duhovnicească în Răsăritul creștin

1.1.Everghetinosul - istoric, structură și conținut

Cuvântul *Everghetinos* se traduce în limba română ca *binefăcător.* În această lucrare prin *Everghetinos,* se poate înțelege *Păstorul cel Bun* mântuitor, izbăvitor și binefăcător. Omul, prin natura sa, iubește binele și îl dorește, se bucură atunci când este considerat a fi un om bun, și se mâhnește când este socotit a fi om rău. Conștiința îi spune, că menirea sa este să fie bun. Dumnezeu este Binele și El se află înlăuntrul fiecărui om, se oferă tuturor, căci toți oamenii sunt după chipul și după asemănarea Lui (Fac. 1,26), iar faptul de a și-L însuși devine scopul împlinirii poruncilor. Omul fără Dumnezeu, nu poate fi bun chiar dacă vrea să fie: „Că nimeni nu este bun, fără numai Domnul Dumnezeu" (Mc. 10, 18). Dumnezeu, pe toate le-a făcut „bune foarte" (Fac. 1,31). Calitatea făpturilor de a fi bune, se judecă după rostul creației[1]. Prin căderea în păcat, omul s-a înstrăinat de Dumnezeu și-a pierdut frumusețea cea dintâi și s-a rupt de izvorul binelui. Revenirea omului la starea cea dintâi, presupune curățirea inimii și eliberarea din robia

[1] Pr. Prof. dr. Georgios I. Mantzaridis, *Morala creștină* , trad. Diac. Drd. Cornel Constantin Coman, Editura Bizantină, București 2006, p. 13

patimilor. Mântuirea este „vindecarea naturii umane de păcat, de moarte și de coruptibilitate sau stricăciune”[2]. Dacă boala este o consecință a păcatului, vindecarea este o lucrare a harului Duhului Sfânt. Mântuitorul Hristos a vindecat pe cei bolnavi întâlniți în calea Lui, sau care au fost aduși la El, prin puterea și Duhul lui Dumnezeu[3]. Asceza este o luptă pentru revenirea omului, la starea de bunătate. Despre răspunsul omului, la bunătatea lui Dumnezeu, Sfântul Nicolae Cabasila spune că pentru bunătățile pe care Dumnezeu le dă oamenilor, cere în schimb dragostea lor. Când Duhul cel Sfânt coboară în suflet, printre darurile pe care le face, sunt bunătatea și facerea de bine. Căci «roadă duhului este *dragostea, pacea, bucuria, îndelunga- răbdare, bunătatea, facerea de bine, credința, blândețile, înfrânarea, curăția* »(Gal. 5,22)”[4]. Dacă bunătatea omului îmblânzește fiarele, răutatea lui le-a înrăit și a distrus toată armonia din natură. Prin ajungerea la starea de desăvârșire se realizează și armonia lumii înconjurătoare[5]. Părintele Stăniloae spune:

> „bunătatea, unită cu atotputernicia și cunoașterea lui Dumnezeu, se exercită neîncetat și în relația cu lumea creată. Dumnezeu, ca existență necauzată a tuturor celor cauzate din bunătate, cu atotputernicie și deplină cunoaștere, nu încetează nici o clipă să lucreze spre folosul lor”[6].

[2] Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Făclii de înviere*, Editura Basilica, 2008, p. 137

[3] Pr. Dr. Adrian Murg, *Soteriologia scrierilor lucanice*, Editura Universității Aurel Vlaicu, Arad, 2011, p. 128

[4] Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001, p. 88

[5] Nichifor Crainic, *Sfințenia-împlinirea umanului*, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1993, p. 89

[6] Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Sfânta Treime sau la început a fost iubirea*,

Cartea *Everghetinosul* are rostul, de a ajuta omul să-și vindece firea și să revină la starea de bunătate, la frumusețea cea dintâi. *Everghetinosul* este un izvor de leacuri potrivite pentru cei toți cei osteniți și împovărați de oboseala luptelor din această lume. El este alcătuit tematic și fiecare găsește în conținutul său, descrierea bolii și leacul potrivit. Aceste leacuri au fost folosite, de Părinții cei din vechime care au dobândit prin ele, sănătatea sufletească și bunătatea cea întru Dumnezeu iar apoi ne-au transmis și nouă aceste învățături, vrednice de crezare[7]. Din *Everghetinosul* știm că trei sunt faptele bune, pe care dacă le va vedea mintea la sine, crede că a ajuns la nemurire: dreapta socoteală, înainte-vederea și a nu se îndupleca de vreun lucru străin[8]. Alte trei fapte bune, dăruiesc lumină minții: a nu vedea vicleșugul vreunui om, a face bine celor ce-ți fac rău și a suferi fără tulburare cele ce vin asupra ta[9]. Din cele trei fapte bune, se nasc alte trei virtuți: din *a nu vedea vicleșugul niciunui om* se naște *dragostea,* din *a face bine celor ce-ți fac ție rău* se naște *pacea* și din *a suferi fără tulburare cele ce vin asupră* și se dobândește *blândețea,* întru care Se odihnește Duhul lui Dumnezeu[10].

Everghetinosul este principala lucrare a cuviosului Pavel, starețul fostei Mănăstirii Everghetis, din apropierea Constantinopolului. Această carte,

---

Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, Ediția a treia, București, 2012, p. 22

[7] ÎPS. Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Cuvânt înainte la *Everghetinosul*, vol. 1, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, Muntele Athos, 2011, p. iv

[8] *Everghetinosul*, *Adunarea graiurilor şi a învăţăturilor celor de Dumnezeu grăite, a Purtătorilor de Dumnezeu Părinţi, din toată scrierea cea de Dumnezeu insuflată, adunată și cuviincios şi prinosicios la ivealã pusă, spre folosul celor ce vor citi, de Pavel, Preacuviosul Monah și ctitor al Sfintei Mănăstirii a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu ce se numește Everghetinos,* vol. 4, 24, Transliterare, diortosire, revizuire de Ștefan Voronca, Editura Egumenița, Galați, 2009, p. 317

[9] *Everghetinosul* vol. 4, 24, p. 317

[10] *Everghetinosul* vol. 4, 24, p. 317

este una din cele mai mari opere din acea vreme, numărând mai mult de cinci sute de mii de cuvinte, dar este și culegerea ascetică cu cea mai notabilă și durabilă influență, din Răsăritul creștin, cu toate că a avut de trecut, prin mai multe perioade, în care bibliotecile lumii bizantine au fost distruse[11]. Titlul complet al cărții este: *Adunare a cuvintelor și învățăturilor celor de Dumnezeu grăite, ale purtătorilor de Dumnezeu Părinți, culeasă din toată scriptura cea de Dumnezeu insuflată, cum se cuvine și potrivit pusă înainte spre folosul celor ce o vor citi, de preacuviosul monah Pavel, ctitor al mănăstirii Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu Everghetis*, cunoscut sub numele de *Everghetinosul*[12]. Cartea a avut o influență însemnată, asupra vieții duhovnicești de-a lungul veacurilor și la fel ca în cazul altor opere însemnate, autorul ei este recunoscut, după numele acestei opere, adică Pavel Everghetinosul[13]. Lucrarea a fost întocmită într-o perioadă de secetă duhovnicească, în care mulți dintre monahi, își încălcau propriile făgăduințe, alergând după agonisirea de averi și uitând de purtarea de grijă, pentru sufletul lor[14]. La întocmirea acestei cărți, autorul a căutat să se legitimeze de la duhul Părinților Pustiei Egiptului, al obștii Cuviosului Pahomie și al Re-

[11] *Everghetinos, Adunare a cuvintelor şi învăţăturilor celor de Dumnezeu grăite, ale purtătorilor de Dumnezeu Părinţi, culeasă din toată scriptura cea de Dumnezeu insuflată,* vol.1, Introducere, Cartea I (Temele 1 - 25), Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, Muntele Athos, 2011, p. xxxvii

[12] *Everghetinos*, vol. 1 Introducere, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, p. xxxvii, (pentru a evita orice confuzie, între cele două ediții ale Everghetinosului, folosite în această lucrare, la volumele editate la Sfânta Mănăstire Vatoped, am păstrat această mențiune la toate notele. În ediția Sfintei Mănăstiri Vatoped titlul lucrării este *Everghetinos,* iar în Ediția Egumenița, *Everghetinosul*)

[13] *Everghetinos*, vol. 1, Introducere, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, p. xvi

[14] *Everghetinos*, vol. 1, Introducere, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, p. xvii-xviii

gulilor Sfântului Vasile cel Mare[15]. După cum se observă din conținutul cărții, pentru întocmirea ei, cuviosul Pavel a selectat textele, având un scop bine definit, încercând să prezinte celor ce veneau în mănăstire, calea spre desăvârșire, de la începutul nevoințelor, până la contemplație, un adevărat manual al vieții duhovnicești. Culegerea este alcătuită din patru cărți, cu subiecte distincte, fiecare având câte cincizeci de teme de diferite mărimi, urmărind folosul duhovnicesc și îndrumarea celor ce voiesc, a urca spre desăvârșire. Inițial această carte a fost destinată, îndrumării monahilor de la mănăstirea Everghetis, apoi ea s-a răspândit, îndeosebi în mănăstiri, devenind un îndreptar al celor ce se nevoiesc pe calea mântuirii[16].

Everghetinosul amintește necesitatea pocăinței, a întoarcerii de la rău la bine, de la păcat la virtute, cu nădejdea în ajutorul lui Dumnezeu și având în toată vremea, gândul la moarte și la judecată. Pentru dobândirea unei așezări lăuntrice, cel ce se nevoiește este povățuit, să se îndepărteze de deșertăciunile lumii, de cei ce nu poartă grijă de suflet și să se apropie de cei îmbunătățiți duhovnicește, să asculte de povățuitorul său, să rabde suferința și nedreptățile, cu smerenie și blândețe. Pentru a dobândi acestea, este nevoie de rugăciune, priveghere, înfrânare, lacrimi și tăcere, toate urmărind stăpânirea trupului, îndepărtarea de patimi și însușirea virtuților. Acestea îl conduc, cu ajutorul lui Dumnezeu, spre curăție și nepătimire, spre dragostea de Dumnezeu, contemplație și unirea cu Dumnezeu.

Urmărind cuprinsul lucrării, vedem că textele din lucrările studiate de autor, au fost repartizate pe teme, urmărindu-se planul întocmit și având în vedere, calea pe care o are de străbătut, cel ce vine la nevoință. Din conținutul lucrării, se observă că autorul a revenit și a completat temele, pe măsura

[15] *Everghetinos*, vol. 1, Introducere, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, p. xxi

[16] *Everghetinos*, vol. 1, Introducere, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, p. xxxviii

descoperirilor sale, în sursele bibliografice, dar posibil, și a problemelor pe care le-a ridicat îndrumarea obștii. Au fost completate, atât titlurile temelor, cât și conținutul lor, ceea ce arată, că această carte a fost alcătuită, de-a lungul unei anumite perioade de timp. Cartea este și rodul propriei nevoințe a autorului, nevoință îndrumată de învățătura Sfinților Părinți. Această nevoință i-a dat Cuviosului Pavel, puterea și priceperea, să întocmească în cunoștință de cauză acest îndrumar. Experiența lui se va constitui în acel fir lăuntric al lucrării. Calea arătată în această culegere, a devenit linie călăuzitoare, pentru multe generații de nevoitorii[17]. Este foarte probabil, ca autorul să nu fi reușit să finalizeze lucrarea, aceasta să fi rămas ucenicilor săi, sub forma unui material nefinalizat, pus într-o anumită ordine, dar fără a fi legat, această afirmație este susținută și de un înscris pe un manuscris vechi, însemnat după tema a 30-a, cu mențiunea „Sfârșitul primului pachet de hârtii”[18]. De asemenea, sfârșitul este abrupt, fie lăsând posibilitatea de a aduce noi completări, fie terminând îndrumările date preoților și duhovnicilor, a considerat că aceștia sunt în măsură să ducă mai departe îndrumarea ucenicilor[19].

Sfântul Macarie al Corintului a găsit un manuscris întreg al acestei culegeri, la mănăstirea Koutloumousiou din Muntele Athos, l-a copiat și l-a trimis Sfântului Nicodim Aghioritul, care îl va tipări pentru întâia dată, în anul 1783, la

[17] Ștefan Voronca, Predoslovie în *Everghetinosul*, *Adunarea graiurilor şi a învăţăturilor celor de Dumnezeu grăite, a Purtătorilor de Dumnezeu Părinţi, din toată scrierea cea de Dumnezeu insuflată, adunată și cuviincios şi prinosicios la iveală pusă, spre folosul celor ce vor citi, de Pavel, Preacuviosul Monah și ctitor al Sfintei Mănăstirii a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu ce se numește Everghetinos,* vol. 1, Ediția a treia, Transliterare, diortosire, revizuire de Ștefan Voronca, Editura Egumenița, Galați, p. 25

[18] *Everghetinos*, vol. 1, Introducere, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, p. xli

[19] Pr. Lect. dr. Ioan Lazăr, „Everghetinosul, îndrumătorul celor ce se mântuiesc”, în *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă din Arad*, anul universitar 2017-2018, Editura Universității „Aurel Vlaicu” Arad, (pp. 239-253), p. 249

Veneția, cu sprijinul financiar al lui Ioannis Kannas[20]. *Everghetinosul* a fost tipărit în patru volume, cuprinzând peste 1100 de pagini, fiind și atunci și acum, una din cele mai mari și prețioase cărți folositoare de suflet ale Ortodoxiei, un îndrumător pentru cei ce se nevoiesc, precum și pentru preoții și duhovnicii care au misiunea, de a îndruma poporul pe calea mântuirii. După tipărirea ei, cartea s-a răspândit mult mai ușor, îndeosebi în mănăstiri. În perioada 1794-1797, a fost tradusă și tipărită în limba română, de către ieromonahul Climent de la Mănăstirea Neamț, fost ucenic al Sfântului Paisie Velicicovscki[21]. Această traducere, a fost preluată de Editura Egumenița și a fost transliterată, diortosită și revizuită, prin osteneala domnului Ștefan Voronca și publicată în patru volume. Datorită interesului de care s-a bucurat din partea cititorilor, a fost reeditată, ajungându-se la a treia ediție. De asemenea, este de apreciat, lucrarea de traducere și publicare a Everghetinosului, începută în Sfânta Mare Mănăstire Vatoped din Muntele Athos, din care s-au tradus și publicat, primele trei volume, a câte 25 de teme fiecare. La această traducere, s-au ostenit părinții din obștea sfintei mănăstiri, printre ei numărându-se și Alexandru, fiul Valeriei Seciu, precum și profesorii Ion Pătrulescu, Marcel Hancheș și Marius Ivașcu[22].

Merită amintită aici și cartea *Noul Everghetinos,* alcătuită de Gavriil, starețul mănăstirii Dionisiu din Muntele Athos, din texte aparținând vechiului *Everghetinosul*, publicată în anul 1950[23], tradusă în limba română de preotul Ion Andrei Țârlescu, și publicată la Editura Bunavestire din Bacău, în anul 2014[24].

---

[20] *Everghetinos*, vol. 1, Introducere, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, p. xxxvii

[21] Virgil Cândea, *Un dascăl icumenic uitat: cuviosul Pavel Everghetinul*, în ,,Ortodoxia"nr II/10, 2010, București, pag.22

[22] Dan Stanca, „Everghetinosul", *România liberă*, 6 octombrie 2007 pe https://romanialibera.ro/aldine/history/Everghetinosul-107893

[23] Constantin Cavarnos, *Sfântul Munte Athos*, trad. Prof. Paul Bălan, Editura Agapis, București, 2005, p. 44

1.2. Everghetinosul – paternitate duhovnicească

Deși textele din *Everghetinosul*, aparțin Părinților Bisericii, Cuviosul Pavel Everghetinosul, are marele merit, de a aduna și a rândui aceste texte, astfel încât să fie la îndemâna, celor ce caută un răspuns la problemele sufletești, cu care se confruntă cei ce se nevoiesc pe calea mântuirii. El este cunoscut, ca întemeietorul mănăstirii Maicii Domnului Binefăcătoarea (Everghetis) și autorul cărții *Everghetinosul*, de la care i-a rămas și numele. Despre el, au rămas cele consemnate de Timotei, ucenicul și succesorul său în mănăstire. Cuviosul Pavel provenea din nobilimea Constantinopolului și a renunțat la lume, din dragoste pentru virtute, în luna iunie 1049, când s-a retras pe o proprietate a familiei, pe un deal la circa 3 km vest de Constantinopol, unde a construit o biserică și câteva chilii, apoi s-a consacrat rugăciunii și isihiei. Deși în acea vreme, ctitorii mănăstirilor erau preocupați mai mult, de bunăstarea așezămintelor monahale și mai puțin de trăirea duhovnicească, Cuviosul Pavel, s-a dedicat prin regulile și principiile, pe care el le-a instituit așezământului ctitorit de el, unei autentice vieții duhovnicești, drept urmare, după numai câțiva ani, mănăstirea Everghetis, a devenit nucleul curentului de primenire a vieții monahale[25]. El a hotărât să primească în mănăstire „atâția câți pot fi întreținuți de mănăstire, trebuind preferați aceia care îi întrec pe ceilalți în evlavie, dragoste și bună-înțelegere, care ascultă de proestos cu toată răbdarea și blândețea inimii. Ceilalți să fie respinși, chiar dacă așa vor rămâne foarte puțini călugări”[26]. Cei rămași în mănăstire, erau datori „să slujească cu râvnă, grijă și conștiinciozitate, urmându-L pe Cel care a spus: *Nu am venit să Mi se slujească, ci să slujesc și să-*

[24] *Noul Everghetinos*, -pe teme-, trad. Pr. Ion Andrei Țârlescu, Editura Bunavestire, Bacău, 2014

[25] *Everghetinos*, vol. 1, Introducere, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, p.xx

[26] *Everghetinos*, vol. 1, Introducere, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, p. xxii

mi pun sufletul răscumpărare pentru mulți (Mt. 20,28). Cuviosul Pavel îndemna pe cei care din pricina ascultărilor, nu puteau participa la slujbe, să nu fie triști, căci ei își pun sufletele pentru cei mulți, asemenea lui Hristos, pentru a-i odihni pe ceilalți frați. Dragostea este mai presus de rugăciune și este întotdeauna legată de smerenie și milostenie[27].

În ce privește opera și viața sa, cuviosul Pavel s-a îngrijit în primul rând, a se conforma tradiției ortodoxe, iar cuprinsul *Everghetinosului* arată că era familiarizat, cu operele din care a selectat fragmentele respective. Întru smerenia sa, Cuviosul Pavel a căutat să rămână sub autoritatea Părinților, a căror lucrări le-a folosit pentru întocmirea cărții, intervenția lui limitându-se la definirea temelor și la unele comentarii, necesare pentru a lămuri sau a scoate în evidență, unele aspecte ale temei tratate. În fața acestor comentarii se întâlnește de obicei sintagma, adăugată de cei ce au copiat manuscrisul: „A Părintelui" sau „A Sfântului Părinte"[28]. Planul lucrării arată că el era un bun călăuzitor, al celor ce voiau să se desăvârșească. Aceste cunoștințe și deprinderi, sunt rodul unei vieți de studiu și nevoință, altfel ar fi fost mai greu, ca în cei cinci ani (1049-1054), cât a mai viețuit după venirea în Mănăstirea *Everghetis*, împreună cu greutățile începutului, zidirea mănăstiri și constituirea obștii monahale, să mai aibă timp, pentru această experiență și întocmirea unei asemenea cărți. *Everghetinosul* evidențiază o cunoaștere temeinică, a greutăților pe care le întâlnește, cel ce se nevoiește și cel ce îndrumă viața de obște. Despre viața lui, dinainte de întemeierea mănăstirii nu se știe nimic, dar din operele sale se poate înțelege, că și înainte de venirea în această mănăstire, a trăit o viață profund duhovnicească, legată de mediul monahal și aproape de părinți îmbunătățiți[29]. A adormit întru Domnul,

[27] *Everghetinos*, vol. 1, Introducere, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, p. xxv

[28] *Everghetinos*, vol. 1, Introducere, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, p. xlii

[29] *Everghetinos*, vol. 1, Introducere, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped,

după numai cinci ani de nevoință în Mănăstirea Everghetis, la 16 aprilie 1054, lăsând pe Timotei, urmaș și moștenitor al mănăstirii. La puțin timp după moartea sa, Pavel Everghetinosul, a fost cinstit ca sfânt, iar slujba ce i se făcea în ziua de 16 aprilie, cu priveghere de toată noaptea, este descrisă în *Synaxarion*-ul întocmit de Timotei. Mai departe despre Cuviosul Pavel, rămâne tăcerea și taina și moștenirea sa, adică cele două cărți: *Katechetikon*-ul și, vestitul *Everghetinosul*[30]. Cuviosul Pavel Everghetinosul este cunoscut și ca autor, al Rugăciunii de cerere către Preasfânta de Dumnezeu Născătoare din cuprinsul Pavecerniței Mari[31]. Cinstirea Maicii Domnului era și atunci, ca și astăzi, la mare preț în Biserica Răsăritului. Icoana Maicii Domnului Binefăcătoarea, este o icoană făcătoare de minuni, care a devenit cunoscută treptat în toată lumea ortodoxă, prin copiile ei. Ea face parte din tipul *Povățuitoarei*, icoană zugrăvită de Sf. Apostol Luca, ținând însă Pruncul pe brațul drept. Sf. Sava al Serbiei mărturisește, că de fiecare dată când trecea prin Constantinopol, se închina la icoana Maicii Domnului Binefăcătoarea, aflată în mănăstirea sa, din vecinătatea orașului. O altă icoană cinstită în acele locuri și acele vremuri era și Icoana Maicii Domnului *Neîntinata*, pe care o cunoaștem din unele copii rusești, în care Maica Domnului poartă Pruncul pe brațul stâng, în timp ce Sfinții Arhangheli îi arată crucea, trestia, sulița, vestindu-i patimile dumnezeiescului său Fiu[32].

În ce privește mănăstirea Everghetis, după moartea Cuviosului Pavel, ucenicul său Timotei a organizat viața comunității și a rânduit slujirea liturgică, a alcătuit un *Typikon* ctitoricesc (*Hypotyposis)* și un *Typikon* liturgic,

p.xxxix

[30] *Everghetinos*, vol. 1, Introducere, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, p. xxxvi

[31] *Ceaslov*, Ediția a doua, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1973, p. 159

[32] Virgil Cândea, *Un dascăl icumenic uitat: cuviosul Pavel Everghetinul*, pp. 30-31

numit de el *Synaxarion,* care au făcut din mănăstirea Everghetis, centrul mișcării de înnoire a vieții monahale din acea vreme. După Timotei, s-au mai păstrat numele a trei egumeni: Constantin (1064), Timotei II (1065) și Atanasie (1103), iar în Viața Sfântului Sava al Serbiei, se pomenește despre relațiile lui cu mănăstirea Everghetis, în anii 1195 și 1203, în timpul celor două ședere ale sale la Constantinopol, pe care el o numește *mănăstirea mea.* După căderea Constantinopolului, mănăstirea a fost preluată în anul 1217, de monahii benedictini de la Monte Cassino care le-au îngăduit și călugărilor greci, să rămână acolo. Mai târziu, după anul 1235, așezământul a fost restaurat cu sprijinul sfântului Sava, care a revenit în acea mănăstire, dar se pare că incursiunile turcilor i-a determinat pe monahi să abandoneze mănăstirea, care a fost apoi distrusă fără urmă[33].

1.3. Eveghetinosul – izvoare și filiație duhovnicească

Din conținutul lucrării, se observă că izvoarele folosite la întocmirea *Everghetinosului,* au fost: Lavsaicon (sau Istoria Lausiacă) a sfântului Paladie; Dialogurile sfântului Grigorie cel Mare; Menologhionul (Viețile Sfinților) sfântului Simeon Metafrastul; Patericul; Scrierile sfântului Efrem Sirul; Pandectele sfântului Antioh; Cuvintele Ascetice ale lui Avva Isaia; Scrierile sfântului Marcu Ascetul; Cele 100 de Capete despre cunoștință ale sfântului Diadoh al Foticeii; Scrierile sfântului Ioan Casian; Cuvinte despre sfintele nevoințe ale sfântului Isaac Sirul; Scrisorile duhovnicești ale sfinților Varsanufie și Ioan; Întrebările și Răspunsurile sfântului Anastasie Sinaitul; Scrierile sfântului Maxim Mărturisitorul; Nomocanonul[34].

[33] *Everghetinos*, vol. 1, Introducere, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, p. xv

[34] *Everghetinos*, vol. 1, Introducere, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, p. xxxviii

Sfântul Paladie, autorul *Lavsaiconului*, s-a născut în Galatia în anul 363, se pare că a avut parte de o pregătire clasică, s-a călugărit și s-a nevoit trei ani cu numele Inochentie în Muntele Măslinilor unde i-a întâlnit pe Rufin și pe Melania cea Bătrână. A plecat apoi la Alexandria în Egipt, unde a rămas un an de zile, apoi s-a retras în singurătate, aproape de Alexandria, nevoindu-se sub îndrumarea pustnicului Dorotei. În anul 390, la vârsta de 57 de ani, s-a dus în Nitria, apoi în pustia Chiliilor, unde a rămas vreme de nouă ani, la început cu Macarie Alexandrinul și apoi cu Evagrie Ponticul. În anul 399, după moartea lui Evagrie, s-a întors în Palestina, iar pe la anul 400, devine episcop de Eleonopole în Bitinia. În anul 403, participă la Sinodul de la Chercia lângă Calcedon, unde a fost condamnat Sfântul Ioan Gură de Aur și apoi exilat, iar lui Paladie I s-a reproșat că este origenist. A plecat apoi la Roma, pentru a se apăra în fața papei Inochentie I, apoi s-a întors la Constantinopol, unde a fost arestat și exilat în Egipt, în anul 406, și a rămas acolo până la încetarea opoziției față de Sfântul Ioan Gură de Aur, apoi s-a întors și a devenit episcop de Aspura. În această perioadă, va scrie Istoria Lausiacă sau Lavsaiconul. Nu se cunoaște anul morții lui Paladie[35]. Cuviosul Pavel a pus adesea la începutul temelor cuvintele lui Paladie, alegând cu bună- știință învățămintele despre nevoință folositoare vieții de obște[36].

Sfântul Grigorie cel Mare (Dialogul), autorul *Dialogurilor*, s-a născut pe la anul 540, într-o familie nobilă din Roma. Părinții săi erau buni creștini. Mama sa Silvia este cinstită în rândul sfinților în Biserica romano-catolică. După o educație aleasă, Sfântul Grigorie ajunge în anul 570, prefect al

[35] Paladie, *Istoria Lausiacă* (Lavsaicon), trad. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2007, pp. 7-8

[36] *Everghetinos*, vol. 1, Introducere, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, p. li

Romei. Simțind chemarea pentru monahism, se călugărește și din averea sa, întemeiază șapte mănăstiri. Nu a acceptat demnitatea de abate, preferând să rămână simplu viețuitor, apoi Papa Pelagiu l-a hirotonit preot, trimițându-l între anii 579 și 585 apocrisiar sau nunțiu la Constantinopol, acolo s-a dedicat studiului, trăind o viață de călugăr. Acolo a scris opera *Moralia* și a contribuit la sistematizarea Liturghiei, care se păstrează și astăzi în Liturghierul ortodox, cunoscută sub denumirea de *Liturghia Darurilor mai înainte sfințite.* După întoarcerea lui la Roma, a fost ales episcop și papă, la 3 octombrie 590. Opera scrisă de sfântul Grigorie este vastă și variată, cuprinzând probleme de natură practică, privind conducerea sufletelor. Cele patru cărți ale *Dialogurilor privind viața și minunile Părinților din Italia*, scrisă între 593-594, sunt scrise sub formă de dialog cu diaconul Petru. Cea mai importantă din lucrările sale, este *Cartea regulei pastorale*, tradusă și în limba română. A adormit la anul 604, este pomenit în Biserica Ortodoxă la 12 martie[37]. Cuviosul Pavel Everghetinosul a folosit pentru culegerea sa îndeosebi *Dialogurile* sfântului Grigorie cel Mare, o carte extrem de populară în Bizanț, în care se găsește la loc de cinste *Viața Sfântului Benedict*, cunoscut pentru minunile sale[38].

Viețile sfinților sau Menologhionul alcătuit de Simeon Metafrastul, este o colecție de texte hagiografice. Din această carte, Pavel a citat patruzeci și șapte de vieți de sfinți, pentru a ilustra diferite laturi ale învățăturii sale. El a mai folosit și Viața sfântului Antonie cel Nou, precum și extrase din alte *Vieți de sfinți,* precum, Eftimie de Madytos sau Luca, pustnicul din muntele

[37] Sfântul Grigorie cel Mare (Dialogul), *Cartea Regulei Pastorale*, trad. Pr. Prof. dr. Alexandru Moisiu, Editura Centrului mitropolitan Sibiu, 1987, pp. 9-14

[38] *Everghetinos*, vol. 1, Introducere, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, p. li

Steirion, din Grecia, *Viața Sfintei Singlitichia,* atribuită sfântului Atanasie cel Mare[39].

Patericul este principala sursă a Everghetinosului, el este citat aproape în totalitate. Cuvântul „pateric" provine din gr. *Paterikon*, însemnând, Cartea Părinților. Este o culegere de texte, ce cuprinde pilde și învățăturile monahilor, vestiți prin sfințenia vieții lor, care au trăit în Orient, în sec. IV-V după Hristos[40]. Sentințele și cuvintele părinților deșertului, sunt cunoscute sub numele de Apoftegmele Părinților. Ele transmit experiența și înțelepciunea lor, pentru cei ce doresc să sporească în viața duhovnicească, să urmeze pilda părinților[41]. Pavel Everghetinosul a cules în jur de o mie două sute, din *Apoftegmele Părinților Pustiei*, mai mult de jumătate, din cele cunoscute la acea vreme. Unele apoftegme, apar în mai multe teme ale Everghetinosului[42].

Sfântul Efrem Sirul a trăit în sec. IV, nu este cunoscut anul nașterii sale, dar se cunoaște că a murit în anul 373. Fericitul Ieronim spune despre el: „ Efrem diacon al Bisericii din Edesa, a scris multe și a ajuns la o asemenea strălucire, încât în unele biserici, după citirea Scripturilor, se citesc scrierile lui…El s-a săvârșit în timpul împărăției lui Valens"[43]. Cărțile Sfântului Efrem Sirul, douăsprezece lucrări, dintre care cele mai folosite de către Pavel sunt *Cuvinte parenetice pentru monahii din Egipt* și *Despre virtute, către un nevoitor mai tânăr*, texte fundamentale pentru spiritualitatea monahismului ortodox, care nu au fost traduse în limba română[44].

[39] *Everghetinos*, vol. 1, Introducere, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, p. xlix-l

[40] Ion Stoian, *Dicționar religios*, Editura Garamond, București , p.201

[41] *Dicționar de Teologie Ortodoxă*, Coord. Pr. Prof. dr. Ștefan Buchiu și Pr. Prof. dr. Ioan Tulcan, Editura Basilica, București, 2019, p. 672

[42] *Everghetinos*, vol. 1, Introducere, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, p. xlviii

[43] *De viris illustribus* 115, PL 23, 745-748, apud, Sebastian Brock, *Efrem Sirul, Ochiul luminos și Imnele despre Paradis*, trad. Pr. Mircea Ielciu și diac. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 1998, pp. 30-31

Au apărut în limba română Cuvinte și învățături la Editura Bunavestire , Bacău, 1997, Cuvinte de învățătură la Editura Credința strămoșească Iași, 1998, apoi au fost traduse și editate la Editura Deisis din Sibiu, *Imnele Păresimilor, Imnele Azimelor, Imnele Răstignirii, Imnele Învierii, Imnele Nașterii, Imnele Epifaniei, Imnele Raiului*. Sfântul Efrem Sirul este prăznuit la 28 ianuarie, el este autorul cunoscutei rugăciuni *Doamne și Stăpânul vieții mele* și a celor *șapte Plânsuri, pe care le rostesc ce care vor să-și schimbe voia lor cea plecată spre patimi și către dezmierdări* [45]. Mai pe larg despre viața și opera Sfântului Efrem Sirul în limba română a scris Costion Nicolescu, autorul cărții *Hristos – Adăpostul, Hrana, Veșmântul, Doctorul, și leacul omului și al omenirii pe calea mântuirii:* (*conținutul spiritual al nevoilor trupești vitale, la Sfântul Efrem Sirul)*[46] .

Avva Isaia din Gaza, a fost un părinte cu mult discernământ, în privința relațiilor dintre monahi, un autor de neînlocuit, în formarea ucenicilor din mănăstiri. Scrierile sale, *Douăzeci și nouă de cuvinte*, *Porunci sau sfaturi către monahii începător*i și *Fragmente* din Cuvintele Avvei Isaia din Codocele 113, din secolul al XVII-lea al Colecției patriarhale din Ierusalim, le regăsim traduse în limba română, de către Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, în *Filocalia românească,* vol. 12[47].

Avva Marcu Ascetul, tâlcuitor al legii duhovnicești și autor al unor scrieri despre nevoință, despre lupta cu gândurile și cu patimile, devenite clasice în literatura ascetică și în terminologia consacrată, a scrierilor filoca-

[44] *Everghetinos*, vol. 1, Introducere, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, p. l

[45] Sfântul Efrem Sirul, *Cele șapte Plânsuri ale Sfântului Efrem Sirul*, Editura Bizantină, București, 1993,

[46] Costion Nicolescu, *Hristos – Adăpostul, Hrana, Veșmântul, Doctorul, și leacul omului și al omenirii pe calea mântuirii:* (*conținutul spiritual al nevoilor trupești vitale, la Sfântul Efrem Sirul*), Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2011

[47] *Everghetinos*, vol. 1, Introducere, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, p. l

lice. Atât de vestite au ajuns scrierile lui Marcu Ascetul, încât se spunea: „Vinde tot și cumpără-l pe Marcu”[48]. Marcu Ascetul a fost, se pare, egumen al unei mănăstiri de lângă Ancyra din Galatia. S-a retras apoi în pustie, unde a murit, în prima jumătate a veacului al 5-lea. El a fost ucenic sau admirator al Sf. Ioan Gură de Aur.

De la el s-au păstrat nouă scrieri: „Despre legea duhovnicească”; „Despre acela cari socotesc că se îndreptățesc din fapte”; „Despre pocăință”; „Despre botez; „Sfaturi folositoare de suflet către Nicolae”; „Dispută cu un scolastic”; „Consfătuirea minții cu sufletul”; „Despre post”; „Despre Melchisedec”. Lucrările cel mai des folosite de către Pavel sunt *Despre cei ce cred că se îndreptățesc di fapte* și *Despre legea duhovnicească.* Ambele se găsesc în *Filocalia vol. 1,* traduse de părintele Dumitru Stăniloae.[49].

Sf. Maxim Mărturisitorul s-a născut la anul 580 în Constantinopol, într-o familie nobilă, având parte de o educație aleasă. Pe la anul 610 împăratul Eraclie, i-a încredințat slujba de prim secretar. După trei, sau patru ani, a intrat în Mânăstirea Chrysopolis (azi Scutari), a călătorit mult și în anul 632 se găsea în Africa, și eraprieten cu monahul Sofronie, viitorul patriah al Ierusalimului. Sa angajat apoi, în lupta pentru apărarea dreptei credințe, împotriva ereziei monoteliste. La 648 împăratul Constantin II (641-668) a dat un decret (Typos), prin care interzicea orice dispută, despre lucrările și voințele Mântuitorului Hristos. Maxim Mărturisitorul și Papa Martin, au fost primele victime ale acestei dispoziții. La anul 653, Maxim a fost arestat și adus la Constantinopol, unde a fost condamnat, și exilat la Bizija în Tracia, apoi în Perberis. La anul 662, a fost adus la Constantinopol, pentru o audiere și fiindcă nu voia să tacă în privința chestiunii, de este în Hris-

[48] *Everghetinos*, vol. 1, Introducere, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, p. l

[49] Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae , „Viața și scrierile lui Marcu Ascetul”, în *Filocalia* vol. 1, Editura Humanitas, București , 1999, pp. 227-237

tos una sau două lucrări și voințe, i s-a tăiat limba din rădăcină și mâna dreaptă. A fost trimis apoi iarăși în exil în țara Lazilor, pe coasta răsăriteană a Mării Negre, unde a murit în ziua de 13 august 662, la vârsta de 82 ani[50]. În Filocalia românească vol. 2, întâlnim traduse de către părintele Dumitru Stăniloae, „Cuvântul ascetic"; „Cele patru sute de capete despre dragoste"; „Cele două sute de capete despre cunoștința de Dumnezeu și iconomia întrupării Fiului lui Dumnezeu"; „Întrebări și răspunsuri"; „Scurtă tâlcuire la Tatăl nostru", în vol. 3 al Filocaliei sunt traduse: „Despre diferite locuri grele din dumnezeiasca Scriptură", de asemenea mai este tradus, în volum separat, scrierea *Ambigua sau despre diferite locuri cu multe și adânci înțelesuri din Sfinții Dionisie și Grigorie către Toma sfințitul și către Ioan, Arhiepiscopul Cyzicului*. Cuviosul Pavel culege în opera sa, aproape cincizeci de citate, din scrierile Sf. Maxim preferând aspectele teoretice ale operei acestuia, unde sunt formulate fundamentele hristologice ale doctrinei îndumnezeirii omului, dar și aspectele ascetice[51].

Diadoh al Foticeei, este autorul unei scrieri duhovnicești, ce cuprinde o sută de capete, citată încă din veacul al VII-lea, de Sf. Maxim Mărturisitorul și Sofronie din Ierusalim, care îl socotesc autor al acestei cărți. Acesta este posibil ca autorul acestei cărți să fie Diadoch, episcop al Foticeei, din Epirul vechi, care a semnat la anul 458, împreună cu alți ierarhi, o scrisoare către împăratul Leo I, prin care î-l înștiințau despre moartea patriarhului Proterie din Alexandria, ucis dc monofiziți. Nu se mai știe altceva despre acest autor, dar din scrierea sa rezultă că a fost un ascet și un bun cunoscător al tainelor vieții mistice. Această scriere s-a bucurat de o deosebită prețuire, dovadă fiind manuscrisele, care s-au păstrat de-a lungul vremii. De la Dia-

[50] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, „Viața și scrierile Sfântului Maxim Mărturisitorul", în *Filocalia* vol. 2, Editura Humanitas, București, 2009, pp. 7-9

[51] *Everghetinos*, vol. 1, Introducere, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, p. li

doh, a rămas și scrierea *Vedere,* un dialog purtat de autor în vis, cu Sfântul Ioan Botezătorul, despre vederea lui Dumnezeu, pe pământ și în viața viitoare. Scrierea lui *Cuvânt ascetic despre viața morală, despre cunoștință și dreapta socoteală duhovnicească împărțit în 100 de capete* se regăsește în volumul 1 al Filocaliei românești, tradus de Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae[52]. Cuviosul Pavel citează mai multe din capetele sale acestei cărți, îndeosebi din cele teologice și despre iconomia întrupării Fiului lui Dumnezeu și din *Cuvântul ascetic*, arătând prin aceasta, preocuparea sa pentru viața mistică și experiențele duhovnicești[53].

Varsanufie și Ioan sunt autorii *Scrisorilor duhovnicești*. Despre Varsanufie, numit *Marele Bătrân*, și Ioan, numit *Proorocul*, se știe din aceste scrisori. Ei au fost doi părinți duhovnicești, mari nevoitori, care au trăit în prima jumătate a sec. VI, într-o mănăstire, la sud de Gaza. Varsanufie a murit pe la 540, iar Ioan, cu puțin timp înainte, adică între 530 și 535. Cei doi avva viețuiau închiși fiecare în chilia lui, iar Serid, starețul mănăstirii, le aducea întrebările unor monahi și mireni și ei îi dictau răspunsurile. *Scrisorile duhovnicești* reflectă doctrina ce se cristalizase în spiritualitatea creștină, în secolele anterioare, referitoare la patimi și virtuți. Conținutul lor este înrudit cu cel al Patericului, diferită fiind doar forma, în care sunt redate învățăturile. În Pateric ele sunt înfățișate prin gesturi, fapte și scurte sentințe iar în „Scrisorile duhovnicești", prin sfaturi date ca răspunsuri, la întrebările celor se nevoiau după această învățătură. Sfaturile lui Varsanufie și Ioan, sunt realiste și țin seama de nivelul duhovnicesc, al celor cărora le sunt adresate. Celor sporiți duhovnicește, le cer lucruri mai mari, celor începători, nevoințe pe măsura lor. Astfel, cartea este de folos pentru toți credincioșii, dar îndeosebi pentru

[52] Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, „Viața și scrierile lui Diadoh al Foticeii", în *Filocalia* vol. 1, pp. 331-332

[53] *Everghetinos*, vol. 1, Introducere, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, p. li

duhovnici. Aceste *Scrisori duhovnicești*, au fost traduse de părintele Dumitru Stăniloae, și așezate în vol. 11 al *Filocaliei românești*[54].

Prin conținutul său, *Everghetinosul* are un caracter normativ pentru credința și viața creștinului. El arată calea concretă către rezolvarea problemelor cu care se confruntă omul și îl conduce la mântuire[55]. Folosul duhovnicesc al *Everghetinosului* a fost însemnat și de îndelungă durată, în cei aproape o mie de ani de la apariția sa, a hrănit generații întregi de monahi și nevoitori în lume, dând un răspuns concret, problemelor și nevoilor cu care aceștia s-au confruntat de-a lungul timpului, fiind una dintre cele mai complete scrieri ascetice din Răsăritul creștin.

[54] Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, Introducere la *Filocalia* vol. 11, Editura Humanitas, 2009, pp. 13-14

[55] ÎPS Teofan Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Cuvânt Înainte, la *Everghetinos*, *Adunare a cuvintelor şi învăţăturilor celor de Dumnezeu grăite, ale purtătorilor de Dumnezeu Părinţi, culeasă din toată scriptura cea de Dumnezeu insuflată,* vol.2, Cartea I (Temele 26 - 50), Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, Muntele Athos, 2010, p. *v-vi*

2. ASCEZĂ ȘI DESĂVÂRȘIRE ÎN EVERGHETINOSUL

2.1 Rolul și semnificația ascezei în Răsăritul creștin

Asceza este exercițiul virtuții, inteligenței și voinței, este nevoința săvârșită pentru a elibera sufletul de patimi, plăceri și pasiuni rele, pentru a-l pregăti pentru contemplația lui Dumnezeu[56]. Păcatul este un act de încălcare a legii dar și o stare sau o realitate ontologică[57]. Orice om are în natura sa, dorul după infinit, acest dor îl îndeamnă să caute nemurirea[58]. Chipul lui Dumnezeu din om dorește adevărurile infinite ale lui Dumnezeu, îl îndeamnă pe om, să tindă spre infinitățile lui Dumnezeu, să dorească pe Dumnezeu, ca pe prototipul său. Toată experiența neamului omenesc, stă mărturie nostalgiei omului după nemurire, după viața veșnică[59]. Asceza creștină este hristologică, finalitatea ei fiind dobândirea „vieții în Hristos"[60].

[56] Nichifor Crainic, *Sfințenia-împlinirea umanului*, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași , 1993, p. 27

[57] Pr. Dr. Adrian Murg, *Soteriologia scrierilor lucanice*, Editura Universității Aurel Vlaicu, Arad, 2011, p. 152

[58] Lect. dr. Cristinel Ioja, *Homo adorans: între Iisus Hristos și politeismul lumii contemporane*, Editura Universității „Aurel Vlaicu" Arad, 2008, p. 33

[59] Lect. dr. Cristinel Ioja, *Homo adorans: între Iisus Hristos și politeismul lumii contemporane*, p. 34

[60] Makarios Simonopetritul, *Triodul Explicat, Mistagogia timpului liturgic*,trad. Diac. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 2008, p. 87

Hristos este ascetul desăvârșit, El trăiește printre oameni și aduce lumina Sa[61]. Prin lucrarea ascezei, se urmărește disciplinarea pornirilor firii și ajungerea la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos (Efes. 4,13). Ascetul urmărește a ajunge la asemănarea și unirea cu Hristos, acesta este sensul ascezei. Asceza este așadar, orice înfrânare, orice exersare, care se face în vederea disciplinării minții și a trupului, în vederea desăvârșirii creștine [62]. Nevoința este temelia vieții duhovnicești și ajutorul statornic în năzuința omului, de a se apropia de Hristos, prin ea se limpezesc ochii duhovnicești, spre a vedea starea sufletului și a găsi mărgăritarul cel de mult preț[63]. Asceza creștină a fost preluată din nevoințele precreștine, termenul *aschesis* (gr) înseamnă exercițiu, nevoință, ce se împlinește pentru realizarea unui scop, pentru a ajunge la un anumit rezultat. La greci, acest termen a fost folosit în diferite domenii ale vieții, armată, sport etc. Sfântul Apostol Pavel amintește de nevoințele atletului care aleargă în arenă, pentru a dobândi laurii victoriei, dar pentru aceasta este nevoit, să se antreneze, să trăiască și să alerge, după anumite reguli (1 Cor. 8,24-25). Pentru filosofi, asceza a fost înțeleasă și ca exercițiu pentru înfrângerea pornirilor rele și dezvoltarea virtuților. Oricine dorește să atingă un ideal moral, trebuie să se nevoiască pentru aceasta. La Filon din Alexandria și Platon, desăvârșirea morală era însoțită de contemplarea divinității[64].

[61] Paul Evdokimov, *Vârstele vieții spirituale*, trad. Pr. Ion Buga, Editura Sophia, București, 2019, p. 189

[62] Nicolae Mladin, „Asceza creștină", în vol. *Studii de Teologie Morală*, Editura Arhiepiscopiei Ardealului, Sibiu, 1969, (p. 339-350), p. 342

[63] Arhimandritul Efrem, Egumenul Sfintei și Marii Mănăstiri Vatoped, „Însemnare introductivă", la *Everghetinos*, *Adunare a cuvintelor şi învăţăturilor celor de Dumnezeu grăite, ale purtătorilor de Dumnezeu Părinţi, culeasă din toată scriptura cea de Dumnezeu insuflată,* vol.3, Cartea II (Temele 1 - 25), Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, Muntele Athos, 2016, p. v

[64] Nicolae Mladin, „Asceza creștină", pp. 340-341

Asceza creștină este lupta pentru renunțarea la păcat, la atitudinea egocentrică de a vedea toate cele din jur, ca pe niște obiecte supuse dorințelor și nevoilor omului. Prin lipsirea de bunuri și supunerea față de reguli, omul luptă împotriva exigențelor sale egocentrice. Asceza începe cu abdicarea lui de la tendința de a supune totul și apoi, după ce începe să respecte cele ce îl înconjoară, ca fiind lucruri ale actului creator al lui Dumnezeu, relația lui cu lumea, va fi de fapt relația lui cu Dumnezeu și tot ceea ce este în lume, o contemplare neîntreruptă a creației[65]. Despre aceasta, Părintele Stăniloae spune:

> „Limitându-ne pretențiilor personale prin asceză ajungem mai întâi să nu facem rău, să nu-i vătămăm pe ceilalți, să fim acceptabili pentru ceilalți. După care dorim din toată ființa noastră să ne dăruim, să iubim, să-i arătăm celuilalt iubirea; iar el se descoperă atunci tot mai mult. Astfel, plin de iubirea lui Dumnezeu pentru oameni, voi cunoaște taina lor, voi cunoaște adâncimea persoanelor"[66].

Iubirea este cea care vindecă sufletul celui ce se nevoiește[67], este semnul prezenței lui Hristos în om, al biruinței în lupta cu sine, cu patimile și amăgirile de tot felul, din dorința de a se afla la înălțimea chemării lui Hristos[68].

[65] Christos Yannaras, *Abecedar al credinței, Introducere în teologia ortodoxă*, trad. Preot dr. Constantin Coman, Editura Bizantină, București, 1996, p. 67

[66] Costa de Beauregard, Marc-Antonie, Dumitru Stăniloae, *Mica dogmatică vorbită. Dialoguri la Cernica*, trad. Maria Cornelia Ică, Ediția a treia, Deisis, Sibiu, 2007, p. 225

[67] Sabino Chiala, *Isaac Sirianul, Asceza singuratică și mila fără de sfârșit*, trad. Maria-Cornelia și diac. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 2012, p. 226

[68] Pr. conf. Ilie Moldovan, „Rolul preotului în promovarea şi cultivarea vieţii religios-morale în parohie, în rev. *Biserica Ortodoxă Română*, Anul XCVIII, Nr. 11-12 din 1980, (pp. 1144-1159), p. 1144

Asceza nu are ca scop nimicirea firii omenești ci eliberarea ei de sub stăpânirea păcatului și desăvârșirea ei, dezvoltând tot ceea ce este bun. Firea bolnavă a omului trebuie să se tămăduiască. Practicarea ascezei, presupune purtarea crucii de fiecare zi, asumată în mod liber, în nevoințe renunțări, împlinirea poruncilor și cultivarea virtuților[69]. Aceasta înseamnă reținerea de la anumite lucruri, nu pentru acele lucruri sau acțiuni ar fi rele, ci pentru că omul nu are puterea, de a stăpâni dorințele și poftele care se manifestă prin acele lucruri[70]. Despre aceasta Sfântul Petru Damaschin spune:

> „Nici un lucru care se face după Dumnezeu, cu smerenie, nu este rău. Cu toate acestea sunt deosebiri între lucruri și îndeletniciri. Tot ce este în afară de trebuința neapărată, adică tot ce nu ajută la mântuirea sufletului, sau la viața trupului, i se face piedică celui ce vrea să se mântuiască. Fiindcă nu mâncărurile, ci lăcomia pântecelui este rea ; nu banii, ci împătimirea ; nu grăirea, ci grăirea în deșert ; nu cele dulci ale lumii, ci neînfrânarea ; nu dragostea către ai tăi, ci lenevirea de la cele bineplăcute lui Dumnezeu, ce se naște de nici un ; nu hainele trebuitoare pentru acoperire și ferire de frig sau de arșiță, ci cele de prisos și de mult preț”[71].

Asceza ortodoxă poate fi istovitoare dar este dătătoare de bucurie. Ea presupune ascultare de cel mai mare, în timpul ei nu sunt îngăduite ieșiri

[69] Lect. Univ. dr. Marcel Tang, *Isaac Sirul, ascet și mistic*, Editura Astra Museum, Sibiu, 2017, pp. 219-220

[70] Karl Christian Felmy, *Dogmatica experienței ecleziale, Înnoirea teologiei ortodoxe contemporane*, trad. Pr. Prof. dr. Ioan Ică, Editura Deisis, Sibiu, 1999, pp. 180-181

[71] Sfântul Petru Damaschin, *Învățături duhovnicești*, în *Filocalia* vol. 5, trad. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 2009, p. 115

individuale, toate nevoințele trebuie să fie date de duhovnic, după învățătura Bisericii. Ea se adresează tuturor, monahi și mireni. Monah, este socotit orice credincios care dorește să fie creștin, în înțelesul său autentic[72]. Asceza se întinde până la sfârșitul vieții, deoarece posibilitatea căderii rămâne pentru orice moment, oricât de mult ar fi progresat omul în urcușul duhovnicesc. Este adevărat că asceza este mai ostenitoare, la începutul urcușului duhovnicesc, în acea etapă pe care o numim *despătimire*, sau *praktike*, și mai puțin ostenitoare, în vremea contemplației și a unirii cu Dumnezeu, dar rămâne o constantă a nevoințelor omului.

Părinții Bisericii fac distincție între virtuțile sufletești și cele trupești și de aceea trupul păcătuind prin lucruri materialnice, trebuie călăuzit spre virtuțile trupești, iar mintea care păcătuiește prin gânduri și cugete pătimașe, trebuie să fie călăuzită spre înțelepciune, astfel încât să vadă lucrurile cu claritate, fără patimă. Virtuțile sufletești sunt credința, iubirea, îndelunga răbdare, neținerea de minte a răului, smerenia iar virtuțile trupești sunt: înfrânarea, postul, privegherea, tăcerea, lepădarea de cele lumești[73]. Patimile sufletești sunt necuviința, necredința, hulirea, mânia, ținerea de minte a răului, judecarea aproapelui, lașitatea, invidia, slava deșartă, mândria și cele legate de acestea iar patimile trupești sunt îmbuibarea pântecelui, beția desfrânarea, trândăvia, înfrumusețarea trupului, furtul, uciderea, vrăjitoria și cele legate de acestea[74]. Viața interioară este înfățișată în scrierile duhovnicești cu diferite numiri, precum: viață lăuntrică, viață în duh, viață internă, sfințenie, înduhovnicire, spiritualizare, viață în Hristos, dar toate acestea definesc starea interioară a omului care aspiră să-și stăpânească pornirile firești

[72] Paul Evdokimov, *Vârstele vieții spirituale*, p. 187

[73] Arhimandritul Vasilios Papadaki, *Asceza ortodoxă, Preschimbarea întru Hristos a sufletului*, trad. Cristian Spătărelu, Editura Egumenița, 2015, p. 70

[74] Arhimandritul Vasilios Papadaki, *Asceza ortodoxă, Preschimbarea întru Hristos a sufletului*, p. 71

și să-și conducă viața după lumina Evangheliei și pilda vieții lui Iisus Hristos[75]. Prin asceza internă se urmărește ajungerea la desăvârșirea firii. Asceza sfințește sufletul și trupul, omul întreg devine mai bun, mai iubitor de Dumnezeu și de oameni. Ea înlocuiește în sufletul omului, patimile cu virtuțile, astfel, necredința este înlocuită de credință, îndrăzneală cu frica de Dumnezeu, desfrânarea cu castitatea, necumpătarea cu înfrânarea, nerăbdarea cu răbdarea, mânia cu blândețea, lenea cu hărnicia, răutatea cu bunătatea, desfrânarea cu castitatea, mândria cu smerenia, nedreptatea cu dreptatea[76]. Prin asceza interioară se urmărește ca partea poftitoare a sufletului să râvnească spre bunătățile cele duhovnicești, puterea irascibilă să lupte pentru dobândirea acestor bunătăți, iar rațiunea să-l caute pe Dumnezeu. Trecerea de la patimi la virtuți, se face prin practica poruncilor, luptând împotriva patimilor, face să răsară virtuțile, dar și săvârșind virtuțile se ajunge la despătimire[77]. În această luptă împotriva răului și pentru însușirea binelui, omul este ajutat de harul divin. Dacă inima este curată și faptele trupului vor fi bune, iar dacă inima va fi întinată de patimi și faptele trupului vor fi întinate[78]. Pentru aceasta avem nevoie „*să ne îmbrăcăm cu toate armele lui Dumnezeu căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva puterilor întunericului, împotriva duhurilor răutății care sunt în văzduh*"(Ef. 6,10-16).

> Asceza lăuntrică „acordă o importanță deosebită mișcărilor minții , știind că atunci când mintea contemplă lucrurile mate-

[75] Arhid. Prof. Ioan Zăgrean, *Virtute și viețuire creștină*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2005, p. 10

[76] Nicolae Mladin, „Asceza creștină", p. 343

[77] Jean-Claude Larchet, *Sfântul Maxim Mărturisitorul : o introducere*, trad. Marinela Bojin, Editura Doxologia, Iași, 2013, p. 231

[78] Nicolae Mladin, „Asceza creștină", p. 345

> riale lipindu-se hedonist de ele, se îmbolnăvește și transmite boala tuturor puterilor sufletului. Datorită libertății sale, mintea se mișcă după cum dorește, modificându-se și modificând și sufletul, fie în mod negativ – atunci când mintea se alipește excesiv de cele materiale, făcându-și idoli, fie în mod pozitiv – când mintea este îndreptată spre Dumnezeu și cugetă la lucrările lui. Mintea își găsește liniștea și viziunea autentică asupra rostului creației când se adună în inimă ca centru al persoanei umane"[79].

Asceza externă disciplinează trupul, potolește patimile trupului și îndreaptă forțele lui spre deprinderea virtuților și pe stăpânirea impulsurilor instinctuale, să le înnobileze și să le pătrundă de duhul lui Hristos. Ea constă în deprinderi sănătoase și renunțări la porniri pătimașe. Deprinderea rugăciunii, liniștirii, privegherii, a vieții simple, în ce privește hrana și îmbrăcămintea, renunțarea la plăceri, înfrânarea la mâncare și băutură după regula: *Toate îmi sunt îngăduite dar nu toate îmi sunt de folos, toate îmi sunt îngăduite dar nu toate zidesc, toate îmi sunt îngăduite dar nu mă voi lăsa stăpânit de ceva*. (1 Cor. 6,12; 10, 23-26). Deci scopul e în primul rând spiritual adică să nu fi stăpânit de nimic, ci să stăpânești toate pornirile lăuntrice, spre slava lui Dumnezeu, spre iubirea aproapelui și desăvârșirea proprie[80]. Nu există mijloace externe care să ducă singure la desăvârșire, totul depinde de duhul lăuntric, de iubirea din suflet din care izvorăsc toate înfrânările și renunțările . dacă nu este iubire, toate sunt zadarnice. Asceza externă slujește ascezei interne ea înlătură egoismul, atrage iubirea binele frumusețea[81]. Orice ne-

[79] Lect. dr. Cristinel Ioja, *Homo adorans: între Iisus Hristos și politeismul lumii contemporane*, p. 37

[80] Nicolae Mladin, „Asceza creștină", p. 344

[81] Nicolae Mladin, „Asceza creștină", p. 345

voință la care este supus trupul trebuie să aibă o dimensiune interioară, care să cuprindă inima și intelectul[82].

Adesea, asceza se identifică cu nevoințele monahale, și cei care vor să devină sfinți, încearcă să se nevoiască și ei, precum au citit despre nevoințele sfinților, mâncând o dată la două zile, sau încercând să doarmă puțin, pe o scândură, umblă în haine aspre, se retrag în singurătate, până când își ruinează sănătatea sau cad în îndoială și sminteală. Sfinții au ajuns la asemenea deprinderi, de aspră nevoință, de-a lungul timpului, odată cu sporirea puterilor sufletești și cu stăpânirea pornirilor instinctuale ale trupului, iar mai presus de toate dobândirea virtuților, altfel în zadar ne lăudăm, cu postul, privegherea, sărăcia și citirea Sfintelor Scripturi, dacă n-am dobândit dragostea către Dumnezeu și către aproapele. Cel ce are dragoste față de Dumnezeu și către aproapele acela și mintea o are pururi la Dumnezeu, spune Avva Moise. În acest sens, se spune despre un monah, că citind viețile sfinților și văzând dragostea, pe care aceștia o aveau, față de tâlharii care veneau să-i prade, a socotit el că ar fi în stare, de o asemenea atitudine. Și într-o zi, s-a pomenit cu tâlharii la ușă, și în sinea lui a mulțumit lui Dumnezeu, și a început să-I ospăteze și să le dea toate câte avea în chilie. Iar aceștia luând toate, au plecat. Monahul povestind această ispravă unui avva, acesta i-a amintit că în viețile sfinților, tâlharii rușinați de dragostea părinților, lăsau toate cele furate și plecau, precum au venit, sau chiar rămâneau împreună cu părinții și se călugăreau, dar faptul, că de la el s-au dus cu toate, arată că nu din dragoste le-a dat, ci din dorința de a fi și el ca mari pustnici, dar trufia lui nu a mișcat inima tâlharilor. Atitudinea lăuntrică este cea care dă putere faptelor noastre[83].

---

[82] Sabino Chiala, *Isaac Sirianul, Asceza singuratică și mila fără de sfârșit*, p. 227

[83] *Everghetinosul*, *Adunarea graiurilor şi a învăţăturilor celor de Dumnezeu grăite, a Purtătorilor de Dumnezeu Părinţi, din toată scrierea cea de Dumnezeu insuflată,*

Nevoințele exgerate sunt de la diavol și nu aduc nici un folos sufletesc. Toate trebuie împlinite cu dreaptă socoteală. Practicile ascetice nu sunt un ansamblu de metode, prin care se ajunge la purificare, ci sunt o cale a credinței[84]. Ele nu sunt niște practici standard, pentru toți cei ce se nevoiesc, ci fiecare împlinește ceea ce i se potrivește mai bine, pentru sporirea duhovnicească, fiecare cu patimile și cu nevoințele lui. De aceea, în viața duhovnicească este nevoie de duhovnic, de un sfătuitor care să-ți arate calea și nevoințele cele mai potrivite. Scopul este transformarea lăuntrică, curățirea sufletească, îndumnezeirea omului[85]. Spiritualitatea răsăriteană amintește de un număr mare de practici ascetice, de la cele fundamentale, adică: postul, privegherea, tăcerea, munca sau altele mai originale: dormitul pe pământul gol, viețuirea în peșteri sau pe stâlpi, purtatul lanțurilor[86]. Sfântul Ioan Scărarul spune că la temelia vieții duhovnicești stau: nerăutatea, postul și dreapta socoteală[87]. Când una lipsește, toată nevoința este zadarnică. Dreapta socoteală se dobândește prin smerenie, care ne îndeamnă la ascultare și la părăsirea voii proprii. Asceza și desăvârșirea nu pot fi reduse la niște înfrânări aspre, de la mâncare și somn, aici accentul cade pe transformarea lăuntrică, pe despătimire și creșterea în virtute, pe dobândirea harului Duhului Sfânt. Este adevărat că asceza urmărește disciplinarea trupului și sufletului, spre a crește în iubire și a ajunge la desăvârșire, dar fiecare are mă-

adunată și cuviincios şi prinosicios la iveală pusă, spre folosul celor ce vor citi, de Pavel, Preacuviosul Monah și ctitor al Sfintei Mănăstirii a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu ce se numește Everghetinos, vol. 2, 38, transliterare, diortosire, revizuire de Ștefan Voronca, Editura Egumenița, Galați, 2006, p. 408-409

[84] Sabino Chiala, *Isaac Sirianul, Asceza singuratică și mila fără de sfârșit*, p. 227

[85] Mitropolitul Nicolae MLADIN, *Hristos – Viaţa noastră sau Asceza şi Mistica Paulină,* Editura Deisis, Sibiu, 1996, p. 148

[86] Lect. Univ. dr. Marcel Tang, *Isaac Sirul, ascet și mistic*, pp. 226-227

[87] Sfântul Ioan Scărarul , *Scara raiului*, 1, trad. Mitropolit Nicolae Corneanu, Editura Amarcord, Timișoara, 1997, p. 146

sura lui, doar vanitatea face, ca unii să întreacă măsura. Esența este libertatea omului, de sub robia patimilor și stăpânirea pornirilor firii și dobândirea virtuților, îndeosebi a iubirii[88]. Numai practicile ascezei trupești, fără lucrarea lăuntrică, sunt *pântec sterp* și *sâni uscați,* care nu ne apropie de cunoașterea lui Dumnezeu[89].

Everghetinosul se adresează tuturor creștinilor, monahi, preoți, credincioși, fiecăruia după nevoile sale. El este un manual ce poate da răspunsuri autentic ortodoxe, la întrebările tuturor celor ce se nevoiesc. Aceste cuvinte grăite de acei avva, care aveau cuvânt cu putere multă, au schimbat inimile multor oamenii, de-a lungul veacurilor. Cuvintele acestora au un accent lucrător și mântuitor, deosebit de speculațiile teoretice, adeseori sterpe[90]. Sfântul Nicodim Aghioritul în *Prolog*-ul său la Everghetinosul spune:

> „cuvintele acestor fericiți Bătrâni, chiar dacă sunt simple și așezate în frază nemeșteșugită, sunt însă atât de bogate în putere și iscusință, încât îi conving aproape pe toți cei care le ascultă. Căci s-a întâmplat adeseori ca mulți să le vorbească altora, din felurite scrieri, neputând să-i convingă; și când veni vorba de un singur cuvânt sau de o singură faptă a Părinților acestora înțelepți, i-au înduplecat îndată, atrăgându-i spre învoire pe cei care îi ascultau”[91].

Fără a fi un regulament ascetic, *Everghetinosul* îndrumă pe cel ce se nevoiește, de la cea mai de jos treaptă ale păcatului, prin curățirea de patimi până la dobândirea virtuților și a bunătăților viitoare, dobândite de cei ce

[88] Nicolae Mladin, „Asceza creștină”, p. 349

[89] Sabino Chiala, *Isaac Sirianul, Asceza singuratică și mila fără de sfârșit*, p. 228

[90] Virgil Cândea, *Un dascăl icumenic uitat: cuviosul Pavel Everghetinul*, p. 40

[91] Sfântul Nicodim Aghioritul, „Prolog la Everghetinos”, în *Everghetinos* vol. 1, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, p. 9

au ajuns la sfințenie. Prin modul în care a fost alcătuit, Everghetinosul caută să disciplineze și trupul și sufletul în același timp, fără să se preocupe mai întâi de una și apoi de cealaltă parte. Între viața lăuntrică și viața externă a omului există o relație directă, în sensul că viața externă, este revărsarea spre exterior, a vieții lăuntrice. O trăire lăuntrică autentică, se manifestă prin armonie, în faptele și vorbele omului, prin smerenie, bunătate, blândețe, răbdare și nădejde și nepătimire[92].

La sfârșitul acestui drum, omul ajunge la starea de nepătimire și atunci nu va mai săvârși cu ușurință fapte rele, nici nu va mai fi tulburat de ispite. Atunci el va dobândi dragostea de Dumnezeu, vederea lui Dumnezeu și unirea cu El[93].

2.2.Trepte ale ascezei în Everghetinosul

2.2.1.Nădejde și pocăință

Virtutea nădejdii

Cuviosul Pavel Everghetinosul își începe lucrarea cu tămăduirea deznădejdii, deoarece și atunci, ca și acum, mulți dintre cei ce se întorc la Dumnezeu, o fac în pragul deznădejdii, atunci când în altă parte, nu mai găsesc nici o speranță. Adresându-se tinerilor, Pavel Everghetinosul prezintă pilda unui tânăr, care după ce a păcătuit, este străpuns la inimă și retrăgându-se într-un mormânt, s-a zăvorât acolo, hotărât să părăsească păcatele sale. Prin stăruința lui în pocăință, acesta a biruit ispitele și asuprirea diavolilor și a dobândit puterea de a trăi cealaltă vreme a vieții sale, în pocăință și în curăție[94]. Sfântul Isaac Sirul spune că nu trebuie să deznădăjduim, când vedem

[92] Arhid. Prof. Ioan Zăgrean, *Virtute și viețuire creștină*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2005, p. 17

[93] Arhid. Prof. Ioan Zăgrean, *Virtute și viețuire creștină*, p. 11

[94] *Everghetinos,* vol. 1, Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, pp. 23-25

pe cei ce se roagă neîncetat și totuși au parte de batjocura amăgirilor și de cădere și să nu cădem în îndoială, deoarece nu rugăciunea duce la amăgire, ci amăgirea vine când cel ce se nevoiește, părăsește formele exterioare canonice ale rugăciunii, pentru regulile lui personale, depărtându-se de Sfintele Taine, de cuvântul Sfintei Scripturi și de scrierile Sfinților Părinți[95]. Oricât ar fi de grav păcatul, el poate fi șters, prin pocăință sinceră[96].

Alături de deznădejde, o altă ispită care împiedică omul să se ridice din păcat este descurajarea. *Everghetinosul* amintește despre un părinte care și-a trimis fiul să curețe ogorul, dar fiul văzând mulțimea de spini și mărăcini, s-a descurajat și s-a culcat, nelucrând nimic. Venind tatăl său și auzind tânguirea lui, l-a îndemnat ca în fiecare zi să curețe atât cât îi este așternutul și astfel va spori lucrul său și nu se va descuraja. Tânărul a împlinit îndemnul tatălui său, în scurtă vreme a curățat toată țarina. La fel se cuvine a lucra și în ogorul duhovnicesc, puțin și cu răbdare, fără a ne pierde curajul[97].

Mama sfântului Clement al Ancirei, sfătuia pe fiul său: „Numai lui Hristos să-i slujești! În Hristos să-ți pui nădejdea! Acesta este cu adevărat nemurirea. Acesta este mântuirea. Acesta s-a coborât din ceruri pentru noi și, înălțându-ne împreună cu El, ne-a făcut fii ai Săi și dumnezei. Cel care se supune acestui Stăpân va fi mai presus de toate greutățile și îi va birui pe împărații și pe tiranii care îi cinstesc pe idoli"[98]. Cunoscând acestea, nu se cuvine să deznădăjduim, chiar de păcătuim, ci prin pocăință să nădăjduim mântuirea[99]. Înaintea lui

[95] Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte către singuratici despre viața duhului, taine dumnezeiești, pronie și judecată*, Partea a doua recent descoperită, trad. Diac. Ioan Ică jr. Ediția a doua, Editura Deisis, Sibiu, 2007, p. 298

[96] Antonie de Suroj, *Taina vindecării*, trad. Pr. Alexandru Teompa, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2009, p.37

[97] *Everghetinosul*, vol. 1, 4, p. 75-76

[98] *Everghetinosul,* vol.1, 12, p.143

[99] *Everghetinosul,* vol. 1, 1, p. 38

Dumnezeu, nimeni nu este pierdut, tot omul trebuie să nădăjduiască, în mila lui Dumnezeu, indiferent de starea sa de păcătoșenie.

Nădejdea este virtutea teologică prin care, pe baza făgăduinței lui Dumnezeu, avem încredere că vom ajunge la fericirea veșnică și nu vom fi lipsiți de mijloacele necesare mântuirii. Prin nădejde înțelegem așteptarea temeinică a împlinirii unor dorințe sau a unor făgăduințe[100]. Mântuirea sufletului este legată de nădejdea în Dumnezeu, *căci prin nădejde ne-am mântuit, dar nădejdea care se vede nu mai e nădejde. Cum ar nădăjdui cineva ceea ce vede?* (Rom 8, 24). Nădejdea este un dar de la Dumnezeu spre mântuirea noastră, de aceea nu se cuvine nimănui să deznădăjduiască chiar dacă a greșit, ci să aibă nădejde că prin pocăință și nevoință va dobândi mila lui Dumnezeu și mântuirea sufletului. Nădejdea apare în relația omului cu Dumnezeu, mai ales atunci când omul ajunge la capătul puterilor și are nevoie de ajutor. Ea este un mod al prezenței lui Dumnezeu în lume[101]. Oamenii nădăjduiesc toată viața, în depășirea greutăților pe care le întâmpină, de aceea se și spune că nădejdea moare ultima. Uneori, încercările vieții, nenorocirile sau relele întâmplări, pot alunga nădejdea din suflet și omul ajunge la deznădejde, socotind că din pricina multelor sale păcate, nu mai poate dobândi iertare de la Dumnezeu, nu mai este scăpare din șirul necazurilor. Diavolul aduce înaintea celui căzut în păcate, frica de judecată, tocmai pentru a-l duce la deznădejde[102]. Deznădejdea este definită ca o stare sufletească, extrem de apăsătoare, pe care o trăiește omul ce și-a pierdut orice speranță[103]. Această stare se amplifică prin convingerea că din cauza obișnuinței de a păcătui,

[100] Preot Dr. Ioan Mircea, *Dicţionar al Noului Testament* , pag 339

[101] Prof. Dr. Georgios I. Mantzaridis, *Morala Creștină*, trad. Diac. Drd. Cornel Constantin Coman, Editura Bizantină, București, 2006, p. 179

[102] Nicodim Aghioritul, *Războiul nevăzut*, Editura Egumenița, p. 196

[103] Vasile BREBAN, *Dicționar al Limbii Române Contemporane*, Editura științifică și enciclopedică București, 1980, p. 159

omului îi este cu neputință a se izbăvi de păcat și de urmările sale. Chinuit de această neputință, omul cuprins de dorul sufletului după Dumnezeu, se simte silit de însăși firea sa, să părăsească păcatul și să-l caute pe Dumnezeu[104]. Pentru creștin, deznădejdea este pierderea încrederii în bunătatea lui Dumnezeu. Prin nădejdea în Dumnezeu, omul rămâne statornic în credință, primește încercările vieții și le încadrează în împlinirea voii lui Dumnezeu, se abate de la cele trecătoare, întorcându-se spre cele veșnice. Când nădejdea îi umple inima, ea devine rugăciune și omul redevine stăpân asupra situației și urmărește împlinirea scopului adevărat al vieții. Nădejdea este legată de persoana lui Hristos. Hristos este așteptat să se arate ca Domn al slavei și să ridice omul de sub povara păcatului și a morții[105].

„*Binecuvântat fie omul care nădăjduiește în Domnul*." (Ier. 17, 7). Cel ce nădăjduiește în Dumnezeu, dorește să se apropie de El, caută pocăința, se nevoiește pentru dobândirea virtuții[106]. Un avva îndeamnă: „Dacă atunci când te nevoiești, ești cuprins de moleșeală, să nu te oprești și nevoiește-te până la moarte. Cercetează-te în fiecare zi, săptămână, lună și an, cât ai sporit în post, rugăciune, liniște și mai ales în smerenie. Caută să fi în fiecare zi, mai smerit, pomenind greșalele și socotind pe toți ceilalți mai buni, căci fără smerenie, chiar dacă ar face cineva semne și morți de-ar învia, totuși se află departe de Dumnezeu"[107]. Fără mustrarea conștiinței, mintea nu se poate

[104] Sfântul Iustin Popovici, *Calea cunoașterii lui Dumnezeu*, trad. Monahia Domnica Țalea, Editura Egumenița, 2014, p. 95

[105] Prof. Dr. Georgios I. Mantzaridis, *Morala Creștină*, p. 181

[106] Prof. Dr. Georgios I. Mantzaridis, *Morala Creștină*, p. 182

[107] *Everghetinosul*, *Adunarea graiurilor şi a învăţăturilor celor de Dumnezeu grăite, a Purtătorilor de Dumnezeu Părinţi, din toată scrierea cea de Dumnezeu insuflată, adunată și cuviincios şi prinosicios la iveală pusă, spre folosul celor ce vor citi, de Pavel, Preacuviosul Monah și ctitor al Sfintei Mănăstirii a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu ce se numește Everghetinos,*vol. 3, 10, Transliterare, diortosire, revizuire de Ștefan Voronca, Editura Egumenița, Galați, 2008, p. 94-95

elibera de grijile lumești, spre a simți mireasma bunătăților, celor mai presus de lume, ea este cuprinsă de îndoială, pe de o parte dorește acea mireasmă, pe de alta, nu o mai poate simți, din pricina mustrării conștiinței[108].

Conștiința – dar de la Dumnezeu

Conștiința este un dar de mare preț, primit de la Dumnezeu, și mult ajută celui ce o ascultă[109]. Termenul conștiință, presupune o dualitate lăuntrică, alături de *știință* mai există ceva, acel ceva este cunoașterea pe care Dumnezeu a dăruit-o omului și din această știință, glasul conștiinței îl îndreaptă pe om spre împlinirea celor bune și spre bunătate[110]. Sfântul Apostol Pavel a spus în fața proconsulului Felix: „*Și întru aceasta mă străduiesc și eu ca să am totdeauna înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor un cuget neîntinat*"(FA. 24,16). Conștiința este glasul lui Dumnezeu în suflet, care îndeamnă omul la împlinirea legii morale. Ea este înscrisă ontologic în om încă de la naștere și este semnul asemănării noastre cu Dumnezeu[111]. Avva Agathon îndeamnă ca nimeni să nu lase conștiința să-l mustre, în nici un lucru[112]. Asceza creștină presupune trăirea vieții în așa fel încât conștiința să fie curată înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor. Sfântul Isaia Pustnicul îndeamnă a urma pilda sfinților, care au moștenit împărăția și a asculta glasul conștiinței, întru frica lui Dumnezeu. Ea ne este nouă păzitor, și ne arată fiecăruia de ce să ne păzim. Iar de nu vom asculta, ne va părăsi și vom cădea în mâinile vrăjmașilor noștri, de aceea Mântuitorul Hristos îndeamnă: *Îm-*

[108] *Everghetinosul*, vol. 4, 4, p. 51

[109] *Everghetinosul,* vol. 3,8, p. 74

[110] Tomas Spidlik, Marko Ivan Rupnik, *Teologia pastorală : pornind de la frumusețe*, trad. Ioan Milea Editura Gutenberg, Târgu Lăpuș, 2007, p. 193

[111] Pr. Asist. Dr. Liviu Petcu, *Părinții Patericului, despre pocăință*, Editura Doxologia, Iași, 2016, p. 23

[112] *Everghetinosul,* vol. 3,8, p. 74

pacă-te cu pârâșul tău degrabă, până ești cu el pe cale, ca nu cumva pârâșul să te dea judecătorului, și judecătorul slujitorului și să fii aruncat în temniță. Adevărat grăiesc ție: Nu vei ieși de acolo, până ce nu vei fi dat cel de pe urmă ban (Mt. 5, 25-26). Pârâșul este conștiința, ea se împotrivește celui ce voiește a face voile sale, iar dacă omul, nu o va asculta, îl va da vrăjmașilor săi[113]. Sfântul Marcu îndeamnă pe cel ce caută tămăduire, să ia aminte la conștiință și să facă ce îl îndeamnă ea și va afla folos[114]. Conștiința curată este un sfetnic mai bun decât aproapele nostru, ea cunoaște toate cele ascunse ale fiecăruia și poate da fiecăruia cele potrivite spre îndreptare, cel ce nu ascultă conștiința nu va primi nici plata ostenelilor trupești[115]. Conștiința este cartea firii, iar cel bun o citește și primește ajutor de la Dumnezeu[116]. Conștiința curată se dobândește prin rugăciune, iar rugăciunea curată prin conștiință, una are trebuință de cealaltă[117]. Sfântul Maxim îndeamnă a nu necinsti conștiința, că ea te sfătuiește bine și te scapă de întinăciunile ascunse ale inimii dăruindu-ți îndrăzneală către Dumnezeu[118].

Luarea aminte la sine

Bine este a ne cerceta pe noi înșine, a ne îndrepta din greșeli, și a ne strădui, pe cele bune a le spori[119]. Meditația personală înseamnă control al gândului, o analiză a sufletului, care ne ajută să fixăm și să sintetizăm ceea ce învățăm. Trebuie să învățăm să medităm, să ne conștientizăm experiențele și trăirile

[113] *Everghetinosul,* vol. 3,8, p. 75-76

[114] *Everghetinosul,* vol. 3,8, p. 76

[115] *Everghetinosul,* vol. 3,8, p. 76

[116] *Everghetinosul,* vol. 3,8, p. 76

[117] *Everghetinosul,* vol. 3,8, p. 76

[118] *Everghetinosul,* vol. 3,8, p. 77

[119] *Everghetinosul*, vol. 3, 10, transliterare, diortosire, revizuire de Ștefan Voronca, Editura Egumenița, Galați, 2008, p. 93

noastre și să punem ordine în mintea și sufletul nostru[120]. În timpul meditației, ne smulgem din vâltoarea și frământarea vieții, *ne retragem în „cămara noastră de taină"* (Mt. 6, 6), adică în propriul nostru suflet, unde ne regăsim pe noi înșine. În timpul reculegerii, *atât mintea, cât și inima și voința noastră sunt întoarse spre înăuntru:* mintea se concentrează asupra adevărurilor divine, simțirea se umple de iubirea lui Dumnezeu și de râvna pentru slujirea Lui, iar voința se îndreaptă spre urmărirea binelui. Astfel lucrarea sufletului, aduce o încălzire a inimii, o altă înțelegere a lucrurilor, o înălțare a duhului. Sufletul este hrănit cu impresii netulburătoare și ziditoare. Omul recules este ca cel care *„astupându-și urechile ca să nu audă judecata sângelui, închizându-și ochiii ca să nu vadă nedreptate... Un Rege plin de slavă veți vedea, ochii voștri vor zări o țară de departe „* (Is 33, 15-17). Aceste clipe de „coborâre în eul propriu", oricât ar fi de scurte, au o influență benefică asupra stării sufletești, vindecând rănile, liniștind patimile, potolind instinctele și dorințele păcătoase, înlătură tulburarea și aduc liniștea. Din ele vin îndemnuri și hotărâri bune pentru viața și activitatea noastră. Meditația este strâns legată de rugăciune ea întărește paza inimii și a minții împotriva ispitelor și a păcatelor, ne ajută să închidem drumul păcatelor față de Dumnezeu, de aproapele și de noi înșine[121]. Meditația se poate face în orice moment al zilei, atunci când avem mai multă liniște. Este bine să fie însoțită de lectura Sfintei Scripturi sau a cărților duhovnicești și de rugăciune. Pentru toți este de folos meditația, ea înseamnă a lua aminte la sine și a se apropia mai mult de Dumnezeu[122]. Fericita Singlitichia îndeamnă a fi atenți la gânduri și a însemna ordinea și durata lor și astfel, cu

[120] Antonie Plămădeală, *Preotul în Biserică, în lume, acasă*, Sibiu, 1996, p. 162

[121] Pr. Ene Branișteș, *Despre preoție*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2004, pp. 88-89

[122] Pr. Ene Branișteș, *Despre preoție,* p. 90

harul lui Dumnezeu, vom cunoaște starea noastră, răbdarea și sporirea asupra vrăjmașului și nu vom deznădăjdui, nici nu vom părăsi bunele nevoințe[123].

Avva Nistero amintește de datoria noastră de fiecare zi, de a ne socoti cu noi înșine și a vedea dacă am împlinit voia lui Dumnezeu[124]. Avva Siluan îndeamnă a pune început bun în orice ceas, fără a mai aștepta un moment mai potrivit[125]. Conștientizarea stării de păcătoșenie îl determină pe om să se întoarcă la Dumnezeu[126]. Până când omul fuge de responsabilitatea faptelor sale, încercând să se justifice, nu va dobândi căința și nu va avea puterea să se întoarcă la viața curată și la fericirea raiului[127]. Pocăința este „un act de întoarcere, o pregustare a Învierii lui Hristos, o trecere de la întunericul păcatului la lumina virtuților"[128].

Pocăința – virtute și taină

Pocăința începe prin nemulțumirea, pe care omul o simte față de dezordinea din viața sa[129], și se împlinește în nădejde, în dezlegarea și iertarea păcatelor. Adevărata pocăință, are rostul de a rezidi omul, de a-l întoarce de la ceea ce este împotriva naturii, la ceea ce îi este propriu naturii sale[130]. Mân-

[123] *Everghetinosul,* vol. 3, 10, p. 93

[124] *Everghetinosul,* vol. 3, 10, p. 94

[125] *Everghetinosul,* vol. 3, 10, p. 94

[126] Arhid. Asist. Univ. dr. Tiberiu Ardelean, *Relevanța tradiției dirijorale în muzica bisericească din spațiul românesc: exigențe metodologice, vocaționale și spirituale ale dirijorului de cor bisericesc*, Editura Universității Aurel Vlaicu, Arad, 2019, p. 41

[127] Arhid. Asist. Univ. dr. Tiberiu Ardelean, *Relevanța tradiției dirijorale în muzica bisericească din spațiul românesc.* p. 44

[128] Arhid. Asist. Univ. dr. Tiberiu Ardelean, *Relevanța tradiției dirijorale în muzica bisericească din spațiul românesc.* p. 45

[129] Pr. Lect. Dr. Ioan Mircea Ielciu, *Trepte de virtuți spre cer*, Editura Universității „Lucian Blaga", Sibiu, 2006, p. 62

[130] Antonie Plămădeală, *Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă*, Editura

tuitorul Hristos ne cheamă la pocăință, zicând: „*Pocăiți-vă că s-a apropiat Împărăția cerurilor*"(Mt. 3,2). Această chemare, arată locul primordial al pocăinței în viața omului. Suntem chemați la o viață de pocăință. Din trecutul nostru, există fapte care supraviețuiesc prin comportamentul nostru, și otrăvesc viața noastră, ancorând trecutul în prezent, pocăința are rolul tocmai de a vindeca acest trecut[131].

Pocăința este definită ca întoarcerea de la starea împotriva firii, la cea după fire, de la diavol la Dumnezeu, este lepădarea păcatului, stăruința în virtute, depărtarea de rău și facerea binelui. Ea desparte mintea de păcat și o umple de pomenirea lui Dumnezeu[132]. Pocăința este „împăcarea cu Dumnezeu prin practicarea virtuților, potrivnice păcatelor cărora s-a făcut până atunci părtaș"[133], este aducătoare și păstrătoare de har, este lucrarea de o viață a credinciosului, prin care se apropie de Hristos, devine mădular al trupului lui Hristos[134].

Termenul *penitență* , provenit din lat. *paenitentia* exprimă o părere de rău, un regret, o nemulțumire. Acest termen, nu înseamnă numai acțiuni penitențiale ci și căința pentru păcatele săvârșite[135]. Termenul *metanoia* provenit din gr. μετανοέω, înseamnă schimbarea minții, a gândirii[136]. Toți acești termeni îndeamnă la schimbarea vieții, la părăsirea păcatului și lucrarea virtuților.

Pocăința este și una din Sfintele Taine ale Bisericii. Ea ne-a fost dată de către Mântuitorul Hristos, ca un dar binecuvântat pentru toți oamenii, în-

Reîntregirea, Alba Iulia, 2004, pp. 85-86

131 Antonie de Suroj, *Taina vindecării*, p. 38

132 Prof. Dr. Georgios I. Mantzaridis, *Morala Creștină*, p. 101

133 Sfântul Ioan Scărarul, *Scara Raiului*, 5, p. 218

134 Prof. Dr. Georgios I. Mantzaridis, *Morala Creștină*, p. 102

135 Pr. Asist. Dr. Liviu Petcu, *Părinții Patericului, despre pocăință*, p. 333

136 Pr. Asist. Dr. Liviu Petcu, *Părinții Patericului, despre pocăință*, p. 334

dată după învierea Sa din morți, când a făgăduit Sfinților Apostoli, că le va da putere să lege și să dezlege zicând: *„Oricâte vor fi legate pe pământ vor fi legate și în cer și oricâte veți dezlega pe pământ vor fi dezlegate și în cer"(Mt. 18,18)*. El le-a dat ucenicilor, puterea de a ierta păcatele, zicând: *„Luați Duh Sfânt: cărora veți ierta păcatele, le vor fi iertate, și cărora le veți ține , vor fi ținute"*(In. 20, 22-23). Prin Taina Spovedaniei, credinciosul mărturisindu-se în fața preotului duhovnic și primind dezlegare de la acesta, primește, prin puterea Duhului Sfânt, iertarea păcatelor mărturisite. Cel ce vine la spovedanie este dator să mărturisească toate păcatele săvârșite de la Botez, sau de la ultima spovedanie, până în clipa mărturisirii. Prin Taina Spovedaniei, sufletul se curățește de păcate, de aceea această Sfântă Taină, se mai numește și al doilea botez.

Puterea de a spovedi și dreptul de a lega și a dezlega, o are episcopul și preotul. Preotul deține această putere, în virtutea harului hirotoniei în treapta de preot, iar dreptul de a pune în lucrare această putere, îl are prin hirotesia lui, ca duhovnic.

După porunca a patra a Bisericii, creștinii trebuie să se spovedească de patru ori pe an, în cele patru posturi, sau cel puțin odată, în Postul Mare, iar bolnavii, bătrânii și cei mai râvnitori se spovedesc mai des, după caz. În general, nu este o dată fixă pentru spovedanie, fiecare se spovedește, când îl mustră conștiința, pentru păcatele sale și când simte nevoia de a se primeni sufletește[137]. Bine este pentru fiecare credincios, a se mărturisi și a împlini sfaturile date de duhovnic[138]. Chiar și cel care trăiește o viață curată, nu e scutit de slăbiciuni, căderi și păcate: *„Dacă zicem că noi nu avem păcat, pe noi înșine ne amăgim și adevărul nu este întru noi. Dacă ne mărturisim pă-*

[137] Pr. Petre Vintilescu, *Spovedania și duhovnicia*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 1995, pp. 52-53

[138] *Everghetinosul,* vol. 1, 21, p. 224

catele, credincios este El și drept ca să ne ierte păcatele_și să_ne curățească de toată nedreptatea" (1 In. 1, 8-9). În Mănăstirea Everghetis, era rânduiala, ca starețul să spovedească întreaga obște. Cel care nu se spovedea, era oprit de la împărtășanie, socotindu-se că spovedania aduce sănătate sufletului și smerenie călugărului, fără de care nimeni nu se va mântui. Se punea accentul pe îndrumarea duhovnicească și vindecarea de patimi. Spovedania este parte a ascezei[139].

În parohia sa, preotul este chemat să-și îndeplinească misiunea de părinte duhovnicesc, să fie martor, sfătuitor și sfințitor în cele duhovnicești, să învețe pe credincioși importanța spovedaniei pentru viața lor[140]. Ca duhovnic, preotul este pentru credincioși, un organ al Sfântului Duh. Prin mărturisirea păcatelor, credinciosul are parte de o adevărată renaștere sufletească. Mărturisirea, ca taină prin care primim dezlegarea de păcate, este temei al formării deprinderilor bune și dobândirii virtuților [141].

Sfântul Maxim Mărturisitorul amintește două pricini care îndeamnă omul la mărturisire adică: mulțumirea pentru bunătățile primite de la Dumnezeu sau mustrarea conștiinței pentru relele săvârșite. Ambele stări aduc smerenia. Cel ce mulțumește, socotindu-se nevrednic pentru bunătățile ce i s-au dat, iar cel ce a păcătuit, rușinându-se și rugându-se să primească iertare, pentru greșelile sale[142].

[139] *Everghetinosul*, vol. 1, Introducere, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, p. xxviii

[140] Pr. drd. Cristian Muntean, „Locul și rostul preotului în context contemporan", în rev. *Biserica Ortodoxă Română*, Anul CXXI, Nr. 1-6, 2003, București, (pp. 431-439), p. 433

[141] Pr. conf. Ilie Moldovan, „Rolul preotului în promovarea şi cultivarea vieţii religios-morale în parohie...p. 1157

[142] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, trad. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, în *Filocalia,* vol. 3, Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă, Bucureşti, 2009, p. 332

Mărturisirea păcatelor înaintea duhovnicului, trebuie să fie completă, adică să cuprindă toate păcatele săvârșite după Botez, sau de la ultima spovedanie, să fie sinceră, secretă, însoțită de umilință și cu zdrobire de inimă, pentru păcatele săvârșite și cu dorința sinceră de a nu le mai repeta. Simpla înșiruire a păcatelor, fără pocăință adevărată și fără hotărâre de îndreptare, nu este de mare folos, căci zice Domnul ,,*De nu vă veți pocăi , toți veți pieri la fel"*(Lc. 13,5)[143]. Cel ce-și plânge păcatele și are credință în Dumnezeu, împlinește dreptatea și dobândește toată virtutea[144].

Partea harică a Sfintei Spovedanii este dezlegarea păcatelor, prin punerea mâinilor în chipul crucii pe capul credinciosului, după terminarea spovedaniei și fixarea canonului. La cei cu păcate mari, care nu pot fi admiși nici la împărtășanie, dezlegarea se dă numai după împlinirea canonului dat, sau după ispășirea păcatelor. Duhovnicul nu poate dezlega, pe cel care nu-și împlinește canonul, pe cel care nu se căiește de păcatele sale, pe cel ce nu vrea și nu făgăduiește să părăsească păcatul[145].

Canonul înseamnă normă sau dreptar și nu pedeapsă. Este mijloc de pocăință și de îndreptare, de schimbare a vieții și constă în rugăciuni, cercetarea și ajutorarea bisericilor, fapte de milostenie, post sau înfrânări de la anumite mâncăruri sau de la fapte care înlesnesc săvârșirea păcatului, citirea cărților duhovnicești. Cel mai aspru canon, este oprirea de la Sfânta Împărtășanie, a cărei durată variază după gravitatea păcatului săvârșit[146].

Duhovnicul este cel chemat, să facă lumină în conștiința credincioșilor, cunoscând cauzele intime ale păcatelor și pornirile lăuntrice ale acestora, de

[143] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, p. 332

[143] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, p. 339

[144] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, p. 339

[145] Pr. Petre Vintilescu, *Spovedania și duhovnicia*, pp. 284-286

[146] Pr. Prof. Ene Branișteș, *Vocație și responsabilitate în slujirea preoțească*, Editura Basilica, București, 2014, pp. 187-188

aceea el este dator să le arate idealul moral, căile prin care se realizează, precum și primejdiile și iluziile care pândesc sufletul lor, încurajându-i sau mustrându-i, pentru a le întări voința[147]. El are datoria de a păstra secretul mărturisirii, ca parte integrantă din disciplina spovedaniei. Din vechime era interzis, ca destăinuirile credincioșilor să fie aduse la cunoștința celorlalți. Despre pedeapsa pentru călcarea secretului spovedaniei se spune: „Duhovnicul de va spune păcatele celora ce i se spovedesc, acela să aibă canon cu oprirea de la preoția lui, trei ani. Iar învățătorii zic și poruncesc să-i fie luat darul de tot și darul preoției și darul duhovniciei;. Iar cetățeneasca lege, zice :să i se scoată limba pe ceafă și să i-o tragă până va muri”[148]

Părinții Everghetinosului învață, că pentru a fi vindecătoare de patimi, mărturisirea trebuie însoțită de căință și lacrimi. Mărturisirea cu nepăsare, fără dorința de îndreptare, nu este vindecătoare. Privitor la aceasta, se spune că doi monahi s-au întâlnit la Avvei Zinon și fiecare și-a mărturisit gândurile. Unul dintre ei, a căzut la picioarele Avva Zinon, cerându-i cu lacrimi, să se roage pentru el, iar avva i-a spus: „Mergi, nu te da bătut, nu cleveti pe nimeni și nu fii delăsător la rugăciune”. Fratele a plecat, a împlinit cele primite și s-a vindecat. Celălalt, însă, după ce s-a mărturisit, a zis cu nepăsare: „Roagă-te pentru mine”. După o vreme, iarăși s-au întâlnit. Unul l-a întrebat pe celălalt: „Ai avut folos că te-ai mărturisit?” Și a răspuns fratele: „Da. Cu rugăciunile avvei, Dumnezeu m-a vindecat”. Celălalt a spus: „Eu chiar dacă m-am mărturisit, nu m-am vindecat”. De aici înțelegem, că cel ce se mărturisește, trebuie să o facă cu durere, din toată inima și atunci

[147] Pr. conf. Ilie Moldovan, „Rolul preotului în promovarea şi cultivarea vieţii religios-morale în parohie, p. 1157

[148] Arhimandrit Nicodim Sachelarie, *Pravila Bisericească*, Ediția a doua, Editura Parohia Valea Plopului, 1996, p. 74

se vindecă de patimă. Cel ce se mărturisește cu nepăsare, mai degrabă se osândește decât îi folosește[149].

Sfântul Maxim Mărturisitorul spune, că mintea omului are în sine și pe *Iuda și Ierusalimul*. Iuda se tălmăcește mărturisire, în înțeles duhovnicesc înseamnă mărturisirea gândurilor, iar *Ierusalimul*, înțeles alegoric, este deprinderea în liniște a adevărului și vederilor dumnezeiești. Pe *Iuda* îl are mintea, ca parte lucrătoare, iar *Ierusalimul* ca inițiere tainică în contemplație. Așadar când mintea, luminată prin harul dumnezeiesc, a respins toată puterea, ce s-a ridicat împotriva virtuții și cunoștinței și a biruit duhurile răutății, dar nu aduce cuvenita mulțumire lui Dumnezeu, ca autor al biruinței, omul se înalță cu inima, socotindu-se pe sine autorul realizării, dar pentru aceasta, și pentru că nu i-a mulțumit lui Dumnezeu, va suporta mânia părăsirii și va pierde și deprinderea contemplației. Atunci cu îngăduința lui Dumnezeu, patimile se ridică iarăși împotriva lui și îi întinează conștiința, iar părerile mincinoase, se amestecă în contemplarea lucrurilor și strâmbă cunoștința[150].

Everghetinosul arată că gândurile trebuie mărturisite, doar celor ce au dobândit dreapta socoteală, înțelegem aceasta și din pilda unui monah care după ce păcătuise greu, s-a dus să se mărturisească unui pustnic. N-a îndrăznit să-i spună acestuia fapta, ci numai gândul: „M-am gândit la aceasta. Oare mă mai pot mântui?" Pustnicul neavând dreaptă socoteală, i-a spus: „Ți-ai pierdut sufletul!" Auzind aceasta, fratele și-a zis: „Dacă tot mi-am pierdut sufletul, mă duc în lume". Înainte de a pleca, a trecut pe la Avva Siluan, care era om cu dreaptă socoteală și i-a mărturisit și acestuia, gândul lui. Părintele Siluan a început să-i vorbească din Sfintele Scripturi, spunându-i că nu este osândă pentru cei care gândesc răul, dacă nu îl și înfăptuiesc. Auzind aceasta, monahul a prins nădejde și a mărturisit și fapta. Iar

[149] *Everghetinosul,* vol. 1, 21, p. 224-225

[150] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 52, p. 258-259

avva, i-a arătat tot din dumnezeieștile Scripturi, că este pocăință pentru cei care se întorc la Dumnezeu. Această întâmplare arată că nu este de folos, ca cineva să-și mărturisească gândurile, unor oameni care nu au dobândit dreaptă socoteală[151]. Și Sfântul Efrem Sirul sfătuiește pe cel ce se mărturisește, să ia aminte la cel căruia își dezvăluie gândurile, pentru a nu le dezvălui oricui, ci doar celui încercat că este om duhovnicesc, fără a ne lăsa înșelați de înfățișarea lui, deoarece mulți *au înfățișarea adevăratei credințe, dar tăgăduiesc puterea ei (2 Tim. 3,5)* ci *după roadele lor îi veți cunoaște (Mt. 7,15-16).* Dar de folos este a găsi, pe cel a dobândit roadele Duhului Sfânt și a-și mărturisi gândurile, ca nu cumva vrăjmașul să-l tragă spre pieire. Mărturisirea sinceră e început de îndreptare a vieții, este semnul fricii de Dumnezeu, a smereniei și credinței[152].

Avva Isaia îndeamnă pe cel ce se mărturisește, ca atunci când întreabă despre gândurile sale, să întrebe despre cele ce îl frământă atunci, în acea clipă, nu după ce a făptuit cele gândite, și fie sincer să nu mărturisească cele făptuite de el, ca fiind făptuite de alții, ci să mărturisească adevărul și să fie pregătit a împlini, cele date de duhovnic, altfel nu îi va fi de folos mărturisirea păcatelor. Cel ce merge la duhovnic, este bine să se roage și să zică: „Doamne dă-i părintelui să-mi spună voia Ta" și apoi să împlinească ceea ce i se spune, fără a mai lua aminte la cugetul său și atunci va afla odihnă sufletului său[153]. Un avva spune că gândurile rele, stăruie după mărturisirea lor, dacă cel ce se mărturisește, nu împlinește cele poruncite de duhovnic[154]. Dumnezeu pune în gura duhovnicului, cuvânt potrivit pentru cel ce întreabă cu credință[155].

[151] *Everghetinosul,* vol. 1, 21, p. 225-226

[152] *Everghetinosul,* vol. 1, 21, pp. 226-228

[153] *Everghetinosul,* vol. 1, 21, pp. 228-229

[154] *Everghetinosul,* vol. 1, 21, pp. 233-234

[155] *Everghetinosul,* vol. 1, 21, pp. 234-235

Cuviosul Pavel Everghetinosul concluzionează, că mărturisirea gândurilor numai înaintea părinților care au dobândit dreapta socoteală și împlinirea sfaturilor lor, părăsind voia proprie, este singura cale spre mântuire, dar nu trebuie, ca îndeosebi cei tineri, să fie prea exigenți în judecarea părinților, dacă au sau nu, dreapta socoteală, și să afle în aceasta un motiv de a nu-și mărturisi gândurile lor[156].

Timpul de pocăință este diferit, pentru fiecare om, dar Avva Pimen spune, că dacă omul se pocăiește din toată inima și nu mai săvârșește păcatul, în trei zile îl primește Dumnezeu[157]. Un avva spune că pocăința păcatului înseamnă „a nu-l mai face de acum înainte"[158].

Participarea la slujbele Bisericii, ajută omul să-și vină în fire și să-și îndrepte viața scăpând de asuprirea diavolului și de deznădejde. Pildă în acest sens, fiind și acel bărbat văzut de Pavel cel simplu, care a venit la Biserică având chipul întunecat, după rugăciune, la ieșirea din biserică, chipul său era luminat. Întrebat fiind cum s-a schimbat, el a spus că a trăit în desfrânare dar când a intrat în sfânta biserică, a auzit spunându-se: „*Nu mai faceți rău înaintea ochilor Mei. Încetați odată! Învățați să faceți binele, căutați dreptatea, ajutați pe cel apăsat, faceți dreptate orfanului, apărați pe văduvă! Veniți să ne judecăm, zice Domnul. De vor fi păcatele voastre cum e cârmâzul, ca zăpada le voi albi, și de vor fi ca purpura, ca lâna albă le voi face. De veți vrea și de Mă veți asculta, bunătățile pământului veți mânca*"(Is. 1,16-19). Auzind acestea, el străpuns la inimă și a făgăduit să părăsească toată fărădelegea și să slujească lui Dumnezeu cu toată puterea lui[159].

[156] *Everghetinosul,* vol. 1, 21, pp. 232-233

[157] *Everghetinosul,* vol. 1, 1, p. 43

[158] *Everghetinosul,* vol. 1, 1, p.43

[159] *Everghetinosul,* vol. 1, 1, pp. 52-54

Pilda de pocăință a lui Avva Moise Etiopianul, arată că oricât de mult ar fi păcătuit omul, este nădejde de pocăință și de mântuire[160]. Cel ce a căzut să se ridice, ori de câte ori va cădea și în ceea ce îl va găsi moartea în aceea va fi judecat[161]. Spre pildă, se spune că sora unui călugăr, căzuse în desfrânare, la îndemnul fratelui său, ea a părăsit păcatul și locul păcatului, pornindu-se spre pustie, împreună cu fratele său și chiar dacă a murit pe drum, fără a mai ajunge să facă nevoință pentru păcatele sale, Dumnezeu a primit pocăința ei[162]. Iarăși un tânăr biruit de curvie, îndată ce săvârșea păcatul, venea în biserică, rugându-se înaintea icoanei Mântuitorului Hristos și nu deznădăjduia, ci venind de fiecare dată în biserică, se pocăia cu credința că Dumnezeu nu se scârbește de nimeni și pe nimeni nu izgonește, căci Hristos n-a venit să cheme pe cei drepți ci pe cei păcătoși la pocăință (Marcu 2,17). Cinstitul Sânge vărsat pe cruce, spală mulțimea fărădelegilor celor ce se pocăiesc și nu deznădăjduiesc[163].

Despre modul cum trebuie să ne pocăim, Avva Marcu spune că dacă nu accepți durerea și umilința, pentru păcatele ce le-ai săvârșit, degeaba împlinești alte fapte bune, acestea sunt doar pricină de slavă deșartă, și vei cădea iarăși în aceleași păcate[164]. Avva Isaac Sirul ne îndeamnă, ca prin ceea ce am căzut, prin aceea să ne și ridicăm. Dacă am căzut în desfrânare, nu este de ajuns să faci milostenie, trebuie să te înfrânezi și să-ți sfințești trupul. Dacă ești biruit de pizmă, postul și privegherea, nu sunt de ajuns, ci trebuie să dobândești iubirea[165]. Despre modul cum trebuie să ne pocăim, aflăm din pilda celor doi monahi, care ispitiți de duhul desfrânării, au plecat în lume și și-

[160] *Everghetinosul,* vol. 1, 1 pp. 40-42

[161] *Everghetinosul,* vol. 1, 1, p. 44

[162] *Everghetinosul,* vol. 1, 1, p. 44

[163] *Everghetinosul,* vol. 1, 1, pp. 44-48

[164] *Everghetinosul,* vol. 1, 3, p. 69

[165] *Everghetinosul,* vol. 1, 3, p. 69

au luat femei. După o vreme, gândindu-se că lăsând rânduiala îngerească, vor avea parte de chinurile iadului, s-au hotărât să se întoarcă în pustie și să se pocăiască. La întoarcerea lor, Părinți din mănăstire, au poruncit ca ei să fie închiși în chilie un an de zile și să li se dea doar pâine și apă. Când și-au împlinit canonul, unul dintre ei era palid și vlăguit, iar celălalt luminos la față și plin de viață. Și l-au întrebat, pe cel palid la față, cu ce gânduri s-a îndeletnicit, și acesta a spus că s-a gândit tot timpul la păcatele sale și la pedeapsă și de frică *osul lui s-a lipit de carne*(Ps. 101,6). L-au întrebat și pe cel luminat la chip, despre viețuirea lui, iar acesta a zis că în toată vremea, i-a mulțumit lui Dumnezeu, că nu l-a lăsat să moară în păcat, ci l-a întors la petrecerea îngerească și se bucura gândindu-se la bunătatea lui Dumnezeu. Bătrânii au zis că pocăința amândurora, este deopotrivă după voia lui Dumnezeu[166].

Sfântul Efrem Sirul sfătuiește pe duhovnici, să fie cu cu luare aminte, ca nu cumva, în timp ce ascultă mărturisirea altora, să fie ispitiți și ei de aceleași gânduri, ci auzind începutul celor spuse, să-l mângâie pe cel necăjit, cu cele de la Sfinții Părinți, sau cu cele pe care le-au încercat ei înșăși. Nu este în voia Domnului să cadă cineva, ci El vrea ca toți să se mântuiască. De asemenea, duhovnicul să ia aminte, ca auzind greșelile mărturisite să nu disprețuiască în cugetul său, pe cel ce se mărturisește, ci să aprecieze mărturisirea sa, sinceră și dorința de schimbare. Bine este a prețui și a mângâia cu smerenie, luând aminte la tine însuți, ca să nu cazi și tu în ispită (Gal 6,1). Căci zice Dumnezeu și prin prorocul Iezechiel: *Și tu, fiul omului, spune fiilor poporului tău: Dreptatea dreptului nu-l va scăpa în ziua când va cădea în înșelăciune și nelegiuirea nelegiuitului nu-i va face rău acestuia în ziua când se va întoarce de la nelegiuirea sa* (Iz. 33,12)[167]. Vrăjmașul îl luptă pe om,

[166] *Everghetinosul,* vol. 1, 3 pp.73-74

[167] *Everghetinosul,* vol. 1, 21, pp. 226-228

în felurite chipuri. Înainte de a păcătui, el minimalizează păcatul în mintea omului, până la lipsa lui. Astfel, pofta desfătării trupești o arată măruntă, ba chiar nu o consideră a fi un păcat, iar zilele de post, nu ar fi o datorie pentru toți. Dar după călcarea poruncii, cel viclean, arată omului gravitatea păcatului, scufundând mintea lui, în adâncul deznădejdii[168].

Despre aceasta Sfântul Nicolae Cabasila zice:

> „Pe cel ce cunoaște bunătatea lui Dumnezeu, pe cel care știe cu câtă dragoste să răspundă «iată-mă» ! când este chemat, ce piedică I-ar mai putea opri să se întoarcă foarte degrabă spre El ? Căci o cursă și o iscusință a vrăjmașului nostru al tuturor este de a ne îndemna cu îndrăzneală și cu încăpățânare la păcat; iar după ce-am făcut cele mai mari fărădelegi ne copleșește cu rușinea și ne face să ne pierdem mințile, știind că pe aceste căi ne ajută să cădem în prăpastie și ne împiedică să ne sculăm, îndepărtându-ne astfel tot mai mult de Dumnezeu și luându-ne nădejdea de a ne mai putea întoarce la El. Vasăzică, pe două căi potrivnice ne atrage diavolul în aceeași prăpastie”[169].

Cunoscând aceasta, este bine a lăuda pe cei căzuți în deznădejde, pentru orice faptă bună, oricât de mică ar fi, iar greșelile lor, chiar dacă sunt mari, să le minimalizăm, amintindu-le că Dumnezeu este bun și mult milostiv, și Îi pare rău de răutățile oamenilor (Iacov 5,11), că bunătatea lui Dumnezeu, se arată față de orice om, când acesta se întoarce de la păcatele lui, și îl primește cu bucurie și nu-i socotește greșelile de mai înainte. Pilda fiului risipitor, este o pildă de nădejde pentru aceștia *(Lc.15,17-22)*. Acel fiu, după ce a lăsat grija porcilor, adică voile sale cele trupești, s-a întors smerit, la

[168] *Everghetinosul,* vol. 1, 1, pp. 56-57

[169] Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos*, pp. 169-170

tatăl său, iar tatăl l-a primit ca pe un fiu și a poruncit îndată, să-i fie dat veșmântul curăției și arvuna înfierii, pe care o dăruiește Sfântul Duh. Așa și Tatăl nostru este milostiv și vrea ca omul să se întoarcă, după cum a spus: *Adevărat zic vouă, că bucurie se face în cer pentru un păcătos care se pocăiește(Lc. 15,7)*. Avva Marcu spune că orice păcat, pentru care nu faci pocăință, e păcat de moarte. Dumnezeu este bun și milostiv, dar nu-l iartă pe cel care nu se pocăiește. Chiar dacă ne întristăm pentru păcatele noastre, împrejurările lor ne aduc desfătare și atunci suntem atrași iarăși spre păcat[170]. Fericitul Augustin întâlnind un creștin căzut în deznădejde, i-a spus: „Cântă și mergi înainte, pentru că la capătul drumului te așteaptă Dumnezeu". Nădejdea te ajută să înțelegi acest cuvânt[171].

2.2.2.Gândul la moarte

Pomenirea morții și a judecății

Moartea este sfârșitul vieții și survine la despărțirea sufletului de trup. După despărțirea de trup, sufletul se întoarce la Dumnezeu, pentru a fi judecat iar trupul se întoarce în pământul din care a fost luat[172]. Creștinismul nu consideră moartea, ca fiind un sfârșit, ci începutul unei vieți noi, pentru care viața pământească este o pregătire. Omul a fost creat pentru viața veșnică, în rai, el se hrănea din pomul vieții și era nemuritor. Dar „printr-un om a intrat păcatul în lume și prin păcat moartea"(Rom. 5,12). După căderea în păcat, omul a fost îndepărtat de pomul vieții și supus vremelniciei, a devenit muritor. Se poate afirma că moartea este o pedeapsă, datorată în-

[170] *Everghetinosul,* vol. 1, 1, p.58

[171] Andrei , Arhiepiscopul Alba Iuliei, *Spiritualitate creștină*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia , 2002, p. 126

[172] Prof. N. Chițescu, Pr. Prof. Isidor Todoran, Pr. Prof. I. Petreuță, *Teologia Dogmatică și Simbolică*, vol. 2, Editura Renașterea Cluj-Napoca, 2005, p. 271

călcării poruncii lui Dumnezeu, dar și că moartea, este o eliberare de păcat, și prin ea se deschide calea spre nemurire. Sufletele celor adormiți se duc la Dreptul Judecător și vor avea parte de judecată. Sufletele drepților sunt duse de îngeri în rai, în sânul lui Avraam, iar a celor păcătoși au parte de chinurile iadului [173]. Omul, în orice stare s-ar afla, are o anume atitudine față de moarte, pe care și-o exprimă prin viața de zi cu zi. Unii reduc sensul vieții la lumea simțurilor, căutând fericirea lumească, alții crezând în existența vieții de apoi, se nevoiesc pentru fericirea veșnică[174]. Fericirea raiului, dar și scăparea de chinurile iadului, trebuie să fie pentru om, un îndemn spre nevoințele ascetice, spre sfințenie. Viața este un dar de la Dumnezeu, aceasta însă trebuie bine chivernisită, fiindcă după moarte, nu se mai pot împlini, cele pe care nu le-am împlinit în această viață, de aceea și Sfântul Antonie, îndemna pe ucenicii săi, să cugete neîncetat la cuvântul: *„Mor în fiecare zi"(1 Cor. 15,31),* și astfel nu vor mai păcătui, nu vor mai cădea pradă patimilor. Tot Sfântul Antonie spune că: „Moartea de-o va avea omul în minte, nemurire este"[175]. Omul nu cunoaște ziua morții sale, aceasta poate veni oricând, de aceea omul trebuie să fie pregătit permanent pentru aceasta. Părinții Everghetinosului ne îndeamnă, a lua aminte la faptul, că dimineața nu suntem siguri, că vom mai trăi până seara, iar seara când ne culcăm, nu putem fi siguri, dacă ne vom mai trezi dimineața. Conștientizând acestea, omul va lăsa la o parte, lăcomia pentru lucrurile acestei lumi, nu se va mai mânia pe ceilalți, nu se va mai lăsa pradă poftelor și plăcerilor întinate ci va avea pururi

[173] Ilarion Alfeyev, *Taina credinței*, trad. Felicia Dumas, Editura Doxologia, Iași, 2014, p. 330-331

[174] Prof. Dr. Georgios I. Mantzaridis, *Morala Creștină*, p. 392

[175] Sfântul Antonie cel Mare, *Învățături despre viața morală a oamenilor și despre buna purtare*, 49, trad. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, în *Filocalia* vol. 1, Editura Humanitas, București, 1999, p. 25

judecata lui Dumnezeu, înaintea ochilor[176]. Un avva își îndemna ucenicii, să cugete în toată vremea, ce se va întâmpla cu el, dacă îl va cerceta Dumnezeu în acea clipă, și dacă gândul îl osândește, să lase lucrul de care s-a apucat și să împlinească ceea ce îi spune conștiința sa[177]. Sfântul Efrem amintește de șoapta vrăjmașului, care îndeamnă pe cel tânăr, să se bucure de plăcerile vieții și să lase lucrarea pocăinței, pentru mai târziu, pentru bătrânețe, înfățisându-i pe cei s-au pocăit la bătrânețe și au dobândit raiul, precum și pe cei ce s-au nevoit din tinerețe și au fost răpuși de boală. Aceasta este ispita diavolului, dar omul trebuie să aibă pururi în minte, ziua sfârșitului și a judecății, și astfel să ia aminte la sufletul său și la glasul conștiinței. După moarte și judecată, dacă a făcut cele bune, sufletul se urcă la ceruri cu multă bucurie, călăuzit de sfinții îngeri iar sufletele păcătoșilor, sunt cuprinse chiar în ceasul morții, de multă frică și cutremur, precum un osândit la moarte, se cutremură, gândind la chinuri, zicând celor ce-1 târăsc spre osândă: „Lăsați-mă un pic să mă pocăiesc!", dar i se va răspunde: „Când ai avut vreme nu te-ai pocăit, ci acum făgăduiești să te pocăiești? N-ai auzit pe Cel ce zice: *Privegheați căci nu știți nici ziua nici ceasul(Mt. 24,42)*[178]. Fenomenul morții ne descoperă atât zădărnicia vieții lipsite de Dumnezeu, cât și pe Dumnezeul, de aceea „abandonul adevăratei închinări, caracterizat de cele mai multe ori prin îmbrățișarea unei pseudo-spiritualități sau printr-o „uitare de Dumnezeu" și o ascundere printre „pomii pământului" ca o încredere disperată în puterile creației, este o iluzie amarnică"[179].

[176] *Everghetinosul,* vol. 1, 5, p. 77-78

[177] *Everghetinosul,* vol. 1, 5, p. 80

[178] *Everghetinosul,* vol. 1, 5, pp. 80-82

[179] Lect. dr. Cristinel Ioja, *Homo adorans: între Iisus Hristos și politeismul lumii contemporane*, p. 40

Umbrirea dumnezeiască

Despre mângâierea de care au parte unii în momentul morții, amintește Sfântul Grigorie Dialogul arătând, că în ținutul Nursia, trăia un preot care păstorea cu frică de Dumnezeu, biserica ce-i fusese încredințată, iar în ceasul cel din urmă, a început să strige cu multă bucurie: „Bine ați venit domnii mei, bine ați venit domnii mei! Vin, vin! Mulțumesc, mulțumesc...!" Cei ce erau de față, l-au întrebat, cine sunt cei cărora le spunea acestea, iar el le-a răspuns uimit: „Nu vedeți pe Dumnezeiești Apostoli adunați aici? Nu vedeți pe Fericiții Petru și Pavel, cei dintâi dintre Apostoli?" apoi întorcându-se spre aceia, a zis: „Iată, vin! Iată, vin!" Și astfel și-a dat duhul[180]. De un sfârșit asemănător, a avut parte și episcopul Probus, din cetatea Reatis, care apropiindu-se de sfârșitul vieții, era vegheat de un copil, care stătea lângă patul lui, și care a văzut deodată, niște bărbați îmbrăcați cu veșminte albe, al căror chip răspândea o lumină strălucitoare, intrând și venind spre el. Copilul a întrebat cine sunt aceia, iar episcopul Probus i-a zis, cu multă bucurie: „Nu te teme! Căci au venit la mine sfinții mucenici Iuvenalie și Elefterie"[181].

Vedem în scrierile duhovnicești, că iubirea de aproapele, dobândită în această viață, rămâne și după moarte. Astfel, Cuviosul Eftimie după ce a adormit, a fost așezat în raclă, iar Dometian, cel ce a fost mai mult de cincizeci de ani, bunul său ucenic, a rămas lângă raclă vreme de șase zile și în a șaptea noapte, i s-a arătat Eftimie cu chipul strălucitor, și i-a zis: „Vino și te bucură de slava gătită ție, căci iată ne-a dăruit Dumnezeu, să petrecem și aici împreună". Dometian le-a vestit acestea fraților și apoi a părăsit și el viața aceasta, întru bucurie[182]. O mărturie asemănătoare, întâlnim și în Scara Raiului, unde se amintește de acel dregător, cu numele Isidor, care renunțase

[180] *Everghetinosul,* vol. 1, 7, pp. 94-95

[181] *Everghetinosul,* vol. 1, 7, p. 95-96

[182] *Everghetinosul,* vol. 1, 11, p. 137

la lume și venise în mănăstire, dar nu renunțase la patimile sale, era viclean, crud, răufăcător și mândru, de aceea starețul, pentru a-l tămădui, i-a poruncit să stea la poarta mănăstirii și să-și plece genunchiul înaintea celor care intră și ies și să le spună că este stăpânit de duh rău. Isidor a împlinit aceasta, vreme de șase ani, dobândind smerenie și răbdare, apoi s-a dus la Domnul. Șapte zile după adormirea sa, s-a dus la Domnul și portarul mănăstirii, căruia Isidor îi făgăduise, că dacă va găsi ascultare înaintea Domnului, în scurtă vreme vor fi iarăși împreună[183]. Despre un ucenic, al unuia dintre bătrânii pustiei, se spune că a murit, iar un avva văzător cu duhul, spunea: „L-am văzut dimpreună cu mucenicii, rugându-se cu îndrăzneală multă pentru Bătrânul său și zicând: «Doamne, precum m-ai miluit pe mine prin acela, miluiește-1 și pe dânsul pentru îndurările Tale multe și pentru mine, robul Tău»„. Și după patruzeci de zile, Domnul l-a luat și pe Bătrânul său la el, în loc de odihnă[184].

Moarte și trezire

Sfântul Grigorie Dialogul amintește de călugărul Petru, care îmbolnăvindu-se a murit și a văzut pe unii din stăpânitorii acestei lumi, chinuindu-se în văpaia focului, iar un înger i-a zis: „Du-te și ai grijă cum trăiești de acum încolo, ia aminte la tine însuți". Și trezindu-se, a viețuit în post și priveghere toată viața[185]. Sfântul Efrem amintește că în ceasul morții, omul păcătos este cuprins de frică, atunci i se înfățișează toate faptele sale din această viață, îngerii se grăbesc să-i scoată sufletul din trup, iar sufletul păcătos se teme să iasă și strigă cutremurându-se: „Lăsați-mă încă un ceas" dar faptele sale strigă:"Tu ești cel ce ne-ai lucrat pe noi, deci cu tine mergem

[183] Sfântul Ioan Scărarul, *Scara Raiului* , IV, p. 179

[184] *Everghetinosul,* vol. 2, 37, p. 415

[185] *Everghetinosul,* vol. 1, 8, p. 107-108

către Dumnezeu". Și așa, sufletul se desparte de trup și merge să se înfățișeze judecății lui Dumnezeu[186]. Despre un tânăr se spune că voia să plece în pustie, să se călugărească, dar mama sa nu l-a lăsat. Stăruind în această dorință, motivând că vrea să-și mântuiască sufletul, după o vreme, mama sa l-a lăsat să plece. După ce s-a călugărit, el și-a irosit viața în trândăvie. După moartea mamei sale, el s-a îmbolnăvit, ajungând la un pas de moarte, a căzut într-un fel de leșin, ieșind din trup, a fost dus la judecată și acolo a întâlnit-o pe mama sa, împreună cu cei judecați. Văzându-1, mama sa l-a mustrat și i-a zis: „Și tu ai ajuns aici, fiule? Tu care ziceai că vrei să-ți mântuiești sufletul?" Rușinat de vorbele ei, ridicându-se din boală, a început să se îngrijească cu multă sârguință, de mântuirea sufletului său[187].

Locul și starea sufletului după moarte.

Sfântul Antonie mergea la Sfântul Pavel Thebeul, cu veșmântul Sfântului Atanasie, și pe la ceasul al treilea din zi, a văzut cu ochii minții, legiuni de îngeri, pâlcuri de apostoli, cete de proroci și oștiri de mucenici, iar în mijlocul lor, sufletul lui Pavel, strălucind, urcând la ceruri cu multă bucurie[188]. Marele Pahomie a fost chemat de un frate cuprins de boală, ce petrecea într-una din mănăstirile sale, pentru o ultimă binecuvântare. El a pornit la drum și ajungând la două-trei mile, de fratele bolnav, a auzit cântare sfântă și a văzut sufletul fratelui, călăuzit spre viața cea fericită, de către îngerii care cântau[189]. Despre o fecioară se spune, că prin pilda părinților ei, sporise mult în frica lui Dumnezeu. Tatăl ei era un om blând dar bolnăvicios, trăia retras, era muncitor. Mama ei era vorbăreață, se certa,

[186] *Everghetinosul,* vol. 1, 8, p. 115

[187] *Everghetinosul,* vol. 1, 8, pp. 115-116

[188] *Everghetinosul,* vol. 1, 9, p. 119

[189] *Everghetinosul,* vol. 1, 9, pp. 118-119

vorbea necuviincios, se îmbăta, chivernisea rău cele ale casei, dar n-a fost niciodată bolnavă. Când tatăl ei a murit, s-a stârnit furtuna, cu tunete și ploaie încât vreme de trei zile, n-au putut ieși din casă, iar mortul zăcea înăuntru, neîngropat. Oamenii din sat cleveteau că o fi fost un om rău, de aceea n-are parte de îngropăciune, ca toți oamenii. Din pricina mirosului, l-au dus și l-au îngropat prin ploaie, cum s-a putut. După moartea tatălui, mama ei se desfrâna cu nerușinare și risipea averea în desfătări necontenite, până când i-a venit și ei ceasul morții și a avut parte de o înmormântare, încât ai fi zis, că tot văzduhul ajută la îngropăciune. Trecând de vârsta copilăriei, i s-au trezit poftele trupești și cugeta să aleagă între viețuirea părinților săi. Firea ei înclina mai mult spre pilda de viețuire a mamei. Atunci i s-a înfățișat în vis, un înger sub chipul unui bărbat înfricoșător, care luând-o de mână, i-a zis: „Vino să-ți vezi mama și tatăl, și după aceea alege-ți viața, pe care vrei să o duci". A dus-o într-o grădină, unde erau tot felul de pomi, încărcați cu felurite roade. Acolo l-a întâlnit pe tatăl său și l-a îmbrățișat, rugându-l să-i îngăduie să rămână cu el. Dar tatăl i-a zis: „Acum nu-i cu putință, dar dacă mergi pe urmele mele, vei veni aici". Îngerul a dus-o apoi la o casă întunecată, unde era un cuptor aprins, un loc de chin, unde a văzut-o pe mama ei, afundată până la gât, în foc, iar dinții îi scrâșneau, din pricina durerii. Văzând-o, mamă-sa, a strigat văitându-se: „Vai, ce pedepse fără de sfârșit! Vai mie! Căci pentru plăcerile mele, rabd acum asemenea chinuri. Fie-ți milă, copilă, de mama ta, dă-mi mâna și scoate-mă de aici!" Fiindu-i milă, a întins mâna să o tragă afară însă focul i-a atins mâna și a simțit o durere așa de puternică, încât s-a trezit țipând de durere. De atunci a râvnit în viețuirea tatălui său, văzând ce pedepse îi așteaptă pe cei care își trăiesc viața în desfrânare și desfătare[190]. Despre chinurile iadului a povestit și Avva Macarie Egipteanul. El a găsit

[190] *Everghetinosul*, vol. 1, 9, pp. 119-123

un cap de mort și mișcându-l cu toiagul, a auzit un glas și Macarie l-a întrebat cine este, iar duhul a răspuns că a fost arhiereu al idolilor și i-a mai spus că de fiecare dată, când Macarie se roagă pentru cei ce se chinuie, aceștia se mângâie. A întrebat Macarie care este mângâierea și care-i osânda? Și a răspuns duhul spunând că sub ei este foc și nu este cu putință să se vadă unul pe altul, față către față, ci fața fiecăruia e lipită de spatele altuia, iar când Macarie se roagă pentru ei, pot să vadă fața celuilalt și aceasta este mângâierea. Și a mai zis duhul că cei care nu l-au cunoscut pe Dumnezeu, sunt miluiți, fie și puțin, dar cei care L-au cunoscut și L-au tăgăduit, sunt mai rău chinuiți. Atunci Macarie a luat căpățâna, a îngropat-o și a plecat[191]. Părintele Pavel Everghetinosul spune, că Dumnezeu este tăgăduit nu numai prin cuvânt ci și prin păcate, despre aceștia se spune: „*Ei mărturisesc că îl cunosc pe Dumnezeu, dar cu faptele lor îl tăgăduiesc* (Tit 1,15). Tot despre aceștia zice și proorocul: *Vai de cei din pricina cărora numele Meu e hulit printre neamuri* (cf. Isaia 52,5)[192]. Avva Siluan ieșindu-și din sine, a fost răpit la Judecată și a văzut mulți monahi duși la osândă și mulți mireni în împărăție[193].

Înfricoșătoarea judecată

Sfântul Antonie a fost răpit cu mintea și se vedea pe sine călăuzit de unii prin văzduh iar alții încercând să-l împiedice să treacă, îi cereau socoteală, ca și cum le-ar fi fost dator. Socoteala începea de la naștere, dar însoțitorii lui Antonie l-au apărat, zicând că cele dinainte de a deveni monah i-au fost iertate de Domnul. Atunci drumul i s-a deschis fără de opreliște. În legătură cu aceasta, Sfântul Apostol Pavel zice: „*Căci lupta noastră nu este*

[191] *Everghetinosul,* vol. 1, 9, pp. 126-127

[192] *Everghetinosul,* vol. 1, 9, pp. 127-128

[193] *Everghetinosul,* vol. 1, 9, p. 128

împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduh. Pentru aceea, luați toate armele lui Dumnezeu, ca să puteți sta împotrivă în ziua cea rea, și, toate biruindu-le, să rămâneți în picioare" (Ef.6,12-13)[194].

După moarte cei asemenea se așează împreună[195]. În Sfânta Scriptură se amintește de un om bogat care se îmbrăca în porfiră și în vison, veselindu-se în toate zilele, și era la poarta lui și un sărac, anume Lazăr care zăcea plin de bube, poftind să se sature din cele ce rămâneau de la masa bogatului, dar nu i se dădeau, și a murit săracul și îngerii l-au dus în sânul lui Avraam, a murit și bogatul și a fost îngropat, și aflându-se în chinurile iadului, și-a ridicat ochii și l-a văzut pe Avraam și pe Lazăr și a strigat: „ Părinte Avraam, ai milă de mine și trimite-l pe Lazăr să-și ude vârful degetului în apă și să-mi răcorească limba, că mă chinuiesc în această văpaie". Dar Avraam i-a zis: „Fiule, adu-ți aminte că ai primit cele bune în viață și Lazăr, de asemenea, pe cele rele". Și atunci bogatul pierzând orice nădejde de mântuire, își îndreptă ruga spre mântuirea rudelor sale zicând: „Rogu-te, Părinte, să-l trimiți în casa tatălui meu, că am cinci frați; să le dea lor mărturie, ca să nu vină și ei în locul acesta de chin" (cf. Lc. 16,19-31). Din aceste cuvinte înțelegem că dincolo de hotarul morții, sufletele se recunosc, precum Avraam l-a cunoscut pe Lazăr și bogatul i-a recunoscut pe Avraam și pe Lazăr și a pomenit de frații săi, care nu erau de față, îngrijorându-se pentru ei. Mai mult decât atât, acolo îi recunosc și pe cei care nu i-au cunoscut în viața aceasta[196]. Referindu-se la locul unde petrec sufletele celor adormiți, în Sfânta Scriptură se spune: „*În casa Tatălui Meu multe locașuri sunt*" (In. 14,

[194] *Everghetinosul,* vol. 1, 10, pp. 129-130

[195] *Everghetinosul,* vol. 1, 11, p. 135

[196] *Everghetinosul,* vol. 1, 11, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, p. 175

2). Dacă toți drepții ar lua aceeași răsplată, ar fi trebuit să fie toți în același locaș, dar fiind mai multe locașuri, ei sunt orânduiți după vrednicia lor și se vor veseli împreună. Judecata lui Dumnezeu nu este cunoscută omului, spre pildă, lucrătorii viei au luat toți aceeași plată, deși nu toți au s-au ostenit la fel (Mt. 20,10). Îngerii Domnului vor pune la cazne pe cei păcătoși, împreună, după asemănarea păcatelor lor, pe cei mândri împreună cu cei mândri, pe cei mincinoși împreună cu cei mincinoși[197]. Despre multele locașuri, Avva Isaac spune, că nu este vorba despre locuri deosebite, ci despre trepte de daruri duhovnicești, care se împart pe măsura curăției[198].

Veselia din ceruri

Fericita Singlitichia spunea, că în lumea aceasta ne aflăm ca într-un al doilea pântece de maică și așa cum în pântecele maicii, nu aveam viețuirea și bucuriile de aici, nici în lumea aceasta, nu avem lucrurile mari și minunate din împărăția cerurilor, și așa cum pruncii se desăvârșesc în pântece, se nasc, vin la un alt mod de viețuire tot așa și drepții din această lume se mută la viețuirea cea de sus, *mergând din putere în putere(Ps 83,8)*. Păcătoșii sunt precum fătul care moare în pântece, după ce se săvârșesc, au parte de locuri întunecate. Omul se naște de trei ori: întâi din pântecele maicii, a doua oară prin dumnezeiescul Botez, pe care cu adevărat îl numim naștere din nou, și a treia oară prin pocăință și nevoințe ascetice[199].

Sfântul Nicolae Cabasila spune:

> „Așadar, aici pe pământ se naște prin durerile facerii omul lăuntric, omul cel nou, cel zidit după chipul lui Dumnezeu, fiind ca

[197] *Everghetinosul,* vol. 1, 11, p. 135

[198] *Everghetinosul,* vol. 1, 11, p. 137

[199] *Everghetinosul,* vol. 1, 6, pp. 88-89

> un făt în pântecele maicii sale, iar după ce a prins formă deplină, se naște așa-zicând a doua oară pentru cealaltă lume, desăvârșită și neveștejită. Căci, după cum copilul trăiește în pântecele maicii sale la întuneric, plutind și pregătindu-se astfel după legile firii pentru viața plină de lumină a menirii lui normale de aici de pe pământ, tot așa stau lucrurile și în cele duhovnicești, într-adevăr, acest lucru îl are în vedere Sfântul Apostol Pa-vel când scrie Galatenilor : «Fiii mei, pentru voi rabd din nou chinurile facerii, până ce, în sfârșit, chipul lui Hristos se va împlini în voi»(Gal. 4,19)"[200]

Prin nevoință și har, omul poate ajunge asemenea îngerilor. Despre aceasta, un stareț a zis: „Nu te minuna dacă om fiind poți ajunge înger. Pentru că îngerească slavă ne stă înainte deopotrivă cu cea a îngerilor; și aceasta este făgăduită celor ce se nevoiesc"[201], iar Avva Iperehie a zis: „Gândul să-ți fie neîncetat în împărăția cerurilor și o vei moșteni degrabă"[202].

Slujbe și rugăciuni pentru cei adormiți

Slujbele și rugăciunile pentru cei adormiți sunt de folos pentru cei adormiți dar sunt de folos și pentru cei vii, prin aceste rugăciuni se trezește în sufletul lor gândul la moarte și la sfârșitul acestei vieți, îndemnând la o trezire duhovnicească, pentru a nu fi aflați nepregătiți de momentul morții[203]. Grigorie Dialogul spune că și după moarte, celor ce n-au greșeli de neiertat,

---

[200] Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos*, p. 22

[201] *Everghetinosul,* vol. 1, 6, p. 89

[202] *Everghetinosul,* vol. 1, 6, p. 91

[203] Pr. Dr. Lucian Farcașiu, *Pelerini cu Hristos cel Înviat spre împărtășirea Duhului Sfânt. O tâlcuire a Duminicilor Penticostarului pe înțelesul tuturor*, Editura Universității Aurel Vlaicu, Arad, 2015, pp. 200-201

mult poate ajuta sufletelor, deasa aducere a jertfei celei mântuitoare. De aceea, de multe ori sufletele celor morți s-au arătat, căutând aceasta. Un om a fost luat în robie, fiind legat cu lanțuri, soția lui avea obiceiul de a aduce jertfă pentru el. După mulți ani, acesta s-a întors din robie și i-a spus soției, zilele în care era dezlegat din lanțuri, iar acestea erau zilele, întru care ea aducea jertfă pentru dânsul[204]. Agathon, episcopul din Palermo, a fost chemat la Roma, de către papa. Navigând spre Roma, împreună cu Varaca corăbierul, care era într-o luntre legată de corabia în care era episcopul și stârnindu-se furtuna, s-a rupt funia și luntrea s-a înălțat peste valuri împreună cu corăbierul, care de atunci s-a făcut nevăzut, iar episcopul, după multe primejdii, a ajuns în ostrovul Ustica. După trei zile, luntrea cu corăbierul nu se vedea nicăieri. Socotind că s-a înecat, a poruncit a se aduce pentru el, sfânta jertfă. Apoi au pornit mai departe spre portul Romei, unde a găsit pe corăbier viu și l-a întrebat episcopul cum de a scăpat din acea primejdie. Iar el povestea că luptându-se cu valurile, zi și noapte, până i se sleiseră puterile de foame și de sete și s-a îngreuiat la minte clătinându-se cu firea, nici somn nu mai avea, nici treaz nu era. Atunci i s-a arătat lui cineva și i-a dat pâine și mâncând și săturându-se, a prins putere și nu după mult timp, l-a găsit o corabie, care l-a scos la uscat. Ziua în care i s-a dat pâinea, era ziua în care s-a adus pentru el sfânta Jertfă, în ostrovul Ustica[205]. Sfânta Jertfă este de folos și pentru cei vii, chiar dacă ei nu simt aceasta întotdeauna. Din povestirea despre Iust, se vede folosul pentru cei morți a Sfintei Liturghii. Acesta fiind în mănăstire, a agonisit pe ascuns trei galbeni, călcând astfel regula mănăstirii. În ceasul morții, aflându-se fapta lui, n-a avut parte nici de îngroparea cea obișnuită ci în gunoi a fost aruncat trupul lui, îm-

[204] *Everghetinosul,* vol. 4, 30, p. 365-366

[205] *Everghetinosul,* vol. 4, 30, p. 366-367

preună cu cei trei galbeni. Și tuturor fraților li s-a poruncit să strige: „întru pierzarea ta, ia-ți și banii". După treizeci de zile, cei din mănăstire s-au milostivit de el și au adus treizeci de zile, jertfă pentru ca sufletul lui să se izbăvească din muncă. În a treizecea zi, mortul s-a arătat în vis lui Copios, fratele său după trup. Acesta l-a întrebat de ce a venit și cum se afla, la care Iust a răspuns: „Până acum m-am chinuit, dar acum sunt bine foarte". Copios a spus celor din mănăstire, iar ei au numărat și au aflat că aceasta a fost a treizecea zi, în care s-a adus jertfă de mântuire pentru sufletul lui. Copios nu știa că frații aduseseră jertfă pentru Iust, nici frații n-au știut de Copios că îl văzuse în vedenie. Prin urmare, au înțeles de aici, că vedenia și aducerea Jertfei, s-au petrecut în aceeași vreme. Astfel s-au încredințat că fratele care murise, a fost slobozit de pedeapsă, prin jertfa cea mântuitoare[206].

Sfântul Ioan cel Milostiv îndemna să se facă slujbe pentru cei adormiți, spunând că mult le folosesc lor pomenirile și Liturghiile săvârșite pentru ei. El amintea pilda unuia care ajunsese rob la perși și aruncat fiind în temnița ce se cheamă „Uitare", unii dintre cei închiși acolo au scăpat și au venit în Cipru și au spus părinților tânărului, că acela a murit în temniță. Iar părinții lui făceau de trei ori în fiecare an, slujbe pentru el, ca și pentru un mort. După patru ani, tânărul a scăpat și s-a întors acasă, iar părinții l-au văzut, ca pe un înviat din morți și s-au bucurat. Apoi i-au spus despre slujbele care le-au făcut pentru el, de sfânta zi a Botezului, de Paștele Mântuitorului și de Sfânta Cincizecime, iar tânărul mărturisea, că în acele zile, prin venirea unui purtător de lumină, era eliberat din lanțuri și era cuprins de bucurie, iar în apoi iarăși era legat ca și mai-nainte[207].

[206] *Everghetinosul,* vol. 4, 30, p. 367-368

[207] *Everghetinosul,* vol. 4, 30, p. 368-369

2.2.3.Depărtarea de deșertăciunile lumii

Cugetul lumesc

Cugetul lumesc este vrăjmaș lui Dumnezeu: „*Nu știți, oare, că prietenia lumii este dușmănie față de Dumnezeu? Cine deci va voi să fie prieten cu lumea se face vrăjmaș lui Dumnezeu*"(Iac. 4,4). Lumea a fost creată de Dumnezeu, în virtutea iubirii Sale, din bunătate, pentru ca să facă părtașe și alte ființe de iubirea Lui intertrinitară[208]. Lumea „nu este un cadru material fără o dimensiune spirituală intrinsecă, așa încât omul să se raporteze la ea ca la un obiect și în consecință să o exploateze ca pe un obiect, într-un sens strict utilitar și egoist. Lumea este un cadru din care și prin care transpare iubirea lui Dumnezeu față de om, ca ființă conștientă și capabilă să-L sesizeze pe Dumnezeu ca prezență, nu dincolo de lume, deși este și dincolo de lume, ci în lume, în viața lumii și implicit în viața omului"[209]. Lumea oferă omului materialitate, patimi, ispite, plăceri, frumusețI trecătoare, care duc omul la păcat, dezbinare, întuneric, cădere și moarte[210]. Despărțirea de cugetul lumesc, presupune despărțirea de iubirea de avere, de iubirea de plăcere și de slava deșartă[211]. Omul cu întreaga creație și cu harul dumnezeiesc ce lucrează în Biserică, sunt în interdependență, iar iubirea lui Dumnezeu se revarsă, în

[208] Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 1, Ediția a doua, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996, p. 232

[209] Conf. Dr. Cristinel Ioja, *Homo economicus: Iisus Hristos, sensul creației și insuficiențele purului biologism*, Editura Marineasa, Timișoara, 2010, p. 38

[210] P.S. Emilian Crișanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Aradului, „Creștinul astăzi între criza socială și cea spirituală" în *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă din Arad*, Anul universitar 2017-2018, editura Universității „Aurel Vlaicu" Arad, 2019, (pp.15-26), p. 19

[211] Ierom. Sava Aghioritul, *Ce este Sfânta Liturghie și cum o trăim*, trad. Cristian Spătărelu, Editura Egumenița, Galați, 2017, p. 125

mod obiectiv, prin creație[212]. Lumea continuă să manifeste bunătatea lui Dumnezeu, însă pentru cel păcătos, lumea poate fi și manifestarea mâniei lui Dumnezeu[213].

În sens duhovnicesc, lumea înseamnă atașarea egoistă față de trup și de cele materiale. În acest sens lumea este echivalată, cu iubirea de sine și cu patimile, ca expresie a egoismului și iraționalității. Acestea schimbă sensul lucrurilor, folosindu-le împotriva scopului lor firesc[214]. Omul este dator să respecte lumea, ca dar al dragostei lui Dumnezeu pentru el și să contemple rațiunea lucrurilor și posibilitatea materiei, de a da trup relației omului cu Dumnezeu, să nu caute să supună lumea, propriei gândiri, astfel el împlinește asceza autoabdicării și renunțării la vanitatea egocentrică[215]. Practicarea virtuților nu presupune fuga de lume, ci dimpotrivă, nevoința și participarea la viața lumii, dezvoltă deprinderile omului. Toată nevoința duhovnicească, împodobirea cu virtuți, trăirea creștină autentică, presupun o legătură concretă cu lumea. Faptele bune și virtuțile omului, se răsfrâng asupra naturii și celor din jurul lui. Omul, înzestrat de Dumnezeu cu rațiune, libertate și responsabilitate, cu ajutorul harului dumnezeiesc, are misiunea să transfigureze atât propria ființă, cât și natura înconjurătoare, așa cum și lucrarea mântuitoare a lui Hristos, se răsfrânge asupra întregi lumii[216]. Lumea vorbește omului, despre Ziditorul și despre „lumea Ziditorului din noi" adică despre om și lume, despre lume ca om și despre rostul lumii prin

[212] Pr. Nicolae Stoleru, „Spiritualitatea ortodoxă și slujirea creștină", în rev. *Ortodoxia*, Anul XLII, Nr. 3, 1990, București, (pp 5-102), p. 10

[213] Pr. Lect. dr. Ioan Mircea Ielciu, *Trepte de virtuți spre cer*, Editura Universității „Lucian Blaga", Sibiu, 2006, p. 24

[214] Pr. Prof. dr. Ion Bria, *Dicționar de Teologie Ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994, p. 244

[215] Christos Yannaras, *Abecedarul credinței*, p. 68

[216] Pr. Nicolae Stoleru, „Spiritualitatea ortodoxă și slujirea creștină", în rev. *Ortodoxia*, Anul XLII, Nr. 3, 1990, București, (pp 5-102), p. 7

om. Atât lumea cât și omul au fost zidite de Dumnezeu, și nu există discontinuitate între lume și om, lumea pentru om, nu este un ceva, pe care să-l perceapă de la distanță. Pentru om, lumea este o realitate ontică, de aceea se vorbește, despre destine comune. Prin lume, omul participă la Cel ce este mai presus de ea, și prin om, lumea este adusă la Cel ce a făcut-o pe ea[217]. Sfântul Maxim Mărturisitorul amintește că în Scriptură, prin „lume" se înțeleg lucrurile materiale, iar cei care își ocupă mintea cu ele, sunt oameni lumești[218]. Către aceștia Sfântul Ioan Evanghelistul spune: „*Nu iubiți lumea, nici cele ce sunt în lume. Dacă cineva iubește lumea, iubirea Tatălui nu este întru el; Pentru că tot ce este în lume, adică pofta trupului și pofta ochilor și trufia vieții, nu sunt de la Tatăl, ci sunt din lume. Și lumea trece și pofta ei, dar cel ce face voia lui Dumnezeu rămâne în veac*" (1 In. 2,15-17). Zăbovirea în grijile lumești îndeamnă la vorbe deșarte și la gânduri ticăloase[219]. Depărtarea de lume ne apropie de Hristos. Prin lume înțelegându-se alipirea de lucrurile supuse simțurilor, și de trup[220].

Locul mântuirii

Omul a conștientizat întotdeauna influența mediului în care trăiește asupra sufletului, de aceea se spune despre cuviosul Alipie că fiind cuprins de dorul de Dumnezeu, căuta un loc, unde să fie neîncetat împreună cu Hristos,

[217] Pr. Prof. dr. Vasile Vlad, „Despre rațiunile dumnezeiești ale creației – perspectivă patristică", în *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă din Arad*, Anul universitar 2017-2018, Editura Universității „Aurel Vlaicu" Arad, 2019, (pp.107-123), pp. 120-121

[218] *Everghetinosul,* vol. 1, 32, p. 367

[219] Sfântul Ioan Casian, *Către egumenul Leontie*, trad. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, în *Filocalia* vol. 1, Editura Humanitas, București 1999, p. 140

[220] Teolipt al Filadelfiei, *Cuvânt despre ostenelile vieții călugărești*, trad. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, în *Filocalia* vol. 7, Editura Humanitas, București, 2009, p. 41

pentru a-L vedea și a se uni cu El. Și întrebând pe mama sa ce să facă, aceasta i-a spus: „Du-te acolo unde Duhul te va povățui". Atunci el a socotit să se lepede de toate, să plece cât mai departe de prieteni, de rude, de cunoscuți și chiar de mama lui, alegând isihia și părăsind casa părintească, s-a dus departe. Dar când s-a aflat de plecarea lui, preotul bisericii a pornit pe urmele lui, l-a ajuns la Evhaita și l-a rugat cu lacrimi, să se întoarcă acasă. Atunci tânărul Alipie a primit în vis, un semn dumnezeiesc, care-i îi spunea că locul sfânt, se află acolo unde își alege fiecare, să viețuiască cu cucernicie și după voia lui Dumnezeu[221]. Pentru un bun creștin viața în lume, în comunitatea Bisericii, este folositoare și pentru starea sufletului său și pentru realizarea lui ca om, spre a deveni membru responsabil al comunității[222]. *Everghetinosul* ne îndeamnă a ne înstrăina de cele ale lumii, pentru a sluji lui Dumnezeu[223]. Înstrăinarea este necesară pentru a stinge poftele trupului, știut fiind, că atunci când ochiul nu vede, inima nu poftește degrab[224]. Vederea și gustul aprind poftele și îndepărtează inima de la rugăciune[225]. Folosirea peste măsură a simțurilor, îndeosebi ale văzului și gustului, împrăștie mintea și risipesc liniștea inimii. Până când Eva nu a privit la pomul oprit, a păzit porunca dumnezeiască și s-a acoperit cu aripile dragostei dumnezeiești, necunoscându-și goliciunea. Când a privit rodul pomului cu plăcere și cu poftă, a gustat și a fost îndată ademenită spre împreunarea trupească, fiind dezgolită, cu patimă s-a lăsat-o în voia desfătării, făcându-1 și pe

[221] *Everghetinosul,* vol. 1, 12, p. 148

[222] Pr. Nicolae Stoleru, „Spiritualitatea ortodoxă și slujirea creștină", p. 10-11

[223] *Everghetinosul,* vol. 1, 13, p. 154

[224] *Everghetinosul,* vol. 1, 13, p. 155

[225] *Everghetinosul,* vol. 1, 13, p. 159

Adam părtaș greșelii ei, prin dulceața rodului. De atunci mintea omului, cu anevoie își aduce aminte de Dumnezeu și de poruncile Sale[226].

Înstrăinarea este posibilă, doar dacă este însoțită de smerenie. Pilda celui a fost alungat de la masă și s-a socotit pe sine, ca fiind un câine care vine când este chemat și se depărtează, când este alungat, trebuie urmată de cel ce vrea să se înstrăineze de cele ale lumii[227]. Dumnezeu are grijă de cei ce se înstrăinează pentru El și trimite îngerii păzitori în ajutorul lui[228], de aceea a zis un avva: „Dacă știe monahul un loc în care poate spori și nu se duce acolo, din pricina nevoilor trupești, unul ca acesta nu crede că există Dumnezeu"[229].

Părinții ne îndeamnă a fi cu luare aminte, la întristarea ce cuprinde sufletul după cele ale lumii, pentru aceasta, bine este a nu te socoti pe tine a fi cineva, ci a îndura ocara și a avea grijă, **să nu se audă de numele tău, nicăieri în lume**. Acestea vor aduce lumina și pace în suflet. De asemenea este nevoie, a ne îndepărta de toată răutatea și a ne îngriji de rugăciune. Prin grija de omul lăuntric și părăsirea voii proprii, se dobândește nepătimirea[230]. Pilda celor trei frați care au ales fiecare o cale diferită pentru a se mântui, ne arată că nici cel ce vrea să fie împăciuitor, nici cel ce are grijă de cei bolnavi, nu va găsi liniștea sufletului său. Cel ce petrece printre oameni, din pricina tulburării sufletești, nu-și vede păcatele sale, dar când se înstrăinează, i se liniștesc simțurile, își vede neputințele și își îndreaptă viața, cu ajutorul harului lui Dumnezeu[231].

[226] *Everghetinosul,* vol. 1, 13, p. 159
[227] *Everghetinosul,* vol. 1, 13, p. 155
[228] *Everghetinosul,* vol. 1, 13, p. 156
[229] *Everghetinosul,* vol. 1, 13, p. 154
[230] *Everghetinosul,* vol. 1, 13, pp. 157-158

Depărtarea de cei ce nu poartă grijă de suflet și de eretici

Omul transmite celorlalți, ceea ce este el cu adevărat. Dincolo de ceea ce vrea să împărtășească, el transmite emoțiile și stările sale afective[232]. Omul transmite cunoștințe, valori, identități fie în mod conștient, fie inconștient[233]. Atitudinea și comportamentul nostru, se transmit și celor din jur, de aceea se spune adesea, că faptele vorbesc mai tare decât cuvintele. Copii învață respectul, văzând respectul celor din jurul lor, nu ascultând predici despre respect[234]. Celor care le-au fost adresate în copilărie, cuvinte jignitoare și au fost umiliți, sau li s-au aplicat pedepse corporale, la maturitate pot suferi depresii, anxietate, agresivitate tulburări de personalitate[235]. Atunci când vrem să influențăm pozitiv pe cei din jur, este foarte important să trăim noi ceea ce vrem să transmitem. Se spune că cine se aseamănă se adună, dar este adevărat și faptul, că cei ce se adună, ajung să se asemene, de aceea, cel ce vrea să se mântuiască, trebuie să renunțe la prieteniile cu cei care nu au grijă de sufletul lor, deoarece aceștia nu pot să-l ajute la mântuirea lui. Cei ce nu poartă grijă de suflet sunt recunoscuți după împodobirea în chip nepotrivit a trupului, smintind prin atitudinea lor. În preajma acestora, chiar dacă crezi că nu te vei sminti, tot te vei trufi, îi vei lua în râs și vei cădea în mândrie[236]. Cuviosul Pavel îndeamnă pe cei ce se nevoiesc, să se îndepărteze de cei ce nu poartă grijă de sufletul lor[237] după cuvântul psalmistului David: „*Cu cel cuvios, cuvios vei fi; și cu omul nevinovat, nevinovat vei fi. Și cu cel ales, ales vei*

[231] *Everghetinosul*, vol.1, 13, pp. 162-163

[232] Celine Alvarez et ali, *Transmiterea. Despre ce aducem unii altora*, trad. Doina Jela, Editura Spandugino, București, 2018, p. 15

[233] Vasile Breban, *Dicționar al Limbii Române Contemporane*, p. 626

[234] Celine Alvarez et ali, *Transmiterea. Despre ce aducem unii altora,* p. 17

[235] Celine Alvarez et ali, *Transmiterea. Despre ce aducem unii altora*, p. 45

[236] *Everghetinosul*, vol. 1, 22, p. 247

[237] *Everghetinosul,* vol. 1, 22, p. 247

fi; și cu cel îndărătnic Te vei îndărătnici" (Ps. 17,28-29). Părintele Sofian Boghiu îi sfătuia pe tineri să fie realiști și echilibrați și să nu intre în anturaje periculoase, care să-i atragă spre tot felul de răutăți[238].

Rugăciunea celor curați cu inima, este ascultată de Dumnezeu, pe măsura străduinței lor de a se asemăna Lui. Cei ce se amestecă în tulburările mulțimilor, vorbind adesea lucruri deșarte, se îndepărtează de Dumnezeu, cu aceștia asemănându-se, prorocul Isaia, a zis: *Vai mie ticălosului, că sunt străpuns la inimă! Căci necurat fiind și buze necurate având....căci locuiesc în mijlocul unui popor cu buze necurate* (Isaia 6,5). Despre aceștia, Scriptura mai zice: „*Lepădată e rugăciunea celui ce își întoarce urechea de la ascultarea legii"*(Pr. 28,9)[239]. Avva Marcu îndeamnă să nu asculți cele rele, pentru că, ți se întipăresc în minte, însușirile răutăților[240]. Aceste însușiri fac mintea să se moleșească și să părăsească lucrarea duhovnicească, apoi vine mustrarea conștiinței, pentru că nu și-a împlinit pravila de rugăciune și atunci liniștea se depărtează din suflet, de aceea este de folos, ca cel ce caută sfințenia, să se depărteze de deșertăciunile lumii și de cei ce nu poartă grijă de suflet, pentru a vorbi nestânjenit cu Dumnezeu în rugăciune, știut fiind că cel ce ia aminte la sine și la Dumnezeu, viețuind în liniște, se învrednicește de cinste înaintea lui Dumnezeu, a îngerilor și a oamenilor, iar cel ce pierde vederea duhovnicească, din pricina îndeletniciri cu cele lumești, pierde și cinstea înaintea lui Dumnezeu și este disprețuit de oameni[241]. Sfântul Antonie iubea mult singurătatea muntelui, dar silit de rugămințile celor ce aveau trebuință și îndeosebi ale dregătorului, a coborât să-i vadă. A vorbit puțin spre mântuire, grăbindu-se să se întoarcă în munte. La rugămintea dregătorului,

[238] Sofian Boghiu, *Smerenia și dragostea, însușirile trăirii ortodoxe*, Ediția a treia, Editura Doxologia, Iași, 2018, p. 125

[239] *Everghetinosul*, vol. 1, 22, p. 249

[240] *Everghetinosul*, vol. 1, 22, p. 255

[241] *Everghetinosul*, vol. 1, 22, p. 253

de a mai rămâne împreună cu ei, Antonie a spus că precum peștii care zăbovesc pe uscat, mor, tot așa și monahii dacă rămân mult și petrec în preajma oamenilor din lume, se moleșesc și uită de lucrarea lăuntrică[242]. Unui monah, care a cerut binecuvântare să meargă în cetate, avva i-a zis: „Nu te grăbi să mergi în cetate, ci grăbește-te să fugi de cetate și așa te vei mântui"[243]. Sfântul Efrem amintește că dacă ești dator a petrece în cetate, împlinește doar cele ce ești dator, cu frică de Dumnezeu, fără a lăsa sau a adăuga ceva, după voia proprie, deoarece cel ce iubește să petreacă multă vreme, în preajma oamenilor, i se trezesc patimile în inimă, precum se întețește flacăra când e răscolit jarul[244]. Avva Isaac îndeamna ucenicii să fugă de iubitorii de avere și de cei ce trăiesc în desfătare și destrăbălare, căci petrecerea împreună cu aceștia tulbură cugetul, în schimb îi îndemna să se apropie de cei drepți și prin ei, se vor apropia de Dumnezeu, iar dacă vor petrece împreună cu cei smeriți, vor deprinde și ei smerenia[245].

Avva Macarie amintește și el de primejdia care îi pândește pe cei ce vor să se mântuiască și să slujească lui Dumnezeu, în preajma oamenilor, spunând că de la oameni, ei dobândesc cele de nevoie trupului, dar pierd frica de Dumnezeu. Dacă la începutul relației cu oamenii, el este tăcut, postitor și smerit, așa încât i se duce vestea, că e robul lui Dumnezeu, apoi oameni încep să-i aducă vin, untdelemn, aur și altele, lăudându-l pe el. Laudele oamenilor îl depărtează de smerenie, devine tot mai mândru și trufaș, începe să mănânce și să petreacă împreună cu ei, apoi dacă cineva îl mustră, el răspunde pe măsură. Slava deșartă trezește mânia, pofta de desfrânare și iubirea de avere. Și

[242] *Everghetinosul*, vol. 1, 22, p. 250

[243] *Everghetinosul*, vol. 1, 22, p. 250

[244] *Everghetinosul*, vol. 1, 22, pp. 251-252

[245] *Everghetinosul*, vol. 1, 22, p. 343

astfel se adeverește, că cel ce vrea să fie *prieten cu lumea, se face vrăjmaș al lui Dumnezeu, fiindcă prietenia lumii este dușmănie cu Dumnezeul* (cf.Iac.4,4*)"*[246].

Everghetinosul ne îndeamnă să ne îndepărtăm de toți cei care ne vatămă chiar și de prieteni, sau de cei ce avem nevoie de ajutorul lor, dacă aceștia ne vatămă prin atitudinea și comportamentul lor[247]. Grija față de suflet, este mai de preț decât toată lumea aceasta (Mt. 16,26), de aceea este nevoie să ne îndepărtăm, de toți cei care ne atrag la păcate[248], de cei care săvârșesc fărădelegea, chiar prieteni sau rude, preoți sau împărați, pentru a rămâne noi, în prietenie cu Dumnezeu[249]. Avva Arsenie îndemna, să avem dragoste față de toți, dar să ne îndepărtăm de toți[250]. Tot despre aceasta, un avva zicea că nu ne este de folos să petrecem, alături de călcătorii de lege, nici în biserică, nici în cetate și nici în vreun alt lucru, ci să rupem orice legătură cu aceștia, deoarece toți călcătorii de lege, sunt vrednici să fie lepădați și vor avea parte de osândă[251]. De asemenea un avva sfătuiește pe ucenicul său să nu locuiască acolo unde este pizmuit de ceilalți, deoarece nu va spori duhovnicește[252]. Sfântul Efrem ne îndeamnă, a lua aminte la noi înșine, deoarece vrăjmașul văzând pe cel silitor în lucrul lui Dumnezeu, ridică pe alții, dintre cei nepăsători împotriva lui, ca să-l necăjească pe nedrept, pentru al împinge la mânie și la ținere de minte a răului. Dacă acesta îndură răutatea, și se roagă pentru cel ce îl nedreptățește, atunci diavolul încearcă să-l împrietenească, cu vreunul dintre cei trândavi și fără de luare aminte, și astfel să-l îndemne, spre îndulcirea de plăcere și spre nepăsare[253]. Și Avva Isaac

[246] *Everghetinosul*, vol. 1, 22, pp. 256-259
[247] *Everghetinosul,* vol. 1, 23, p. 262
[248] *Everghetinosul,* vol. 1, 23, p. 262
[249] *Everghetinosul,* vol. 1, 23, p. 262
[250] *Everghetinosul,* vol. 1, 23, p. 263
[251] *Everghetinosul,* vol. 1, 23, p. 263
[252] *Everghetinosul,* vol. 1, 23, p. 262

spune că e păgubitor a petrece cu cel fără de minte, însă este de folos, a petrece împreună cu cei înțelepți, de aceea este mai bine să stai împreună cu fiarele sălbatice, decât cu cei cu viețuire rea, hrăpăreți, certăreți, lacomi la mâncare sau mândri[254].

Chiar și departe de oameni, ispitele vrăjmașului sunt mari pentru cei ce se nevoiesc[255]. Cei ce locuiesc în obști, au de înfruntat sminteala din partea celor ce se abat de la nevoințele desăvârșirii, lăsându-se purtați de pofte și plăceri după cum spune Scriptura: „*Mulți, chemați, puțini aleși*" (*Mt.22,14)*[256]. Din această pricină și povățuitorii adevărați, erau puțini[257]. Un avva ieșindu-și din sine a văzut trei monahi pe malul mării și a auzit un glas din cealaltă parte chemându-i: „Luați aripi și veniți la mine"; doi au luat aripi și au zburat, dar cel de-al treilea a rămas pe mal plângând și abia apoi i s-au dat aripi slabe încât abia se ridica deasupra valurilor, ajungând cu greu de partea cealaltă. Acesta este asociată generației prezente, care chiar dacă prinde aripi, nu poate să se înalțe[258]. Cu cât încercările erau mai puține și nevoințele mai slabe, ajungeau din ce în ce mai puțini la desăvârșire[259]. Sfântul Efrem sfătuiește pe ucenici a se depărta de cei delăsători, fiindcă ori cad și ei în delăsare, ori îi judecă și cad în patima mândriei[260]. Cei delăsători se aseamănă unui oștean prins de vrăjmași și devine rob ai acestora, căci a zis Domnul : *Amin, spun vouă, oricine săvârșește păcatul este rob păcatului(In.8,34)*. Însoțirea cu cei buni și depărtarea de cei răi, este cea mai

253 *Everghetinosul,* vol. 1, 23, pp. 264-265

254 *Everghetinosul,* vol. 1, 23, p. 265

255 *Everghetinosul,* vol. 1, 25, p. 276

256 *Everghetinosul,* vol. 1, 25, p. 276

257 *Everghetinosul,* vol. 1, 25, p. 278

258 *Everghetinosul,* vol. 1, 25, p. 278

259 *Everghetinosul,* vol. 1, 25, p. 278

260 *Everghetinosul,* vol. 1, 25, p. 279

bună alegere, deoarece nici vrăjitorul, nici tâlharul, nu s-au născut așa, ci au învățat acestea, de la cei cu care au viețuit împreună. De asemenea desfătarea băilor, chefurile, ospețele, sunt curse ale vrăjmașului pentru sufletul ce se nevoiește. Împlinirea poruncilor lui Dumnezeu, ferește de uneltirile diavolului și de însoțirile vătămătoare, iar omul lăuntric se liniștește[261]. Avva Marcu amintește că și oamenii răi, se ajută unul pe altul, să-și facă voia, astfel cel mândru și iubitorul de slavă deșartă, se însoțesc cu bucurie. Cel mândru îl laudă pe iubitorul de slavă deșartă, care i se închină slugarnic, și îl laudă pe cel mândru, de aceștia să te ferești pentru a nu avea parte, de vătămarea ce vine de la ei[262].

Un avva îl îndemna pe ucenicul său, să ia aminte la pătimirile lui Iisus și va trece peste toate smintelile[263]. Sfântul Efrem îndeamnă a avea milă de cei slabi în credință și a-i ajuta să se ridice, amintind că nu este milă celui ce nu face milă, iar cel ce se milostivește de aproapele său, va găsi milă la Domnul[264].

Se cuvine credinciosului, *a se depărta de cunoștințele și de vorbirea ereticilor*[265]. Avva Isaia sfătuiește a ne păzi și a nu vorbi cu ereticii, ca nu cumva să fim otrăviți de cuvintele lor și nici cărți ale ereticilor să nu citim, ele sunt ucigătoare de suflet. Bine este a rămâne în credința în care am fost botezați și să ne depărtăm cu totul de *cunoștința cea mincinoasă,* care se împotrivește învățăturii celei adevărate (cf. 1 Tim. 1:10)[266]. Avva Marcu confirmă cele spuse de Scripturi: „*Căci înțelepciunea lumii acesteia este nebunie înaintea lui Dumnezeu, pentru că scris este: „El prinde pe cei înțelepți în viclenia lor”*. Și ia-

[261] *Everghetinosul,* vol. 1, 25, p. 279-280

[262] *Everghetinosul,* vol. 1, 25, p. 283

[263] *Everghetinosul,* vol. 1, 25, p. 284

[264] *Everghetinosul,* vol. 1, 25, p. 284-285

[265] *Everghetinosul,* vol. 4, 18, p. 225

[266] *Everghetinosul,* vol. 4, 18, p. 225

răși*: „Domnul cunoaște gândurile înțelepților, că sunt deșarte*"(1 Cor. 3, 19-20), iar înțelepciunea cea de la Dumnezeu, *de sus este, de la Părintele luminilor* (Iac. 1,17), al cărei dovadă este smerita cugetare, care însoțește înțelepciunea cea de sus. El spune că cei ce caută să fie pe plăcerea oamenilor, în loc de înțelepciunea cea de la Dumnezeu, au dobândit înțelepciunea cea omenească și îngâmfându-se, au amăgit pe mulți, cu cuvintele înșelătoare ale înțelepciunii omenești, și nu i-a îndreptat spre nevoințele evlaviei și ale rugăciunii, de care amintește Apostolul Pavel în Epistola întâia către Corinteni: *Nu m-a trimis Hristos ca să Botez, ci ca să binevestesc, nu întru înțelepciunea cuvintelor, ca să nu se facă zadarnică Crucea lui Hristos* (I Cor. 1:17). Și iarăși: *Cele nebune ale lumii le-a ales Dumnezeu, ca să rușineze pe cei înțelepți, și pe cele de jos [nebăgate în seamă] ale lumii, pe cele defăimate, pe cele ce nu sunt le-a ales Dumnezeu, ca să le strice pe cele ce sunt, ca să nu se laude nici un trup înaintea lui Dumnezeu* (I Cor. 1: 27-29). Dacă Dumnezeu nu binevoiește graiurile înțelepciunii celei elinești, ci ostenelile rugăciunii și smerita cugetare, atunci să ne depărtăm de cunoștința cea mincinoasă, ca să nu cădem din înțelepciunea cea bineplăcută lui Dumnezeu. Oamenii simpli și neînvățați, dar având smerita cugetare și trăire duhovnicească, sunt mai înțelepți, decât cei învățați în cele omenești. Dar și oamenii simpli, auzind că acei înțelepții lumești sunt lăudați, n-au mai rămas în smerita cugetare, ci, slăvindu-se în deșert, chiar în simplitatea lor, s-au umplut de mândrie, de aceea nimeni să nu zică: „Nu știu ceea ce se cuvine și deci, dacă nu fac și nu sunt vinovat", pentru că de ai fi împlinit toate câte le știi, că sunt bune și de folos, ți s-ar fi descoperit și celelalte, după cum într-un palat intri dintr-o cameră în alta așa și cunoștințele se dobândesc pe rând. De aceea nu-ți este de folos să știi pe cele mai înalte, mai-nainte de împlinirea celor dintâi, *pentru că cunoștința îngâmfă* (1Cor. 8,1) din pricina neîmplinirii acesteia, iar dragostea zidește, pentru că le rabdă pe toate. Cele rele, primesc

putere una din alta, asemenea și virtuțile cresc unele din altele. Cunoștința adevărată nu se poate dobândi fără de pomenirea lui Dumnezeu, fără rugăciune. Cel împietrit la inimă, nu are nici un folos de cuvântul duhovnicesc, pentru că, cel fără de frică, nu primește ostenelile pocăinței. Cel blând se folosește de cuvânt, el nu ispitește îndelungă-răbdarea lui Dumnezeu și nici nu este vătămat de călcarea legi[267]. Avva Isaac îndeamnă a ne păzi și a nu citi dogmele ereticilor, căci, de cele mai multe ori, prin citirea acestora ajungem sub stăpânire duhului hulei[268].

Sfântul Efrem spune că „nu întru multa învățătură a cărții stă înțelepciunea, ci, precum este scris, *începutul înțelepciunii este frica Domnului* (Pilde 9: 10). Iar a cunoaște legea este a cugetării celei bune; pentru că credința naște cugetarea cea bună, iar cugetarea cea bună este râu de apă vie și cel ce l-a agonisit pe dânsul se va sătura de apele lui. Nu este înțelepciune, nu este pricepere acolo unde nu este frica Domnului, pentru că îndestularea de înțelepciune stă în frica Domnului. A Lui este slava, în veci. Amin"[269].

Viețuirea și slujirea monahului

Monahul trebuie să arate viețuire vrednică de schimă[270]. Sfântul Maxim amintește că: „Izbânzile mirenilor sunt căderi pentru monah și izbânzile monahilor sunt căderi pentru mireni. Izbânzile celor din lume sunt: bogăția, slava, puterea, desfătarea, bunăstarea trupului, nașterea binecuvântată de prunci și câte urmează acestora, întru care, dacă ajunge monahul, e pierdut. Iar izbânzile monahului sunt neagonisirea, lipsa slavei, lipsa de putere, înfrânarea, reaua pătimire și câte le urmează acestora, întru care dacă ajunge

[267] *Everghetinosul,* vol. 4, 18, p. 226-228

[268] *Everghetinosul,* vol. 4, 18, p. 229

[269] *Everghetinosul,* vol. 4, 18, p. 231

[270] *Everghetinosul,* vol. 1, 32, p. 354

fără voie iubitorul de lume, le socotește cădere mare, fiind în primejdie de multe ori chiar să se spânzure; lucru pe care de altminteri unii l-au și făcut. Cel care s-a lepădat de lucrurile lumii, adică de femeie, de averi și de celelalte, l-a făcut monah pe omul din afară, însă nu încă și pe cel dinlăuntru. Dar cel care s-a lepădat și de înțelesurile pătimașe ale acestora l-a făcut monah pe omul dinlăuntru, care este mintea. Pe omul din afară oricine îl face lesne monah, numai să vrea; dar nu puțină luptă este a-1 face monah și pe omul dinăuntru. Multe patimi sunt ascunse în sufletele noastre; dar se vădesc când se arată faptele celor stăpâniți de patimi"[271].

Sfântul Maxim Mărturisitorul mai spune că: „Monah este cel care și-a despărțit mintea de lucrurile materiale și se unește statornic cu Dumnezeu prin înfrânare, prin dragoste, prin psalmodie și rugăciune"[272]. Cel ce s-a retras din lume, pentru a-și desăvârși sufletul, trebuie să renunțe la bogății, plăceri și slava omenească, renunțând astfel la orice rol pe scena lumii și căutând neîncetat apropierea de Dumnezeu[273]. Fericita Singlitichia spune: „Se cuvine ca fiecare din noi, cunoscând pe al lui cin, să nu se tragă către cele mai de jos, ci de cele înalte nici să nu se dorească... Deci ni se cuvine nouă de la cele mai mici a trece la cele mai înalte, pe cele dinapoi uitându-le, după rânduirea Apostolului (cf. Filip. 3: 14), și spre cele dinainte întinzându-ne, și după cinul nostru a arăta preadesăvârșit întreagă-înțelepciune"[274].

Fericitul Evagrie Diaconul, la vestea morții tatălui său a zis celui ce i-a adus vestea: „Încetează să hulești, Tatăl meu este nemuritor"[275]. Pentru cei

[271] *Everghetinosul,* vol. 1, 32, pp. 367-368

[272] *Everghetinosul,* vol. 1, 32, p. 367

[273] Lucien Regnault, *Viața cotidiană a Părinților deșertului în Egiptul secolului IV*, trad. Diac. Ioan I. Ică jr. Editura Deisis, Sibiu, 1997, p. 25

[274] *Everghetinosul,* vol. 2, 28, p. 275

[275] *Everghetinosul,* vol.1, 15, p. 167

ce se înstrăinează orice legătură cu cei din neamul lor e păgubitoare, și pentru el și pentru cei ce-l caută. Se spune că un monah, îi dădea fratelui său mirean, tot ce câștiga din munca sa, și acela era tot mai sărac. Un avva l-a sfătuit, să nu mai dea nimic fratelui său, ci acela să-i aducă din munca lui și orice îi va aduce să primească și să-l dea celor străini sau săraci, iar aceștia să se roage pentru fratele lui. Și făcând așa, fratele a început să sporească în tot lucrul său[276].

Cuviosul Pavel amintește că monahul făgăduiește să nu agonisească cele lumești ci să trăiască în sărăcie[277]. Lucru cel mai important este acela, de a disprețui toate cele materiale și a nu purta grija lor[278]. Părinții pustiei nu primeau degrab milostenie, socotind că mai de folos este a se hrăni din lucrul mâinilor lor și chiar a face ei înșiși milostenie[279], socotind că cel ce agonisește averi pe pământ nu este călugăr[280]. Fericita Singlitichia spune că mai înainte de a ne lepăda de avere, trebuie să ne lepădăm de patimi, să ne deprindem cu nevoințele ascetice, cu postul, culcarea pe jos și celelalte, altfel vom fi cuprinși de părere de rău și de întristare după cele părăsite. Mântuitorul i-a zis dregătorului bogat să se lipsească de toată averea lui, după ce acesta a mărturisit că a împlinit toate cele ale Legii și totuși acesta a plecat întristat(cf. Mt. 16, 22). Sărăcia de bună voie trebuie să urmeze, după deprinderea virtuților, atunci când omul poate mărturisi cu credință precum psalmistul: *Ochii noștri spre Tine nădăjduiesc, și Tu dai hrană la bună vreme celor ce Te iubesc pe Tine* (Ps. 144:15), și are puterea să împlinească cele spuse de Domnul: „*Nu vă îngrijiți pentru ziua de mâine*" (Mt 6: 34), și „*păsările cerului nu seamănă, nici nu seceră, și Tatăl Cel ceresc le hrănește pe ele*" (Mt 7:

[276] *Everghetinosul*, vol.1, 15, pp. 173-174

[277] *Everghetinosul,* vol. 4, 1, p. 9

[278] *Everghetinosul,* vol. 4, 1, p. 25

[279] *Everghetinosul,* vol. 4, 1, p. 9

[280] *Everghetinosul,* vol. 4, 1, p. 10-11

26)[281]. Și Avva Marcu îndeamnă a ne lepăda întâi de patimi, altfel chiar dacă se leapădă de avere, patima rămâne și omul se nevoiește în zadar. Slava deșartă și neînfrânarea, sunt pricină a iubirii de argint care la rândul ei este rădăcina tuturor răutăților[282].

Antioh Pandectul spune că sărăcia arată, adevărata viețuire a călugărului, cel sărac este precum vulturul ce zboară la înălțime, este următor lui Ilie, lui Ioan și ucenicilor Domnului, și poate să zică și el împreună cu aceia: *„Iată, am lăsat toate și am urmat Ție"* (Matei 19: 27). Unul ca acesta, pare a viețui pe pământ, dar petrecerea o are în ceruri[283]. Avva Isaia îndemna pe cei ce se retrăgeau în mănăstire, să renunțe la robi, să le redea libertatea, dacă vor să dobândească libertatea din asuprirea păcatului și să se ostenească singuri pentru a-și dobândi pâinea cea de toate zilele, nevoindu-se în chilia lor[284]. Despre un monah care și-a smuls verdețurile din grădina sa, ca semn al desăvârșitei sărăcii, avva Arsenie a zis, că dacă nu a dobândit virtutea, el va sădi iarăși altele. Lepădarea de toate cele materiale, trebuie însoțită de lucrarea virtuților și urcușul spre desăvârșire[285]. Lucrurile cele lumești sunt pricina patimilor și ale grijilor, iar de se va întâmpla a păgubi, se cade a ne bucura că am scăpat de grija lor[286]. Avva Isaac spune că cel ce umblă după agoniseală este rob al patimilor. Agoniseala înseamnă în primul rând, a umbla după voia ta[287]. Sfântul Maxim spune că sărac este cel ce s-a lepădat de toate averile sale și nimic, nu mai are pe pământ, și se încredințează cu totul lui Dumnezeu și credincioșilor[288].

[281] *Everghetinosul,* vol. 4, 1, p. 14-16
[282] *Everghetinosul,* vol. 4, 1, p. 21
[283] *Everghetinosul,* vol. 4, 1, pp. 19-20
[284] *Everghetinosul,* vol. 4, 1, p. 20
[285] *Everghetinosul,* vol. 4, 1, p. 23
[286] *Everghetinosul,* vol. 4, 1, p. 24
[287] *Everghetinosul,* vol. 4, 1, pp. 21-22

Sărăcia ajută la adunarea minții și la rugăciunea curată[289]. Grijile pentru cele agonisite împrăștie mintea și sufletul este tulburat de gânduri. Doar liniștea simțurilor va aduce pacea cugetului și astfel mintea liniștită vă înțelege taina[290]. Cuviosul Efrem socotea că pentru a dobândi liniștea sufletului este bine a nu avea nici toiag, nici traistă, nici argint, nici aur (cf. Mt. 10:9-10)[291].

Despre Avva Ghelasie se spune că întemeind o mănăstire a primit cele dăruite de credincioși, a cumpărat animale pentru trebuința mănăstirii. Un bătrân i-a zis părintelui Ghelasie, că se teme că o să-și lege mintea de cele agonisite. Dar Ghelasie a răspuns că mai degrabă se va lega mintea acelui avva de undreaua cu care lucrează, decât mintea lui de averile mănăstiri[292]. Cei ce primeau milostenie, o primeau în numele Domnului, ca pe un dar ceresc. Se spune despre Avva Arsenie că bolnav fiind a primit o lumânare și a zis: „Mulțumescu-Ți Ție, Doamne, că m-ai învrednicit a lua pomană pentru numele Tău"[293]. Avva Nil spune să nu cauți bogăția nici slava cea lumească ci te îngrijește de fapta bună și vei fi bineplăcut lui Dumnezeu[294]. Avva Iperehie spune că sărăcia de bunăvoie este comoara monahului și prin aceasta își dobândește loc de odihnă în cer[295].

Sfântul Efrem spune că cel iubitor de avere este precum finicul neroditor, iar cel neagonisitor, precum finicul cu rod bogat. De asemenea, cel iubitor de avere se aseamănă porumbelului care zboară legat cu ață de picioare, și oriunde se va așeza se agață, iar cel sărac e un adevărat călător în această

[288] *Everghetinosul,* vol. 4, 1, p. 22
[289] *Everghetinosul,* vol. 4, 1, p. 22
[290] *Everghetinosul,* vol. 4, 1, p. 22
[291] *Everghetinosul,* vol. 4, 1, p. 14
[292] *Everghetinosul,* vol. 4, 1, p. 24-25
[293] *Everghetinosul,* vol. 4, 1, p. 23
[294] *Everghetinosul,* vol. 4, 1, p. 25
[295] *Everghetinosul,* vol. 4, 1, p. 27

lume[296]. Povestit-a oarecine din Părinți că era odată un Bătrân care se învrednicise de mari daruri de la Dumnezeu, și era vestit pentru viețuirea lui cea îmbunătățită, și ajunsese numele lui până la împăratul. Și a trimis împăratul de l-a chemat, ca să se învrednicească de rugăciunile lui. Iar după ce a vorbit cu el și mult s-a folosit, i-a adus lui aur, iar el l-a primit; și, întorcându-se la chilia sa, a început să lucreze în țarină și la altele din agoniselile lui, după obicei. Și i-au adus lui un îndrăcit; și a zis Bătrânul către dracul: „Ieși din zidirea lui Dumnezeu!" Și a zis dracul: „Nu te ascult!" Zis-a Bătrânul: „De ce?" Zis-a dracul: „Pentru că te-ai făcut ca unul din noi, ai părăsit grija pentru Dumnezeu și te-ai îndeletnicit cu grija pământească"[297].

Iubirea de arginți este cea mai pierzătoare dintre patimi[298]. Antioh Pandectul spune că iubirea de argint este o boală pierzătoare de suflet, care îi șoptește omului zile îndelungate, dar și neputințe trupești și nevoia de bani, pentru a se îngriji[299]. Cel cuprins de această boală, va munci cu multă râvnă și va aduna în punga sa, lipsindu-se de rugăciune. Această patimă îi stăpânește îndeosebi pe cei fără credință, risipindu-le nădejdea în Dumnezeu și dăruindu-le nădejde în averea lor, pierzându-și astfel sufletul, precum Iuda. Cei stăpâniți de această patimă sunt cuprinși de grijile lumești. Despre aceștia a zis proorocul David: *„Iată omul care n-a pus pe Dumnezeu ajutor al lui, ci a nădăjduit spre mulțimea bogăției sale, și s-a întărit întru deșertăciunea sa" (Psalm 51:5-6)* iar Sfântul Apostol Pavel a zis:"*Iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor și cei ce au poftit-o cu înfocare au rătăcit de la credință, și s-au străpuns cu multe dureri"(1 Tim. 6,10).* Credința și nădejdea în Dumnezeu sunt leacul patimii iubirii de argint[300]. A încredința lui Dumnezeu nevoile

[296] *Everghetinosul,* vol. 4, 1, p. 30

[297] *Everghetinosul,* vol. 4, 5, p. 75

[298] *Everghetinosul,* vol. 4, 3, p. 38

[299] *Everghetinosul,* vol. 4, 3, p. 38

[300] *Everghetinosul,* vol. 4, 3, p. 38

trupului și sufletului este semnul credinței, de aceea se spune că *bogații au sărăcit și au flămânzit, iar cei ce-L caută pe Domnul nu se vor lipsi de tot binele (Ps. 33:11). Mântuitorul Hristos îndeamnă: „Deci nu vă îngrijiți zicând ce vom mânca, sau ce vom bea, sau cu ce ne vom îmbrăca, că știe Tatăl vostru cel ceresc că vă trebuie acestea toate, ci căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, și acestea toate se vor adăuga vouă" (Matei 6: 31-33)* [301]. Sfântul Maxim spune că iubitorul de argint, împlinește fapta bună din fățărnicie dar pentru câștigul celor dorite se leapădă de faptul că mai-nainte, se socotea ucenic Cuvântului[302]. Un Avva a zis: „Iubirea de arginți este a nu crede că Dumnezeu are grijă de tine, a deznădăjdui și a iubi plăcerile"[303].

Apropierea de cei îmbunătățiți duhovnicește

Sfântul Efrem îndemna ucenicii, dacă vor să dobândească viața veșnică, să nu calce în noroi, adică să nu păcătuiască, să se îndepărteze de cei care umblă fără frica lui Dumnezeu, de cei care iubesc trândăvia și ospețele și să se însoțească cu cei *arzători cu duhul* (Rom.12,11), de cei care umblă pe *calea cea strâmtă și îngustă(Mt. 7,14)*[304] fiindcă de mult folos este a petrece în preajma celor îmbunătățiți duhovnicește. Sfântul Serafim de Sarov spunea: „Dobândește pacea lăuntrică și mii de suflete se vor mântui în jurul tău. Totul este subordonat acestei păci: alipirea de Biserică, adevărata nădejde, îndepărtarea de patimi, iertarea greșelilor, neosândirea aproapelui și mai ales tăcerea lăuntrică"[305]. Omul transmite celor din jur, din ceea ce este, emoțiile, stările sale afective, înțelepciunea sa. Termenul *transmitere* înseamnă *a tri-*

[301] *Everghetinosul,* vol. 4, 3, p. 40-41

[302] *Everghetinosul,* vol. 4, 3, p. 41

[303] *Everghetinosul,* vol. 4, 3, p. 41

[304] *Everghetinosul*, vol. 1, 22, p. 261

[305] *Viața, învățăturile și profețiile Sfântului Serafim de Sarov*, trad. Arhim. Paulin Leca, Editura Schimbarea la Față, p. 131

mite de cealaltă parte, *a face să ajungă la altul*[306]. Chiar dacă dăm multă importanță la ceea ce spunem, noi transmitem din ceea ce suntem noi înșine, în profunzimea noastră. Degeaba vom încerca să învățăm un copil să se poarte frumos, dacă noi înjurăm și ne comportăm vulgar în fața lui, el vede mai degrabă decât să asculte cuvintele[307]. Omul are tendința de a imita, copilul imită părinții și pe cei din jur, credincioșii vor imita pe preot, considerându-l model și principiu călăuzitor în viața lor, de aceea preotul care întrupează idealul creștin, va trezi conștiința religios-morală a credincioșilor și le va mobiliza întreaga ființă[308]. Dumnezeu dorește să mântuiască omenirea, prin oameni, întemeindu-se pe iubirea aproapelui. Iubirea este cel mai important factor de formare sufletească, ea nu este doar un sentiment, ci creează mediul potrivit pentru «modelarea omului», este puterea care schimbă sufletul oamenilor. Personalitatea umană se dezvoltă în comuniunea celorlalți. Omul se întărește prin ajutorul mutual al celorlalți[309].

În apropierea celor îmbunătățiți, ne dăm seama mai bine de starea noastră lăuntrică. Pe cei îmbunătățiți duhovnicește îi recunoaștem după lumina de pe chip, îmbrăcăminte simplă și îngrijită, smerenie, vorba simplă și caldă, gânduri înțelepte și evlavie. Pilda lor este de mult folos, pentru cei ce se nevoiesc[310]. Precum cuvintele lui Hristos, au în ele putere multă și schimbă starea sufletului, așa și prin cuvintele lui, fiecare om comunică ceva din el însuși, pe măsura puterii și duhului său[311]. Despre aceasta părintele Stăniloae zice:

---

306 Vasile Breban, *Dicționar al limbii române contemporane*, p. 626

307 Celine Alvarez et ali, *Transmiterea. Despre ce ne aducem unii altora*, p. 16

308 Pr. conf. Ilie Moldovan, „Rolul preotului în promovarea şi cultivarea vieţii religios-morale în parohie, p. 1153

309 Mitropolit Emilianos Timiadis, *Preot, parohie, înnoire*, p. 124

310 *Everghetinosul,* vol. 1, 18, p. 187

311 Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, nota 240 la Calist și Ignatie, *Metoda sau Cele 100 de capete*, în *Filocalia* vol. 8, Editura Humanitas, București, 2009, p. 105

> „Duhul legat de cuvântul omului, adresat semenilor săi, îi face de fapt vii pe aceștia. Iar viața aceasta e tărie împotriva patimilor egoiste, împotriva robiei și slăbiciunii lor și e relație cu Persoana lui Hristos și a semenilor, relație întru care este viață. E o căldură care ne este comunicată prin cuvântul de atenție și de îmbărbătare al semenilor noștri. Chiar în acest cuvânt se activează comuniunea lor cu noi și iradierea vieții lor în noi, care, când este puternică, este din puterea Duhului"[312].

Cuvântul celui ce crede, este plin de viață și rodește în cel ce îl primește cu credință[313]. Comuniunea și conștiința personală se susțin reciproc, în lumina ce iradiază din ceilalți și de la Dumnezeu, se adâncește conștiința fiecăruia[314]. Chiar dacă cineva nu reține nimic din ceea ce aude, totuși sufletul se curățește și se luminează, la auzirea acestor învățături, precum un vas în care a fost pus ulei, chiar dacă se golește uleiul, vasul rămâne curat[315], sau precum cel ce intră într-o prăvălie de aromate, se împărtășește de buna-mireasmă, chiar dacă nu cumpără nimic, așa și cel care îi cercetează pe părinții cei înduhovniciți, se împărtășește de duh și mai ales de smerenie, care îl apără de tulburarea duhurilor rele[316]. Chiar dacă nu ai nimic să întrebi, totuși

[312] Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, nota 502 la Cuviosul Nichita Stithatul, *Cele 300 de capete despre făptuire*, în *Filocalia* vol. 6, Editura Humanitas, București, 2009, p. 269

[313] Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, nota 39 la Sfântul Simeon Noul Teolog, *Cele 225 de capete teologice și practice*, în *Filocalia* vol. 6, Editura Humanitas, București, 2009, p. 29

[314] Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, „Viața opera și învățătura Sfântului Simeon Noul Teolog", Introducere la Sfântul Simeon Noul Teolog, *Cele 225 de capete teologice și practice*, în *Filocalia* vol. 6, Editura Humanitas, București, 2009, p. 14

[315] *Everghetinosul,* vol. 1, 18, p. 186-187

[316] *Everghetinosul,* vol. 1, 18, p. 191-192

este de folos a te apropia de aceștia. Se spune despre trei frați, că aveau obicei să meargă în fiecare an, la Avva Antonie. Doi dintre ei îl întrebau despre gânduri și despre mântuirea sufletului, iar al treilea tăcea, neîntrebând nimic. După ce au venit de multe ori, iar fratele acela tăcea, l-a întrebat Avva Antonie: „Atâta vreme e de când vii aici și nu mă întrebi nimic?" Acela i-a răspuns: „Mie îmi este de ajuns numai să te văd, Părinte"[317].

Comuniunea cu cei îmbunătățiți aduce în suflet pace și bucurie de nespus[318], dorința de a te ruga[319] dar și puterea de înțelegere a cuvintelor duhovnicești. Astfel despre un nevoitor se spune că a petrecut șaptezeci de săptămâni, mâncând o dată pe săptămână și se ruga să înțeleagă un cuvânt din Scriptură, dar Dumnezeu nu i-a descoperit nimic. Văzând aceasta, s-a gândit că s-a ostenit degeaba și s-a pornit hotărât să-l întrebe pe un frate, dar atunci i s-a arătat îngerul Domnului, care i-a spus: „Cele șaptezeci de săptămâni de post nu te-au apropiat de Dumnezeu. Dar când te-ai smerit și ai pornit spre fratele tău, am fost trimis să-ți fac cunoscut cuvântul"[320]. *Cel ce vrea să-și ia crucea și să-I urmeze lui Hristos*, trebuie să țină seama de sfatul celor de un cuget cu el, pentru ca să nu umble în întuneric și să rătăcească. Cel care umblă după propria-i voie, fără să cunoască Evanghelia, fără dreaptă socoteală și fără să fie povățuit de cineva, cade în cursele vrăjmașului și rătăcește și zadarnice sunt ostenelile lui. De aceea, este bine ca cel ce se nevoiește să petreacă în prejma celor ce au cunoștință duhovnicească sau măcar să-i caute cât mai des[321]. Chiar și când ajunge să fie foarte priceput,

[317] *Everghetinosul,* vol. 1, 18, p. 189

[318] Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, nota 253 la Sfântul Simeon Noul Teolog, *Cuvântări morale, 1,* în *Filocalia* vol. 6, Editura Humanitas, București, 2009, p. 108

[319] Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, nota 257, la Calist și Ignatie, *Metoda sau Cele 100 de capete*, în *Filocalia* vol. 8, Editura Humanitas, București, 2009, p. 110

[320] *Everghetinosul,* vol. 1, 18, p. 189

[321] *Everghetinosul,* vol. 1, 18, p. 190

cel ce se nevoiește, nu trebuie să lepede învățătura celorlalți, fiindcă adeseori Dumnezeu rânduiește, prin aceștia, ceea ce e de folos pentru el[322]. În tot ce face, să știe că este bun și de trebuință sfatul celorlalți[323].

Pe de altă parte, Avva Isaac ne îndeamnă să nu căutăm sfat de la cineva, care nu se află în petrecerea noastră, chiar dacă este înțelept ci să căutăm mai degrabă, sfat de la cel simplu, dar care a trăit el însuși aceste nevoințe, decât de la cel care a dobândit cunoașterea prin studiu, fără nevoință. Experiența duhovnicească se dobândește numai prin îmbinarea dintre studiu și nevoințe, astfel încât acesta, să simtă în chip practic, atât folosul cât și paguba, care vine din trăirea cunoștințelor sale[324]. Un frate a mers odată la Avva Filic, împreună cu câțiva mireni și l-a rugat să le spună cuvânt, dar după o îndelungă tăcere, avva a zis: „Acum nu mai este cuvânt. Atunci când întrebau frații pe cei Bătrâni și făceau ce le spuneau, Dumnezeu le dădea bătrânilor cuvânt, pentru folosul celor care întrebau. Acum, însă, pentru că întreabă dar nu fac ceea ce aud, a luat Dumnezeu harul de la Bătrâni și nu găsesc ce să grăiască, fiindcă nu mai este cel care să lucreze"[325].

Comuniunea Bisericii

Comuniunea Bisericii, ca „trup al lui Hristos", cuprinde pe toți creștinii, ca mădulare ale ei. Cel ce vrea să aibă comuniune cu Dumnezeu, nu poate face abstracție de această comuniune cu ceilalți oameni. Biserica stă în comuniune vie permanentă cu Apostolii pe care Domnul și-a întemeiat Biserica Sa[326]. Membrii Bisericii „care formează Trupul cel unic al lui Hristos,

[322] *Everghetinosul,* vol. 1, 18, p. 190

[323] *Everghetinosul,* vol. 1, 18, p. 191

[324] *Everghetinosul,* vol. 1, 18, p. 192-193

[325] *Everghetinosul,* vol. 1, 18, p. 192

[326] Ieromonah, Gabriel Bunge, *Practica rugăciunii personale după Tradiția Sfinților*

trebuie să păstreze ceea ce li s-a dat, adică unitatea pe care o realizează și o menține între ei Duhul Sfânt"[327]. Înaintea lui Dumnezeu, nimeni nu poate sta singur ci împreună cu ceilalți, ne putem mântui doar toți laolaltă în chip obștesc[328]. Biserica nu a considerat niciodată că înduhovnicirea comunității, este sarcina exclusivă a preotului, ci fiecare membru al Bisericii trebuie să trăiască după voia lui Dumnezeu, devenind pildă pentru ceilalți[329]. Comuniunea în Biserică, se realizează în jurul jertfei nesângeroase a Mântuitorului Hristos iar preotul are un rol hotărâtor, în dezvoltarea acestei comuniuni și împlinirea misiunii sale[330]. Creștinul va căuta totdeauna la preot, va lua aminte la vorbele lui și mai ales la tinuta duhovnicească. Prin exemplu personal, el are puterea de a spori evlavia credincioșilor[331]. Simțământul de comuniune în Hristos, pe care îl dobândim prin participarea la Sfânta Liturghie, creează o atmosferă de familie duhovnicească, întreține căldura sufletească și relațile de frățietate și bună-înțelegere între toți membrii comunității[332]. Viața de comuniune, fie în parohie, fie în mănăstire, ajută la înfrânarea aspiraților egoiste și la comuniunea în iubire, între membrii comunității. Atât viața de parohie, cât și cea din mănăstire, au un caracter

Părinți, trad. Diac. Ioan I. Ică jr. Editura Deisis, Sibiu, 1996, pp. 24-25

327 Preot dr. Ioan Tulcan, *Unitatea Bisericii și temeiurile ei dogmatice în teologia Ortodoxă și Evanghelică-Luterană mai nouă*, Editura Multimedia Arad, 1999, p. 19

328 Paul Evdokimov, *Vârstele vieții spirituale*, pp. 189-190

329 Mitropolit Emilianos Timiadis, *Preot, parohie, înnoire*, p. 143

330 Pr. conf. Ilie Moldovan, „Rolul preotului în promovarea şi cultivarea vieţii religios-morale în parohie, p. 1148

331 Pr. Prof. Ioan G. Coman, „Chipul preotului după Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți", în rev. *Studii Teologice*, Seria a II-a, Nr. 3-4, Anul VIII, 1956, (pp. 155-167), p. 155

332 Pr. conf. Ilie Moldovan, „Rolul preotului în promovarea şi cultivarea vieţii religios-morale în parohie, p. 1150

comunitar, întemeiat pe învățătura Mântuitorului Hristos, urmărind slujirea lui Dumnezeu și a semenilor[333]. Oamenii se arată mai dispuși să-și ajute semenul, atunci când văd la ceilalți această atitudine. Comuniunea presupune și influențarea comportamentului celorlalți, de aceea creștinul trebuie să fie un model și pentru cei din Biserică dar și pentru cei din comunitatea în care trăiește, având bunăvoință și deschidere față de toți. În Evanghelia Sa, Hristos a dat principiile unei vieți noi, ce se realizează prin asceză și viață sfântă[334].

În comuniunea celorlalți nimeni nu trebuie să fie sminteală prin atitudinea sa și nici să se smintească de căderile celorlalți[335]. Mântuitorul Hristos le-a zis ucenicilor Săi: „*Cu neputință este să nu vină smintelile, dar vai aceluia prin care ele vin! Mai de folos i-ar fi dacă i s-ar lega de gât o piatră de moară și ar fi aruncat în mare, decât să smintească pe unul din aceștia mici*"(Lc. 17,1-2). Sminteala este influențarea aproapelui prin cuvinte și fapte nelegiuite, prin care acesta este atras spre păcat. Cel mai învățat și cu demnitate mai mare în viața socială sau în Biserică, are mai multă influență asupra celorlalți, de aceea și păcatul lui este mai mare, despre aceasta spune Scriptura: „*La sfârșitul veacului, trimite-va Fiul Omului pe îngerii Săi, vor culege din împărăția Lui toate smintelile și pe cei ce fac fărădelegea"* (Mt. 13, 41-42). Pentru a nu fi sminteală pentru ceilalți, creștinul trebuie să renunțe chiar și la ceea ce îi este de folos, după lege, după cum se spune: „*Să nu dați fratelui prilej de poticnire sau de sminteală*" (Rom. 14,13) sau „*dacă o mâncare smintește pe fratele meu, nu voi mânca în veac carne, ca să nu aduc sminteală fratelui meu*"(1 Cor. 8,13).

[333] Pr. Nicolae Stoleru, „Spiritualitatea ortodoxă și slujirea creștină", p. 10-11

[334] Mitropolit Emilianos Timiadis, *Preot, parohie, înnoire*, p. 284

[335] *Everghetinosul* vol. 3, 3, p. 52

2.2.4.Fericita ascultare

Virtutea ascultării

Ascultarea este virtutea la care este chemat omul, pentru întreaga viață, din leagăn până la mormânt. Aceasta trebuie să o deprindă, pentru a fi asemenea Mântuitorului Hristos care s-a dovedit ascultător până la moarte și încă moarte pe cruce (cf. Flp.2,8)[336]. Ascultarea este supunerea față de Dumnezeu, de învățătura Evangheliei, de credință, de Biserică și de aproapele[337]. În Biserică deosebim trei ascultări, cea pe care credincioșii o datorează clerului slujitor, cea a clerului față de ierarhia superioară și ascultarea ca vot monahal. Canoanele prevăd pentru neascultarea clerului față de episcop, pedeapsa depunerii din treapta lor, iar laicii să fie excluși din Biserică[338]. Sfântul Apostol Pavel îndeamnă pe creștini, să „*se supună înaltelor stăpâniri, căci nu este stăpânire decât de la Dumnezeu*"(Rom. 13, 1). El se adresa romanilor având în vedere stăpânirea romană idolatră și îndemna credincioșii să se supună, să nu se revolte, acest lucru fiind poruncă de la Dumnezeu. Acest îndemn la supunere, se încadrează în marea taină a ascultării creștine, supunându-se stăpânirii, creștinul se supune lui Dumnezeu. Nesupunerea înseamnă anarhie și haos. Mai mult Sfântul Apostol Pavel, îndeamnă pe Timotei să se roage „*pentru împărați și pentru toți care sunt în înalte dregătorii, ca să petrecem viață pașnică și liniștită întru toată cuviosia și buna-cuviință, că acesta este lucru bun și primit înaintea lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru*"(1 Tim. 2, 2-3). Această supunere dă credinciosului posibilitatea unei libertăți interioare[339]. Neascultarea lui Adam s-a datorat mândriei și a dus la căderea

[336] Sfântul Iustin POPOVICI, *Calea cunoaşterii lui Dumnezeu*, p.176

[337] Ion M. Stoian, *Dicționar religios*, p. 32

[338] *Dicționar de Teologie Ortodoxă*, coord. Pr. Prof. dr. Ștefan Buchiu, Pr. Prof. dr. Ioan Tulcan, Editura Basilica, București, 2019, p. 95

[339] Panayotis Nellas, *Ortodoxia-divino-umanism în acțiune*, trad. Pr. Prof. Ioan

lui din starea de har, la înstrăinarea de Dumnezeu, devenind egocentric și rob al păcatului[340]. Prin ascultarea Sa, Mântuitorul Hristos ne-a ridicat din nou la frumusețea cea dintâi, la starea de curăție și nevinovăție. Neascultarea a însemnat moarte pentru Adam și toți descendenții lui, ascultarea și Jertfa Mântuitorului Hristos a adus împăcarea tuturor cu Dumnezeu și iertarea păcatelor[341]. În Biserică ascultarea este taină și viață, iar neascultarea este cădere și moarte. Prin această taină a binevoit Dumnezeu să lucreze sfințirea omului și să își descopere voia Sa[342]. În Biserică și în casa creștinului, nu este bine, să facă oricine ce vrea, ci toți să asculte de cap fiindcă numai atunci au parte de binecuvântarea Domnului și toate merg bine[343]. Sfântul Diadoh zice că ascultarea este prima virtute, prin ea se leapădă părerea de sine, se naște smerita cugetare și dragostea de Dumnezeu[344]. Ascultarea are loc în planul relațiilor personale, presupune liberul consimțământ al omului și urmărește materializarea voii lui Dumnezeu sau a aproapelui[345]. Fără ascultare, chiar și virtuțile dobândite, pot aduce mult rău celui ce caută să-și urmeze propriile dorințe. Aceștia ajung să petreacă cufundați în meditații, crezând că au fost ridicați la al treilea cer, dar rătăcirea se vede din viețuirea lor, ei caută a fi preferați în toate, judecă cu asprime pe ceilalți, se bucură când sunt apreciați, dar se supără și devin cu totul alți oameni, când sunt criticați

Ică sr. Editura Deisis, Sibiu, 2013, pp. 246-248

340 Prof. Dr. Georgios I. Mantzaridis, *Morala Creștină*, p. 161

341 Arhimandrit Benedict Ghiuş, *Taina răscumpărării în imnografia ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiuneal Bisericii Ortodoxe Române, București , 1998, p. 129

342 Arsenie Muscalu, *Fărâmituri duhovniceşti*, Editura Aşezământul Vasiliada, Bucureşti, 2007, p. 58

343 Preot Ilarion V. Felea, *Spre Tabor*, vol. 4, Desăvârșirea, Fundația Iustin Pârvu , Mănăstirea Petru Vodă, 2009, p. 61

344 *Everghetinosul,* Vol. 1, 19, p. 198-199

345 Prof. Dr. Georgios I. Mantzaridis, *Morala Creștină*, p. 162

sau li se reproșează ceva. Dacă au parte de necazuri și suferințe, pe care Dumnezeu le îngăduie pentru îndreptarea lor, atunci își arată nemulțumirea și chiar se răzvrătesc împotriva Lui. Cuprinși de mândrie, ei se socotesc desăvârșiți și de aceea este greu să fie întorși la calea cea bună. Cei ce-și recunosc păcatele, sunt mai ușor de adus la pocăință, decât cei ce se socotesc a fi drepți și acoperiți cu masca virtuților, dar în realitate sunt stăpâniți de patimi[346]. Dumnezeu l-a lăsat pe om să vadă urmările neascultării, adică suferința și moartea dar și aceea că ascultarea de Dumnezeu este condiția restaurării omului, prin ascultare se vindecă voia omului și se acordează cu voia lui Dumnezeu[347]. Ascultarea înseamnă păzirea poruncilor și iar rodul ei, unirea cu Cel ce a dat poruncile[348]. Este mai bine să fi ascultător, decât a fi stăpânul lumii, să asculți decât poruncești[349]. Ascultarea este inseparabil legată de smerenie. Prin ascultare omul împlinind voia lui Dumnezeu se întoarce la ordinea dumnezeiască, pe care a părăsit-o prin neascultare. Ascultarea devine fapt ontologic, prin ea omul este repus în legătură, cu arhetipul său și devine părtaș vieții Lui veșnice[350]. Sfântul Teodosie Chinoviarhul voind să intre în monahism, a plecat la Ierusalim, s-a închinat la Locurile Sfinte, cugetând dacă e mai bine să se nevoiască în singurătate, sau să petreacă cu alții în chinovie. S-a hotărât să ucenicească, mai întâi, pe lângă părintele Longhin și urmându-i viețuirea, a devenit asemenea lui, precum se spune, cel care se însoțește de bunăvoie cu cineva, va deveni asemenea lui[351]. Celui ce spunea, că nu poate dobândi frica de Dumnezeu, Avva Paisie i-a

346 Nicodim Aghioritul, *Războiul nevăzut*, pp. 11-12

347 Prof. Dr. Georgios I. Mantzaridis, *Morala Creștină*, p. 164

348 Sfântul Maxim Mărturisitorul, *A doua sută de capete gnostice*, 7, în *Filocalia* vol. 2, Editura Humanitas, 2009, pp. 154

349 Nicodim Aghioritul, *Războiul nevăzut*, VII, p. 25

350 Prof. Dr. Georgios I. Mantzaridis, *Morala Creștină*, p. 164

351 *Everghetinosul,* Vol. 1, 19, pp. 194-195

zis:"Mergi și stai împreună cu un om care se teme de Dumnezeu și te vei teme și tu[352]. Sfântul Marcu îndeamnă, să nu devii ucenic, al celui ce se laudă pe sine, ca să nu deprinzi mândria, în loc de smerita cugetare[353] iar avva Antonie spunea că ascultarea împreună cu înfrânarea, supun și fiarele[354]. Avva Casian spune că cel ce nu-și rânduiește viața după învățătura și pilda Părinților, ci urmează voia proprie, va rătăci asemenea unui om, care merge prin întuneric, având parte de multe primejdii. Precum meșteșugurile și științele omenești, nu este cu putință să le deprindem singuri și avem trebuință de un dascăl, așa nu poți deprinde nici meșteșugul vieții duhovnicești fără ascultarea de un învățător. Ascultarea privește sufletul și are ca scop să-l prefacă după chipul lui Dumnezeu[355]. Părintele Stăniloae spune că și cel ce învață, dar și cel ce ascultă, sunt de cinste în Biserică[356]. Ascultarea este rod al cunoștinței[357].

Povața Părinților

Nu este bine ca cineva să se încreadă în sine însuși sau în vreun lucru, ci să se împărtășească de povața Părinților[358]. Se spune despre un oarecare Iron din Alexandria că era chipeș, avea minte ageră, era uscățiv de multa nevoință, mânca o dată la trei luni, mulțumindu-se apoi numai cu Sfânta împărtășanie și ierburi sălbatice, știa pe de rost mare parte din Scriptură. Dar ostenelile

[352] *Everghetinosul,* Vol. 1, 19, p. 196

[353] *Everghetinosul,* Vol. 1, 19, p. 202

[354] *Everghetinosul,* Vol. 1, 19, p. 195

[355] *Everghetinosul,* Vol. 1, 19, pp. 199-200

[356] Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, nota 222, la Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 63, în *Filocalia* vol. 3, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2009, p. 418

[357] *Everghetinosul,* vol. 1, 18, p. 192

[358] *Everghetinosul*, vol.1, 20, p. 203

l-au adus la îngâmfare și slavă deșartă și semețindu-se în fața Părinților sfinți, îi ocăra pe toți și zicea: „Cei ce se lasă înduplecați de învățătura voastră se rătăcesc. Nu trebuie să avem alți învățători, decât numai pe Hristos, fiindcă Mântuitorul însuși a spus: *Să nu numiți pe nimeni învățător pe pământ*"(Mt. 23,10). Cu mintea întunecată de mândrie, s-a depărtat de Sfintele Taine apoi și de mănăstire. A plecat în Alexandria și acolo a căzut în nepăsare, petrecând pe la teatre, curse de cai și cârciumi. Cuprins de pofta de femei, îi vorbea neîncetat unei comediante. Din iconomie s-a îmbolnăvit grav, apoi și-a venit în fire și s-a întors în pustie, amintindu-și de viețuirea cerească de mai înainte, mărturisind Părinților toate câte i s-au întâmplat, dar nu a mai apucat să-și îndrepte viața, adormind întru Domnul, după câteva zile[359].

Stareții îndemnau ucenicii, să urmeze calea de mijloc, fără excese, deoarece cei ce s-au nevoit fără măsură, au căzut pradă patimilor. Așa se spune despre un alt tânăr, Ptolemeu, care a petrecut în aspră nevoință, timp de cincisprezece ani, dar îndepărtându-se de oameni și de învățătura lor, și de împărtășirea cu Sfintele Taine ale lui Hristos, s-a lăsat pradă închipuirilor sale, căzând în erezie, socotind că Dumnezeu nu poartă de grijă de lume, că nu există nici pronie, nici soartă,ci toate se întâmplă de la sine. Acestea crezând el, socotea zadarnică toată nevoința, și părăsind pustia, umbla ca un ieșit din minți, lăsându-se pradă lăcomiei pântecelui și beției, rătăcind prin piețe. Această cădere s-a datorat socotinței lui că are mai multă cunoștință, decât toți Părinții Sfinți, neavând pe nimeni să-l îndrume a căzut în stăpânirea patimilor, precum se spune că cei care nu au povățuitor cad precum frunzele(cf. Pr. 11,14)[360]. Cei neascultători sunt adesea pedepsiți cu suferințe grele, de asemenea cei dornici de a porunci, mai mult decât de a asculta,

[359] *Everghetinosul,* Vol. 1, 20, pp. 203-204

[360] *Everghetinosul,* Vol. 1, 20, p. 204-206

sunt stăpâniți de pofte și dorințe, nu-și mai chivernisesc bine, nici casa, nici viața lor. Pildă în acest sens este Iacov, unul din ucenicii părintelui Sava. În vreme ce avva se retrăsese în pustie, Iacov a început împreună cu alți frați, să-și clădească propria lavră, zidind chilii și ridicând biserică, mințind și spunând celorlalți, că toate se fac cu voia Părintelui. Când părintele Sava s-a întors în Lavră și a văzut cele zidite, l-a sfătuit părinteşte pe Iacov să înceteze lucrarea, dar Iacob a devenit îndărătnic. Văzând că nu se supune, Părintele Sava i-a spus: „Eu, fiule, ceea ce cred că îți este de folos, te-am sfătuit, dar, de vreme ce nu asculți, ia aminte ca nu cumva să ajungi să înveți, din pătimirile tale". După puțină vreme, Iacov a început să tremure și l-a cuprins o fierbințeală năprasnică în tot trupul. Apoi a căzut la pat și șapte luni a fost chinuit de boală și pierzând orice nădejde de viață, i-a rugat pe frați, să-l ducă la părintele Sava, pentru a lua iertare de la el. Părintele l-a privit cu blândețe și i-a spus: „Ai cunoscut acum, care este rodul obrăzniciei și plata neascultării?" Deschizându-și cu anevoie buzele, Iacov a zis: „Iartămă, cinstite Părinte, căci plec de acum în cea din urmă călătorie". Iar acela îndată i-a spus: „Dumnezeu să te ierte, frate". Și întinzând mâna, i-a dat putere și Iacov s-a ridicat. Apoi l-a împărtășit cu Preacuratele Taine și l-a arătat tuturor tămăduit. Părintele Sava i-a încredințat apoi, slujirea închinătorilor găzduiți în Lavră, dar văzând că mâncarea gătită, prisosea și o arunca, părintele Sava l-a mustrat: „Oare cum va fi în stare să-i cârmuiască cu destoinicie pe frați, cel care nu poate să chivernisească bine, nici măcar un blid de legume, încât să fie după măsura trebuinței și să nu prisosească?" și apoi l-a slobozit din această ascultare. După mai multă vreme, pe când se liniștea în chilie, Iacov a fost necăjit de gânduri trupești și de pofte. S-a întunecat la minte, a luat un cuțit și și-a tăiat părțile bărbătești. După ce i s-a ușurat durerea, a fost alungat din Lavră, socotit fiind ca sinucigaș. Pătruns de căință, Iacob vărsa lacrimi și din mustrarea conștiinței, s-a dus la Fericitul

Teodosie, care auzind pătimirile lui, la rugat pe Fericitul Sava, să-l ierte și să-l primească iarăși în Lavră, dându-i canon după cuviință. Sava l-a primit pe Iacov și i-a dat poruncă să nu vorbească și să nu vadă pe nimeni, afară doar de acela care îi va sluji lui în cele de trebuință. După îndelungă pocăință, i s-a arătat părintelui Sava, că păcatul lui Iacov a fost iertat și după puține zile, Iacov s-a dus la Domnul[361].

Ucenicul trebuie să primească toate cele venite de la învățătorul său, ca fiind folositoare, chiar dacă aduc tristețe și durere și după osteneala și răbdarea sa, va avea parte de mila lui Dumnezeu[362]. Pahomie, ucenicul Avvei Palamon, aduna lemne din munte și cu toate că umbla desculț și spinii îi înțepau picioarele, producându-i dureri mari, el răbda gândindu-se la cununa de spini și la cuiele din mâinile și picioarele Mântuitorului Hristos, în vremea când El a fost răstignit[363]. Sfântul Antonie cel Nou ajunsese monah vestit și părăsind singurătatea a venit în mănăstire și aduna vreascuri pentru foc, îngrijea via, slujea la biserică și la trapeză, umbla iarna desculț și dezbrăcat, răbdând frigul și îndurând durerile pricinuite de rănile de la picioare[364]. Adeseori stareții își îndemnau ucenicii, să dezlege mai degrabă postul, să nu-și istovească trupul cu ostenelile[365]. La cei ce aveau multă râvnă, le dădeau sarcini mai grele, tocmai pentru ca să nu se smintească[366]. Un avva din Tebaida a înfipt în pământ un lemn uscat și i-a poruncit ucenicului său, Ioan Colov, să-l ude în fiecare zi, până când acela va da rod, cu toate că până la izvor era cale de o zi, după trei ani lemnul a prins viață și a rodit, iar bătrânul a dus rodul în biserică arătând tuturor și zicând: „Luați, mâncați, rod

[361] *Everghetinosul,* Vol. 1, 20, pp. 206-211

[362] *Everghetinosul,* vol. 1, 33, p. 373

[363] *Everghetinosul,* vol. 1, 33, p. 374

[364] *Everghetinosul,* vol. 1, 33, p. 375-380

[365] *Everghetinosul,* vol. 1, 33, p. 381

[366] *Everghetinosul,* vol. 1, 33, p. 381-382

al ascultării”[367]. Un avva i-a poruncit unui ucenic să nu vorbească și acesta cinci ani, nu a mai vorbit[368]. Un alt avva i-a poruncit ucenicului să arunce cartea de slujbă, în cuptorul încins și ucenicul aruncând-o, cuptorul s-a stins[369]. Unui frate care mergea la seceriș, un avva pe care l-a cercetat în drumul său, l-a îndemnat să se întoarcă și să stea în chilie 50 de zile și să mănânce odată în zi. Și a ascultat și a petrecut așa, deși îl necăjea gândul, că din pricina păcatele lui, nu se va mântui, a petrecut multă vreme, în post și rugăciune și aceste gânduri l-au părăsit[370]. Avva Nisthero se socotea pe sine ca pe un asin și socotea că precum asinul dacă e bătut, nu vorbește, dacă e ocărât, nu răspunde, tot așa va petrece și el după cuvântul psalmistului: M-am făcut ca un dobitoc înaintea ta și eu de-a pururi voi fi cu tine»„(Ps. 72,22-23)[371]. Avva Pimen spunea, că cel ce se nevoiește, trebuie să fie ca un stâlp de piatră, dacă este ocărât, să nu se mânie, dacă este slăvit, să nu se înalțe[372]. Pe unul dintre părinții sporiți duhovnicește, care s-a rugat să i se arate măsura la care a ajuns, Dumnezeu l-a trimis la un frate, care era batjocorit de avva și care răbda, de treizeci de ani[373]. Sfântul Efrem spune că tăria credinței, se vădește când suferi batjocura, fără a te supăra și a te supune cu blândețe iar cel ce cârtește împotriva părintelui său, este stăpânit de patimi[374]. Virtutea ascultării se dovedește prin răbdare și nerăutate[375]. Trebuie să ne supunem până la moarte, mai marilor noștri și să-i iubim pe ei[376]. Cei care

[367] *Everghetinosul,* vol. 1, 33, p. 382
[368] *Everghetinosul,* vol. 1, 33, p. 383
[369] *Everghetinosul,* vol. 1, 33, p. 384
[370] *Everghetinosul,* vol. 1, 33, p. 384-385
[371] *Everghetinosul,* vol. 1, 33, p. 386
[372] *Everghetinosul,* vol. 1, 33, p. 386
[373] *Everghetinosul,* vol. 1, 33, p. 387
[374] *Everghetinosul,* vol. 1, 33, p. 388
[375] *Everghetinosul,* vol. 1, 33, p. 389
[376] *Everghetinosul,* vol. 1, 34, p. 391

stăteau sub ascultarea părintelui duhovnicesc, primeau puterea de a umbla pe apele învolburate[377], erau purtați de crocodili în spate[378] erau ascultați de fiarele sălbatice [379]. Cel ascultător se bucură de cinste și este răsplătit de Dumnezeu[380] este iubit de Dumnezeu și de oameni[381]. Ucenicul ascultător este de regulă ucenic al unui părinte ascultător[382]. Ziceau Bătrânii că cel ce este ascultător, nu mai are nevoie să ia aminte la poruncile lui Dumnezeu, trebuie doar să-și părăsească propria voie și nu mai are vină, înaintea lui Dumnezeu[383].

Cuviosul Pavel Everghetinosul îndeamnă ca cele poruncite să le primim și să le împlinim fără a le judeca, sau îndrepta, chiar dacă nu vedem atunci folosul lor*[384]*. De asemenea, el amintea că nu este bine a asculta răutățile, spuse despre mai marii noștri, fiindcă cei ce au ascultat și au încuviințat acestea, au avut mult de suferit din partea duhurilor necurate[385]. Cel ce mâhnește pe mai marele său, păcătuiește înaintea lui Dumnezeu, și nu se va mântui, de aceea se cuvine a-i da părintelui duhovnicesc, cinstea și supunerea în toate. Cine îl mâhnește pe păstorul său, mâhnește pe Duhul Sfânt și cel care nesocotește cuvintele lui, îl nesocotește pe Hristos și este socotit ca un călcător de lege[386]. Monahul Auxentie a refuzat să îngrijească catârii mănăstirii, motivând că prin aceasta se lipsește de isihie și își pierde pacea sufletească și mustrat fiind de Cuviosul Eftimie, a început să tremure și a căzut la pă-

377 *Everghetinosul,* vol. 1, 34, p. 391-392
378 *Everghetinosul,* vol. 1, 34, p. 395-396
379 *Everghetinosul,* vol. 1, 34, p. 396
380 *Everghetinosul,* vol. 1, 35, p. 402
381 *Everghetinosul,* vol. 1, 35, p. 402-403
382 *Everghetinosul,* vol. 1, 35, p. 403-404
383 *Everghetinosul,* vol. 1, 33, p. 384
384 *Everghetinosul*, vol. 1, 35, p. 398
385 *Everghetinosul,* vol. 1, 35, p. 398
386 *Everghetinosul*,vol. 1, 35, p. 401

mânt, suferind mari dureri, până când a fost dezlegat de păcatul său[387]. Celui stăpânit de patimi îi este mai de folos a asculta de părintele duhovnicesc, decât a umbla după voia proprie[388]. Nici milostenie nu este bine a face, fără binecuvântarea părintelui duhovnicesc[389]. Scopul ascultării este tăierea voii proprii, atât în cele rele cât și în cele bune. Domnul a zis: *Nu am venit în lume să-Mi fac voia Mea(In. 6,38).* Cel ce împlinește o poruncă, iar pe alta nu, e batjocorit de diavol și își pierde pacea sufletului, având parte de întristare și tulburare[390].

Nesupunerea și cârtirea

Nesupunerea și cârtirea atrag osânda. Ucenicul ascultător nu vorbește împotrivă, nu se îndreptățește pe sine, nu caută împlinirea voii proprii[391]. *Cei ce cârtesc se aseamănă iudeilor din pustie, care cârteau împotriva lui Dumnezeu și a lui Moise:* Și poporul cârtea împotriva lui Moise. Iar Moise a zis: „*Cârtirea voastră nu este împotriva noastră, ci împotriva lui Dumnezeu*"(Ieș. 16,8). Pedeapsa cârtirii lor, a fost moartea. Lucrătorii din vie care au venit de la ceasul întâi, cârtind împotriva stăpânului, pentru că i-a plătit și pe cei din ceasul al unsprezecelea, la fel ca și pe ei, zicând: *I-ai pus deopotrivă cu noi* (Mt. 20,12), au fost mustrați de Stăpânul viei: *Prietene nu-ți fac nedreptate*. *Oare nu te-ai învoit cu mine pentru un dinar? Ia ce este al tău și pleacă*(Mt. 20,13-14), arătându-i pe ei, ca fiind vicleni și răi: *Sau ochiul tău este rău, pentru că eu sunt bun*?(Mt. 20,15)[392]. Nu se amestecă porunca cu voia proprie, nici îndreptățirea de sine cu smerenia, precum nu se amestecă apa cu focul.

[387] *Everghetinosul,* vol. 1, 35, p. 399-401

[388] *Everghetinosul,* vol. 1, 35, p. 404-405

[389] *Everghetinosul,* vol. 1, 35, p. 405

[390] *Everghetinosul,* vol. 1, 35, p. 405-406

[391] *Everghetinosul,* vol. 1, 36, p. 407

[392] *Everghetinosul,* vol. 1, 36, p. 407-408

Cel ce le amestecă va avea parte de suferințe și necinstiri, de bici, de frâu și zăbală*(Ps. 31,9)*[393]. Cel ce împlinește porunca, rămâne în comuniune cu părintele său și lucrează virtutea, iar cel neascultător se desparte de părintele său și devine lucrător al păcatului[394].

Îndrăzneala și râsul

Nu se cuvine credinciosului să aibă îndrăzneala și râsul, ci să se poarte cu evlavie[395]. Îndrăzneala este o atitudine, o faptă, o purtare plină de curaj, fără de teamă[396]. Când această îndrăzneală are un aspect pozitiv, de luptă împotriva răutăților, ea este bună, dar când ia aspect de obrăznicie, de lipsă de respect pentru ceilalți, atunci nu este bună.

Avva Agathon sfătuia pe un cei tineri să păzească starea din prima zi, când au venit în mănăstire și să nu își îngăduie îndrăzneală față de nimeni, fiindcă îndrăzneala este precum arșița care strică rodul pomilor și fuge toată lumea de ea, fiind socotită rădăcina tuturor patimilor[397]. Avva Moisi îndemna la curăție și bună-rânduială, la blândețe, înțelegere și la fuga de îndrăzneală, care este maica răutăților[398]. Cel ce se nevoiește nu se cuvine a înjura, a minți, a blestema, a ocărî, sau a râde[399]. Un avva văzând pe un tânăr, râzând, i-a zis: „Nu râde, frate, că alungi de la tine frica lui Dumnezeu”[400].

Sfântul Efrem spune că începutul căderii, este râsul și îndrăzneala. Când faci acestea, să știi că primejdia este aproape și să nu încetezi a te ruga lui

393 *Everghetinosul,* vol. 1, 36, p. 409
394 *Everghetinosul,* vol. 1, 36, p. 409
395 *Everghetinosul,* vol. 2, 34, p. 357
396 Vasile Breban, *Dicționar al Limbii Române Contemporane*, p. 293
397 *Everghetinosul,* vol. 2, 34, p. 357
398 *Everghetinosul,* vol. 2, 34, p. 358
399 *Everghetinosul*,vol. 2, 34, p. 358
400 *Everghetinosul,* vol. 2, 34, p. 358

Dumnezeu ca să te izbăvească. Râsul și îndrăzneala, trezesc patimile și astfel se pierd roadele nevoinței. Râsul întristează Duhul Sfânt, alungă fericirea plânsului, frica lui Dumnezeu, pomenirea morții și a judecății, dărâmă cele zidite și duce la pierzare[401]. Un stareț a văzut pe oarecine râzând și i-a zis lui: „înaintea zidirii de sus și celei de jos vom da seamă pentru toată viața noastră, și tu râzi?"[402]. Râsul este privit ca un semn de superficialitate, a lipsei de reflexie, a necunoașterii de sine, a lipsei de râvnă în slujire[403]. Avva Isaia Pustnicul îndeamnă să nu râzi de cineva, chiar dacă îl vezi greșind sau se poartă ca un nepriceput. Râsul este semnul lipsei fricii de Dumnezeu și este începutul căderii în robia patimilor și a îndepărtării virtuților și fericirii lui Hristos. Prin râs se întristează Duhul, se întunecă mintea, se întinează conștiința, se împietrește inima, face rugăciunea neroditoare. Cel glumeț și pricinuitor de râs, e urât de Dumnezeu și de îngeri, este cursă a diavolului, creatorul minciunii, lup spiritual. Râsul este socotit și pricină a desfrânării, el alungă pacea și pregătește chinurile veșnice, de aceea Mântuitorul Hristos spune: „Vai vouă celor ce astăzi râdeți, că veți plânge și vă veți tângui" (Lc. 6,25)[404]. Un avva spunea că evlavia împreună cu smerita cugetare, sunt de folos întotdeauna și pretutindeni, dar cel ce spune glume, socotind că aduce bucurie, să ia aminte că dacă aceasta se repetă, împrăștie mintea și tulbură sufletul[405].

---

401 *Everghetinosul,* vol. 2, 34, pp. 358-359

402 *Everghetinosul,* vol. 2, 34, p. 360

403 Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, nota 554 la Isaia Pustnicul, *Fragmente din Cuvintele Avei Isaia*, în *Filocalia* vol. 12, trad. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 2009, p. 253

404 Isaia Pustnicul, *Fragmente din Cuvintele Avei Isaia*, în *Filocalia* vol. 12, trad. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 2009, pp. 252-253

405 *Everghetinosul,* vol. 2, 34, p. 358

Încrederea în părintele duhovnicesc

Ucenicul să nu se încreadă în sine însuși, ci să creadă că prin părintele său duhovnicesc se mântuiește și să îi ceară acestuia să se roage pentru el, căci rugăciunile acestuia au multă putere[406]. Ucenicul dreptului Onoratus, Libertinus a înviat un copil, atingându-l cu sandaua învățătorului său[407]. Ucenicul Sfântului Grigorie Taumaturgul, prin rugăciunile părintelui său, a biruit duhul rău de la băile publice[408].

Ucenicul este dator să lucreze pentru părintele său, lăsându-i acestuia timp să se roage și pentru binele lui, pentru a fi păzit de ispite[409]. Astfel, Avraam, ucenicul lui Avva Sisoe când a fost ispitit de diavol, a fost văzut de avva, care și-a întins mâinile spre cer, zicând: „Dumnezeule, vrei, nu vrei, nu Te las, până nu-1 tămăduiești". Și îndată ucenicul s-a tămăduit[410].

Unul avva l-a trimis pe ucenicul său să aducă apă, iar fântâna era departe de chilia lor iar ucenicul a uitat să ia frânghie și când a ajuns la fântână, s-a rugat și a strigat: „Fântână, fântână, avva a zis: «Umple vasul cu apă»„ și îndată apa din fântână s-a ridicat până sus, iar după ce fratele și-a umplut vasul, apa s-a coborât, la nivelul ei[411].

Binecuvântarea sfinților, ne dă îndrăzneală să credem în ajutorul lui Dumnezeu, în orice împrejurare, după cum spune Scriptura: *Voia celor ce se tem de El o va face și rugăciunea lor o va auzi și îi va mântui pe ei(Ps. 144,19).* Dacă se întâmplă un necaz, să ne aducem aminte de Sfântul Apostol Pavel, care zice: *Câte primejdii am răbdat! Și din toate acestea m-a izbăvit Domnul*

406 *Everghetinosul,* vol. 1, 39, p. 424
407 *Everghetinosul,* vol. 1, 39, p. 424-425
408 *Everghetinosul,* vol. 1, 39, p. 426-430
409 *Everghetinosul,* vol. 1, 39, p. 430
410 *Everghetinosul,* vol. 1, 39, p. 431
411 *Everghetinosul,* vol. 1, 39, p. 431

(cf. 2 Tim. 3,11) și iarăși: *Multe sunt necazurile drepților și din toate acestea îi va izbăvi pe ei Domnul(Ps. 33,20)* și *Prin multe necazuri trebuie să intrăm în împărăția cerurilor(FA 14,22).* Chiar dacă ai binecuvântarea sfinților, este bine să te păzești, să nu cazi în primejdie, rugându-te pentru aceasta lui Dumnezeu și pomenind binecuvântarea sfinților[412]. Este pilduitoare ascultarea și răbdarea, pe care le aveau ucenicii părinților din pustie. Un ucenic fiind în vizită la părintele său duhovnicesc, adormind bătrânul în timp ce îl povățuia, nu a plecat fără binecuvântare, rămânând până târziu în noapte când bătrânul s-a trezit din somn și apoi cu binecuvântare a plecat[413]. Sfântul Efrem îndeamnă să îl cinstești pe părintele tău și să nu nesocotești poruncile lui și atunci viclenii diavoli nu te vor birui niciodată, căci spune Scriptura: „*Cel care îl cinstește pe tată se va veseli de fii și în ziua rugăciunii va fi auzit. Cel care îl slăvește pe tată va avea viață lungă și în ziua săvârșirii lui va găsi har. Cinstește pe tatăl tău cu vorba și cu fapta ca să-ți vină binecuvântare de la el. Nu te slăvi întru necinstea tatălui tău, căci necinstea tatălui nu îți este slavă; căci slava omului este din cinstea tatălui său*(Sir. 3,4-11)". Semnul cel mai autentic al cinstirii părintelui, este urmarea învățăturilor lui[414].

Smerenie și mântuire

Smerita cugetare este nebiruită de diavoli și poate singură să îl mântuiască pe om[415]. Puterea vrăjmașului se ascunde în mândrie, aceasta este cursa prin care au căzut și îngerii și primii oameni[416]. Sf. Ap. Petru zice :„*Îmbră-*

[412] *Everghetinosul,* vol. 1, 39, p. 432-435

[413] *Everghetinosul,* vol. 1, 39, p. 435-436

[414] *Everghetinosul,* vol. 1, 39, p. 437

[415] *Everghetinosul,* vol. 1, 44, p. 497

[416] Arhim. Serafim Alexiev, *Viața duhovnicească a creștinului ortodox*, trad. Ciolocoi Gheorghiță, Editura Sophia, București, 2008, p. 22

cați-vă în smerenie pentru că Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă , iar celor smeriți le dă har"(1 Pet. 5,5). Virtuțile recomandate de Mântuitorul Hristos ucenicilor și tuturor slujitorilor Săi, sunt iubirea și smerenia[417]. Cine se nevoiește, fără a căuta smerenia va fi îmboldit de mândrie și mai devreme sau mai târziu se va cădea în robia păcatului[418]. Smerenia este starea de umilință, de modestie, este starea opusă mândriei, este cunoaștere de sine în raport cu Dumnezeu și semenii. Smerenia este cea mai mare virtute, este singura care se împotrivește mândriei și acoperă sufletul de celelalte patimi. Dacă mândria sfâșie firea omenească, smerenia o vindecă, dacă mândria deformează judecata și stinge contemplarea, smerenia restabilește starea lucrurilor[419].

Întrebat fiind care este cea mai mare dintre virtuți, Avva Longhin a răspuns: „Cred că, după cum mândria e mai mare decât toate patimile, căci a putut să-i arunce pe unii și din cer, tot așa, smerita cugetare e mai mare decât toate virtuțile; căci poate să-l ridice pe om și din străfunduri, chiar de-i păcătos ca un diavol. De aceea și Domnul îi fericește înainte de toate pe cei săraci cu duhul"[420].

Smerenia este „transparența supremă a firii, dobândită după alungarea negurii patimilor, pătrunsă în toate facultățile sufletului"[421]. Ea este o revenire a firii noastre la starea de „fereastră a infinitului și de încăpere goală menită să se umple de lumina dumnezeiască"[422]. Prin smerenie sufletul se luminează iar lumina dumnezeiască, face mintea să se smerească și mai mult,

[417] Pr. Prof. dr. Ene Branișteș, *Despre Preoție*, 2004, p. 25

[418] Arhim. Serafim Alexiev, *Viața duhovnicească a creștinului ortodox*, p. 24

[419] Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Ascetica și mistica Bisericii Ortodoxe*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2002, p. 202

[420] *Everghetinosul,* vol. 1, 44, p. 504

[421] Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Ascetica și mistica Bisericii Ortodoxe*, p. 205

[422] Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Ascetica și mistica Bisericii Ortodoxe*, p. 206

iar prin aceasta va vedea și mai multă lumină. E o înălțare în spirală, smerenia este tot mai adâncă și înălțarea duhovnicească tot mai mare[423]. Omul smerit se întoarce la ordinea rânduită de Dumnezeu, prin care se veștejesc patimile și se îndepărtează ispitele. Cu cât mai mult se smerește omul, cu atât este înălțat de Dumnezeu, cu cât omul înaintează în cunoașterea de sine, cu atât înaintează în smerenie[424]. Cel smerit pune toate reușitele sale în seama lui Dumnezeu și ocolește cinstea și lauda de la oameni, de aceea și păstorul de suflete nu trebuie să caute a plăcea oamenilor și astfel ei să-1 admire și să-1 iubească mai mult decât pe Hristos. Primejdia aceasta este mare când se îngrijește în chip excesiv de cele exterioare, atunci deși s-ar părea că este bogat în fapte bune și este înstrăinat de cele lumești, chiar acelea ar putea să-1 facă străin de Dumnezeu[425]. Despre aceasta Sfântul Apostol Pavel zice: „*Dacă aș plăcea încă oamenilor, n-aș fi robul lui Hristos*" (Gal. 1, 10). Când ai pornit a sluji lui Dumnezeu, ai făgăduit că vei viețui în nevoință și smerenie, precum Ioan Botezătorul, care se purta în veșmânt din păr de cămilă și se hrănea cu miere sălbatică. Numai nevoința și smerenia îl curățesc pe om, și atunci poate să suie pe cruce(cf. Mt. 3,4)[426].

Mântuitorul Hristos zice: „*Învățați de la Mine, că sânt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre*"(Mt. 11,29). Smerita cugetare este condiția ascultării rugăciunii de către Dumnezeu. Despre aceasta Avva Epifanie exemplifică aceasta amintind că femeia hananeancă strigă și e auzită,(Mt. 15,22) femeia cu scurgere de sânge tace și e numită fericită(Mc. 5, 25-33), vameșul nu deschide gura și e ascultat, fariseul strigă cu putere și e

[423] Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloaie, nota 894 la Calist Catafygiotul, *Despre unirea dumnezeiască*, în Filocalia vol. 8, p. 428

[424] Prof. Dr. Georgios I. Mantzaridis, *Morala Creștină*, p. 57

[425] Sfântul Grigorie cel Mare (Dialogul), *Cartea Regulei Pastorale*, pp. 73-74

[426] *Everghetinosul,* vol. 1, 41, p. 470

osândit(Lc. 18, 11-14)[427]. Smerenia a mântuit pe mulți și fără mari osteneli. Cel ce a dobândit smerita cugetare nu mai osândește, nu disprețuiește pe nimeni și toate faptele sale bune le nesocotește[428]. Acesta nu judecă pe aproapele său, nici dacă îl vede închinându-se la idoli[429], își stăpânește limba și pântecele, nu se ceartă, nu se îndreptățește pe sine, nu înfruntă pe nimeni[430]. Avva Pimen nu completa niciodată ceea ce spuneau ceilalți, ci în toate îi încuviința pe toți[431]. El a zis: „Dacă vine la tine un frate și vezi că nu ai nici un folos duhovnicesc de venirea lui, cercetează-ți cugetul și vezi ce gând aveai înainte de a veni el. Atunci vei cunoaște, că pricina pentru care nu te folosești este la tine. Dacă nu-1 vei osândi pe acela, atunci vei afla folos de la el"[432]. Cei smeriți nu vorbesc despre adâncurile teologiei cu atât mai puțin intră în dispute pe aceste teme[433], socotind că trebuie să te smerești și în vorbă și în gând și e cu neputință să fii înălțat în lucrările dumnezeiești fără smerită cugetare[434].

Fericita Singlitichia spunea că smerita cugetare e singura virtute pe care diavolul nu o poate imita și prin aceasta omul dobândește toate celelalte virtuți[435]. Când cei smeriți împlinesc poruncile și diavolul se supune lor[436]. Fără smerenie nici celelalte osteneli nu mântuiesc[437]. Iosif cel de care se amintește

[427] *Everghetinosul,* vol. 1, 44, p. 504
[428] *Everghetinosul,* vol. 1, 45, p. 506
[429] *Everghetinosul,* vol. 1, 45, p. 511
[430] *Everghetinosul,* vol. 1, 45, p. 512
[431] *Everghetinosul,* vol. 1, 45, p. 514
[432] *Everghetinosul,* vol. 1, 45, p. 515
[433] *Everghetinosul,* vol. 1, 45, p. 516
[434] *Everghetinosul,* vol. 1, 45, p. 517
[435] *Everghetinosul,* vol. 1, 44, p. 501
[436] *Everghetinosul,* vol. 1, 45, p. 506-507
[437] *Everghetinosul,* vol. 1, 45, p. 509

în Vechiul Testament, din smerenie, a acceptat să fie vândut de frații săi, precum un rob, fără să se împotrivească, dar această smerenie, l-a făcut stăpân peste Egipt[438].

Din dorința de a scăpa a fi luat drept pildă de ceilalți. Avva Macarie Egipteanul spune că mergând în pustie a văzut în mijlocul fiarelor sălbatice doi oameni dezbrăcați înfruntând frigul iernii și arșița verii. Aceștia văzându-l tulburat i-au zis:"Nu te teme și noi suntem oameni. Suntem dintr-o chinovie și ne-am înțeles între noi să ieșim aici, acum patruzeci de ani. De nu se leapădă cineva de toate cele ale lumii, nu poate ajunge monah"[439]. Avva Antonie pentru a învăța smerenia a fost trimis la un cizmar din Alexandria care i-a zis „Nu știu să fac ceva bun, Avva. Doar când mă trezesc dimineața, mă apuc de treabă și îmi zic că toți cei din cetatea asta, cu mic cu mare, intră în împărăție pentru faptele lor drepte". Auzind Bătrânul, a zis: „Cu adevărat, ca un bun meșter aurar, ai moștenit împărăția, șezând cu tihnă în casă, în vreme ce eu, nesocotit fiind, am stat tot timpul în pustie fără să te ajung"[440].Pavel Everghetinosul ne îndeamnă a lua aminte la această pildă și să nu ne lăsăm înșelați că acel cizmar nu a fost dat tuturor drept pildă de urmat. El a fost pentru Antonie pildă de smerenie deși era un om din lume[441].

Avva Matoi și fratele lui, s-au dus în părțile Magdalonului. Și episcopul, luându-l pe Avva, l-a hirotonit preot. Și stând ei împreună, a zis episcopul: „Iartă-mă, Avva, știu că nu vroiai lucrul acesta, dar pentru ca să fiu blagoslovit de tine am făcut aceasta". Iar Avva a răspuns cu smerenie: „Și gândul meu voia puțin, însă mă mâhnesc, pentru că mă desparți de fratele meu, și

[438] *Everghetinosul,* vol. 1, 45, p. 510

[439] *Everghetinosul,* vol. 1, 45, p. 523-524

[440] *Everghetinosul,* vol. 1, 45, p. 524

[441] *Everghetinosul,* vol. 1, 45, p. 524-526

nu pot face singur toate rugăciunile". Și a zis episcopul: „Dacă este vrednic, eu îl voi hirotoni și pe el". Și a zis Avva: **„Dacă este vrednic, nu știu, însă una știu, că este mai bun decât mine"**. Și l-a hirotonit și pe fratele[442].

Cel ce are smerita cugetare este și râvnitor în nevoință. Doi robi trimiși la țarină să secere, unul văzând cât de mult are de secerat s-a pus și s-a culcat și nu a secerat nimic, celălalt a secerat după puterile lui și chiar dacă nu a împlinit norma, când a venit stăpânul l-a răsplătit după osteneala sa iar pe cel leneș l-a alungat. Așa și Dumnezeu primește osteneala, după puterea fiecăruia[443]. Un avva a zis: „Prefer înfrângere cu smerită cugetare, decât izbândă cu mândrie"[444].

Avva Marcu spune că atunci când ne îngrijim de smerita cugetare, nu mai avem parte de suferință. Suferința se datorează trufiei noastre. Sfântul Apostol Pavel spune că i s-a dat un ghimpe în trup, un înger al răului să-l pălmuiască, ca să nu se trufească (cf.2 Cor.12,7*)*. Cel ce se trufește, nu se cunoaște pe sine, iar cel ce nu se cunoaște pe sine, nu îl va cunoaște nici pe Dumnezeu. Cel ce cunoaște pe Dumnezeu se smerește și spune precum Iov:"*Mai înainte Te cunoșteam numai din cele ce auzeam; acum însă ochiul meu Te-a văzut. De aceea m-am ponegrit și m-am topit; socotitu-m-am pământ și cenușă"*(Iov 42, 5-6). Smerindu-ne, îl vedem pe Dumnezeu, îl avem locuind înlăuntrul nostru și ne vom înțelepți, întru înțelepciunea Lui și ne vom întări, întru puterea Lui[445]. Cu cât îl simțim mai aproape pe Dumnezeu, cu atât ne vom smeri mai mult în fața măreției și bunătății Lui[446].

---

[442] *Everghetinosul* vol. 4, 27, p. 354

[443] *Everghetinosul,* vol. 1, 45, p. 528

[444] *Everghetinosul,* vol. 1, 44, p. 505

[445] *Everghetinosul,* vol. 1, 45, pp. 529-530

[446] Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, nota 565 la Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, 26, în *Filocalia* vol. 8, p. 234

Falsa smerenie este pricină de cădere. Se spune despre un monah că se smerea și purta un veșmânt din rogojină, acestuia Avva Ammona i-a spus: „Lucrul acesta nu îți e de nici un folos". Acela însă, l-a întrebat: „Părinte, mă necăjesc trei gânduri: să petrec în pustiu, în locuri străine, unde nu mă cunoaște nimeni, ori să mă zăvorăsc în chilie și să nu mă întâlnesc niciodată cu nimeni, mâncând o dată la două zile. Ce să aleg din acestea?" A răspuns Avva Ammona: „Nimic dintre cele trei nu-ți este de folos să faci. Dacă vrei să mă asculți, șezi mai degrabă în chilia ta, mănâncă puțin în fiecare zi și ai neîncetat cuvântul vameșului în inimă. Și așa te poți mântui"[447]. Falsa smerenie îl face râvnitor, pe cel ce se nevoiește în fața celorlalți, pentru a fi lăudat, dar când nimeni nu apreciază nevoințele lui, el cade în trândăvie[448]. Referindu-se la aceasta Avva Sarmatas a zis: „Prefer un om păcătos, dacă știe că a păcătuit și se pocăiește, unuia care nu a păcătuit și se ține că lucrează dreptatea"[449]. Un preot păgân venind la avva Olimpie și văzând ostenelile lor l-a întrebat: „Viețuind astfel, nu vedeți nimic de la Dumnezeul vostru?"; „Nu", a zis avva Olimpie. Preotul păgân a zis: „Noi, de câte ori îi slujim dumnezeului nostru, nu ne ascunde nimic, ci ne descoperă tainele lui. Iar voi, cu atâtea osteneli, privegheri, nevoințe și isihie, spui că nu vedeți nimic? De-i așa, negreșit că aveți gânduri rele în inimi, care vă despart de Dumnezeul vostru, și de aceea nu vă descoperă tainele Lui". Apoi am mers și le-am spus Bătrânilor cuvintele preotului păgânilor. Ei s-au minunat și au zis: „Așa este. Căci gândurile necurate îl despart pe om de Dumnezeu"„[450].

Cele de cinste la oameni, sunt nesuferite la Dumnezeu[451]. Sfântul Efrem ne îndeamnă să nu căutăm cinstea oamenilor, căci zice Sfântul Pavel: „*Iar*

[447] *Everghetinosul,* vol. 1, 44, p. 502

[448] *Everghetinosul,* vol. 1, 44, pp. 502-503

[449] *Everghetinosul,* vol. 1, 44, p. 504

[450] *Everghetinosul,* vol. 1,38, p.422

[451] *Everghetinosul,* vol. 1, 47, p. 537

cel ce se laudă, în Domnul să se laude. Pentru că nu cel ce se laudă singur este dovedit bun, ci acela pe care Domnul îl laudă" (2Cor. 10,17-18). Această laudă a oamenilor, naște slava deșartă și aduce judecata lui Dumnezeu, căci e scris: *Cele înalte la oameni sunt urâciune la Dumnezeu(cf. Lc. 16,15).* Cel priceput la vorbă, primește aici laude de la oameni, dar cel ce iubește isihia și tăcerea este mare înaintea lui Dumnezeu. Pentru dobândi slava omenească cel mândru își împodobește trupul, dar cel smerit disprețuiește aceasta, căutând doar cele de trebuință pentru sănătatea trupului: *Având hrană și îmbrăcăminte, cu acestea vom fi îndestulați(1 Tim. 6,8)*[452].

Doar cu smerita cugetare omul poate să scape din cursele diavolului[453].

Ucenicul trebuie să fie ascultător și smerit, să nu judece pe învățătorul său chiar dacă acesta nu împlinește cele pe care le propovăduiește[454]. Ucenicii erau îndemnați să urmeze pilda proorocului Samuil, care nu s-a înălțat cu inima, înaintea preotului Eli, deși știa multe de la Dumnezeu, despre slăbiciunile lui, dar s-a smerit împlinind poruncile lui (cf.1 Rg. 3, 1-18). Precum apa stinge focul, tot așa pocăința sinceră stinge mânia. Căpetenia celor cincizeci, din vremea lui Ilie, l-a îmbunat pe proroc prin smerenia sa, și i-a izbăvit pe toți ai lui(cf. 4 Rg.1,13-14). Chiar dacă mai marii sunt netrebnici, ucenicul trebuie să le slujească cu cuget bun, ca slujind Domnului și nu oamenilor, știind că de la Domnul va lua plată (cf. Ef.6,7-8)[455]. Așa se spune că un ucenic răbda nedreptatea, din partea bătrânului cu care viețuia, care vânzând cele lucrate de ei, cumpăra băutură, iar adesea ucenicul răbda de foame, dar pentru aceasta, s-a bucurat de vederea îngerului Domnului și de îndreptarea bătrânului prin pilda răbdării sale[456].

[452] *Everghetinosul,* vol. 1, 47, p. 539

[453] *Everghetinosul,* vol. 1, 45, p. 506

[454] *Everghetinosul,* vol. 1, 37, p. 410

[455] *Everghetinosul,* vol. 1, 37, p. 412-413

[456] *Everghetinosul,* vol. 1, 37, p. 412

Înjosirea nepotrivită

Este vătămătoare și înjosirea la timp nepotrivit ori fără măsură[457]. Un frate s-a dus la Avva Serapion iar acesta l-a poftit să rostească rugăciunea, după obicei, însă fratele nu s-a lăsat înduplecat, numindu-se păcătos și nevrednic. Avva a vrut să-i spele și picioarele, dar fratele n-a primit, motivând aceeași nevrednicie. Apoi a pus masa și l-a făcut să se așeze. S-a așezat și avva, și a început să mănânce împreună cu el, sfătuindu-1 între timp așa: „Fiule, dacă vrei să te folosești, rabdă în chilia ta și ia aminte la tine și la lucrul mâinilor tale. Nu îți este de folos să cercetezi pe alții, mai bine stai în chilie". Când a auzit acestea, fratele a fost cuprins de amărăciune și s-a întunecat la față. Atunci Avva Serapion i-a spus: „Până acum ziceai că ești păcătos și te învinovățeai, socotindu-te nevrednic. Și pentru că te-am dojenit cu dragoste, atâta te-ai sălbăticit? Dacă vrei să fii smerit, învață să înduri cu tărie toate câte îți vin de la alții și nu spune vorbe deșarte despre tine însuți". Auzind acestea, fratele a pus metanie și a plecat cu mult folos[458].

Un frate a întrebat pe un Bătrân: „Ce să facă cel ce vrea să viețuiască în isihie dacă i se duce vestea? Nu cumva numele mai presus de el îl va vătăma, după cum au spus Părinții: **«Vai de omul al cărui nume e mai mare decât fapta»**?" Și a răspuns Bătrânul: „A avea nume sau slavă mai mari decât lucrarea, nu vatămă cu nimic, pe cel ce nu găsește desfătare în cele spuse despre el, nici nu se învoiește cu ele, așa cum nici pe cel care n-a făptuit un omor nu-1 vatămă de e defăimat ca ucigaș. Unul ca acesta, însă, e dator să cugete astfel: «Oamenii mă cinstesc, dar nu știu cine sunt»„.[459]

[457] *Everghetinosul,* vol. 1, 48, p. 540

[458] *Everghetinosul,* vol. 1, 48, p. 540

[459] *Everghetinosul,* vol. 1, 48, p. 541

Voia lui Dumnezeu

Toate câte se fac, din voia lui Dumnezeu se fac, de aceea credinciosul să nu caute voia proprie ci voia lui Dumnezeu[460]. Sfântul Apostol Pavel spune: ,,*Dumnezeu voiește ca toți oamenii să se mântuiască și să vină la cunoștința adevărului*" (1 Tim 2,4). Aceasta este voia lui Dumnezeu, ca toți oamenii să se mântuiască. Avva Isidor spune că priceperea sfinților este să cunoască voia lui Dumnezeu. Cel ce împlinește voia Lui, este chip și asemănare a lui Dumnezeu. Cea dintâi dintre patimi, este să-și urmeze cineva voia proprie și nu voia lui Dumnezeu, chiar dacă la început aceasta pare că îi aduce omului oarecare liniște, mai apoi însă i se face plângere și suspin, căci nu a aflat calea lui Dumnezeu[461].

Prin voință înțelegem totalitatea actelor conștiente sau inconștiente, prin care urmărim realizarea unui scop. Voința este funcția psihică prin care luăm hotărâri în mod liber, pe baza unei analize, alegând o alternativă, din mai multe posibile. Hotărârea pe care o luăm e raportată totdeauna la un scop. Actul de voință cuprinde trei etape: deliberarea sau cântărirea motivelor, luarea deciziei, împlinirea celor hotărâte[462]. Voința noastră este influențată de împrejurările vieții, de frică, de ignoranță, de patimile care stăpânesc sufletul nostru, de deprinderile pe care le-am dobândit[463]. Voința este funcția realizatoare care transformă ideea în acțiune. Lucrarea voinței este diferită de cea a instinctului. Are și omul instinctele lui, dar are și capacitatea de a le stăpâni. Voința este stăpână peste impulsurile firii omenești și peste sine însuși. Ea este cea care alege între bine și rău. Libertatea de a alege este un

[460] *Everghetinosul,* vol. 1, 43, p. 493

[461] *Everghetinosul,* vol. 1, 43, p. 496

[462] Mitropolit Dr. Nicolae Mladin et. ali, *Teologia Morală Ortodoxă*, Vol. 1, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2003, p. 254

[463] Mitropolit Dr. Nicolae Mladin et. ali, *Teologia Morală Ortodoxă*, Vol. 1, p. 258

dar natural, întărindu-și voința, omul va deveni din ce în ce mai liber[464]. Mântuitorul Hristos face apel la libertatea omului zicând: „Dacă vrea cineva să vină după Mine…(Mt. 16,24) sau: „dacă vrei să intri în viață păzește poruncile…(Mt. 19,17). Libertatea a fost dată omului pentru autodeterminare în direcția binelui. Libertatea morală creștină se definește ca identificarea liberă și permanentă a voinței cu binele, cu voia lui Dumnezeu. Iisus Hristos este libertatea morală absolută întrupată, în El se manifestă deplinătatea libertății divine, El este liber ca om, datorită armoniei desăvârșite dintre voia omenească și cea dumnezeiască. Voința Lui este stăpână peste toate mișcările firii Sale omenești și peste ispitele ce veneau din afară, de aceea El era fără de păcat[465]. El a zis despre Sine: „*mâncarea Mea este să fac voia celui ce M-a trimis pe Mine și să săvârșesc lucrul Lui*"(In. 4,34). În Iisus Hristos avem modelul desăvârșitei libertăți morale dar și a ascultării și împlinirii voinței lui Dumnezeu. Sfântul Diadoh spune că toți oamenii sunt după chipul lui Dumnezeu, dar „după asemănare" sunt numai cei ce din dragoste ascultă voia lui Dumnezeu. Când nu mai căutăm să împlinim voia noastră, suntem asemenea cu Hristos, Cel ce prin dragoste ne-a împăcat cu Sine[466]. Creștinul urmând pilda lui Hristos, pășește progresiv spre eliberarea din robia păcatului și a morții, adică spre mântuirea sufletului său.

„*De este cineva cinstitor de Dumnezeu și face voia Lui, pe acesta îl ascultă*"(In. 9,31). Când Simeon Stâlpnicul a început să petreacă pe stâlp, Părinții din pustie au trimis la el, cu poruncă să-l mustre pentru născocirea lui și să-l îndemne să meargă pe calea sfinților. Dar ei temându-se ca nu cumva nevoința lui Simeon, să fie plăcută lui Dumnezeu, le-au spus trimișilor să-l încerce și dacă vor vedea că Simeon își părăsește voia proprie și se coboară

[464] Mitropolit Dr. Nicolae Mladin et. ali, *Teologia Morală Ortodoxă*, Vol. 1, p. 264

[465] Mitropolit Dr. Nicolae Mladin et. ali, *Teologia Morală Ortodoxă*, Vol. 1, p. 277

[466] *Everghetinosul,* vol. 1, 43, p. 495

de pe stâlp, să-l lase în pace, să rămână acolo în viețuirea lui. Dar dacă se supără și nu voiește să coboare, urmându-și voia proprie, să-l tragă cu sila jos de acolo. Când solii i-au transmis mustrarea Părinților, Simeon a ascultat senin și mărturisindu-și recunoștința față de grija Părinților, îndată a dat să coboare de pe stâlp. Dar trimișii i-au spus judecata Părinților și i-au urat ședere statornică și sfârșit bun ostenelilor sale[467]. Avva Pimen spune că voia omului, este zid între el și Dumnezeu, lepădând voia proprie va zice: *întru Dumnezeul meu voi trece zidul (Ps.17,30)***.** Dacă omul urmărește a se îndreptăți pe sine, atunci este rob patimilor[468]. Avva Ammona spune că tăierea voii proprii, este „*calea cea strâmtă și îngustă*"(Mt. 7,14) și „*iată am lăsat toate și Ți-am urmat Ție"(Mt. 19,27)*[469]. Dreptatea este virtutea care cere să i se dea fiecăruia ceea ce i se cuvine. Sub aspect religios termenul dreptate primește și înțelesul de sfințenie, deoarece cel ce dă fiecăruia ceea ce i se cuvine, practică virtuțile, împlinește ordinea morală și este considerat desăvârșit, adică sfânt[470]. După învățătura creștină, dreptatea este manifestarea iubirii. Dreptatea are nevoie de căldura iubirii iar iubirea are nevoie de dreptate[471].

Voia lui Dumnezeu este ca omul să nu-și facă voia proprie, de aceea omul nu trebuie să se împotrivească nimănui, nici în cele ce par a fi bune, ci să se supună tuturor, pentru Dumnezeu[472]. Sfântul Apostol Pavel spune: *„Luați seama să nu răsplătească cineva cuiva răul cu rău, ci totdeauna să urmați cele bune unul față de altul și față de toți. Bucurați-vă pururea. Rugați-vă neîncetat. Dați mulțumire pentru toate, căci aceasta este voia lui Dumnezeu, întru*

467 *Everghetinosul,* vol. 1, 42, pp. 483-484

468 *Everghetinosul,* vol. 1, 42, p. 484

469 *Everghetinosul,* vol. 1, 42, p. 485

470 Mitropolit Dr. Nicolae Mladin, *Teologia Morală Ortodoxă*, vol. 2, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2003, p. 222

471 Mitropolit Dr. Nicolae Mladin, *Teologia Morală Ortodoxă*, vol. 2, p. 230

472 *Everghetinosul,* vol. 1, 42, p. 483

Hristos Iisus, pentru voi"(1 Tes. 5, 15-18). Cel ce nu își unește voia sa, cu voia lui Dumnezeu, se împiedică în lucrările sale și cade în mâinile vrăjmașilor[473]. Cel ce caută să afle și să împlinească voia lui Dumnezeu, va avea mult folos în nevoințele sale[474]. Când se împlinește voia lui Dumnezeu, toată zidirea slujește, iar când nu este după voia Lui, toată zidirea se împotrivește[475]. Părinții spuneau că dacă vrem să dobândim mila lui Dumnezeu, trebuie să lepădăm voia noastră[476]. Avva Marcu spune că este priceput, cel care își stăpânește voia proprie[477]. Avva Isaia îndeamnă să nu cauți voia ta, ci smerește-te în toate celorlalți și nu te împotrivi, ci fă ascultare în toate. Cel ce se încrede în dreptatea lui și își ține voia, nu va avea liniște sufletească și nici după moarte nu va scăpa de osteneală. Lepădarea voii proprii este semn al virtuții, a ține la voia ta este semn că ești stăpânit de patimi, ținerea voii pierde virtuțile, aduce cearta și neînțelegerile. Cearta surpă zidirea și întunecă sufletul. Tăierea voii aduce virtuțile și pacea sufletului[478]. Pentru a-i învăța pe cei tineri modul de viețuire în comunitate, Avva Anuv arunca în fiecare dimineață cu pietre într-o statuie, iar seara își cerea iertare, sfătuindu-i, să fie și ei precum statuia, care nu s-a împotrivit, nici nu s-a tulburat, așa nici cel ce se nevoiește, nu trebuie să se tulbure, nici să riposteze la imprăștările celorlalți și atunci va dobândi pacea[479].

Sfântul Apostol Pavel îndeamnă: „*Și să nu vă potriviți cu acest veac, ci să vă schimbați prin înnoirea minții, ca să deosebiți care este voia lui Dumnezeu, ce este bun și plăcut și desăvârșit*"(Rom. 12,2). Avva Alonie spune că dacă nu

[473] *Everghetinosul,* vol. 1, 43, p. 495
[474] *Everghetinosul,* vol. 1, 43, p. 495
[475] *Everghetinosul,* vol. 1, 43, p. 495
[476] *Everghetinosul,* vol. 1, 43, pp. 493-494
[477] *Everghetinosul,* vol. 1, 43, p. 494
[478] *Everghetinosul,* vol. 1, 42, pp. 489-492
[479] *Everghetinosul,* vol. 1, 42, p. 485

ar fi dărâmat totul, adică dacă nu ar fi lepădat tot ceea ce i se părea a fi bun la el, nu s-ar fi rezidit pe sine[480]. Dacă facem totul cu gândul că suntem înaintea lui Dumnezeu, atunci primim toate cele de care avem parte în viață, cu inima liniștită, ca fiind din voia lui Dumnezeu[481]. Sfântul Efrem îndeamnă să nu poruncești nimănui, ci să te faci lor pildă și să povățuiești cu smerenie. Dacă cineva se împotrivește celor spuse de tine nu te tulbura, ci cere iertare. Sfada aduce tulburare și mânie iar **„***Mânia se odihnește la sânul necredincioșilor"(cf. Ecc. 7,9),* și „*Greutatea mâniei lui îi este cădere"(Sir. 1,22).* De aceea Sfântul Pavel zice: *Robul Domnului nu trebuie să se certe(2 Tim 2,24)*[482].

Părinții Everghetinosului ne sfătuiesc să nu ne mâhnim dacă nu primim cele de care avem nevoie ci să ne gândim că nu am fost vrednici să primim ceea ce cerem, fiindcă dacă eram vrednici am fi primit[483]. De asemenea dacă la o agapă te așează pe locul cel mai din urmă, nu te mâhni nici nu cârti, ci spune:"Nu sunt vrednic să stau nici aici". Orice încercare vine de la Dumnezeu, de aceea cel care nu gândește așa, acela nu crede că Dumnezeu este judecător drept[484]. Avva Isaia ne îndeamnă ca atunci când se întâmplă vreun neajuns, caută mai întâi să afli voia lui Dumnezeu și să o împlinești, chiar dacă este cu osteneală, fiindcă *cei ce îl caută pe Dumnezeu nu se vor lipsi de tot binele(Ps. 33,11)*[485]. Împotrivindu-te ispitelor s-ar putea să te împotrivești voii lui Dumnezeu. Iar cel ce le primește cu adevărată cunoștință, acesta, după Scriptură, *așteaptă pe Domnul(cf. Ps. 26,14)*[486]. Când vine ispita rabdă

480 *Everghetinosul,* vol. 1, 42, p. 486

481 Sfântul Inochentie al Penzei, *Fiecare om este născut pentru cer*, Ediția a doua, trad. Adrian Tănăsescu-Vlas, Editura Sofia, București, 2019, p. 63

482 *Everghetinosul,* vol. 1, 42, pp. 487-488

483 *Everghetinosul,* vol. 1, 43, p. 493

484 *Everghetinosul,* vol. 1, 43, p. 493

485 *Everghetinosul,* vol. 1, 43, p. 494

cu mulțumire, nu te împotrivi[487]. Evagrie Ponticul ne îndeamnă:" Nu te ruga să se facă voile tale, căci acestea nu se acopere întru totul cu voia lui Dumnezeu, ci roagă-te mai bine precum ai fost învățat, zicând: *Facă-se voia Ta* în mine. Și în tot lucrul așa să-L rogi, ca să se facă voia Lui. Căci El voiește ceea ce e bine și folositor sufletului tău. Dar tu nu ceri totdeauna aceasta. De multe ori, rugându-mă, am cerut să mi se împlinească ceea ce am socotit eu că e bine, și am stăruit în cerere, silind fără judecată voia lui Dumnezeu; nu i-am lăsat Lui ca să rânduiască mai bine aceea ce știa că este de folos. Iar primind, m-am scârbit pe urmă foarte, că n-am cerut mai bine să se facă voia lui Dumnezeu. Căci lucrul nu mi-a folosit așa cum credeam[488].

Sfântul Apostol Pavel îndeamnă a face voia lui Dumnezeu, din conștiință fără nici o constrângere: *„Nu slujind numai când sunt cu ochii pe voi, ca cei ce caută să placă oamenilor, ci ca slugile lui Hristos, făcând din suflet voia lui Dumnezeu"* (Efes. 6,6)

„Căci voia lui Dumnezeu aceasta este: sfințirea voastră"(1 Tes. 4,3).

2.2.5.Liniștirea

Opriți-vă și cunoașteți

Opriți-vă și cunoașteți că eu sunt Dumnezeu(Ps. 45,10). Cunoscutul verset din Psalmul 45, ne îndeamnă să ne oprim, să ne rugăm să luăm aminte la noi înșine, pentru a dobândi pacea și liniștea sufletească și împărăția lui Dumnezeu din lăuntrul nostru (cf.Lc. 17,21)[489].

---

[486] *Everghetinosul,* vol. 1, 43, p. 495

[487] *Everghetinosul,* vol. 1, 43, p. 495

[488] Evagrie Ponticul, *Cuvânt despre rugăciune*, 31,32, în *Filocalia* vol. 1, p. 90-91

[489] Pr. Dr. Ioan Lazăr, *Gnoseologia ortodoxă ca experiență a lui Hristos cel Înviat în textele liturgice ale Penticostarului*, Editura Universității „Aurel Vlaicu" Arad,

Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că pentru aceasta, trebuie să ne însușim cele șase opriri: de la săvârșirea păcatului, de la hrana care ne aprinde, de la amestecul cu cei ce viețuiesc fără purtare de grijă, de la îndeletnicirile care ne depărtează de Dumnezeu, de la avuția cea vrednică de osândă, care ne împrăștie mintea și de la propria voie[490]. Sfântul Nicodim Aghioritul spune că este mai bineplăcut înaintea lui Dumnezeu a birui poftele, plăcerile și dorințele, decât a-ți asupri trupul cu post aspru sau chiar a converti mii de suflete, iar sufletul tău este frământat de patimi[491]. Cel ce s-a lepădat de lume, să nu se mai îngrijească de cele lumești, ci să le lase în grija lui Dumnezeu[492]. Grija înseamnă neliniște, teamă, îngrijorare, pricinuită de o eventuală primejdie sau interes, atenție sau preocupare, pentru ceva anume[493]. Grija creștinului ar trebuie să fie doar, grija pentru mântuirea sufletului, și să pună pe primul plan cele ale sufletului nu pe cele ale trupului[494]. Când Mântuitorul Hristos i-a trimis pe ucenici la propovăduire, i-a îndemnat să nu se îngrijească de ceea ce vor grăi (Mt. 10,19), altădată i-a îndemnat, să nu se îngrijească de mâncare și de băutură și de îmbrăcăminte (Mt. 6, 25-34; Lc. 12, 22-25). Depărtarea de aceste griji, aduce liniștea în suflet. Liniștea este definită ca fiind starea sufletească lipsită de agitație, de zbucium, acea stare de tihnă, de pace[495]. Sfântul Ioan Scărarul definește isihia (liniștea) ca fiind buna rânduială și așezare a obiceiurilor și simțurilor, știința gândurilor și cugetarea neîmprăștiată. Începutul liniști este îndepărtarea de zgomotul patimilor, iar desăvârșita liniște vine din netemerea față de tulburări[496].

2019, p. 418

490 Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Întrebări și răspunsuri*, 28, în *Filocalia* vol. 2, Editura Humanitas, 2009, p. 207

491 Nicodim Aghioritul, *Războiul nevăzut*, p. 14

492 *Everghetinosul* vol. 1, 24, p. 266

493 Vasile Breban, *Dicționar al Limbii Române Contemporane*, p. 245

494 Pr. Dr. Ioan Mircea, *Dicționar al Noului Testament*, p. 201

495 Vasile Breban, *Dicționar al Limbii Române Contemporane*, p. 322

496 Sfântul Ioan Scărarul, *Scara Raiului*, XXVII, p. 272

Calist Patriarhul îndeamnă pe cel ce voiește să viețuiască în liniște, să se îngrijească de credință și de fapte bune, să fie pașnic, neîmprăștiat, fără griji, tăcut, mulțumitor în toate, conștient de neputințele sale, răbdător în încercări, să aibă nădejde în Dumnezeu[497]. Liniștirea este începutul curățirii sufletului[498]. Nil Ascetul spune că precum virtutea este mai de cinste decât toată bogăția, așa viața liniștită mai de folos decât multa avere[499]. Numai când omul va spune în inima sa, că este numai el și Dumnezeu în lumea aceasta, atunci va dobândi pacea[500]. Cel nu s-a liniștit de grijile lumești, nu-L iubește pe Dumnezeu, grijile vieții îi sunt povară, iar mintea nu are puterea de a judeca, de a cerceta și a lua hotărârile cele bune[501]. Grijile lumești împiedică sufletul să-și vadă păcatele și ca urmare, rugăciunea se împuținează, iar grijile se înmulțesc și mai mult[502].

Cinci lucrări ale liniștii

Pentru cei ce se îngrijesc pentru a se curați de patimi și urmăresc să dobândească liniștirea, Calist Angelicude enumeră cinci lucrării:

> „rugăciunea, sau pomenirea neîncetată a lui Iisus, introdusă prin respirație în inimă, fără nici un fel de gând, ceea ce se izbutește prin înfrânarea deobște a pântecelui, a somnului și a

[497] Calist și Ignatie Xanthopol, *Metoda sau Cele 100 de capete*, 16, în *Filocalia* vol. 8, trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București 2009, p. 40

[498] Sf. Vasile, *Epist. către Grigorie despre singurătate ;* P.G. 32, 228 A, apud . Calist și Ignatie Xanthopol, *Metoda sau Cele 100 de capete*, în *Filocalia* vol. 8, trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București 2009, p. 46

[499] Nil Ascetul, *Cuvânt ascetic foarte trebuincios și folositor*, trad. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, în *Filocalia* vol. 1, Editura Humanitas, București, 1999, p. 183

[500] *Everghetinosul,* vol. 1, 24, p. 266

[501] *Everghetinosul,* vol. 1, 24, p. 271

[502] *Everghetinosul,* vol. 1, 24, p. 271-272

> celorlalte simțuri, și cu ajutorul smereniei. Apoi puțină cântare și citire din Dumnezeieștile Evanghelii și din Sfinții Părinți și din capetele despre rugăciune, mai ales ale Noului Teolog, ale lui Isihie și Nichifor; cugetarea la judecata lui Dumnezeu, la moarte și la cele asemenea; în sfârșit, puțin lucru de mână. Și iarăși trebuie să se întoarcă la rugăciune, chiar dacă lucrul acesta cere o oarecare silire, până ce mintea se va obișnui să lepede împrăștierea de la sine prin gândul la Domnul și prin neîncetata consimțire cu osteneala inimii"[503].

Pentru a ajunge la liniștire, este nevoie ca omul să se lipsească de la a da și a lua și de dorința de a fii pe placul oamenilor[504]. Prin liniștire, sufletul se eliberează de legătura păcatului[505]. Cei ce au dobândit sfințenia, s-au eliberat mai întâi de toată grija lumească[506]. Avva Pimen îndeamnă ca oriunde ai fi, să fi ca un străin și să nu cauți să fi luat în seamă de ceilalți și atunci vei dobândi pacea sufletului[507]. Desăvârșita liniștire e tăcerea cu privire la toate[508].

Avva Varsanufie îi spunea unui frate, care l-a întrebat dacă este bine să compătimească pe cel înșelat de diavol, că nimeni nu trebuie să-și lase mortul său și să plângă pe altul. Numai cei desăvârșiți pot să pătimească

[503] Calist Angelicude, *Meșteșugul liniștirii*, în *Filocalia* vol. 8, trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București 2009, p. 333

[504] *Everghetinosul,* vol. 1, 41, p. 475

[505] *Everghetinosul,* vol. 4, 5, p. 89

[506] *Everghetinosul,* vol. 1, 24, p. 266

[507] *Everghetinosul,* vol. 1, 42, p. 486

[508] Sf. Vasile, *Epist. către Grigorie despre singurătate ;* P.G. 32, 228 A, apud . Calist și Ignatie Xanthopol, *Metoda sau Cele 100 de capete*, în *Filocalia* vol. 8, trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București 2009, p. 46

împreună cu aproapele, dar cel tânăr și nedesăvârșit, dacă va face aceasta, va ajunge batjocură diavolului, fiindcă el nu are dreapta socoteală și adeseori, cele bune și folositoare, le consideră a fi rele și nefolositoare. Cei nedesăvârșiți este mai bine să nu se îngrijească de nimic din cele lumești, chiar dacă i se vestește despre necazurile celorlalți, ei să zică doar: „Dumnezeu să ne miluiască și pe mine și pe el" și să nu ceară nici celorlalți, să se roage, pentru că aceasta ar însemna ,să facă ceva după voia lor[509].

Sfântul Efrem îndeamnă a nu purta grija zilei de mâine și nici de bătrânețe, după cum a spus Domnul: căutați mai întâi *împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga* nouă, căci Domnul împlinește cele ce a făgăduit. De aceea *aruncă spre Domnul grija ta și El te va hrăni(Ps. 54,25)*[510].

Crucea singurătății

Este primejdios pentru cei neîncercați, să viețuiască singuri[511]. Pacea sufletului este un dar de la Dumnezeu, de aceea despre cei ce fug de nevoința în obște sau în familie, gândindu-se că în singurătate, vor afla odihna, Avva Teodor spune că ei au ales odihna, înainte ca Dumnezeu, să le-o dea[512]. Luarea crucii și urmarea lui Hristos, presupune răstignirea omului vechi și răbdarea cu mulțumire a încercărilor, durerilor, lipsurilor, nevoințelor pentru a tămădui firea cea bolnavă[513]. În viață, fiecare are o cruce și nu se știe că este prea grea sau prea ușoară, iar cel ce are credință, va avea puterea să ducă cru-

[509] *Everghetinosul,* vol. 1, 24, pp. 272-273

[510] *Everghetinosul,* vol. 1, 24, pp. 274-275

[511] *Everghetinosul,* vol. 1, 41, p. 468

[512] *Everghetinosul,* vol. 1, 41, p. 468

[513] Arhimandritul Vasilios Papadaki, *Asceza ortodoxă*, p. 110

cea până la sfârșit. Dacă omul are răbdare și pocăință și mulțumește lui Dumnezeu pentru toate, orice necaz este aducător de mântuire[514].

Avva Isaia amintește că

> „dacă mintea vrea să se suie pe cruce, câtă vreme simțurile sunt încă bolnave, vine peste ea mânia lui Dumnezeu, pentru că a început lucru peste măsura lor, fără să-și fi vindecat mai întâi simțurile. Mântuitorul nostru Iisus Hristos s-a suit pe Cruce, după ce a tămăduit mai întâi, toate patimile omului, pentru care a venit în lume. Fiindcă a zis înainte de răstignire: *„Mergeți și spuneți lui Ioan cele ce ați auzit și ați văzut: Orbii își capătă vederea, șchiopii umblă, leproșii se curățesc, morții înviază și săracilor li se binevestește. Și fericit este cel ce nu se va sminti întru Mine* (Mt. 11,4-6)"[515].

Apoi Avva Isaia tâlcuiește pe larg acestea, arătând că cel ce vine să-i slujească lui Dumnezeu, trebuie mai întâi să-și mărturisească păcatele, căci și la început erau botezați de către Ioan, mărturisindu-și păcatele (Mt. 3,6)[516]. *Orb* este cel ce nădăjduiește în cele ale lumii, dar când va nădăjdui în Dumnezeu își capătă vederea. *Șchiop* este cel care dorește să slujească lui Dumnezeu, dar iubește și cugetele trupești, dar leapădând cele lumești și iubind pe Dumnezeu din toată inima, atunci se vindecă. *Surd* este cel care se risipește în grijile lumești, și nu aude glasul conștiinței, din pricina înrobirii și a uitării, dar dacă se liniștește întru cunoștință, se vindecă. *Lepros* este cel ce arată vrăjmășie, invidie ori clevetire împotriva aproapelui, dacă se va lepăda

[514] P.S. Emilian Lovișteanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului, *Între Cruce și Înviere: file din istoria recentă a monahismului românesc*, Editura Mitropoliei Olteniei, 2017, p. 203

[515] *Everghetinosul,* vol. 1, 41, pp. 468-469

[516] *Everghetinosul,* vol. 1, 41, p. 469

de ele, se va vindeca. Vindecându-se simțurile, mintea se înnoiește și arată simțurilor, virtuțile[517].

Crucea este semn al nemuririi, care se arată numai după ce omul, va închide gura fariseilor și a saducheilor. Fariseii sunt imaginea vicleniei, fățărniciei și slavei deșarte, iar saducheii sunt imaginea necredinței și lipsei de nădejde. Trimiterea lui Petru și Ioan să pregătească Paștile(cf. Lc. 22,8) este imaginea minții liniștite care adunându-și simțurile, ele se hrănesc și se împărtășesc alături de minte[518].

De este cu putință, treacă de la Mine paharul acesta în ceasul acesta(Mt. 26,39). Dacă mintea vrea să se suie pe cruce, are nevoie de multă rugăciune și lacrimi. Pentru aceasta trebuie să se supună în tot ceasul lui Dumnezeu, cerând ajutorul Lui, pentru a o întări și înnoi. În ceasul suirii pe cruce este primejdie mare. Când se roagă, mintea are nevoie de Petru, de Iacov și de Ioan, adică de credință, de nădejde și de dragoste, prin acestea atrage harul și se poate sui pe cruce. În toate acestea, Mântuitorul Hristos, S-a făcut pildă, ca *să cunoaștem puterea învierii Lui și părtășia la patimile Lui, ca, făcându-ne asemenea cu moartea Lui, să putem cumva ajunge la învierea cea din morți(cf. Flp. 3,10-11)*[519].

Fierea pe care a gustat-o Hristos, este pildă să omorâm pofta cea rea, să nu ne mai supunem poftelor (Mt. 27,34). Oțetul este semn ca să stingem obrăznicia și tulburarea (Mt. 27,48). Scuipatul pe care I l-au dăruit oamenii lui Hristos, ne învață să ștergem dorința de a plăcea oamenilor și a ne depărta de slava lumii acesteia (Mt 26,67)[520]. Cununa de spini ne îndeamnă să îndurăm în tot ceasul, ponegrirea, răbdând ocările fără să ne tulburăm

[517] *Everghetinosul,* vol. 1, 41, p. 469

[518] *Everghetinosul,* vol. 1, 41, p. 470

[519] *Everghetinosul,* vol. 1, 41, p. 471

[520] *Everghetinosul,* vol. 1, 41, p. 471

(Mt. 27,29)[521]. Trestia ne îndeamnă să fugim de mândria vrăjmașului, luând coiful smeritei cugetări(Mt. 27,30). Biciuirea ne învață să suferim batjocura și înjosirea (Mt. 27,26)[522]. Împărțirea hainelor Sale, fără ca El să se tulbure, este pildă să trecem cu vederea cele ale lumii acesteia (Mt. 27,35), spre a ne sui pe cruce, ascultând și ceea ce zice Sfântul Apostol Pavel: *Cu bucurie ați primit răpirea averilor voastre, știind că aveți o avere mai bună în ceruri(Evr. 10,34).* Acestea este dator să le facă omul, ca să se poată sui cu Hristos pe cruce[523].

Ceasul al șaselea, în care a fost răstignit Hristos, este îndemnul de a ne întări împotriva akediei[524]. În Ceasul al nouălea, Iisus a strigat cu glas mare: *Eloi, Eloi, lama sabahtani* (Mc. 15,34), ne învață ca, după patimi și răbdarea chinului, să îndrăznim cu smerenie și să strigăm către Dumnezeu. Din faptul că și-a dat duhul când soarele a apus (Mt. 27,50), învățăm că, dacă mintea se eliberează de toată nădejdea lumii, a tuturor celor văzute, este un semn că a murit păcatul din om. Atunci se sfâșie și catapeteasma (Mt. 27,51) adică mintea se eliberează, a pierit opreliștea dintre ea și Dumnezeu[525]. *Pietrele s-au despicat și mormintele* s-au deschis (Mt. 27, 51-52), aceasta arată că, dacă moartea aceea se petrece în noi, toate câte acoperă sufletul se despică, iar simțurile se vindecă și înviază (Rm. 7,5)[526]. *Giulgiu* curat, cu miresme (In. 19,40) arată lumina în care este înfășurată mintea și nestricăciunea care o liniștește[527]. *Mormântul* nou (Lc. 23,53) și *piatra* cea mare, arată că, dacă mintea se eliberează de toate și ajunge la odihnă, trăiește în alt veac și cugetă

[521] *Everghetinosul,* vol. 1, 41, p. 471
[522] *Everghetinosul,* vol. 1, 41, p. 471
[523] *Everghetinosul,* vol. 1, 41, p. 471
[524] *Everghetinosul,* vol. 1, 41, p. 471
[525] *Everghetinosul,* vol. 1, 41, pp. 471-472
[526] *Everghetinosul,* vol. 1, 41, p. 472
[527] *Everghetinosul,* vol. 1, 41, p. 472

la cele nestricăcioase. Deci *unde va fi stârvul, acolo se vor aduna vulturii(Mt. 24,28)*. Scris este că *a înviat întru slava Tatălui Său* și *S-a suit la ceruri și a șezut de-a dreapta măririi, întru cele preaînalte (cf.Rm.6,4)*. Iar Apostolul, dându-ne pilda aceasta, zice: *Așadar, dacă ați înviat împreună cu Hristos, căutați cele de sus, unde se află Hristos, șezând de-a dreapta lui Dumnezeu; cugetați cele de sus, nu cele de pe pământ. Căci voi ați murit(Col. 3,1-3). Numele* Său are putere să tămăduiască toată neputința, iar noi după măsura sărăciei noastre, să ne lepădăm păcatele și să găsim milă, împreună cu sfinții Lui[528].

Avva Marcu spune celui aflat la început de drum, lucrarea harului nu îi este cunoscută, acesta adeseori aseamănă lucrarea răutății cu cea adevărului, de aceea este mai bine să nu iscodim lucrările harului, ca să nu rătăcim, nici să le respingem, căci ele pot fi adevărate. Ci pe toate să le primim cu nădejde în Dumnezeu, căci El știe ce este spre folosul nostru[529]. Cei ce trăiesc în obște dar râvnesc la însingurare, fără să-și fi omorât patimile, sunt stăpâniți de mândrie și pentru orice neajuns dau vine pe ceilalți, în loc să pună acestea pe seama trândăviei și altor patimi care îi stăpânesc. Singurătatea este înșelătoare, patimile vor răbufni cu putere, la orice ispită care vine peste cel ce se nevoiește în singurătate[530].

Domnul a zis: *Milă voiesc, iar nu jertfă (Mt.9,13;12,7).* Mila e mai însemnată decât jertfa, pătimind împreună cu ceilalți, ai parte de ajutor la nevoie și ai prilejul de a-ți arăta și mila față de neputințele celorlalți, mergând astfel pe calea de mijloc, cunoscând voia lui Dumnezeu, *căci zilele sunt rele"(Ef. 5,16)*[531].

[528] *Everghetinosul,* vol. 1, 41, p. 472

[529] *Everghetinosul,* vol. 1, 41, p. 473

[530] *Everghetinosul,* vol. 1, 41, pp. 472-475

[531] *Everghetinosul,* vol. 1, 41, p. 476

Calea de mijloc, înseamnă a nu fi nici îndrăzneț, nici nepăsător, ci a avea smerenie, trezvie și înfrânare. Cu cât sporește omul în urcușul duhovnicesc, pe cât se pogoară în smerenie[532]. Cel ce se gândește să plece undeva departe, să se liniștească, motivând că în locul în care stă, nu are nici plânsul, nici străpungerea inimii, socotind că între oameni, nu le va putea dobândi, să se gândească și la datoria pe care o are față de ceilalți și abia după achitarea ei, el este liber să plece liniștit. Dacă îți plătești păcatele și dobândești smerenia, vei putea spune cu Psalmistul: *Vezi smerenia mea și osteneala mea și îmi iartă toate păcatele(Ps. 24,18).* Aceasta este singura cale de mântuire. Plânsul nu se dobândește până mai ai îndrăzneală către ceilalți oameni. Înfrânge-ți îndrăzneala față de oameni, petrecând împreună cu ei. Păzește smerenia, ascultarea și supunerea, și te vei mântui[533]. Cei care au plecat în pustie, chiar cu binecuvântarea părintelui duhovnicesc, dar n-au împlinit cele poruncite, au fost cuprinși de akedie și alungați de diavol. Speriați și înfricoșați s-au întors la vechiul loc[534]. Cel care nu-și găsește liniștea împreună cu ceilalți, nu o va găsi nici în singurătate[535].

2.2.6.Răbdarea

Virtutea răbdării

Cei ce se nevoiesc, trebuie să dobândească virtutea răbdării[536]. Mântuitorul Hristos a zis: „*Cel ce va răbda până la sfârșit, acela se va mântui*"(Mt. 24,13). Răbdarea este suma tuturor virtuților, fără răbdare nu poate avea omul nici o virtute, chiar dacă i se pare că are toate virtuțile, dacă nu are pu-

[532] *Everghetinosul,* vol. 1, 41, pp. 476-477

[533] *Everghetinosul,* vol. 1, 41, pp. 477-478

[534] *Everghetinosul,* vol. 1, 41, pp. 479-480

[535] *Everghetinosul,* vol. 1, 41, p. 480

[536] *Everghetinosul,* vol. 1, 28, p. 316

terea, să rabde până la sfârșit, nu se va izbăvi de cursele diavolului, nici nu va ajunge în împărăția cerurilor[537]. Sfântul Apostol Petru așează răbdarea între celelalte virtuți:

> „ca să vă faceți părtași dumnezeiești firi, scăpând de stricăciunea poftei celei din lume … puneți și din partea voastră toată sârguința și adăugați la credința voastră: fapta bună, iar la fapta bună: cunoștința, la cunoștință: înfrânarea; la înfrânare: răbdarea; la răbdare: evlavia; La evlavie: iubirea frățească, iar la iubirea frățească: dragostea. Căci dacă aceste lucruri sunt în voi și tot sporesc, ele nu vă vor lăsa nici trândavi, nici fără roade în cunoașterea Domnului nostru Iisus Hristos"(2 Pet. 1, 4-8).

Răbdarea este definită ținând seama de înfrânarea nerăbdării, stăpânirea de sine, așteptarea în liniște a desfășurării evenimentelor, îndurarea necazurile pricinuite de ceilalți, a greutăților sau neplăcerilor[538].

Lupta cu duhul mâniei

Cel ce se nevoiește pe calea mântuirii este nevoit să-și înfrâneze nerăbdarea și să se stăpânească pe sine, așteptând desfășurarea în liniște a toate cele ce întâmplă în viața sa. Fericita Singlitichia spunea că cei ce se apropie de Dumnezeu, au parte îndeosebi la început, de multă luptă și osteneală, dar mai apoi, de multă bucurie. Precum cel ce aprinde focul, mai întâi are parte de fum și lăcrimează, apoi se încălzește și se bucură de binefacerile lui, așa și cel ce vrea să aprindă focul dumnezeiesc înlăuntrul lui, trebuie să

[537] Sfântul Petru Damaschin, *Douăzeci și patru de cuvinte scurte și pline de toată cunoștința duhovnicească*, în Filocalia vol. 5, trad. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 2009, p. 182

[538] Vasile Breban, *Dicționar al limbii române contemporane*, p. 491

rabde la început cu lacrimi și osteneală. Căci spune Domnul: *Foc am venit să arunc pe pământ și cât aș vrea să se fi aprins deja(* cf.Lc.12,49). Unii rabdă fumul, ostenindu-se puțin, apoi din nepurtarea de grijă, focul nu se aprinde, și ei au parte numai de fum și se lasă păgubași, nu rabdă până la sfârșit[539]. Pe aceștia Sfântul Apostol Iacob îi îndeamnă: „*Drept aceea, fiți îndelung-răbdători, fraților, până la venirea Domnului. Iată, plugarul așteaptă roada cea scumpă a pământului, îndelung răbdând, până ce primește ploaia timpurie și târzie* (Iac. 5,7-8).

Avva Isaac fericește pe cei ce se nevoiesc cu răbdare și nădejde, pentru dragostea de Dumnezeu și nu se înfricoșează de valurile ce se ridică înaintea lor, aceștia se izbăvesc la limanul împărăției, se odihnesc în locașurile drepților și se veselesc întru bucuria nădejdii lor[540]. Despre aceștia spune Mântuitorul Hristos: „*Cei cu inimă curată și bună, aud cuvântul, îl păstrează și rodesc întru răbdare*"(Lc. 8,15). A rămâne liniștit în împrejurări aspre și a răbda relele, așteptând sfârșitul încercării și a nu te mânia și a vorbi cuvânt necugetat, sau a gândi cele ce nu se cuvin unui închinător al lui Dumnezeu, aceasta înseamnă a avea virtutea răbdării. Despre aceasta Scriptura zice: „*Până la o vreme va răbda cel cu îndelungă răbdare și pe urmă i se va răsplăti lui cu bucurie; până la o vreme va ascunde cuvintele lui, și buzele multora vor spune înțelepciunea lui*"(Sir. 1,22-23)[541]. Sfântul Nicodim Aghioritul spune că pentru a câștiga virtutea răbdării, nu poți de la început să te bucuri de ocările celorlalți, aceasta aparține unor trepte mai înalte ale răbdării, la care se ajunge doar după ce ai dobândit defăimarea de sine, ura de izbânda. De asemenea nu te apuca de toate faptele bune, ori de mai multe deodată, ci pe

[539] *Everghetinosul,* vol. 1, 28, p. 316

[540] *Everghetinosul,* vol. 1, 28, p. 319

[541] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Cuvânt ascetic*, 21, trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae în *Filocalia* vol. 2, Editura Humanitas, București, 2009, p. 32

rând una după alta. Numai astfel vei dobândi deprinderea virtuții si mintea va afla mijloacele cele mai potrivite de a o dobândi, iar voința se va îndrepta spre aceasta virtute[542].

Cuviosul Pavel Everghetinosul spune că nu se cuvine celui ce se nevoiește, să se mânie pe cineva și să strige la el[543]. Mânia este numărată între cele șapte păcate de moarte, despre cel ce se mânie pe fratele său, Mântuitorul Hristos a zis, că va fi vrednic de osândă (Mt 5, 22). Mânia este patima ce se naște din facultatea irascibilă a sufletului și cuprinde manifestările agresivității. Această parte irascibilă o are omul de la creație, cu scopul de a lupta împotriva ispitelor și a evita păcatul[544]. Părintele Stăniloae spune că:

> „mânia nu trebuie desființată cu totul, ci folosită cum se cuvine, prin cele patru virtuți cardinale, cum a făcut Domnul Iisus Hristos. Cu mânia astfel folosită putem birui diferitele patimi. În felul acesta facem și din mânie o putere pozitivă, așa cum a voit-o Dumnezeu când ne-a înzestrat cu ea, și desființăm și ispita patimilor, sau înseși patimile din noi"[545].

După căderea în păcat, aceasta a fost deturnată de la scopul ei, fiind folosită în lupta cu aproapele și natura înconjurătoare. Mânia este o patimă împotriva firii, cel mânios vede pe aproapele ca pe un obiect, de aceea nu se poate justifica în nici un fel[546].

---

[542] Nicodim Aghioritul, *Războiul nevăzut*, pp. 125-126

[543] *Everghetinosul,* vol. 2, 35, p. 361

[544] IPS Andrei Andreicuț, *Repere de morală creștină*, Editura Reîntregirea , Alba Iulia, 2007, p. 162

[545] Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, nota 813 la Calist Catafygiotul, *Despre unirea dumnezeiască*, în *Filocalia* vol. 8, p. 385

[546] IPS Andrei Andreicuț, *Repere de morală creștină*, p. 163

Un sihastru a fost ales episcop. El era cucernic și nu certa pe nimeni, avea îndelungă-răbdare pentru greșelile celorlalți, însă iconomul său nu ocârmuia bine cele ale bisericii și unii l-au îndemnat pe episcop, să-l certe pentru nebăgarea lui de seamă, dar episcopul a amânat mustrarea. A doua zi dimineața, s-au dus pârâșii iconomului, dar episcopul s-a ascuns și căutându-l, l-au aflat și atunci el le-a mărturisit că nu vrea să piardă în două zile, ce a adunat în șaizeci de ani de nevoințe[547]. Mânia orbește ochii sufletului și nu mai vede Soarele dreptății, oricare ar fi pricina ei[548] Avva Marcu spune că patima mâniei se naște din mândrie și oricine voiește să scape de ea, trebuie mai întâi să dobândească smerenia și să ia aminte la pătimirile lui Hristos, pentru păcatele noastre, și la cinstea de care a avut El parte, prin învierea Sa, și păzind acestea nu va mai fi stăpânit de patima mâniei[549] .

Cuviosul Casian spune că cel ce se nevoiește, trebuie să scape de mânie și de cele asemenea ei, adică după cum spune Sf. Pavel: *Toată amărăciunea și iuțimea și mânia și izbucnirea și hula să piară de la voi, împreună cu toată răutatea* (Ef 4: 31). Toată mânia înseamnă că nu este nici o pricină binecuvântată, de mânie. Cel ce voiește să îndrepte pe cel ce a greșit, să se păzească pe sine de orice tulburare, ca nu cumva, vrând să tămăduiască pe altul, să-și arate boala sa, iar apoi să i se spună: *Doctore, tămăduiește-te pe sine însuți* (Lc. 4: 23); sau: *vezi paiul din ochiul fratelui tău, iar la bârna din ochiul tău nu iei aminte*! (Lc. 6: 41). Cel cuprins de mânie pierde dreapta socoteală și nu mai deosebește binele de rău, lucrurile folositoare de cele nefolositoare, nu mai judecă bine și adeseori săvârșește fapte necugetate[550]

[547] *Everghetinosul,* vol. 2, 35, pp. 361-362

[548] Sfântul Ioan Casian, *Despre cele opt gânduri ale răutății*, trad. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, în Filocalia vol. 1, Editura Humanitas, București, 1999, p. 123

[549] *Everghetinosul,* vol. 2, 35, p. 363-364

[550] Andrei, Arhiepiscopul Alba Iuliei, *Spiritualitate creștină*, p. 102

Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că mânia **s**e tămăduiește cu bunătate, iubire și milă[551]. Fericitul Zosima spune că primul pas în vindecarea mâniei, este a nu grăi nimic atunci când te tulburi. În Pildele lui Solomon se spune că „ *dacă nu mai sunt lemne, se stinge focul și dacă nu mai este nici un defăimător se potolește cearta*"(26, 20), așa și la patimi, dacă sunt evitate pricinile, nu se vor manifesta patimile. Pricinile mâniei sunt: a da și a lua, a voi să-și facă voia sa, a învăța, a se arăta oamenilor și a se socoti priceput[552].

Cel ce vrea să ajungă la desăvârșire, dacă se tulbură când este nedreptățit sau ocărât, înseamnă că nu a biruit duhul mâniei și nici nu a dobândit virtutea răbdării[553]. Ioan, fratele lui după trup, a lui Pahomie a venit la el și au rămas împreună, totdeauna cugetând la legea Domnului, alungând toată grija cea lumească. Dar Pahomie căutând să împlinească porunca îngerului, a început să zidească alte chilii pentru a primi pe cei ce vor să se apropie de Dumnezeu, dar Ioan fiind dornic de sihăstrie, supărându-se i-a zis: „încetează a mai fi ușor de minte și de a mai zidi". Auzind Pahomie acestea nu a răspuns ci coborându-se în pivniță, a început a plânge zicând:

> „Amar mie, căci cuget cele ale trupului și după atâta nevoință le pierd toate cu mânia, dacă nu mă vei întări în îndelungă-răbdare, voi fi precum este scris: *cine va păzi toată legea, dar va greși într-o singură poruncă, s-a făcut vinovat față de toate poruncile*(Iac. 2 ,10). Și a petrecut plângând toată noaptea, întinzând mâinile la rugăciune, chinuind trupul și trezvind sufletul, apoi cu blândețe și pace, a petrecut împreună cu fratele său[554].

[551] *Everghetinosul,* vol. 2, 35, p. 369

[552] *Everghetinosul,* vol. 2, 35, pp. 370-372

[553] *Everghetinosul,* vol. 2, 36, p. 375

[554] *Everghetinosul,* vol. 2, 36, p. 375

Cel ce se nevoiește se cuvine a manifesta îndelungă răbdare față de toți cei ce îi greșesc și îi fac nedreptate[555]. Un stareț spunea că cel ce acceptă de bună voie nedreptatea și iartă aproapelui, este după firea lui Iisus; iar cel ce nici nu nedreptățește, nici nu acceptă nedreptatea, este după firea lui Adam; iar cel ce nedreptățește pe alții sau împrumută cu camătă sau se poartă cu viclenie este după firea diavolului[556]. Îndelunga răbdare se dobândește mai ușor, când omul se socotește pe sine, pricina încercării, știind că multe se întâmplă spre îndrumarea noastră, spre plata păcatelor săvârșite și spre prevenirea păcatelor viitoare. Cel ce socotește așa nu se răzvrătește când e lovit, nici nu învinovățește pe cel prin care a venit încercarea, ci mulțumește lui Dumnezeu, care a îngăduit încercarea și primește certarea cu inimă bună[557]. Un stareț îndemna ucenicii să nu răspundă la provocări si să nu întoarcă mustrarea celuilalt, ci să fie răbdători și făcători de pace[558].

Răbdare și nerăutate

Nimănui nu i se cuvine să-și facă dreptate, ci mai bine să sufere nedreptatea cu îndelungă-răbdare și prin nerăutatea lui să-i rușineze pe cei ce l-au nedreptățit[559]. Monahul Libertin, din mănăstirea Sfântului Onorat, s-a întâlnit într-o zi, cu ostașii lui Dardas, comisul Goților. Aceștia i-au luat calul, dar el nu s-a supărat, ci le-a dat lor și biciul, și s-au despărțit, iar ostașii mergând cale lungă, au ajuns la râul Vulturnos și aici caii nu voiau să treacă apa, iar unul din ei a zis: „Pentru greșeala față de robul lui Dumnezeu, pătimim

[555] *Everghetinosul,* vol. 2, 37, p. 379

[556] *Everghetinosul,* vol. 2, 38, p. 405

[557] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Cuvânt ascetic*, 22, pp. 32-33

[558] *Everghetinosul,* vol. 2, 37, p. 381

[559] *Everghetinosul,* vol. 2, 38, p. 397

acestea". Și întorcându-se, l-au aflat pe Libertin la rugăciune și i-au zis: „Scoală-te ia-ți calul" și apoi s-au dus și ajungând la râu, caii au trecut liniștiți[560].

Într-o noapte au venit hoții la Sfântul Spiridon să-i să fure o capră, dar Dumnezeu a legat mâinile lor și nu mai puteau scăpa și au rămas acolo până dimineața, când a venit sfântul și i-a văzut, i-a dezlegat cu rugăciune și i-a sfătuit să-și câștige pâinea din ostenelile lor, apoi le-a dat un berbec și le-a zis în glumă: „ca nu în zadar să privegheați" și i-a lăsat să plece[561].

Sfântul Eftimie își împlinea laudele de la miezul nopții, și înconjura biserica după obicei, când a văzut la lumina lunii, doi bărbați furând grâu, din jitnițele cele din pământ ale mănăstirii. Unul dintre ei intrase în hambar și punând grâu în saci, îi arunca celui ce aștepta afară. Și văzându-l, hoțul ce rămăsese afară, a fugit, iar sfântul apropiindu-se de marginea hambarului, a început să ia sacii cu grâu, pe care îi umplea hoțul din hambar. La sfârșit i-a zis hoțului, să caute în colțul hambarului și va găsi și burduful cu brânză. Acela a luat și a dat brânza în mâinile sfântului și ieșind afară și văzând-l, i s-a făcut frică și rușinea l-a cuprins, dar sfântul l-a slobozit să plece cu cele pregătite, iar acela s-a dus mirându-se de nerăutatea și milostivirea Sfântului, povestind tuturor cele întâmplate[562].

Un stareț urmărind să-l ispitească pe un monah mai tânăr, a luat un toiag cu care a început să-i sfărâme verdețurile din grădină și văzând fratele, l-a lăsat până când le-a sfărâmat pe toate și văzând că a mai rămas o rădăcină, a zis: „Avva, de vei voi, las-o pe aceasta să o fierb și să gustăm împreună" și avva văzând aceasta a zis: „Pentru nerăutatea ta, se va odihni peste tine Duhul Sfânt!"[563].

[560] *Everghetinosul,* vol. 2, 38, pp. 397-398

[561] *Everghetinosul,* vol. 2, 38, p. 401

[562] *Everghetinosul,* vol. 2, 38, pp. 403-404

[563] *Everghetinosul,* vol. 2, 38, p. 408

2.2.7.Rugăciune și slujire

Starea de rugăciune

Când rugăciunea devine o nevoie zilnică pentru suflet, precum este hrana pentru trup, atunci cel ce se nevoiește, va putea spune împreună cu Sfântul Apostol Pavel: „*nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește în mine*" (Gal. 2, 20). Nu este de ajuns să te rogi sau să participi la slujbe, ci trebuie să devii tu însuți rugăciune întrupată, să te simți permanent în prezența lui Dumnezeu și să-L slăvești pe El. Evagrie Ponticul spune că: „Rugăciunea este urcușul sufletului spre Dumnezeu"[564]. Pe cât se va sili cineva în lucrul Domnului, pe atâta va fi sănătos cu trupul și sufletul se luminează[565]. În vremea rugăciunii, omul trebuie să ajungă să simtă prezența lui Dumnezeu, când rugăciunea este desăvârșită, cererile încetează și rămâne starea de rugăciune[566].

Ucenicii Mântuitorului Hristos văzând puterea rugăciunii au zis: „*Doamne, învață-ne să ne rugăm*"(Lc. 11, 1). Rugăciunea însoțită de credință și inimă curată, va fi ascultată de Dumnezeu și astfel omul își împlinește menirea sa în această viață. Cel ce nu se roagă, este precum „*norul fără apă purtat de vânt*"(Iuda 1,12) și nu va avea puterea de a se ridica deasupra grijilor lumești. Fără rugăciune nimeni nu va birui încercările, pe care le întâlnește în calea sa. Pilda Mântuitorului Hristos, de a se ruga singur în pustie, dar și împreună cu ucenicii și cu mulțimile, trebuie urmată de toți creștinii. Întreaga viață a creștinului înnoit prin Duhul Sfânt are la temelie rugăciunea, ea hrănește și întărește sufletul[567]. Pustia pentru cel ce se nevoiește este

[564] Evagrie Ponticul, *Cuvânt despre rugăciune, împărțit în 153 de capete*, 36, p. 91

[565] *Everghetinosul,* vol. 2, 10, p. 132

[566] Karl Christian Felmy, *Dogmatica experienței ecleziale,* pp. 186-187

[567] Preot Ion Bria, *Mergi în pace, perspective ortodoxe în misiune*, trad. Ana Simona

o stare lăuntrică și înseamnă adunarea în sine și liniștirea duhului[568]. Prin rugăciune, inima omului se umple de iubire și astfel preocupările pentru înduhovnicirea vieții, se identifică cu normele iubirii[569]. Rugăciunea este o lucrare lăuntrică care ne așează mintea înaintea luminii lui Dumnezeu și voința, înaintea iubirii Sale. Apropierea de Dumnezeu aduce cu sine părăsirea faptelor rele, dobândirea curăției interioare, căldura credinței și dorința de desăvîrșire[570]. Rugăciunea curată „are drept capăt al eforturilor ei, vederea luminii dumnezeiești și transfigurarea omului în această lumină, care este prezență personală și îndumnezeitoare"[571].

Nichifor din Singurătate îndeamnă a rosti neîncetat rugăciunea „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă" silindu-te să nu ai altceva în gând și după mai multă vreme, se va deschide inima și aceasta va fi însoțită de dragoste, bucurie, pace și toate celelalte virtuți[572]. Despre un pustnic din Muntele Athos se spune că în timpul nopții citea în șoaptă toată Psaltirea și cântările praznicului zilei, apoi o pericopă din Evanghelie și repeta apoi mult rugăciunea *Doamne miluiește* și învrednicindu-se de starea extatică înceta să mai rostească rugăciunea, apoi după puțin somn, petrecea psalmodiind, rugându-se și hrănindu-se cu contemplații cerești. La îndemnul ucenicului său de a se odihni mai mult, el spune că în sufletul lui, este atâta dor de Dumnezeu, încât acesta biruiește toată neputința tru-

Tuhuț, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2015, p. 43

568 Paul Evdokimov, *Vârstele vieții spirituale*, p. 243

569 Pr. conf. Ilie Moldovan, „Rolul preotului în promovarea şi cultivarea vieţii religios-morale în parohie, p. 1150

570 Pr. conf. Ilie Moldovan, „Rolul preotului în promovarea şi cultivarea vieţii religios-morale în parohie, p. 1155

571 Lect. dr. Cristinel Ioja, *Rațiune și mistică în teologia ortodoxă*, Editura Universității „Aurel Vlaicu" Arad, 2008, p. 278

572 Nichifodr din Singurătate, *Cuvânt despre rugăciune*, trad. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, în *Filocalia* vol. 7, Editura Humanitas, București, 2009, p. 30

pească. În ce privește citirea Psaltirii, el spune că Dumnezeu a întipărit în sufletul lui înțelesurile Psaltirii, precum în Sfântul Proroc David, de aceea nu se mai putea despărți de feluritele gânduri ale Psalmilor[573]. Un avva spunea că dacă vei lucra lucrul tău și va veni ceasul rugăciunii, să nu zici că trebuie să termini lucru pe care l-ai început și apoi te vei așeza la rugăciune, ci așează-te de îndată și plătește-ți datoria la Dumnezeu. Altfel te obișnuiești a te lenevi la rugăciune și se va pustii sufletul tău. Râvna cea bună din zorii zilei se arată[574]. Despre aceasta psalmistul David zicea: *Deschisu-mi-s-au ochii mei către dimineață, ca să cuget cuvintele Tale* (Ps. 118: 48); și iarăși: *La miezul nopții m-am sculat ca să te laud pentru judecățile dreptății Tale* (Ps. 118: 62), când te trezești noaptea, pentru rugăciune, ridică-te degrab fără a te lenevi. Proorocul Samuil, măcar că era copil, nu s-a lenevit niciodată a se scula la rugăciune. Dacă ești cuprins de somn, când te trezești, să nu te lenevești a te ruga, zicând că este târziu, deoarece aceasta este ispita. Să știi că pentru orice pas și cuvânt bun vei dobândi plată și să mai știi că lenevia trezește patimile și face sufletul neroditor, despre aceasta Mântuitorul Hristos zice: *Luați seama la voi înșivă, să nu se îngreuieze inimile voastre de mâncare și de băutură și de grijile vieții, și ziua aceea să vine peste voi fără de veste*(Lc. 21, 34). Este greu pentru un creștin din lume, să împlinească zilnic rânduiala de rugăciune, a celor mănăstiri, dar poate și el să împlinească măcar cele din *Ceaslov,* unde găsește rugăciunile de dimineață și de seară, Cele șapte laude, rânduiala Sfintei împărtășiri, Acatistele, Canoanele și Paraclisele. Din canoanele lui Petru și Pavel, observăm îndemnul ca rugăciunile să se săvârșească dimineața, la Ceasul al treilea, Ceasul al șaselea,

[573] Teoclit Dionisiatul, *Dialoguri la Athos*, vol. 2, Teologia rugăciunii minții, trad. Pr. Rpof. Ioan I. Ică, Editura Deisis, Mănăstirea Sf. Ioan Botezătorul, Alba Iulia, 1994, pp. 146-147

[574] *Everghetinosul,* vol. 2, 10, p. 130

Ceasul al nouălea, seara și la cântatul cocoșilor. Aceste momente de rugăciune sunt legate de lucrarea lui Hristos în lume, pentru mântuirea noastră[575]. Ceasurile bizantine sunt socotite după răsăritul și apusul soarelui, ceasul întâi corespunde aproximativ orei 7, al treilea cu ora 9, al șaselea cu ora 12, iar al nouălea cu ora 15[576]. Despre Sfântul Sava se spune că venind în cetatea Constantinopol, a fost primit în audiență de împăratul Iustinian, dar venind ceasul al treilea, cuviosul l-a părăsit pe împărat și s-a retras deoparte pentru obișnuitele sale rugăciuni[577]. În mănăstirea Everghetinosul era datoria de a rosti neîncetat Psalmul 50[578].

Sfântul Apostol Pavel zice: „*îmi chinuiesc trupul meu și îl supun robiei; ca nu cumva, altora propovăduind, eu însumi să mă fac netrebnic*"(1 Cor. 9, 27). Rugăciunile, citirile, ceasurile, îngenuncherile, mătăniile, închinarea la icoane, la sfintele moaște, postul și alte exerciții evlavioase sunt acte de cult izvorâte din credință[579]. Psaltirea este o carte de rugăciuni care exprimă relația dintre om și Dumnezeu, preluată din Vechiul Testament, despre cele cuprinse în ea, a zis Mântuitorul Hristos: „Că trebuie să se împlinească toate cele scrise despre Mine în Lege lui Moise, în prooroci și în psalmi"(Lc. 24,44)[580].

---

[575] *Everghetinosul,* vol. 2, 10, p. 136

[576] Dan Ungureanu, Introducere la *Patericul sau Apoftegmele părinților noștri din pustia Egiptului*, trad. Dan Ungureanu, Editura Învierea, Arhiepiscopia Timișoarei, Timișoara, 2002, p. 9

[577] *Everghetinosul,* vol. 3, 24, pp. 219-223

[578] *Everghetinosul*, vol. 1, Introducere, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, p. xxx

[579] Pr. conf. Ilie Moldovan, „Rolul preotului în promovarea şi cultivarea vieţii religios-morale în parohie", pp. 1152-1153

[580] Pr. Prof. dr. Constantin Rus, „Rugăciunea după Comentariile la Psalmi ale Fericitului Augustin", în *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă din Arad*, Anul universitar 2017-2018, Editura Universității „Aurel Vlaicu" Arad, 2019, (pp.56-93), p. 58

Cuviosul Luca cel Nou s-a dus odată în vizită la un stareț, iar a treia zi i-a venit dorul de colibă și de pustie, dar starețul nu-l binecuvânta să plece, zicându-i pe un ton aspru: „Până când, o să te împotrivești, punând pustia, mai mult presus de slujba bisericii, că iată praznicul cel mare este aproape, și cum vei putea să te lipsești de sfințitele graiuri". Iar cuviosul a zis: „Bunule învățător, bine zici, canoanele și citirile sunt folositoare, de vom lua aminte la ele, toată slujba bisericească duce către frica de Dumnezeu. Dar cel ce are această frică în inimă, mai are trebuință de ceva?" Auzind acestea starețul l-a slobozit îndată spre a se duce la coliba sa[581].

Ora et labora

Mântuitorul Hristos zice: *Nu vă îngrijiți ce veți mânca, sau ce veți bea, sau cu ce vă veți îmbrăca, ci căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu, și acestea toate se vor adăuga vouă* (Mt. 6, 33). Avva Marcu amintește că prin această chemare, Domnul ne îndeamnă la o credință mai mare, chiar dacă nu este cu putință, ca omul purtând trup, să nu se îngrijească de trebuințele trupești și să petreacă numai în rugăciune și înfrânare, cel ce caută să ajungă la starea bărbatului desăvârșit, la *măsura vârstei deplinătății lui Hristos* (cf. Ef. 4,13), trebuie să se îndeletnicească mai mult cu rugăciunea, dar să nu lase nici ascultarea sau obligațiile lumești ci să se supună iconomiei lui Dumnezeu. Că cel ce nu cugetă așa, are puțină credință. Slujirile de nevoie trebuie a le împlini, iar cele de care nu este neapărată nevoie, mai ales cele ce ne atrag doar spre lăcomia banilor, trebuie părăsite, pentru a ne dedica mai mult timp rugăciunii. Prin aceasta se leapădă grija lumească și se adună mintea din răspândirea ei și astfel se ajunge la rugăciunea curată și deplina credință în

[581] *Everghetinosul,* vol. 2, 11, pp. 140-141

Hristos. În aceast sens, avem pilda Sfinților Apostoli care văzând că mulțimea vroia a-i atrage spre slujirea cea lumească, au zis:

> *„Nu este drept ca noi, lăsând de-o parte cuvântul lui Dumnezeu, să slujim la mese. Drept aceea, fraților, căutați șapte bărbați dintre voi, cu nume bun, plini de Duh Sfânt și de înțelepciune, pe care noi să-i rânduim la această slujbă. Iar noi vom stărui în rugăciune și în slujirea cuvântului"*(FA. 6, 2-4).

Înțelegem din aceasta, că nu se cuvine a lăsa rugăciunea și slujirea cuvântului, pentru a ne îndeletnici cu cele lumești, dar pentru că și acestea trebuie împlinite, bine este ca cei ce nu pot stărui în rugăciune să împlinească slujirea cea lumească și a nu se lenevi[582]. Și Sfinții Părinți ne îndeamnă să nu împuținăm rugăciunea pentru lucrul mâinilor și să nu ne punem nădejdea în lucrul mâinilor noastre, ci în Dumnezeu, de aceea se spune:

> ,, *Cine, oare, este sluga credincioasă și înțeleaptă pe care a pus-o stăpânul peste slugile sale, ca să le dea hrana la timp? Fericita este sluga aceea, pe care venind stăpânul sau, o va afla făcând așa. Adevărat zic vouă că peste toate avuțiile sale o va pune*"(Mt. 24,45-47).

Nu trebuie să facem nimic mânați de împătimire, sau spre desfătare[583]. Păstorul de suflete trebuie aibă grijă și de viața sa lăuntrică dar și de activitățile din parohie. El trebuie să găsească acel echilibru între cele două aspecte ale vieții sale, acel echilibru în muncă și rugăciune. Unii au înclinație către activitățile lumești, spre preocupări omenești iar viața duhovnicească rămâne o necunoscută pentru ei, de aceea și viața credincioșilor e e lipsită de râvnă.

[582] *Everghetinosul,* vol. 2, 9, pp. 123-125

[583] *Everghetinosul,* vol. 1, 50, p. 547

Pilda vieții unui astfel de păstor poate deveni o poticnire pentru credincioșii care vor să trăiască o viață duhovnicească intensă[584]. Întotdeauna rugăciunea s-a împletit cu munca, pentru creștin munca se împletește cu rugăciunea, cu faptele bune, cu milostenia. Munca trebuie să înobileze sufletul, fără să-l lege de lăcomia pentru valorile materiale, lumești[585].

Sfântul Antonie șezând odată în pustie, a căzut în lenevie și în tulburare de gânduri și zicea către Dumnezeu: „Doamne, vreu să mă mântuiesc și nu mă lasă gândurile. Ce voi face? Cum mă voi mântui ?" Și, sculându-se puțin, a ieșit afară și a văzut pe cineva, asemenea lui, șezând și împletind o funie, apoi sculându-se de la lucru, s-a așezat la rugăciune, și iarăși șezând și împletea funia și apoi iarăși s-a sculat la rugăciune. Acesta era îngerul Domnului, trimis spre îndreptarea și întărirea lui Antonie. Și a auzit pe acel înger zicând: „Antonie fă așa și te vei mântui". Iar el auzind acestea, a fost cuprins de bucurie și făcând așa, se mântuia[586]. Avva Pahomie împreună cu Palamon, mutau noaptea nisipul, dintr-o parte în alta, pentru a nu fi cuprinși de akedie, dar și pentru a nu-și pune nădejdea, în câștigul muncii lor[587]. Munca l-a însoțit pe om, de la început, încă în rai fiind, Adam și Eva au primit porunca de a munci grădina Raiului: ,,*Și a luat Domnul Dumnezeu pe omul pe care-l făcuse și l-a pus în grădina cea din Eden, ca s-o* ***lucreze*** *și s-o păzească*" (Fac. 2,15). Mai apoi, după căderea în păcat, munca a devenit o povară, o luptă pentru supraviețuire, dar și o pedeapsă pentru neascultare:,, *Pentru că ai ascultat vorba femeii tale și ai mâncat din pomul din care ți-am poruncit: „Să nu mănânci", blestemat va fi pământul pentru tine! Cu osteneală să te hrănești din el în toate zilele vieții tale! Spini și pălămidă îți va rodi el și te*

[584] Sfântul Grigorie cel Mare (Dialogul), *Cartea Regulei Pastorale*, pp. 67-68

[585] Antonie Plămădeală, *Preotul în Biserică, în lume, acasă*, p. 99

[586] *Everghetinosul,* vol. 3, 13, p. 132 *și Patericul*, Pentru Avva Antonie, 1, Alba Iulia 1993, p. 7

[587] *Everghetinosul,* vol. 2, 13, p. 156

vei hrăni cu iarba câmpului! În sudoarea feței tale îți vei mânca pâinea ta, până te vei întoarce în pământul din care ești luat; căci pământ ești și în pământ te vei întoarce"(Fac. 3, 17-19). Aceasta este pedeapsa, dar este spre binele omului, întâi spre ispășirea păcatului, apoi este un mijloc de curățire, de formare morală. Sfânta Scriptură amintește în multe locuri, de datoria omului de a muncii. Aceasta se regăsește și într-una din poruncile Decalogului: „*Lucrează șase zile și-ți fă în acelea toate treburile tale*"(Ieș. 20,9). Mântuitorul Însuși spune:,, *Tatăl Meu până acum lucrează; și Eu lucrez*"(In. 5,17) sau ,, *vrednic este lucrătorul de hrana sa*"(Mt. 10,10). Sfântul Apostol Pavel a propovăduit în mai multe rânduri, datoria creștinului de a muncii, zicând: ,,*Voi înșivă știți că mâinile acestea au lucrat pentru trebuințele mele și ale celor ce erau cu mine. Toate vi le-am arătat, căci ostenindu-vă astfel, trebuie să ajutați pe cei slabi și să vă aduceți aminte de cuvintele Domnului Iisus, căci El a zis: Mai fericit este a da decât a lua*"(FA. 20, 34-35). Scriind celor din Tesalonic spunea:,,*..dacă cineva nu vrea să lucreze, acela nici să nu mănânce…aceștia să muncească în liniște și să-și mănânce pâinea lor*"(2 Tes. 3 10-12).

Creștinii au socotit munca, mijloc de desăvârșire. Atunci când munca devine un scop în sine, ea devine pricină de păcat. Muncim ca să trăim, nu trăim ca să muncim. Vedem că îngerul Domnului alterna munca cu rugăciunea, acesta este modelul ce trebuie urmat. Părinții pustiei ne îndeamnă a lua aminte, să nu ne depărtăm cu mintea de Dumnezeu și nici să nu ne lăsăm copleșiți de griji, și să mâniem pe Dumnezeu prin lenevirea noastră. toată grija trebuie să fie pentru mântuirea sufletului: ,,*Căci ce-i folosește omului să câștige lumea întreagă, dacă-și pierde sufletul?*"(Marcu 8,36). De aceea munca pentru câștigarea celor necesare traiului trebuie îmbinată cu osteneala pentru a curăța și sufletul . Dreptul Gherontie din Muntele Athos, retrăgându-se împreună cu frații spre vârful muntelui, pentru mângâierea fraților, s-a rugat și a apărut în acel loc un izvor. După moartea lui, cel ce a

rămas acolo, a început să folosească apa pentru o mică grădină, dar Maicii Domnului nu i-a plăcut aceasta și izvorul a secat, ea dorește ca pustnicii, să se dăruiască numai rugăciunii[588].

Doi creștini din vremea Sfântului Ioan cel Milostiv, se îndeletniceau cu meșteșugul pielăriei, lucrând unul în vecinătatea celuilalt. Unul dintre ei era căsătorit, avea copii și își întreținea și părinții, îi hrănea pe toți din lucrul mâinilor sale și era râvnitor și la slujbele Bisericii. Celălalt trăia singur, și era meșter iscusit și harnic dar nu izbutea să-și câștige întotdeauna cele de trebuință. Apoi a început a invidia pe vecinul său și întâlnindu-se cu el, i-a zis: „Jură-te pe Dumnezeu, și arată-mi mie cum ești bogat cu toate că nu lucrezi mai bine sau mai mult decât mine, iar eu deși sunt mai harnic am ajuns la sărăcie?". Iar vecinul cel bun, dorind să-l facă mai râvnitor față de slujbele Bisericii, i-a zis: „Frate, și eu am fost multă vreme strâmtorat, dar de când mă îndeletnicesc la slujbele Bisericii, îmi câștig cele trebuincioase cu multă ușurință, uneori găsesc bani mergând pe cale, și așa am adunat toate care le vezi. Dacă mă vei asculta, și mă vei urma vei afla multă mângâiere din aceasta". Și acela a ascultat cuvintelor lui și, la fiecare slujbă mergeau împreună și nu după mult timp a simtit binecuvântarea lui Dumnezeu în casa lui, și pentru acestea nu uita să mulțumească sfetnicului său. Iar acesta, i-a spus cum că niciodată n-a găsit bani pe cale, ci a născocit acestea pentru a-l îndrepta către dumnezeiești slujbe[589].

Sfântul Pahomie cel Mare a zidit biserică și a împodobit-o cu portice și coloane și s-a bucurat de lucrarea sa. Socotind însă că frumusețea clădirii este motiv de slavă deșartă, a luat sfori, a legat stâlpii și a poruncit fraților să tragă cu toată puterea, până când s-au înclinat și s-au deformat. Și a zis

[588] Arhim. Ioannikos, *Patericul atonit*, trad. Anca Dobrin și Maria Ciobanu, Editura Bunavestire, Bacău, 2000, pp. 87-88

[589] *Everghetinosul,* vol. 4, 10, pp. 170-171

fraților să ia aminte să nu înfrumusețeze lucrul mâinilor lor pentru a nu se umple de slavă deșartă și să alunge harul Duhului Sfânt și să cadă pradă diavolului lăudându-se cu iscusința lor[590]. Sfântul Varsanufie spune că precum în cazul hranei pentru orice lucru să îl primim ca pe un dar, mulțumind lui Dumnezeu. Dacă lucru îți este necesar îl primește-l dacă nu ai nevoie nu îl primi deoarece se socotește a fi din lăcomie[591]. Având pururi pomenirea morții un frate râvnitor care se îndeletnicea cu copierea cărților, după ce a luat de lucru de la frați, a murit fără să fi scris nimic. A scris doar: „Iertați-mă, căci am avut puțină treabă și de aceea n-am apucat să vă scriu cărțile"[592].

Un pustnic nu lucra nimic, ci neîncetat se ruga și în fiecare seară când intra în chilia sa, afla o pâine și o mânca. Într-o zi, a venit un frate având smicele și l-a îndemnat și pe el să lucreze. Iar după ce s-a făcut seară, a intrat după obicei să mănânce și pâinea n-a mai aflat-o și s-a culcat întristat. Și i s-a descoperit lui: „Atunci când te îndeletniceai cu Mine, Eu te hrăneam, iar dacă ai început să lucrezi, acum din rucodelia ta caută-ti hrana ta"[593].

Un Avva se învrednicise de mari daruri de la Dumnezeu și era vestit pentru viețuirea lui cea îmbunătățită și a ajuns numele lui până la împăratul, care l-a chemat să se roage pentru el. Iar după ce a vorbit cu el și mult s-a folosit de rugăciunile lui, i-a dat aur, iar avva l-a primit și cu acesta și-a cumpărat țarină pe care a început să o lucreze și alte lucruri de folosință. Și i-au adus lui un îndrăcit; și a zis Avva către duhul cel rău: „Ieși din zidirea lui Dumnezeu!" Și a zis duhul: „Nu te ascult!" Zis-a Bătrânul: „De ce?" Zis-a duhul: „Pentru că te-ai făcut ca unul din noi, ai părăsit grija pentru Dumnezeu și te îndeletnicești cu grija pământească[594].

[590] *Everghetinosul,* vol. 1, 50, p. 547

[591] *Everghetinosul,* vol. 1, 50, p. 548

[592] *Everghetinosul*, vol. 1, 5, p. 87

[593] *Everghetinosul,* vol. 4, 10, p. 172

[594] *Everghetinosul,* vol. 4, 5, p. 75

Cel ce face ceva bun, să nu-l oprim, ci să-l sprijinim și apoi puțin câte puțin să-l aducem spre desăvârșire[595]. Un frate a venit la Avva Pimen și l-a întrebat dacă face bine, semănând țarina și făcând milostenie, iar avva i-a spus că este bine și ducându-se acela, mai multă milostenie făcea. Dar împreună cu Avva Pimen, era și Avva Anuv, care știa că nu se cuvine, ca un monah să-și lase rugăciunea, pentru grija țarinilor și l-a mustrat pe Avva Pimen, pentru această îngăduință dată fratelui. Atunci Avva Pimen chemându-l pe fratele l-a întrebat: „Ce mi-ai zis alaltăieri, că nu mai țin minte?" Zis-a fratele: „Am zis că semăn țarina mea și fac dintr-însa milostenie". Și a zis avva: „Eu mă gândeam că pentru fratele tău, care este în lume ai întrebat, dar tu dacă faci lucrul acesta, să știi că acesta nu este călugărie". Și el, s-a mâhnit și a zis: „Eu altceva nu știu, și nu pot să stau să nu lucrez țarina" Și a plecat supărat. Și văzând Avva Anuv, a zis lui Avva Pimen: „Iartă-mă". Și, iertându-1, a zis: „Și eu de la început știam că nu este lucru călugăresc, dar i-am lăsat lui aceasta, spre sporirea dragostei către frați. Dar acum, iată, s-a dus mâhnit „[596]. Slava deșartă îndeosebi la cei tineri, face ca ostenelile lor, să rămână fără plată, căci așteaptă să primească laudele oamenilor[597]. Pentru cel tânăr este bună slava deșartă că îl ferește de lenevealã, el se va înfrâna și va a priveghea și se va nevoi, pentru a fi văzut și lăudat de oameni. Dar apoi vine lui harul lui Dumnezeu și zice: „De ce nu te ostenești pentru sine, ci pentru oameni?" Și atunci va sluji lui Dumnezeu și se va depărta de slava cea lumească[598]. Unui frate care se temea că milostenia dată fratelui ar fi un motiv de slavă deșartă, Avva Pimen îi spune că este o datorie a fi milostiv și a da celui ce are nevoie, cele de trebuință[599]. Maica Sara spunea că

[595] *Everghetinosul,* vol. 4, 44, p. 476

[596] *Everghetinosul,* vol. 4, 44, pp. 476-477

[597] *Everghetinosul,* vol. 4, 44, p. 477

[598] *Everghetinosul,* vol. 4, 44, p. 477

[599] *Everghetinosul,* vol. 4, 44, p. 477

este bine a face milostenie, chiar dacă la început se face pentru a plăcea oamenilor, mai pe urmă se va face în chip bineplăcut lui Dumnezeu"[600]. „*Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, așa încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri*"(Mt. 5,16)

Rugăciune și virtute

Rugăciunea trebuie ajutată de lucrarea virtuților, altfel ea nu este primită[601]. Un avva a fost întrebat, dacă sunt de folos rugăciunile Părinților pentru cei ce se lenevesc. Și el a răspuns: *Mult poate rugăciunea dreptului* (Iac. 5,16), mai ales dacă este ajutată și de cel pentru care se roagă, prin paza sa de la fapte și gânduri rele. Iar dacă va petrece cu nebăgare de seamă, nici un folos nu-i va fi, chiar dacă sfinții s-ar ruga pentru el. Pentru că zice: *Dacă unul zidește și altul risipește, ce folos aduc, fără numai se ostenesc?* (Sirah 34, 25). Și adăuga și o povestire ca aceasta: „Era un oarecare stareț al unei obști, împodobit cu virtutea mai ales cu smerita cugetare, cu blândețe, cu milostivire spre cei săraci și cu iubirea. El se ruga lui Dumnezeu zicând: «Doamne, știu că sunt păcătos, dar prin îndurările Tale nădăjduiesc că mă voi mântui. Și mă rog bunătății Tale, să nu mă desparți de obștea mea, ci împreună cu mine, învrednicește-i și pe aceștia împărăției Tale, pentru nespusa Ta bunătate». Așa rugându-se el , s-a întâmplat că au fost chemați cu toții la praznicul unei mănăstiri învecinate, dar el nu voia să meargă. Și, mergând ucenicii lui, un înger s-a așezat la mijlocul drumului, în chip de om bolnav și sărac. Ajungând ucenicii acolo și văzându-1 l-au întrebat de neputința sa. Iar îngerul a zis: «Sunt bolnav, m-a trântit asinul și a fugit și nu am pe nimeni să-mi ajute». Iar ei i-au zis: «Ce să-ți facem, Avva? Noi suntem pe jos», și, lăsându-1, s-au dus. După puțin, a venit și starețul lor și l-a aflat pe înger zăcând și gemând și

[600] *Everghetinosul,* vol. 4, 44, p. 478

[601] *Everghetinosul,* vol. 4, 13, p. 195

l-a întrebat: «Dar n-au trecut niște călugări care să te găsească aici?» Iar el a zis: «Au venit, dar s-au dus mai departe zicând: Noi suntem pe jos, ce să-ți facem?» Atunci starețul a zis: «Poți să umbli măcar așa încet, ca să mergem?» «Nu pot», a zis îngerul. Și starețul a zis: «Vino, că te voi duce în spate și va ajuta Dumnezeu de vom ajunge». Iar el a zis: «Cum poți să mă duci la așa depărtare? Du-te mai degrabă și te roagă pentru mine». Iar Bătrânul i-a zis: «Nu te voi lăsa; dar iată o piatră, te voi pune pe dânsa, și eu mă voi pune sub dânsa, și te voi lua în spate», și a făcut așa. La început îl simțea greu, apoi tot mai ușor, încât se mira și el iar deodată s-a făcut nevăzut. Și a auzit glas zicând: « Mult te-ai rugat pentru ucenicii tăi, ca să se învrednicească împreună cu tine d împărăția cerurilor, dar vezi acum că unele sunt măsurile tale și altele sunt ale lor. Deci îndeamnă-i pe ei să vină întru lucrarea ta și așa se va împlini cererea ta; pentru că Judecător drept sunt, dând fiecăruia după lucrurile lui»”[602]. Avva Moise îndeamnă a potrivi fapta cu rugăciunea[603]. Avva Pahomie învățând pe ucenicii săi despre folosul rugăciunii, răpit fiind cu duhul, s-a oprit și le-a zis despre un frate, că se lenevește și nu poartă grijă de sufletul său, de aceea nici nu a venit să asculte învățătura sa, nici nu se roagă, ci doarme, dar acela nici nu va ajunge călugăr. Și după puțină vreme această profeție s-a adeverit și acel tânăr a părăsit mănăstirea și s-a întors în lume, lepădând jugul lui Hristos[604].

Răspunsuri la rugăciune

Povestit-a Avva Dula, ucenicul lui Avva Visarion că mergând la chilia acestuia, l-a aflat pe avva stând la rugăciune, cu mâinile ridicate spre cer și a petrecut așa vreme de paisprezece zile. După aceasta, au ieșit amândoi în pustie și însetând ucenicul, a zis: „Părinte, mi-e sete”. Și luând avva cojocul

602 *Everghetinosul,* vol. 4, 13, pp. 195-196

603 *Everghetinosul,* vol. 4, 13, pp. 198-199

604 *Everghetinosul,* vol. 2, 10, p. 129

ucenicului, s-a depărtat puțin și rugându-se, l-a adus plin cu apă[605]. Un avva ce se nevoia în Muntele Sinai, a coborât în cetate și l-a întâmpinat un ucenic, care i-a zis: „Părinte, ne întristăm pentru lipsa ploii". Iar Avva i-a zis: „De ce nu vă rugați la Dumnezeu să dea ploaie?" Zis-a fratele: „Ne rugăm, facem și litanii, dar nu plouă". Zis-a Avva: „E limpede că nu vă rugați cum trebuie. Vrei să vezi că așa este? Să ne rugăm". Și ridicându-și mâinile spre cer, s-a rugat și îndată a început să plouă. Văzând fratele s-a înfricoșat și s-a închinat lui. Iar avva a fugit îndată de acolo[606]. Avva Dula, ucenicul lui Avva Visarion zicea: „Odată, mergând noi către un avva, a venit apusul soarelui și rugându-se avva Visarion, a zis: «Rogu-mă Ție, Doamne, să stea soarele până cei voi ajunge la robul tău» și așa a fost"[607]. Același a zis: „Altădată, călătorind noi, am înnoptat pe malul mării și i-am zis: «Mi-e sete». Și, făcând avva rugăciune, mi-a zis: «Bea apă din mare» și am băut și apa era dulce. Am luat apă și într-un vas și văzând avva mi-a zis: «Pentru ce ai luat?» Iar eu am zis: «Iartă-mă, ca nu cumva să-mi fie sete mai încolo». Și a zis avva: «Dumnezeu este și aici, și în tot locul»„[608]. Altădată, trebuind el să treacă Nilul, s-a rugat și a trecut pe apă. Iar eu văzând i-am zis: «Ce simțeai când umblai pe apă?» Răspuns-a avva: «Până la glezne simțeam apa, iar de aici încolo era vârtoasă»"[609].

[605] *Everghetinosul,* vol. 4, 10, p. 173
[606] *Everghetinosul,* vol. 4, 10, p. 172
[607] *Everghetinosul,* vol. 4, 10, p. 177
[608] *Everghetinosul,* vol. 4, 10, p. 177
[609] *Everghetinosul,* vol. 4, 10, p. 177

Rugăciunea liturgică

Participarea la rugăciunea obștească, cu evlavie și cu credință, observarea rânduielii sărbătorilor, a zilelor de post, împlinirea datoriei față de familie, biserică, societate, nevoințele duhovnicești sunt mijloace prin care se zidește viața duhovnicească[610]. Luând aminte la cuvintele sfintelor slujbe, inima se umple de bucuria sfinților care le-au scris, sunt cuvinte de iubire față de Hristos, de Maica Domnului, de aceea sunt de mare însemnătate pentru sufletul omului[611].

Sfânta Liturghie este un moment de mulțumire adresată lui Dumnezeu pentru toate binefacerile revărsate asupra noastră, o împreună petrecere cu Hristos. În fiecare Liturghie, Hristos își întinde mâinile Sale, oferind fiecăruia ceea ce îi lipsește pentru a fi fericit. Liturghia este un dar pentru fiecare, din plinătatea lui Hristos. A participa la Sfânta Liturghie înseamnă a lua din mâinile lui Hristos ceea ce lipsește fiecăruia. Creștinii îi datorează lui Dumnezeu, mulțumire și recunoștință pentru darurile pe care le primesc de la El și fiecare va da socoteală despre modul cum a folosit aceste daruri. Dumnezeu este Stăpânul vieții noastre, și Lui I se cuvine slavă și cinste din partea noastră[612]. Antioh Pandectul amintește că cel ce slujește lui Dumnezeu trebuie să slujească cu sârguință, să nu se lenevească, nici chiar din pricina zavistiei unor frați. Despre răsplata celor ce slujesc cu râvnă, Sfântul Apostol Pavel ne încredințează: „*Dumnezeu nu este nedrept, ca să uite lucrul vostru și dragostea pe care ați arătat-o pentru numele Lui, voi, care ați slujit și slujiți sfinților. Dorind dar, ca fiecare dintre voi să arate aceeași râvnă spre ade-*

[610] Pr. conf. Ilie Moldovan, „Rolul preotului în promovarea şi cultivarea vieţii religios-morale în parohie, p. 1150

[611] Sfântul Porfirie Kapsokalivitul, *Cuvinte despre viața duhovnicească*, trad. Protopresbiter Dr. Gabriel Mândrilă, Editura Sophia: Metafraze, București, 2016, p. 109

[612] Mitropolit Emilianos Timiadis, *Preot, parohie, înnoire*, p. 194

verirea nădejdii, până la sfârșit, ca să nu fiți greoi, ci următori ai celor ce, prin credință și îndelungă-răbdare, moștenesc făgăduințele" (Evr. 6: 10-12)[613]. În vremea când s-a alcătuit Everghetinosul, în mănăstirea respectivă, Sfânta Liturghie se slujea în fiecare zi fiind considerată o taină înfricoșătoare, de aceea, toți trebuie care participau, trebuia să se curățească lăuntric. Cei sporiți duhovnicește, se împărtășeau de trei ori pe săptămână, iar cei stăpâniți de patimi ușoare, o singură dată sau chiar mai rar, după judeca starețului. Nu era îngăduit să se oprească cineva singur de la împărtășanie, fără încuviințarea starețului[614]. La îngrijorarea unui frate privind răspândirea cu mintea, din pricina ascultărilor și a îmbuibării pântecelui, Sfântul Varsanufie îl îndeamnă ca atunci când cade să se ridice, când greșește să se pocăiască, dar esențial este să nu se lenevească. Ascultarea și pomenirea lui Dumnezeu vor aduce răsplata. Este nevoie să ne izbăvim din robia patimilor, dar mai bine să te răspândești cu slujirea, decât să rămâi sub robia patimilor, îndreptățindu-ți păcatele. Cel ce te-a chemat la această slujire, a zis ucenicilor Săi: *Iată, Eu vă trimit pe voi* (Matei 10: 16). Și tot El a zis: *Iată, Eu cu voi sunt* (Matei 8: 20), precum și „*Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor încât văzând ei faptele voastre cele bune să-L preamărească pe tatăl vostru cel din ceruri*(Mt. 5,16). Fă toate după puterea ta și Dumnezeu te ajută să împlinești cele peste puterile tale[615]. Sfântul Apostol Pavel îndemna pe Timotei: „*Slujba ta fă-o deplin*"(2Tim. 4,5). Unde preotul se străduiește să slujească cu râvnă, căldură sufletească, și conștiința slujirii lui Hristos, acolo se observă și deșteptarea conștiinței credincioșilor și o redresare morală a acestora[616]. Omul

[613] *Everghetinosul,* vol. 2, 8, pp. 115-116

[614] *Everghetinosul*, vol. 1, Introducere, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, p. xxvii

[615] *Everghetinosul,* vol. 2, 8, pp. 117-119

[616] Irineu, Arhiepiscop al Alba Iuliei, *Preoția și arta pastorală*, Ediția a doua, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2016, p. 79

a fost plămădit spre slujire, precum Tatăl ceresc până acum lucrează (In. 5,17). Slujirea izvorăște din iubire și în felul acesta omul slujește nemijlocit lui Dumnezeu[617]. Un avva i-a spus unui ucenic că este fără purtare de grijă la slujire și rugăciune pentru că încă nu a văzut soarele, adică nu a dobândit contemplația[618]. Până când sufletul nu gustă din cele cerești, omul caută încă cele lumești[619].

Părintele Stăniloae spune: „Chiar dacă nu pomenești de Dumnezeu cu numele, împlinind o poruncă de care știi că e dată de EI, de fapt ÎI pomenești. Cine lucrează în curtea unui stăpân, chiar dacă nu se gândește mereu direct la el, îl are în slujirea sa pe el"[620].

Sfântul Efrem amintește fraților, cuvintele Scripturii pentru cei ce se pornesc a făptui lucruri peste măsura lor: *Să nu cugeti mai mult decât trebuie să cugeți, ci să cugeti spre a fi cumpătat(Rm. 12,3)*; și iarăși, în alt loc: *Nu fii drept peste măsură, nici peste măsură de înțelept, ca nu cumva să-ți ieși din minți(Ecc.7,16).* Le-a amintit aceasta deoarece în acele zile câțiva monahi și-au părăsit chiliile pentru a se înstrăina în pământ neumblat, uscat și neroditor, zicând că merg să viețuiască duhovnicește, acolo au început să fie chinuiți de foame și de sete și încercând să se întoarcă, sleiți de puteri din pricina foamei, setei și arșiței, au căzut fără nădejde de viață. Din iconomie dumnezeiască, niște călători i-au găsit când trăgeau să moară, i-au pus pe animalele lor și i-au dus în ținuturi locuite, unde au rămas bolind multă vreme așa au învățat, din cercare, să nu mai umble după voia proprie[621].

[617] Ieromonah Luca Mirea, *Crâmpeie de gând și cuvânt*, Editura Predania, București, p. 12

[618] *Everghetinosul,* vol. 1, 28, p. 317

[619] *Everghetinosul,* vol. 1, 28, p. 317

[620] *Everghetinosul,* vol. 2, 8, p. 118

[621] *Everghetinosul,* vol. 1, 40, pp. 449-450

Cântarea în Biserică

Cântarea în biserică, este o datorie creștinească, a fiecărui membru al Bisericii, împlinind prin aceasta îndemnul psalmistului: *Toată suflarea să laude pe Domnul* (Ps. 150,5). Cântecul este una din formele cele mai puternice de transmitere a emoțiilor și sentimentelor[622]. Rugăciunea cântată, reprezintă un mijloc de înălțare sufletească și de unire a omului cu Dumnezeu. După învățătura Părinților Bisericii, mintea, glasul și inima trebuie să fie într-o simbioză perfectă. Cântarea este de folos pentru realizarea comuniunii între oameni și a omului cu Dumnezeu, de aceea de-a lungul istoriei Bisericii, ea a fost alături de cuvântul viu, care se cere a fi aprofundat și asumat, prin trăirea lui la nivelul inimii, deoarece

> ,,prin cântare, cuvântul lui Dumnezeu se întrupează, se sălășluiește în ființa omului. Prin cântare trăim taina lui Dumnezeu, ne unim cu existența lui negrăită, accentuăm prin simțire marea dorință de a ne face parte de darurile Sale. Prin cântare spunem mai mult decât putem exprima prin cuvinte, ne exprimăm mai intens admirația față de măreția lui Dumnezeu precum și mulțumirea nețărmurită față de El, pe care nu o putem exprima prin cuvinte simple"[623].

Sfântul Vasile cel Mare îndemna: ,,Limba să cânte psalmi, mintea să caute să afle înțelesul celor spuse în cantări, ca să cânți și cu gura , dar să cânți și cu mintea"[624].

---

[622] Celine Alvarez et ali, *Transmiterea. Despre ce aducem unii altora*, p. 26

[623] Pr. Dumitru Stăniloae, *Spiritualitate şi comuniune în Liturghia Ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune, al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2004, p. 688

[624] Sfântul Vasile cel Mare *Tâlcuire duhovnicească la psalmi*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortdoxe Române, Bucureşti 2000, p.86

Viața duhovnicească presupune rugăciune, cântare, lectură duhovnicească, meditație la judecata Domnului, muncă și convorbiri cu duhovnicii. Sfinții Calist și Ignatie, citându-l pe Sf. Ioan Scărarul spun despre cântarea de psalmi că este armătură, rugăciunea e un zid, lacrima neprihănită, o baie, fericita ascultare, o mărturisire, fără de care nimeni din cei împătimiți nu va vedea pe Domnul[625]. Așadar cântarea e așezată pe primul loc, ea trezește în om o bucurie lăuntrică. Celui aflat la începutul nevoințelor duhovnicești, adică cel ce se află pe treapta curăției, îi este de folos cântarea, pentru a dobândi blândețea și trezvia. Contemplativul, adică cel ajuns la treapta iluminării, sau contemplației, nu mai are nevoie de cântare, el se află sub lucrarea harului și se bucură în tăcere, are parte de desfătare duhovnicească și inima liniștită. Teolipt, Mitropolitul Filadelfiei, sfătuiește:

> ,, psalmodiază cu gura, dar cu glas liniștit și cu supravegherea minții, nerăbdând să lași ceva necugetat din cele spuse. Și dacă îți scapă ceva minții repetă stihul ori de câte ori se întâmplă așa până-ți vei avea mintea însoțind cele spuse. Căci mintea poate să și cânte cu gura și să țină și amintirea lui Dumnezeu"[626].

Antioh Pandectul spune:

> „cântarea de psalmi, că este lucrul puterilor cerești, a celor ce stau și slujesc neîncetat lui Dumnezeu, după cea zisă: *Lăudați pe Domnul din ceruri (lăudați pe El) toți îngerii Lui și toate puterile* (Ps. 148: l, 2; 150: 2); …Deci să ne așezăm la cântare și la rugăciune, întorcându-ne de la gânduri și griji. Să fie psalmul rostit adeseori că numai pomenind pe Dumnezeu, se îndepărtează duhurile rele. Dar precum lucrătorul de pământ, de nu va

[625] Calist și Ignatie Xanthopol, *Cele 100 de capete*, în *Filocalia* vol 8, p. 36

[626] Apud. Antonie Plămădeală, *Tradiţie şi libertate, in spiritualitatea ortodoxă*. p. 191

lucra bine lucrul său mult pătimește, așa și cel ce se va lenevi de canonul său, îndată îl părăsește darul, și îndată se dă vrăjmașilor săi și cade sub picioarele lor"[627].

Cântarea este legată de exprimarea veseliei. Muzica adevărată este un dar de la Dumnezeu, și este în stare să te poarte spre Dumnezeu, ea produce o purificare a omului[628]. Dar cântarea poate fi și o primejdie, mai ales pentru cei începători. Bătrânii pustiei își apărau ucenicii de cântarea de psalmi și a glasurilor pentru a-i feri de slava deșartă. Ei considerau că viata este o neîntreruptă umilintă, o plângere a păcatelor. Avva Pamvo a trimis pe ucenicul său în cetatea Alexandriei, să vândă cele lucrate de ei. Acesta, rămânând vreme de șaisprezece zile acolo, noaptea dormea în pridvorul bisericii Sfântului Apostol Marcu, și participând la slujbele bisericii, a auzit cântând tropare. Când s-a întors la stareț, acesta văzându-l tulburat i-a zis: „Fiule te văd tulburat, nu cumva ți s-a întâmplat vreo ispită în cetate?" Iar ucenicul a răspuns: „Vai de noi, avva, că ne lenevim în pustia aceasta, nici canoane, nici tropare nu cântăm, precum am văzut acolo în Alexandria, cum cântă cetele bisericii și m-am întristat, că nu cântăm și noi canoane și tropare". Zis-a lui Starețul: „Vai nouă, fiule, că au venit zilele în care monahii, vor lăsa hrana cea tare(Evr. 5,14), cea zisă prin Duhul Sfânt și vor urma cântărilor și glasurilor, dar ce umilință sau ce lacrimi se nasc din tropare, când stă cineva în biserică sau în chilie, și își înalță glasul său precum boii? Că dacă stăm înaintea lui Dumnezeu, întru multă umilință trebuie a sta și nu întru împră-

[627] *Everghetinosul,* vol. 2, 12, pp. 151-152

[628] Arhid. Asist. Univ. dr. Tiberiu Ardelean, Cântarea heruvimică cu variantele ei, în Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur, în vol. *Exigențele actuale ale pastorației și misiunii Bisericii. Modelul Sfântului Ioan Gură de Aur*, Simpozion teologic, 10-11 noiembrie 2015, coord. Pr. Prof. dr. Cristinel Ioja, Pr. Prof. dr. Ioan Tulcan, Pr. Lect. dr. Filip Albu, Editura Universității Aurel Vlaicu, Arad, 2016, p. 269

știere. Că n-au venit călugării în pustia aceasta, ca să stea înaintea lui Dumnezeu și să se împrăștie cu mintea, cântând cântări și rânduind glasuri, dând din mâini și din picioare, ci datori suntem să ne rugăm lui Dumnezeu, cu frică și cu cutremur, cu lacrimi și suspine, cu evlavie, cu glas smerit și măsurat[629]. Avva Pamvo era îngrijorat de lipsa trezviei și risipirea lacrimilor celor ce cântă și astfel zădărnicia ostenelilor lor. Sfântul Diadoh spune că până când sufletul va fi luminat, adică va ajunge la contemplație, va cânta psalmi cu glas mai mare, și cu glas mare voiește să se roage, iar după ce Duhul Sfânt lucrează în suflet, tot mai încet va cânta și se va ruga cu toată inima. Iar acesta stare este însoțită de bucurie, și de lacrimi duhovnicești și de o veselie de nespus. Atunci se văd semințele rugăciunii cu lacrimi, semănându-se în pământul inimii, în nădejdea bucuriei secerișului[630]. Avva Casian amintește că în obștile din Răsărit, monahii se adună împreună în vremea pravilei, împletesc rugăciunea cu cântarea, dar socoteau că cel ce strigă, își împrăștie mintea și duhurile cele viclene, împovărează sufletul cu gânduri necuvioase și îndeamnă la trândăvie. Ei săvârșeau psalmii fără strigare, în înțelegerea minții, urmând acelui cuvânt ce zice: *Cânta-voi cu duhul, cânta-voi și cu mintea* (I Cor. 14: 15). Sfârșindu-se psalmii și canonul, nimeni nu mai vorbea, ci fiecare merge la chilia sa[631].

Un frate l-a întrebat pe Avva Siluan, zicând: „Ce să fac, Avva? Cum să câștig umilință? Că sunt supărat de trândăvie și când mă scol din somn, mă străduiesc să cânt și nu pot să biruiesc somnul, nici nu pot săvârși psalmii fără glas". Și a zis starețul: „Fiule, a spune psalmi cu glas tare e pricină de mândrie, că-ți zice ție gândul: «Eu cânt, iar fratele nu cântă»; de aceea se învârtoșează inima ta și nu se smerește. Dacă vrei să dobândești smerenia,

[629] *Everghetinosul,* vol. 2, 11, pp. 137-139

[630] *Everghetinosul,* vol. 2, 11, pp. 141-142

[631] *Everghetinosul,* vol. 2, 11, pp. 142-143

lasă cântarea și stând la rugăciune, mintea ta să caute la puterea stihului, socotind că stai înaintea lui Dumnezeu, Cel ce cearcă inimile și rărunchii, iar când te scoli din somn, mai-nainte de toate să slăvești pe Dumnezeu, și apoi citește Crezul și Tatăl nostru, și apoi pravila ta, rar suspinând, și aducându-ți aminte de păcatele tale și de judecată. A răspuns fratele: „De când m-am făcut călugăr, mi-am împlinit pravila și ceasurile le cânt după Octoih". Avva a zis: „Pentru aceasta fuge de tine și smerenia și plânsul; socotește cum Părinții cei sfinți, fără multă învățătură, și fără să știe nici glasuri, nici tropare, doar puțini psalmi, au strălucit ca niște luminători în lume. Cum era Avva Pavel cel Simplu, Avva Pamvo, Avva Apollo și ceilalți Purtători de Dumnezeu Părinți, care și pe morți au înviat și alte minuni mari au făcut și stăpânire asupra duhurilor rele au primit, fără cântări, fără tropare și glasuri, ci numai cu rugăciunea cea cu inimă zdrobită, cu postul prin care inima se umple de frica de Dumnezeu și plânsul care curățește sufletul de păcate și luminează mintea. Iar cântarea pe mulți i-a pogorât în adâncuri și mireni dar și preoți au căzut în delăsare, în curvie și în alte patimi. Deci cântarea, este a mirenilor, că pentru aceea se adună poporul în biserică. Socotește, fiule, câte cete sunt în cer, și nu este scris despre nici una dintr- însele că ar cânta cele opt glasuri, ci o ceată cântă neîncetat «Aliluia!», alta: «Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot!», alta: «Blagoslovită este slava Domnului din locul și din casa Lui!». Deci fiule, de voiești a câștiga smerenia, urmează Părinților, păzește mintea nerisipită, iubește smerenia lui Hristos și oriunde vei merge, nu te arăta pe sineți ca un luminat la minte și învățător, ci ca un neînvățat și ucenic, și Dumnezeu îți va da ție smerenie[632]. Zis-a Avva Evagrie: „Mare lucru este adică a te ruga fără răspândire, dar mai mare lucru este a cânta fără răspândire"[633]

[632] *Everghetinosul,* vol. 2, 11, pp. 144-145

[633] *Everghetinosul,* vol. 2, 12, p. 150

2.2.8.Privegherea

Nevoia de priveghere și de somn

Se cuvine pentru cel ce se nevoiește a priveghea în toată vremea și a dormi atâta cât este nevoie trupului[634]. Mântuitorul Hristos ne îndeamnă: "*Privegheați și vă rugați, ca să nu intrați în ispită*" (Mt. 26, 41). Printre alte învățături mântuitoare, Domnul ne-a dat-o și pe aceea de a fi mereu atenți asupra noastră, această stare este numită în scrierile patristice "priveghere". Lupta celor ce se nevoiesc, începe în minte și în cuget. Gândurile influențează întreaga viață, de aceea este nevoie de a veghea asupra lor, alungând pe cele nepotrivite modului nostru de viață și chemând pe cele bune. Privegherea presupune un control perseverent, al minții care stă de strajă la intrarea inimii, și ne ajută să vedem gândurile, să ascultăm ce spun și ce închipuiri aduc în suflet. Pentru a realiza acest control, este nevoie de rugăciune, de tăcere, de paza simțurilor, deoarece orice privelește, împrăștie mintea, amăgește simțurile și adeseori tulbură cugetul și sufletul. Este important și locul în care te nevoiești, de aceea părinții s-au retras în pustie, dar nu numai locul și anturajul te mântuiește, Iuda nu s-a mântuit cu toate că a petrecut multă vreme împreună cu Mântuitorul Hristos, de aceea în orice loc ai petrece, ai nevoie de luare aminte la sine, de trezvie.[635].

Niște filosofi l-au întrebat pe un monah zicând:

> „Ce faceți voi mai mult decât noi, acolo în pustie? Postiți? Și noi postim. Privegheați? Și noi priveghem, și orice faceți, și noi facem. Deci ce faceți voi mai mult șezând în pustie?". Răspuns-a lor bătrânul: „Noi nădăjduim întru darul lui

[634] *Everghetinosul,* vol. 2, 13, p. 155

[635] Nazarie de la Valaam, *Un sfânt uitat*, Editura Icos, Cluj-Napoca, 2002, p. 67

> Dumnezeu și mintea o păzim". Zis-au aceia: „Noi pe aceasta nu o putem păzi..."[636].

În duhul Everghetinosului, prin priveghere înțelegem modul în care ne păzim mintea și stăm înaintea lui Dumnezeu, ziua și noaptea. Sfântul Isaia ne îndeamnă să priveghem cu măsură și cu bună rânduială, să nu ne lenevim de la slujbele Bisericii și de la rugăciunile noastre, nici să nu lipsim trupul de nevoia lui de somn, ca nu cumva din prea multa priveghere, să cădem în delăsare și sufletul să se întunece. Bune sunt ostenelile trupești ele aduc cunoștiința, iar lenevia naște patimile, de aceea și Mântuitorul Hristos, ne îndeamnă: *Privegheați deci, că nu știți ziua în care vine Domnul vostru. Aceea cunoașteți, că de-ar ști stăpânul casei la ce strajă din noapte vine furul, ar priveghea și n-ar lăsa să i se spargă casa. De aceea și voi fiți gata, că în ceasul în care nu gândiți Fiul Omului va veni* (Mt. 24,42-44) și iarăși: *Luați seama la voi înșivă, să nu se îngreuieze inimile voastre de mâncare și de băutură și de grijile vieții, și ziua aceea să vine peste voi fără de veste* (Lc. 21,34).

De nu va avea omul ceva, asemenea cu al vrăjmașilor săi, aceștia nu-l vor putea birui. Când Hristos a trimis la propovăduire pe ucenicii Săi, le-a zis: *Iată Eu vă trimit pe voi ca pe niște oi în mijlocul lupilor; fiți dar înțelepți ca șerpii și nevinovați ca porumbeii*(Mt. 10, 16). Dacă ei ar fi avut ceva asemenea cu ale lupilor, nu ar fi scăpat de ei, dar ei fiind curați și nevinovați, s-au întors întregi și sănătoși la Hristos. Prin nevoințe, sufletul se luminează și se întoarce la Hristos-Lumina lumii, iar cel se lenevește, se întunecă și rămâne în întuneric[637].

O mare încercare în calea privegherii este somnul, acesta vine din osteneală, din îmbuibarea cu mâncare și băutură sau din lenevire, dar patima somnului, este precum cea a lăcomiei pântecelui, cu cât te înfrânezi mai

[636] *Everghetinosul,* vol. 2, 38, pp. 407-408

[637] *Everghetinosul,* vol. 2, 13, pp. 156-159

mult, cu atât ești mai puțin supărat de foame și de sete, așa și cu patima somnului, cu cât dormi mai puțin, cu atât scapi mai ușor de ispita somnului. Cel ce se nevoiește, se cuvine să se teamă de Domnul și să se străduiască a-I plăcea Lui, că scris este: *Blestemat este tot cel ce face lucrul Domnului cu lenevire* (Ier. 48, 10) și să privegheze, pentru a dobândi împărăția, după cum este scris: *Fericite sunt slugile acelea pe care, venind Domnul lor, le va afla priveghind* (Luca 12: 37)[638].

O pildă de priveghere aflăm din viața Cuviosului Nil Calavritul. Acesta își ostenea trupul cu privegherea, stând în picioare și făcând nenumărate metanii, dar toate cu măsură, dacă se întâmpla să nu împlinească, tot canonul său zilnic, aceasta o socotea ca o lenevire și se străduia ca un datornic, să-și împlinească datoria, dar dacă gândul îl îndemna, să împlinească mai mult, socotea aceasta ca pe ispită, și fugea de acest vicleșug. Zilnic, de dimineață până la ceasul al treilea, scria manuscrise, împlinind porunca „dacă cineva nu vrea să lucreze, acela nici să nu mănânce"(2 Tes. 3,10). Apoi, primind harul Duhului, împreună cu Apostolii, stătea până la ceasul al șaselea, lângă Crucea Domnului, citind Psaltirea și făcând metanii, împlinind porunca: „Rugați-vă neîncetat"(1 Tes. 5,17). De la Ceasul al șaselea, până la Ceasul al nouălea, citea și studia Legea Domnului și scrierile Sfinților Părinți, după porunca:,, Ia aminte la citire"(1 Tim. 4,13). După ce săvârșea Ceasul al nouălea, și înălța către Dumnezeu cântarea de seară, ieșea la plimbare pentru a-și împrospăta puterile și a-și odihni mintea, spunând cuvintele Scripturii: ,,*Cele nevăzute ale lui Dumnezeu se văd de la facerea lumii, înțelegându-se din făpturi*"(Rom. 1,20) și : ,,*Din făpturi Îl cunoaștem pe Ziditor*"(Înț. Sol. 13,5). Memora multe cuvinte și texte ale Sfinților Părinți, exersându-și mintea, ferindu-se să viseze și ascuțindu-și duhul, prin învățare. Când apunea soarele, mânca ceva din hrana sa obișnuită, cu mulțumire.

[638] *Everghetinosul,* vol. 2, 10, pp. 133-135

Uneori mânca pâine și apă, cu măsură, alteori boabe fierte, iar în vremea rodirii pomilor, se mulțumea numai cu fructe. Noaptea petrecea în nevoințele lui. O oră dormea. Apoi citea întreaga psaltire, făcea 500 de metanii și apoi citea slujbelor Miezonopticii și Utreniei[639] . Citirea cărților de cult și slujbele Bisericii dau sufletului putere asupra somnului. Altfel, mintea, voința, cugetul și toate simțirile sufletești, pot să doarmă în om, la fel cum doarme trupul[640]. Puterea de a priveghea se câștigă progresiv, prin nevoință continuă. Ea presupune în mod deosebit, rugăciunea făcută cu atenție și lectura, însoțite de obișnuința de-a veghea asupra ta, de a fi treaz, de a lua aminte la orice cuvânt pe care-l rostești, la gânduri și simțăminte, pentru a nu cădea pradă păcatului. "*Fiți treji, privegheați; potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită. Căruia stați împotrivă, tari în credință*" (l Ptr. 5, 8-9). Pentru a rămâne în stare de trezvie, trebuie să-ți păstrezi cu mare grijă prospețimea și luciditatea minții. Mintea se întunecă prin lipsa de cumpătare la mâncare, băutură și somn, prin vorbe fără rost, prin distracții sau griji lumești, la acestea se referea Mântuitorul zicând: „*Luați seama la voi înșivă, să nu se îngreuieze inimile voastre de mâncare și de băutură și de grijile vieții, și ziua aceea să vină peste voi fără de veste, ca o cursă; căci va veni peste toți cei ce locuiesc pe fața întregului pământ. Privegheați dar în toată vremea rugându-vă, ca să vă întăriți să scăpați de toate acestea care au să vină și să stați înaintea Fiului Omului*" (Lc. 21,34-36). În ce privește timpul de veghe și timpul de somn Avva Ioan spune: „ În privința somnului de noapte, roagă-te două ore seara, socotindu-te de la apusul soarelui. Slăvindu-L astfel pe Dumnezeu, dormi apoi șase ore și scoală-te la priveghere. Și petrece așa

[639] Arhim. Emilianos Simonopetritul, *Tâlcuire la viața Cuviosului Nil Calavritul*, trad. Ierom. Agapie Corbu, Editura Sfântul Nectarie, Arad, 2009, pp. 117-134

[640] Preot Ilarion V. Felea, *Spre Tabor*, vol. 2, Curățirea, Editura Crigarux, Piatra Neamț, 2007

celelalte patru ore. Vara fă la fel, dar scurtând timpul și spunând mai puțini psalmi pentru scurtimea nopților"[641]. Interesantă este măsurarea timpului în acea vreme, când nu aveau nici ceas, nici telefon, nici radio sau alte mijloace, fără de care astăzi nu ne putem închipui, că am putea trăi. Întrebat cum să deosebească, acele intervale de priveghere și somn, avva a zis:

> „Dacă vrei să afli întocmai orele, culcându-te într-o zi, ca să nu fi biruit de oboseala trupului, și priveghind o noapte, de seara până dimineața, ia seama câte stihuri ai spus. Împărțindu-se stihurile pe ore, afli întocmai orele. Vara fă la fel. Și ți se vor face cunoscute orele"[642].

Visele și ispitele lor

Visele fac parte din viața noastră. Ele ne pot ajuta să înțelegem mai bine, problemele noastre intime și dificultățile emoționale prin care trecem și ne ajută să devenim mai creativi[643]. Oamenii de știință n-au reușit să explice, de ce visăm și care este rostul viselor, în viața noastră. Visul este un semn că în timpul somnului, creierul funcționează și analizează problemele, care te frământă în timpul zilei. S-a observat că dacă oamenii sunt privați câteva zile la rând, de somn, devin iritabili și nu se mai pot concentra, unii încep să aibă halucinații, ceea ce arată că somnul și visele sunt indispensabile[644]. S-a mai constatat, că în timpul somnului cu vise, au loc mișcării ale ochilor, și la unii, chiar strigăte sau bocete și se accelerează pulsul și respirația și crește tensiunea arterială[645]. În timp ce dormim, memoria lucrează mai in-

[641] Sf.Varsanufie şi Ioan, *Epistola* 146, în *Filocalia* vol 11, trad. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 2009, p. 166

[642] Sf.Varsanufie şi Ioan, *Epistola* 146, p. 167

[643] Ruth Berry, *Întâlnirea cu visele* , trad. Smaranda Nistor, Editura Trei, București 2011, p. 9

[644] Ruth Berry, *Întâlnirea cu visele*, p. 14

tens, atenția nu mai este distrasă de cele ce se întâmplă în jur, visele devenind astfel o continuare a preocupărilor din timpul zilei, sau manifestării ale unor dorințe neîmplinite, după cum spune Scriptura „*din mulțimea grijilor se nasc visele*"(Eccl. 5,2) sau cum spune un proverb: „vrabia mălai visează". Bolile, grijile, necazurile pot deveni în vis, adevărate coșmaruri[646]. Visele sunt văzute și ca o manifestare a simțămintelor reprimate, prin care inconștientul scoate la iveală problemele existențiale, pentru a le analiza și rezolva, de aceea se consideră că, visele sunt relevante pentru starea sufletească a omului. Sfântul Simeon Noul Teolog spune că: „Cele ce preocupă sufletul, sau cele în care petrece el în stare de veghe, acelea reține închipuirea și cugetarea lui și în somn. De se îngrijește de lucruri omenești, e preocupat de ele și în închipuirile viselor. Iar de cugetă la cele dumnezeiești și cerești, se va afla și în vis cu gândirea în acestea, după spusa proorocului : «Și tinerii vor avea vedenii» (Ioil 3, 1). Dar fiind în acestea, sufletul nu va fi înșelat, ci va vedea lucruri adevărate și i se vor încredința descoperiri. Când partea poftitoare a sufletului e împinsă spre patimile desfătărilor și spre plăcerile vieții, tot pe acestea le vede sufletul și în vis. Iar când iuțimea sau mânia sufletului e înfuriată împotriva semenilor, visează atacuri, războaie și lupte între șerpi și certuri ca la judecată cu dușmanii. Când, în sfârșit, rațiunea lui se înalță prin trufie și mândrie, își închipuie răpiri înarinici un în aer, șederi și domnii pe tronuri înalte, pășiri înaintea poporului în fruntea unora care luptă"[647]. Acestea arată că visele sunt legate de viața morală. Când omul se scârbește de păcat, nu se mai învoi cu el și nici nu îl va mai săvârși, nici în vis, de aceea

[645] Ruth Berry, *Întâlnirea cu visele*, p. 16

[646] Pr. Prof. dr. Vasile Gordon, *Cateheze pastorale*, vol. 1, Editura Sophia, București, 2012, p. 173

[647] Sfântul Simeon Noul Teolog, *Cele 225 de capete teologice și practice*, în *Filocalia* vol. 6, trad. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 2009, p. 73

curăția din vremea somnului, este rezultatul adevăratei curății sufletești[648]. Un avva spunea că nu trebuie să te socotești vinovat pentru visele tale, ci mai bine să nu le iei în seamă, precum dacă te vei împărtăși din mirosul cărnurilor, nu se socotește că ai mâncat, tot așa nici visele nu te întinează, dar păzește-te ca nu cumva trezindu-te, să te învoiești în cugetul tău, cu cele ce ai visat[649]. Sfântul Maxim spune că sunt unii care zic că diavolii, atingându-se de mădularele trupului în somn, trezesc patima desfrânării iar aceasta aduce în minte, amintirea unei femei, alții spun că diavolii se arată minții, în chip de femeie și atingându-se de părțile trupului, trezesc pofta, și se nasc nălucirile, iar alții spun că patima care ne stăpânește, când se apropie duhul răutății, e trezită de el și sufletul se îndreaptă spre gânduri, iar gândurile aduc în minte, amintirea chipurilor de femeie și se nasc năluciri pătimașe. Cel ce se întărește cu virtutea iubirii și înfrânarea, nu are parte de asemenea năluciri, nici noaptea, nici ziua[650]. Sfântul Efrem îndeamnă să nu te așezi în așternut, având ceva asupra cuiva, ca nu cumva să te tulbure peste noapte năluciri necuvioase[651].

Visele sunt adeseori amăgitoare și nu este bine a crede în ele[652]. Este adevărat, că Scriptura mărturisește despre descoperiri, pe care Dumnezeu le-a făcut oamenilor prin vise, în scopuri binecuvântate, dar alteori, din îngăduința lui Dumnezeu, și diavolul i-a ispitit pe oamenii, tot prin vise, pentru a încerca smerenia și credința lor. De aceea Părinții Bisericii ne îndeamnă, să fim reticenți în tălmăcirea viselor, deoarece acestea i-au înșelat pe mulți, iar Scriptura zice despre credința în vise, că este „*alergare de vânt și sprijin pe umbră*"(cf. Isus Sirah, 34, 1-7). Sfântul Grigorie Dialogul spune,

[648] Prof. Dr. Georgios I. Mantzaridis, *Morala Creștină*, p. 65

[649] *Everghetinosul,* vol. 2, 31, p. 321

[650] *Everghetinosul,* vol. 2, 31, p. 322

[651] *Everghetinosul,* vol. 2, 31, p. 324

[652] *Everghetinosul,* vol. 4, 20, p. 251

că visele sunt influențate de mâncare și băutură, de gândurile care ne preocupă, de atitudinea față de ceilalți, dar pot fi și vise, prin care se descoperă omului, voia lui Dumnezeu[653]. Visele vin și din batjocura vrăjmașului de aceea se spune: *Pe mulți i-a făcut visele să rătăcească, care au și pierit nădăjduind într-însele* (Eccl. 31, 7). Despre descoperirile din vise, aflăm din Vechiul Testament, despre Iosif, care s-a văzut pe sine prin vis, care fiind mai mare peste frații săi, apoi s-a și întâmplat și s-a adeverit visul (Fac. 37, 5-10). De asemenea și lui Iosif, logodnicul Fecioarei Maria, i-a spus îngerul prin vis, să ia Pruncul și pe mama Lui și să fugă în Egipt (Mt. 2,13). Legătura dintre gândurile și visele omului, o vedem la Daniil Prorocul care tâlcuind vedenia lui Nabucodonosor, a zis: *„Ție, rege, îți treceau gânduri prin minte, când erai în patul tău, pentru ceea ce se va întâmpla mai pe urmă și Cel ce ți-a descoperit taina ți-a dat să știi ce va fi. Și mie, nu prin înțelepciunea care ar fi în mine mai mult decât la toți cei vii, mi s-a descoperit taina aceasta, ci ca să se facă știut regelui înțelesul ei ca să cunoști gândurile inimii tale"…și celelalte ale visului* (Dan. 2, 29-31). Daniil i-a vestit din care gând, s-a născut visul, arătând că uneori visele răsar atât din gândurile noastre, cât și din descoperire. Cei ce ajung la sfințenie, știu să facă deosebire între batjocurile vrăjmașului și descoperirile din vise, ei primesc aceasta de la Duhul Sfânt. Dacă mintea priveghează, nu va fi amăgită și batjocorită de duhul cel rău, care de multe ori îi spune lucruri adevărate, apoi îl amăgește. Unuia i s-a descoperit prin vis că va trăi o viață îndelungată, și a adunat mulți bani, pentru a avea la bătrânețe, dar fără de veste a venit moartea și toate au rămas și astfel s-a păgubit alergând după bani, în loc să adune virtuți în suflet și să le ducă cu sine[654]. Cei ce nu au ajuns la starea bărbatului desăvârșit, este mai bine să nu creadă în vise, fiindcă spune Scriptura: *Multe griji, urmează viselor* (Eccl. 5, 2). Sfântul Antonie zicea, că nu se cuvine să credem în vise, pentru că de

[653] *Everghetinosul,* vol. 4, 20, p. 251

[654] *Everghetinosul,* vol. 4, 20, p. 252

multe ori sunt înșelătoare, dar curățindu-ne cugetul și având credință, vom vedea că, visele ce se arată sufletului iubitor de Dumnezeu, nu sunt înșelătoare, nici nu se prefac în închipuiri și nu mai sunt înspăimântătoare, ci umplu sufletul de bucurie. De aceea și după ce se trezește, omul își amintește cu bucurie visul. Nălucirile vrăjmașului lasă în suflet tulburare, chiar dacă par a fi plăcute, ele sunt înșelătoare și închipuiesc felurite grozăvii, prin care îngrozesc mintea omului. Dar mintea curată, cunoaște acestea și nu se lasă înșelată, de astfel de năluciri. Se poate întâmpla ca și visele cele bune, să aducă întristare și lacrimi, pentru a spori în smerita cugetare. Dar adeseori, visele sunt consecința gândurilor rătăcite sau batjocoriri ale vrăjmașilor. Dacă ni se va trimite vedenie și nu o vom primi, Domnul nostru Iisus Hristos, nu se va mânia pe noi, căci El știe că pentru vicleșugurile vrăjmașilor, nu o primim[655]. Sfântul Maxim spune că mintea celui flămând, visează pâine, a celui însetat, apă, cel lacom cu pântecele, visează bucate felurite, cel iubitor de plăceri, femei frumoase, cel cuprins de slava deșartă, visează că este cinstit și lăudat de oameni, iubitorul de argint, visează câștiguri de bani, pomenitorul de rău, visează pedepsirea celui ce l-a supărat, invidiosul visează necazuri pentru cel pe care îl invidiază. Patimile tulbură mintea, care se umple de cele ale patimii și atunci când doarme, pofta sporește și mintea năluce ște cele ale patimii, care îl stăpânește pe om. Cel stăpânit de mânie, visează lucruri și întâmplări pricinuitoare de frică și așa patima crește, lenevia sporește patimile dar sfinții îngeri le micșorează, îndemnându-ne, spre lucrarea virtuții[656].

Sfântul Efrem ne îndeamnă să nu credem în vise că mulți au fost înșelați și au căzut în deznădejde din pricina lor[657].

655 *Everghetinosul,* vol. 4, 20, pp. 253-256

656 *Everghetinosul,* vol. 4, 20, pp. 257-258

657 *Everghetinosul,* vol. 4, 20, p. 259

Paza minții și a gândurilor

Avva Pimen spune că nu avem nevoie de altceva decât de inimă trează[658], iar Avva Simon îndeamnă a avea aceeași atenție și pază a minții și când ești în lume ca și când ești în casa ta, dacă vrei să-ți păstrezi liniștea[659].

Avva Agathon, înainte de a se săvârși, a rămas trei zile nemișcat, cu ochii deschiși și l-au mișcat frații, zicând:

> „Avva Agathon, unde ești?" Iar el a zis: „Stau înaintea judecății lui Dumnezeu". Iar frații au zis: „Și tu te temi, Părinte?" Răspuns-a lor avva: „Eu după putere am împlinit poruncile lui Dumnezeu, dar om sunt, de unde știu dacă a plăcut lucrul meu lui Dumnezeu?" Au zis frații: „Nu nădăjduiești că lucrul tău, este după voia lui Dumnezeu?" Zis-a Avva: „Nu mă încumet, până nu voi întâmpina pe Dumnezeu, că una este judecata lui Dumnezeu și alta a oamenilor". Au voit să-l mai întrebe și altele dar le-a zis lor: „Faceți bine, și nu mai grăiți acum cu mine, că am treabă". Și așa s-a săvârșit, luminându-se de bucurie, precum cel ce îmbrățișează pe prieteni și pe cei dragi[660].

Avva Visarion îndeamnă a lua aminte ca nu cumva din pricina bucuriei, să lăsăm inima fără pază că atunci, iarăși vom avea a lupta cu ispitele[661]. Un stareț s-a rugat lui Dumnezeu, să poată vedea pe diavoli și i s-a descoperit lui zicându-i-se: „Nu ai trebuință să-i vezi". Dar starețul stăruia, zicând: „Doamne, puternic ești, ca să mă acoperi cu mâna Ta". Și Dumnezeu i-a descoperit pe aceia ochilor lui, și a văzut că înconjură pe om precum albinele,

[658] *Everghetinosul,* vol. 3,9, p. 79

[659] *Everghetinosul,* vol. 3,9, p. 80

[660] *Everghetinosul,* vol. 3,9, pp. 80-81

[661] *Everghetinosul,* vol. 3,9, p. 92

fagurele, scrâșnind spre om dinții lor, iar îngerul Domnului îi certa pe ei[662]. Avva Isaia aseamănă omul, cu o pasăre legată de picior cu o sfoară, care atunci când este slăbită de cel ce o ține, pasărea zboară socotind că este liberă, dar când sfoara este strânsă, ea este adusă înapoi de unde a zburat. Tot așa așa este și omul, de aceea nu trebuie să fie fără de grijă, până la ceasul de pe urmă, din pricina vrăjmașului[663]. Omul chiar dacă ar avea puteri mari și ar face minuni, dacă va păcătui, nu poate rămâne liniștit, de aceea trebuie să facă ceea ce stă în puterea lui, și să se roage lui Dumnezeu, ca să-și reverse mila spre el, și să-l păzească de patimi, că vrăjmașul în toată vremea și în tot chipul, pândește sufletele noastre, dar cel ce păzește poruncile, este ocrotit de Domnul Iisus Hristos[664].

Lupta cu duhul akediei și întristării.

Sfinta Singlitichia descrie această stare a akediei, ca fiind o stare de întristare, aducătoare de stricăciune, prin care omul cade din așezarea sufletească, de aceea trebuie a o alunga, prin rugăciune și cântare, socotind că nimeni nu este fără durere și fără întristare în această viață, că amintește și Scriptura: *Tot capul întru durere și toată inima întru întristare* (Is. 1, 5). Cei ce se ostenesc vor avea parte de mângâiere, iar de vor fi cuprinși de o mică trândăvie să se silească precum un călător, care atunci când i se întâmplă vreo moleșire, nu se oprește în drum, ci se gândește: „încă puțin și voi ajunge la un han și mă voi odihni". Și Domnul, văzând râvna lui, îi dă lui putere, precum este scris: *Răsărit-a întru întuneric lumină dreptilor* (Psalm 111, 4)[665].

[662] *Everghetinosul,* vol. 3,9, p. 83

[663] *Everghetinosul,* vol. 3,9, p. 84

[664] *Everghetinosul,* vol. 3,9, pp. 84-85

[665] *Everghetinosul,* vol. 3, 13, pp. 116-123

Antioh Pandectul spune că acest duh al trândăviei (akediei), este cumplit și cade peste cel ce se nevoiește, ziua la amiază, la al șaselea ceas, aducând frică și îngreuiere, pentru loc și pentru frații cu care locuiește și pentru tot lucrul, și pentru citirea Dumnezeieștilor Scripturi. Voind să citească, cască mult și îi este somn se freacă la ochii, își întinde mâinile, ridică ochii de pe carte, se uită pe pereți și apoi iarăși mai citește puțin, cautând începuturile și sfârșiturile capitolului, numără foile și socotește capetele, critică sau laudă cele scrise și împodobirea cărții, iar apoi o închide și o pune sub cap și se culcă, dar nu poate dormi, trândăvia trezește foamea, care nu-l lasă să doarmă. Sculându-se, privește ceasul, se uită la soare și așteaptă vremea mesei, luând aminte, la toaca care cheamă la masă, și auzind toaca, devine râvnitor și strigă cu inima: „Aferim, Aferim!, (Bravo, Bravo)". Cel trândav, e grabnic la slujire, iar patima o socotește, ca pe poruncă ce trebuie împlinită, el nu petrece numai într-un singur lucru, ci adeseori lasă unul și începe altul, nimic nu-i place și nimic nu duce la bun sfârșit. Se gândește la cercetarea bolnavilor, la convorbirile duhovnicești, la praznice și așa ajunge ca norul fără de apă, purtat de vânt, fără răbdare. Este înclinat spre la cuvântarea deșartă, și se lenevește la rugăciune, căutând motive pentru alte trebuințe și îndeletnicindu-se cu altceva, își face și rugăciunile în același timp. Stă la fereastră, gândindu-se la ceilalți, este atent la ușă așteptând să vină cineva. Această stare se tămăduiește prin răbdare, stăruință în nevoință și cu frica lui Dumnezeu. Pentru a nu fi cuprins de această stare trebuie ca cel ce se nevoiește să-și rânduiască lucrurile pe măsura puterilor sale și să nu le lase, fără a le duce la bun sfârșit, și să se roage, zicând:

> *„Degrab auzi-mă, Doamne, că a slăbit duhul meu. Nu-ți întoarce fața Ta de la mine, ca să nu mă asemăn celor ce se coboară în mormânt. Fă să aud dimineața mila Ta, că la Tine îmi este nădejdea. Arată-mi calea pe care voi merge, că la Tine am ridicat sufletul meu.*

Scapă-mă de vrăjmașii mei, că la Tine alerg, Doamne. Învață-mă să fac voia Ta, că Tu ești Dumnezeul meu. Duhul Tău cel bun să mă povățuiască la pământul dreptății. Pentru numele Tău, Doamne, dăruiește-mi viață. Întru dreptatea Ta scoate din necaz sufletul meu. Fă bunătate de stârpește pe vrăjmașii mei și pierde pe toți cei ce necăjesc sufletul meu, că eu sunt robul Tău"(Ps. 142, 7-12). „*Caută spre mine și mă miluiește, dă tăria Ta slugii Tale și mântuiește pe fiul slujnicei Tale. Fă cu mine semn spre bine, ca să vadă cei ce mă urăsc și să se rușineze, că Tu, Doamne, m-ai ajutat și m-ai mângâiat*"(Ps. 85, 15-16)[666].

Paladie amintește de un monah care locuia în pustie și era iubitor de liniște, stăruia în rugăciuni, în cântări și în contemplație, mergând pe calea vieții veșnice, fără a se îngriji de hrană, sau de cele necesare trupului, având nădejdea în Dumnezeu. Pentru aceasta Dumnezeu îi dădea lui, la două sau trei zile, pâine, prin înger. Dar după o vreme, părându-i-se lui, că este mai presus de alții, a început să trândăvească, apoi se lenevea a se scula din somn, pentru obișnuitele laude și rugăciuni și apoi rugăciunea nu mai era curată, trupul poftea mai multă odihnă, iar mintea începuse a se împrăștia, tulburată de gânduri. Apoi a început să judece pe alții și să îi defaime, apoi s-a aprins văpaia poftei și inima se înfierbânta spre plăceri și a început a se supune patimilor, iar gândurile biruiau mintea lui și o purtau spre cele din lume, el se sprijinea pe obișnuita laudă și rugăciune, dar într-o zi intrând în peșteră, a aflat pâinea pusă înainte, ca roasă de șoareci și mucedă, atunci a suspinat și s-a întristat, dar a mâncat și s-a întărit. Noaptea, războiul se înverșuna, pofta se aprindea și parcă o femeie stătea alături de el. Ridicându-se la rugăciune, mintea era tulburată de gânduri. Seara următoare, pâinea arăta de parcă din

[666] *Everghetinosul,* vol. 3, 13, pp. 124-125

ea mâncaseră câinii și șoarecii, și alături erau fărâmituri. A suspinat, a plâns și a mâncat câteva fărâmituri, apoi voind să se odihnească, mintea era cuprinsă de gânduri, și el ridicându-se, a plecat prin pustie, ducându-se spre lume, umblând toată noaptea și toată ziua, căutând vreo mănăstire, unde să se odihnească, și a văzut o mică sihăstrie, de acare apropiindu-se, a fost primit cu bucurie de frați, ca un bun părinte. A mâncat și s-a odihnit, apoi frații l-au rugat să le spună cum pot scăpa de cursele vrăjmașului și cum vor putea birui gândurile cele urâte, iar bătrânul i-a sfătuit, adăugând că se cade ca cei ce se nevoiesc să rabde, cu nădejdea bunătăților ce vor să fie și a bucuriei din ceruri, și oprindu-se din sfătuire, venindu-și în sine, socotea că, pe alții a sfătuit dar pe sine nu și sculându-se s-a întors în pustie, la peștera lui, nevoindu-se și plângându-și păcatele, până când a auzit în vis, glas de înger zicând: „A primit Dumnezeu pocăința ta și te-a miluit, ia aminte să nu te amăgești, de acum vor veni frații pe care i-ai sfătuit, și-ți vor aduce blagoslovenii, pe care, primindu-le, să te împărtășești de ele împreună cu dânșii. Iar pâine, de aici înainte, de la ei să primești, pentru care mulțumește totdeauna lui Dumnezeu". De atunci, a petrecut plângându-se pe sine, lipsit fiind de acea dumnezeiască pâine[667].

Un nevoitor s-a hotărât să nu iasă din chilia sa, toată vremea Postului Mare, dar Diavolul a umplut toată chilia lui cu ploșnițe, încât și pereții erau acoperiți și pâinea și apa și toate erau pline de ploșnițe. Iar el răbda și zicea: „Chiar de ar fi să și mor, tot nu ies până la Paști". Și în a treia săptămână a Sfântului Post, au venit o mulțime de furnici care au omorât ploșnițele și le-au scos afară și așa el izbăvindu-se de ispită, mulțumea lui Dumnezeu[668]. Avva Pimen ne îndeamnă ca pentru a scăpa de akedie, să nu defaimăm pe nimeni, să nu judecăm, să nu clevetim și Dumnezeu ne va da odihnă și se

[667] *Everghetinosul,* vol. 3,9, pp. 87-91

[668] *Everghetinosul,* vol. 3, 13, p. 134

va îndepărta toată tulburarea[669]. Un pustnic liniștindu-se în chilie, era cuprins de akedie și cugetul îl îndemna să iasă afară din chilie și el cugeta: „Pentru ce te mâhnești, și vrei să ieși din chilie? Deși nu faci nimic bun, și nici nu smintești pe cineva, nici nu ești necăjit sau smintit de cineva, nu-ți este bine așa? Socotește de câte greutăți te-a izbăvit pe tine Dumnezeu; nu grăi deșertăciuni, nu asculta cele nefolositoare, nu privi la cele ce smintesc; un război ai, cel al akediei, dar Dumnezeu este puternic și îl va îndepărta și pe acesta de la tine, dacă vei petrece în smerenie și zdrobirea inimii neîncetat și vei cere ajutorul Domnului; căci cunoaște Domnul neputința ta și nu lasă a te ispiti mai mult decât poți suferi[670]. Avva Antonie, șezând odată în pustie, a căzut în trândăvie și a simțit că i se întunecă gândurile și a zis către Dumnezeu: „Doamne, voiesc a mă mântui, și nu mă lasă gândurile. Învață-mă ce să fac întru necazul meu, cum să mă mântuiesc?" Ridicându-se și ieșind din chilie, a văzut pe cineva, asemenea lui șezând și lucrând; apoi, sculându-se de la lucru și rugându-se, și iarăși șezând și împletind funie și iarăși, după ce a lucrat din destul, se așeza la rugăciune; era îngerul Domnului și a fost trimis spre îndreptarea lui Antonie, și a zis către el: „ Antonie fă așa și te mântuiești". Și, auzind Antonie s-a bucurat și a luat îndrăzneală, lepădând trândăvia, și, așa viețuind se mântuia[671]. Un stareț, i-a zis unui frate că este cuprins de întristare și mâhnire, adică de akedie, deoarece nu a cunoscut încă nici liniștirea, nici munca ce va să fie. Că, dacă le-ar fi cunoscut pe acestea ai fi răbdat orice fără mâhnire[672].

669 *Everghetinosul,* vol. 3, 13, p. 134

670 *Everghetinosul,* vol. 3, 13, pp. 134-135

671 *Everghetinosul,* vol. 3, 13, p. 132

672 *Everghetinosul,* vol. 3, 13, p. 133

2.2.9.Înfrânarea

Postul – înfrânare și jertfă

Înfrânarea este obiectul principal al ascezei, este nevoința prin care se înfrânează pornirile pătimașe ale firii, care nestăpânite, duc la degradarea naturii umane. Spiritualitatea ortodoxă, amintește de înfrânarea trupească și de înfrânarea sensibilă, adică nu este de ajuns abținerea de la mâncare și băutură, ci este necesară și înfrânarea de la gândurile rele, de la plăcerile gustului și ale celorlalte simțuri, de la toate cele ce dăunează vieții duhovnicești[673]. Înfrânarea trupească presupune îndeosebi, practica postului. Părinții Everghetinosului îndeamnă a practica postul, ca mijloc de stăpânire a simțurilor trupești, conștienți de faptul că îndestularea cu mâncare și băutură, trezește patimile. Părinții au iubit postul și l-au ținut[674]. Postul este și o condiție a rugăciunii, dar și jertfă adusă lui Dumnezeu, după cum îndeamnă Sfântul Apostol Pavel: „*Aduceți trupurile voastre ca pe o jertfa vie, sfântă și bine plăcută lui Dumnezeu, ca închinarea voastră cea duhovnicească*" (Rom. 12, 1), precum și: „*cei ce sunt ai lui Hristos sunt datori să-și răstignească trupurile împreună eu poftele și cu patimile lor*" (Gal. 5, 24). Fiecare perioadă de post mai lungă sau mai scurtă, naște o așteptare. Postul Nașterii Domnului ne pregătește pentru întâmpinarea Fiului lui Dumnezeu întrupat, Postul Mare ne pregătește pentru primirea luminii învierii[675]. Postul, ca act public, cu caracter special, a fost determinat, de evenimente triste petrecute în viața comunității, precum, moartea unui conducător sau calamități naturale, socotite

[673] Pr. Prof. dr. Sorin Cosma, „Postul ca rugăciune și unealtă a virtuții", în rev. *Biserica Ortodoxă Română*, Anul CXXI, Nr. 1-6, 2003, București, (pp. 439-454), pp. 441-442

[674] *Everghetinosul,* vol. 2, 16, p. 181

[675] Mitropolitul Antonie de Suroj, *Despre credință și îndoială*, trad. Mihai Costiș, Editura Cathisma, București, 2007, p. 139

ca pedepse, venite din partea lui Dumnezeu (Jud. 20, 26; Est. 4, 13; Ier. 36, 9). Biserica învață a însoți postul cu rugăciunea. Primele comunități creștine practicau postul și rugăciunea înaintea Botezului, Hirotoniei și a altor evenimente însemnate din viața Bisericii. Didahia ne arată că hotărârea bisericii primare cu privire la botez era ca „înainte de botez să postească cel ce botează, și cel botezat și alți câțiva, dacă pot. Poruncește, însă, ca cel ce avea să se boteze, să postească o zi sau două înainte". A rămas apoi ca postul să însoțească și Taina Pocăinței, pentru ca împărtășirea cu Trupul și Sângele Domnului să fie primită cu vrednicie de credincioși[676]. Lipsa postului sporește lăcomia pântecelui, iar lăcomia întunecă mintea și rațiunea omului, și îmbolnăvește trupul[677]. Este de folos ca postul, să fie însoțit de spovedanie și împărtășirea cu Sfintele Taine. Sfântul Simeon Metafrastul spune că dacă și-ar topi cineva trupul cu nevoința, dar nu se mărturisește, nu are parte de mântuire, pentru că dovedește că are în sine mândria, prin care a căzut Lucifer. Scopul postului fiind unirea cu Dumnezeu, nimeni nu a ajuns la această stare, fără Sfânta Împărtășanie[678].

Importantă este și atitudinea față de post și față de mâncăruri, a celui ce se nevoiește,. Sfântul Efrem spune că mai bine este a mânca și a mulțumi Domnului, decât a te înfrâna și a judeca, pe cei ce mănâncă. Despre aceștia, spune psalmistul: *Cei ce mănâncă pe norodul meu întru mâncare de pâine, pe Domnul nu L-au chemat* (Ps. 13, 4). El îndeamnă a mânca cele puse înainte, precum a spus Domnul (Lc.10,8). Iar din cele ce nu poftești a mânca, mai

[676] Pr. Prof. dr. Sorin Cosma, „Postul ca rugăciune și unealtă a virtuții", p. 447

[677] Pr. Prof. dr. Constantin Rus, „Folosirea abuzivă a bogăției după Omiliile Sfântului Ioan Gură de Aur", în vol. *Exigențe actuale ale pastorației și misiunii Bisericii. Modelul Sfântului Ioan Gură de Aur*, coord. Pr. Prof. dr. Cristinel Ioja, pr. Prof. dr. Ioan Tulcan, Pr. Lect dr. Filip Albu, Editura Universității „Aurel Vlaicu", Arad, 2016, (pp. 39-78), p. 65

[678] Apud, Arsenie MUSCALU, *Fărâmituri duhovnicești*, p. 105

mult mănâncă, și mulțumește Domnului, Celui ce te-a săturat[679]. Despre bogatul nemilostiv, care petrecea în ospețe și se îmbrăca în porfiră și vison (Lc. 16,19-31) se spune că după moartea lui, era cuprins de văpaia lipsei de mâncare, de băutură și de celelalte bunătăți, de care devenise dependent, și era chinuit de lipsa lor și striga către Avraam, implorând mila. Lipsa postului leagă omul de lume, și de cele lumești[680]. Nu se cuvine să mâncăm de plăcere, ci numai pentru trebuința trupului, iar cel ce face așa, chiar de vor fi bucatele gustoase, nu se păgubește[681]. Un avva zicea, că precum porcului îi este firesc, a privi numai spre pământ, și niciodată nu va putea privi cerul, așa și sufletul celui ce se îndulcește de plăceri, căzând în noroiul patimilor, nu va mai putea cugeta la cele de sus[682].

Un stareț văzător cu duhul, șezând la masă cu mai mulți frați, lua aminte la fiecare și vedea pe unii mâncând miere, alții pâine iar alții resturi. Și a înțeles că cei ce mâncau miere, petreceau cu frică, cu cutremur și cu bucurie duhovnicească, rugându-se neîncetat, cei ce mâncau pâine, erau cei ce mulțumeau lui Dumnezeu pentru toate, iar cei ce mâncau resturi, erau cei ce cârteau și judecau. De aceea se cuvine a lăuda pe Dumnezeu și a mulțumi pentru toate, după cum îndeamnă Sfântul Apostol Pavel:"*Ori de mâncați, ori de beți, ori altceva faceți, toate întru slava lui Dumnezeu să le faceți* (I Cor. 10:31)[683].

Sfântul Diadoh îndeamnă a mânca și a bea din toate cele puse înainte, mulțumind lui Dumnezeu, că toate sunt bune foarte, iar a te lipsi bucuros de cele plăcute, este o virtute a celor cunoscători și cu dreaptă-socoteală. Nu

[679] *Everghetinosul,* vol. 2, 23, pp. 234-235

[680] Pr. Dr. Vasile Vlad, *Dimensiunea liturgică a vieții religios-morale*, Editura Universității „Aurel Vlaicu", Arad, 2009, pp. 80-82

[681] *Everghetinosul,* vol. 2, 22, p. 221

[682] *Everghetinosul,* vol. 2, 22, p. 223

[683] *Everghetinosul,* vol. 2, 23, pp. 229-230

vom putea dispreţui cu bucurie cele plăcute, până nu vom gusta din dulceaţa lui Dumnezeu, întru toată simţirea şi încredinţarea[684]. Părinţii în Alexandria au fost chemaţi de Fericitul Arhiepiscop Teofil, să se roage împreună şi să surpe idolii. La masă au adus carne de viţel şi au mâncat fără să ia seama. Apoi luând Arhiepiscopul o bucată de carne, a dat avvei ce era lângă el, zicând: „Iată, aceasta este carne bună!". Iar bătrânii, auzind, au zis: „Noi până acum am mâncat verdeţuri, dacă este carne, noi nu mai mâncăm". Şi n-a mai gustat nici unul din aceasta[685]. Un monah l-a întrebat pe stareţ, zicând: „Dacă mă duc într-un loc, şi ne pun nouă de mâncare iar ceilalţi, fie din înfrânare, fie au mâncat, nu mai voiesc a mânca, iar eu sunt flămând, ce voi face?". Şi a răspuns stareţul: „Dacă eşti flămând, mănâncă partea ce ţi se cuvine, şi nu te lăcomi la mai mult, că atunci îţi va fi socotit ca lăcomie[686]. Avva Isaia îndeamnă ca dacă stai la masă cu alţii, să nu mănânci repede, sau cu poftă, ci aducându-ţi aminte de păcatele tale, şi mănâncă precum ai fi silit, şi să nu întinzi mâna ta, la cele ce sunt înaintea celorlalţi, ci mulţumeşte-te cu cele din faţa ta. Şi mâncând, să nu vorbeşti, bând apă să nu faci zgomot, precum fac mirenii. Chiar dacă nu vei termina de mâncat, când se ridică ceilalţi, ridică-te şi tu[687].

Paladie spune că mulţi au pătimit, din slava deşartă, a nu mânca, sau a nu bea, anumite mâncăruri sau băuturi, jurându-se, şi apoi au călcat jurământul, fie din pricina neputinţelor trupeşti, fie din pofta nestăpânită, de aceea mai bine să mâncăm cu socoteală, şi să bem vin cu chibzuinţă, decât apă cu mândrie. Cei ce au dreaptă socoteală, beau vin, iar cei nesocotiţi leapădă vinul. Iosif a băut vin la Egipteni, şi Domnul nostru Iisus Hristos a

[684] *Everghetinosul,* vol. 2, 23, pp. 231-232

[685] *Everghetinosul,* vol. 2, 24, p. 241

[686] *Everghetinosul,* vol. 2, 23, p. 230

[687] *Everghetinosul,* vol. 2, 23, pp. 230-231

băut vin împreună cu ucenicii Săi, iar maniheii și unii dintre filosofii elini, beau doar apă, din pricina mândriei, dar nu au ajuns la cunoașterea lui Dumnezeu. Nu materia bucatelor și a băuturilor este de judecat, ci cugetul celor ce mănâncă și beau. Despre aceștia a zis Domnul: *Din roadele lor îi veți cunoaște pe dânșii* (Mt. 7,16).

Cel ce se nevoiește pentru a dobândi roada Duhului, se înfrânează fără a judeca, și acesta nu va mânca, nici nu va bea, nici nu va locui împreună, cu cei care au conștiință rea. Cel sănătos, este bine să se înfrâneze de la cele ce îngrașă, cel bolnav, sau întristat, sau spre vindecarea slavei deșarte, le va lua cu măsură, ca pe niște leacuri, spre tămăduirea sufletului și a trupului, mulțumind lui Dumnezeu[688]. Îmbolnăvindu-se un avva și neputând să mănânce mai multe zile, ucenicul său i-a făcut puțină fiertură și dorind să-i dea gust, a vrut să pună niște miere. Aveau acolo agățate două vase, unul cu miere, celălalt cu ulei de in pentru candelă, care se râncezise. Iar în loc de miere, a pus ulei rânced și așa i-a dat bătrânului și acesta silindu-se, a mâncat fără să zică nimic. Văzându-și greșeala, ucenicul s-a căit și și-a cerut iertare, dar bătrânul a i-a zis să nu se necăjească, fiindcă dacă Dumnezeu ar fi vrut, ca el să mănânce miere, miere i-ar fi dat[689].

Antioh Pandectul spune că nu este bine a ne înfrâna de la vreun fel de mâncare, ca de ceva dezgustător și oprit și a ne îndepărta de niște bucate mai grase, ca fiind rele, ci patimile să le omorâm prin hrana cea simplă și puțină, mai ales când suntem sănătoși, iar când suntem bolnavi, să întărim trupul, cu măsură, ca să ajute sufletul să împlinească nevoința cea bună[690]. Vinul nu este rău, ci consumul lui peste măsură, este dăunător și sufletului și trupului[691]. Sfântul Efrem îndeamnă pe cei ce se nevoiesc să iubească în-

[688] *Everghetinosul,* vol. 2, 24, pp. 237-238

[689] *Everghetinosul,* vol. 2, 23, p. 233

[690] *Everghetinosul,* vol. 2, 24, p. 239

frânarea, altfel, fiind nepăsători, pierd harul lui Dumnezeu și ajung de batjocura celorlalți și nici rodul muncii lor, nu le va fi de ajuns pentru cheltuielile lor, și se vor risipi în neguțătorii, călătorii dese, lingușiri pe lângă cei mari și înmulțindu-și grijile, se va depărta de la ei pomenirea lui Dumnezeu, și vor ajunge în mâinile vrăjmașilor și vor avea parte de chinurile iadului, fiindcă multa mâncare și băutură, sunt scârbă și slăbănogire, cugetului[692]. Omul este încercat întotdeauna prin slăbiciunile lui, obiceiul din fire n-are lecuire, mai ales la cei delăsători. De aceea să nu mănânci ceea ce poftești, ci primește cu mulțumire, cele trimise ție de la Dumnezeu[693].

Este adevărat că nu ne putem lipsi cu totul de mâncare și de băutură dar în parte ne putem lipsi de ele[694]. Sfânta Singlitichia iubea postul, socotind că el este păzitorul și temelia virtuților, iar dacă vreodată, ea mânca mai mult, decât în mod obișnuit, se ofilea la față și trupul ei slăbea. Când se lupta cu vrăjmașul, întâi se ruga, apoi păzea nevoință aspră, hrănindu-se cu pâine de tărâțe și puțină apă și dormea pe jos. Postul fără măsură, istovește puterile omului și prin aceasta, cei fără discernământ, se nimicesc pe ei înșiși, dar Sfânta Singlitichia, avea în toate dreapta socoteală[695]. Un avva nu lua nimic de la nimeni, ci, cu puțină apă, își uda verdețurile și așa se nevoia de cincizeci de ani, niciodată nu a lăsat această rânduială și a devenit vestit pentru tămăduirile ce le făcea celor bolnavi, care veneau la el și petrecând așa, cu pace a adormit[696]. Se spune despre unii din viețuitorii pustiei, că au trăit șaptezeci de ani, mâncând numai verdețuri și curmale[697]. Marele Eftimie

691 Panayotis Nellas, *Omul – animal îndumnezeit, Perspective pentru o antropologie ortodoxă*, Ediția a IV-a, trad. Diac. Ioan i Ică jr, Editura Deisis, Sibiu, 2009, p. 120

692 *Everghetinosul,* vol. 2, 15, pp. 172-173

693 *Everghetinosul,* vol. 2, 22, p. 226

694 *Everghetinosul,* vol. 2, 15, p. 178

695 *Everghetinosul,* vol. 2, 15, pp. 171-172

696 *Everghetinosul,* vol. 2, 16, pp. 184-185

spune că este bine să ne înfrânăm de la mâncare și să ne ridicăm de la masă mai înainte de a ne sătura, adică, până când încă am mai dori să mâncăm[698]. Avva Pimen spunea că este bine ca cel ce se nevoiește să mănânce în fiecare zi câte puțin, fără să se sature, deoarece toate cele peste măsură sunt de la diavol[699]. Cei neputincioși să se nevoiască după puteri pentru a nu se îmbolnăvi și a deveni o povară pentru ceilalți, ce trebuie apoi să-i îngrijească[700]. Monahului i se cuvine a mânca o dată în zi, la al nouălea ceas, rânduială pe care toți Părinții au păzit-o, și în isihie și în viețuire de obște[701]. Marele Hariton, petrecea într-o peșteră și avea mulți ucenici și mulți mireni veneau și tulburau liniștea lui, de aceea căuta să fugă de slava oamenilor. El mânca numai seara și nu mânca pe săturate. Hrana lui era pâine, sare și apa, toate cu măsură. Se îndeletnicea cu lucrul mâinilor și cu cântarea de psalmi[702]. Avva Isaia sfătuia a căuta liniștea și înfrânarea, dând trupului doar cele de trebuință ca să poată împlini slujirile și să nu trebuiască să te duci afară[703].

Avva Xantia s-a dus în pustie și cei pe care i-a vizitat, i-au dat puțin vin și apoi au adus la el, pe un om chinuit de duhul cel rău și a început duhul a mustra pe avva ca fiind băutor de vin. Dar avva i-a zis: „Cred lui Dumnezeu că nu voi sfârși paharul acesta, până nu vei ieși". Și cum a început avva să bea, a strigat duhul, zicând: „Mă arzi, mă arzi!". Și mai-nainte de a bea tot vinul, a ieșit duhul cel rău din om, prin darul lui Hristos[704].

[697] *Everghetinosul,* vol. 2, 16, p. 185
[698] *Everghetinosul,* vol. 2, 18, p. 198
[699] *Everghetinosul,* vol. 2, 18, p. 199
[700] *Everghetinosul,* vol. 2, 18, p. 201
[701] *Everghetinosul,* vol. 2, 21, p. 217
[702] *Everghetinosul,* vol. 2, 21, p. 217
[703] *Everghetinosul,* vol. 2, 21, p. 219
[704] *Everghetinosul,* vol. 2, 24, p. 239

Mâncarea pe ascuns e primejdioasă și poate să-l piardă pe monah[705]. Grigorie Dialogul amintește despre o călugăriță care intrând în grădină și văzând o salată, a poftit-o și fără să-și facă nici măcar semnul sfintei cruci a mâncat cu lăcomie și deîndată a intrat în ea un duh necurat care a trântit-o la pământ. Și venind starețul Echitie, duhul cel rău a început să strige:"Ce vină am eu, că șezând pe salată ea a venit și m-a mușcat?" Iar starețul, l-a certat, poruncindu-i să se depărteze de ea și îndată a ieșit duhul necurat[706]. Despre un monah se spune că era socotit de toți ca un nevoitor, dar sfârșitul său l-a arătat că era departe de ceea ce părea a fi, că postind împreună cu frații, mânca pe ascuns. Dar s-a îmbolnăvit și cunoscându-și sfârșitul, s-a mărturisit înaintea tuturor, căindu-se că prin mâncare s-a dat pe sine balaurului și așa a murit fără să mai aibă vreme de pocăință[707].

Postul și milostenia

Bucatele economisite prin post erau date ca milostenie, pentru a nu posti din zgârcenie. Milostenia este de folos și multe binefaceri se dobândesc prin ea. Ea trebuie făcută cu toată inima și din cele mai de cinste lucruri[708]. Părinții socoteau că nu este bine a primi milostenie, pentru a o dărui altora, considerând aceasta o rușine. Dumnezeu primește milostenia și împlinește nevoile celui ce dăruiește, numai dacă prin aceasta nu se vatămă sufletul celui ce miluiește. Dumnezeu a poruncit să se jertfească pârga semănăturilor, roadelor și animalelor, de aceea cei ce păstrează pentru ei cele bune și dau săracilor vinul oțetit, poama cea putrezită, hainele cele cârpite, cu acestea mai degrabă mânie pe Dumnezeu[709]. Când facem

[705] *Everghetinosul,* vol. 2, 20, p. 215

[706] *Everghetinosul,* vol. 2, 20, p. 215

[707] *Everghetinosul,* vol. 2, 20, p. 215

[708] *Everghetinosul,* vol. 4, 2, p. 31

milostenie este bine să socotim, că noi am primi, acea milostenie[710]. Prin milostenia pe care o faci, nu trebuie să rușinezi pe cel căruia îi dai, că îți pierzi plata milosteniei[711]. Nu trebuie să ne facem griji cu ce se întâmplă cu cele făcute milostenie. Un creștin a dăruit haina sa unui cerșetor, iar acesta a vândut-o. Creștinul s-a întristat socotind că Dumnezeu n-a primit milostenia sa, dar noaptea în vis i s-a arătat Hristos arătându-i că El purta acea haină[712]. Sfântul Isaac ne îndeamnă să nu judecăm pe cel căruia îi facem milostenie, chiar dacă acela ar fi înstărit după cum se spune: „*Trimite pâinea ta pe firul apei, și după multă vreme vei afla răsplătire* (Eccl. 11:1)[713]. Toți cei ce îți cer milostenie, să fie priviți deopotrivă, fără a judeca sau a disprețui pe cineva, precum nici Hristos nu disprețuia vameșii și desfrânatele[714]. Sfântul Maxim spune că cel ce face milostenie, gândindu-se la răsplata lui Dumnezeu, nu va face deosebire între cel bun și cel rău ci tuturor după trebuință le împarte[715]. A face milostenie era considerată ca un semn de îndreptare a celor păcătoși. Despre o femeie care se desfrâna și din ceea ce câștiga făcea milostenie, Avva Pimen a spus, că ea nu va mai stărui mult în păcat ci se va îndrepta și așa a fost, ea a părăsit păcatul și s-a dus în mănăstire și s-a călugărit[716]. Despre folosul milosteniei, se spune că un magistrat văzând un om, zăcând gol, aproape mort, la marginea drumului, și-a dezbrăcat haina sa, și a trimis sluga să-l acopere cu ea. Mai târ-

[709] *Everghetinosul,* vol. 4, 2, pp. 31-32

[710] *Everghetinosul,* vol. 4, 2, p. 36

[711] *Everghetinosul,* vol. 4, 2, p. 32

[712] *Everghetinosul,* vol. 4, 2, pp. 36-37

[713] *Everghetinosul,* vol. 4, 2, p. 37

[714] *Everghetinosul,* vol. 4, 2, p. 37

[715] *Everghetinosul,* vol. 4, 2, p. 37

[716] *Everghetinosul,* vol. 4, 2, pp. 34-35

ziu, el si-a frânt un picior și era în primejdie de moarte și doctorul a hotărât să-i amputeze piciorul, dar în noaptea dinaintea operației, a văzut la geam o lumină și apoi cineva a intrat în camera lui și l-a vindecat, iar la plecare i-a arătat haina cu care îl acoperise pe cel sărac, acolo în marginea drumului, îndemnându-l să mulțumească lui Dumnezeu pentru vindecare[717].

Postul și contemplația la Părinții sfinți[718]

Avva Macarie Alexandrinul se nevoia în tot felul, când auzea de vreun fel de nevoință la cineva, se silea să o împlinească și el. Așa, auzind că taveniosiții, în toată perioada Postului Mare, nu gătesc nimic de mâncare, șapte ani, el nici n-a mai gătit nimic, mâncând numai verdețuri crude și fructe[719]. Tot Avva Macarie spune că a voit să-și țină cinci zile, mintea nedespărțită de Dumnezeu, să nu gândească la cele lumești, ci să ia aminte numai la Dumnezeu și să caute numai vederea duhovnicească și închizându-se în chilie a poruncit minții din prima zi: „Vezi să nu te pogorî din ceruri, ai acolo îngeri, arhangheli, puterile cele de sus, heruvimi, serafimi și pe Dumnezeu, Făcătorul a toate. Petrece acolo și nu te pogorî mai jos de cer. Nu cădea în gânduri lumești". A petrecut așa două zile, și l-a întărâtat pe diavol, așa de tare, încât acela s-a făcut văpaie și i-a ars toată chilia, chiar și rogojina pe care stătea și atunci de teamă să nu cadă în mândrie Avva Macarie s-a pogorât cu gândul la cele lumești[720].

[717] *Everghetinosul,* vol. 4, 2, pp. 35-36

[718] *Everghetinosul,* vol. 2, 17, p. 187

[719] *Everghetinosul*, vol. 2, 17, p. 187

[720] *Everghetinosul,* vol. 2, 17, pp. 190-191

Bucuria praznicului

Everghetinosul amintește de praznicul iubitorului de Dumnezeu și hrana lui în zilele de praznic[721]. Mântuitorul Hristos a poruncit ucenicilor: „ *Voi suiți-vă la praznic. Eu nu Mă sui la praznic, pentru că timpul Meu încă nu s-a împlinit*" (In 7, 8). Prin acest îndemn către ucenicii Săi, Mântuitorul Hristos arată că nu vrea să petreacă sărbătorile împreună cu iudeii, să participe la umbra de bucurie, despre aceste sărbători, prorocul Amos zicea: „*Urât-am, lepădat-am praznicele voastre și nu simt nici o plăcere pentru adunările sărbătorilor voastre, pentru că, de veți aduce arderile de tot și jertfele voastre, nu le voi primi și la prinosurile voastre spre mântuire nu voi privi. Strămută de la Mine ecoul cântărilor tale, căci uneltele cântărilor tale nu le voi auzi*" (Amos 5, 21-23). Mântuitorul Hristos a zis: „*Duh este Dumnezeu și cei ce se închină Lui se cade să se închine în Duh și adevăr*"(In 4, 24). De aceea, sunt plăcute lui Dumnezeu, cinstirile și darurile duhovnicești. Iudeii aduceau jertfe de boi, de viței și tămâie, făină, vin și untdelemn, adică cele poruncite de Lege. Mântuitorul Hristos nu vede nimic plăcut în astfel de praznice și așteaptă timpul sărbătorii adevărate, când va prăznui cu cei ce îi urmează, bucurându-se în lumina Sfinților și în slava Tatălui[722]. În creștinism sărbătoarea este întâlnire, comuniune și bucurie[723]. Bucuria transformă simțirea, rațiunea, trăirile și capacitățile omului de a se deschide spre ceilalți. Bucuria cea plină de har depășește emoția și veselia pătimașă și devine participare reală la teofanie. Această bucurie îl zidește pe om, îi umple întreaga ființă, îl pregătește pentru bucuria comuniunii cu Dum-

[721] *Everghetinosul,* vol. 2, 19, p. 211

[722] Sfântul Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2000, pp. 444-455

[723] Lect. dr. Cristinel Ioja, *Homo adorans,* p. 236

nezeu[724]. Fără asceză, bucuria sărbătorilor ar rămâne o bucurie lumească, fără a ajunge la bucuria duhovnicească, la bucuria veșnică a celor ce au trecut, de la moarte la viață[725].

Pentru cel ce se nevoiește, praznicul nu înseamnă dezlegare la mai multă mâncare și băutură, precum erau praznicele iudaice, ci mâncarea cea bună a nevoitorului, este frângerea inimii și lacrimile[726]. Avva Eladie și ceilalți viețuitori din schit mâncau pâine și sare, totdeauna. Iar la Paști el își spunea: „ Ceilalți frați mănâncă pâine și sare, după obicei, eu mă simt dator să fac puțină osteneală pentru Paști și fiindcă în celelalte zile mănânc, stând jos, acum voi mânca în picioare". Și întotdeauna așa făcea, la Paști[727]. Despre un monah ce se nevoia la Chilii, se spune că postea și în săptămâna Paștilor și seara fugea, ca să nu mănânce la biserică, opărindu-și câteva sfecle mici pe care le mânca fără pâine[728]. Un avva spunea că în praznice, se cuvine să ne răsfățăm cu Dumnezeieștile cuvinte și cu învățăturile Sfinților Părinți, veselindu-ne duhovnicește, nu îmbuibându-ne pântecele[729]. În muntele Nitriei, unul din bătrâni postea și duminica și în zilele de praznic și în perioada Penticostarului și nu cânta nici canoane, nici tropare, iar în zilele Marelui Post, mânca poame o dată la două zile, iar sâmbăta și duminica, dezlega la pâine, vin și untdelemn. Despre această nevoință un stareț a zis: „cel ce vrea să se mântuiască, nici în Praznic, nici în duminică nu se oprește din lauda lui Dumnezeu, care prin post și priveghere se păzește. Și precum peștele nu poate trăi fără apă, așa și cel ce se nevoiește, nu va putea trăi fără rugăciune, post și priveghere. Iar a dez-

[724] Lect. dr. Cristinel Ioja, *Homo adorans,* p. 240

[725] Makarios Simonopetritul, *Triodul Explicat, Mistagogia timpului liturgic*, p. 85

[726] *Everghetinosul,* vol. 2, 19, p. 211

[727] *Everghetinosul*, vol. 2, 19, p. 211

[728] *Everghetinosul,* vol. 2, 19, p. 211

[729] *Everghetinosul,* vol. 2, 19, p. 212

lega în Penticostar, se cuvine doar mirenilor și bogaților. De asemenea cântarea troparelor și canoanelor pot aduce slava deșartă și alte patimi chiar și desfrânarea[730]. Mulți creștinii au pierdut bucuria sărbătorilor, sau au înlocuit-o cu veselia pătimașă, cu amuzamentul, a relaxarea și îmbuibarea. Sărbătorile ca evenimente din iconomia mântuirii, sunt diferite de viața de zi cu zi, cursul lor este cu totul diferit[731]. Cel ce se nevoiește nu se cuvine să asculte fluierul sau alăuta sau alte cântece, ci să fugă de acestea ca de niște lucruri pierzătoare[732]. Un bărbat de neam bun, l-a rugat pe Episcopul Bonifatie, făcătorul de minuni, să vină în casa lui. Și venind Episcopul Bonifatie și punându-se masa, mai-nainte de a se ruga ei, a venit un sărac înaintea ușii cu chimvale, cântând și cerând de mâncare. Iar episcopul, supărat de sunetul chimvalelor, a zis: „Vai, a murit nenorocitul acesta, eu am venit la masă și încă n-am lăudat pe Dumnezeu, iar el, venind în chimvale a cântat". Și a zis: „Miluiți-l pe el cu mâncare și băutură, dar să știți că a murit". Deci acel om, luând pâine și vin, apoi voind să plece, o piatră mare a căzut din zid și l-a lovit în cap. Și a doua zi a murit. Din aceasta, să înțelegem că atunci când sfinții se mânie, Dumnezeu, Cel ce locuiește întru dânșii, printr-înșii lucrează cu putere, și le dă izbândă, în cele ce voiesc[733]. Taina sărbătorii nu se dezvăluie decât celui care o trăiește. Sensul ei se regăsește însă, în viața de rugăciune și sacramentală a Bisericii, doar aici se descoperă taina sărbătorii[734]. Modul viețuirii creștine „este sobornicesc încă de la începuturile sale, fapt reflectat cu fidelitate atât în Sfânta Scriptură cât și în Tradiția Bisericii. Primii creștini, se adunau într-un cuget (Faptele Apostolilor 2, 44), participând la sărbătorile Bisericii

730 *Everghetinosul,* vol. 2, 19, pp. 212-213

731 Lect. dr. Cristinel Ioja, *Homo adorans,* p. 242

732 *Everghetinosul,* vol. 2, 30, p. 319

733 *Everghetinosul,* vol. 2, 30, pp. 319-320

734 Lect. dr. Cristinel Ioja, *Homo adorans,* p. 244

ca la o *nuntă duhovnicească* la care întâlnirea cu Mirele Hristos, se transforma într-un *astăzi* al veșniciei, întărindu-le certitudinea că sărbătorile, pe de-o parte, nu sunt doar zile comemorative, ci evenimente, iar pe de altă parte, că nu omul determină și ține sărbătorile într-un mod autonom, ci sărbătorile îl țin pe om, structurându-i și orientându-i viața spre împărăția lui Dumnezeu"[735].

Lupta cu duhul desfrânării

Dumnezeu a oprit păcatul desfrânării, prin cea de-a șaptea poruncă dată lui Moise (Ieș. 20, 14). Sfânta Scriptură ne învață, că lăsându-se omul stăpânit de pornirile josnice ale trupului, slujește idolilor(Col. 3,5). Depărtându-se de Dumnezeu, omul a căzut în păcate, amăgit de permisivitatea și relativizarea moravurilor[736]. Despre gravitatea păcatului desfrânării Sfântul Apostol Pavel spune: „ *Nu vă amăgiți: Nici desfrânații, nici închinătorii la idoli, nici adulterii, nici malahienii, nici sodomiții,… nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu…Trupul însă nu e pentru desfrânare, ci pentru Domnul, și Domnul este pentru trup…Au nu știți că trupurile voastre sunt mădularele lui Hristos? Luând deci mădularele lui Hristos le voi face mădularele unei desfrânate? Nicidecum! Sau nu știți că cel ce se alipește de desfrânate este un singur trup cu ea? „Căci vor fi – zice Scriptura – cei doi un singur trup". Iar cel ce se alipește de Domnul este un duh cu El. Fugiți de desfrânare! Orice păcat pe care-l va săvârși omul este în afară de trup. Cine se dedă însă desfrânării păcătuiește în însuși trupul său. Sau nu știți că trupul vostru este templu al Duhului Sfânt care este în voi, pe care-L aveți de la Dumnezeu și că voi nu sunteți ai voștri? Căci ați fost cumpărați cu preț! Slăviți, dar, pe Dumnezeu în trupul vostru și în duhul vostru, care sunt ale lui Dumnezeu"* (1 Cor. 5,9-20). Păcatul desfrânării,

[735] Lect. dr. Cristinel Ioja, *Homo adorans,* p. 249

[736] Lect. dr. Cristinel Ioja, *Homo adorans,* p. 196

lasă urme adânci în conștiința omului și tulbură existența sa, îndepărtându-l de Dumnezeu și aruncându-l în chinurile frământărilor și a crizelor sufletești. Urmările acestui păcat, au făcut să fie socotit, păcat de moarte.

Teologia și spiritualitatea Răsăritului îndeamnă la castitate, aceasta este considerată ca fiind o condiție a intrării omului în Împărăția lui Dumnezeu, de aceea Iisus Hristos s-a născut pe cale supranaturală și a depășit condiția omului căsătorit, deși a consacrat cununia, ca taină a Bisericii[737]. Asceza nu exclude căsătoria și viața de familie, dimpotrivă nunta este cinstită, Hristos a binecuvântat-o prefăcând apa în vin la nunta din Cana Galileii[738]. Sfântul Efrem spune, că dacă cei de demult, aduceau viței, berbeci și miei spre jertfă Domnului, noi am făgăduit trupul nostru, întru Duhul Sfânt. Deci să nu-l întinăm pe acesta, ca să nu pătimim ca niște furi de cele sfinte. În biserici se zugrăvesc chipurile mucenicilor și chinurile de care au avut parte, spre pomenirea lor, și spre râvna celor trândavi, luând aminte la aceasta să cugetăm că așa se zugrăvește și icoana sufletului nostru și nu rămâne *ceva ascuns care să nu se cunoască* (Mt. 10, 26). Urâciune ar fi să vezi în icoană, bărbat cu femeie, împreunându-se fără cinste, mai ales pentru cei ce voiesc, să arate și o părelnică evlavie. Dar dacă bărbat cu bărbat se împreunează, după cel ce a zis *bărbați cu bărbați urâciunea lucrând-o* (Rom. 1, 27), oare cine va putea să se uite la icoana aceea?[739]. Atitudinea lui Dumnezeu față de păcat și de păcătoși, arătată de Sfântul Apostol Pavel, nu s-a schimbat și nici nu se va schimba vreodată[740]. Avva Marcu spune că cel tânăr trebuie să-și stăpâ-

[737] Popescu Dumitru, *Hristos, Biserică, Societate*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998, p. 142

[738] John Meyendorf, *Teologia bizantină, tendințe istorice și teme doctrinare*, Ediția a doua, trad. Pr. Prof. dr. Alexandru I. Stan, Editura Nemira Publishing House, București, 2013, p. 184

[739] *Everghetinosul,* vol. 2, 28, pp. 279-285

[740] Lect. dr. Cristinel Ioja, *Homo adorans,* p. 201

nească plăcerile tinereților. Poftele trupești se stăpânesc, în primul rând, prin înfrânarea de la mâncare și băutură, apoi cu privegherea, răstignind trupul, împreună cu patimile și cu poftele[741]. Sfântul Maxim spune că pentru a stăpâni duhul desfrânării, trebuie să disprețuiești hrana și să te depărtezi de la vorbirea cu femeile. Acest duh amăgește mintea și înfierbântă trupul, spre pofta împreunării, aduce în minte, felurite fețe atrăgătoare, îndemnând spre păcat[742]. Unui monah care l-a întrebat pe Avva Paladie, ce să facă, căci cu toate că postește mult, nu poate scăpa de duhul desfrânării, iar avva l-a sfătuit ca pe lângă post, să nu vorbească de rău sau să osândească pe cineva, să nu aibă gânduri viclene, să nu se lase amăgit de pofte, și să-și obosească trupul cu mulțimea metaniilor, privegherilor și a celorlalte osteneli, însă cu toată discreția, pentru a nu cădea în slava deșartă. Pe lângă acestea, să se îmbrace cu haine aspre și zdrențăroase. Multa odihnă, delăsarea, mâncarea și somnul mult, trezesc patimile[743].

Avva Antonie spune că sunt trei mișcări ale poftei trupești: una este firească; alta, din îmbuibare și a treia, de la diavoli, de aceea cel ce se nevoiește, să se înfrâneze[744]. Fericitul Evagrie Diaconul, supărat fiind de duhul desfrânării, a stat dezbrăcat toată noaptea într-un puț, în vreme de iarnă, până i-a înghețat trupul și așa a biruit patima[745]. Fericitul Amonie pentru a-și potoli pofta de desfrânare, punea fier înroșit în foc, pe mădularele sale, încât era totdeauna, rănit[746]. Filorom Episcopul fiind asuprit de patima desfrânării, a izgonit-o prin aspră înfrânare, mulțumindu-se multă vreme numai cu apă și lipsindu-se de pâine sau de mâncarea gătită, purtând lanțuri, zăvo-

741 *Everghetinosul,* vol. 2, 25, pp. 247-248

742 *Everghetinosul,* vol. 2, 25, p. 248

743 *Everghetinosul,* vol. 2, 25, pp. 249-250

744 *Everghetinosul,* vol. 2, 25, pp. 250-251

745 *Everghetinosul,* vol. 2, 25, p. 243

746 *Everghetinosul,* vol. 2, 25, p. 243

rându-se în chilie, a petrecut în aceste nevoințe, vreme de optsprezece ani, și așa cu ajutorul lui Dumnezeu, a biruit patima[747]. Sfântul Benedict, răscolit fiind de amintirea unei femei, pe care o văzuse în tinerețe, puțin a lipsit să nu lase mănăstirea și să se întoarcă în lume. Ca să biruie ispita s-a dezbrăcat și s-a tăvălit prin urzici și așa a biruit pornirea pătimașă[748]. Un tânăr creștin prins fiind, în vremea prigoanei împăraților Deciu și Valerian, văzându-l tânăr și frumos, prigonitorii l-au culcat pe spate, cu mâinile legate, și au pus o tânără frumoasă să-l ispitească, dar el vrând să-și păzească fecioria, și-a mușcat limba și a scuipat-o în fața fetei și astfel cu scârba ei și cu durerea lui, a scăpat de ispită[749]. Avva Foca pentru a scăpa de duhul desfrânării, s-a retras într-o peșteră, fără mâncare. După patruzeci de zile, ucenicul lui, l-a găsit zăcând, mai mult mort, decât viu, l-a împărtășit cu Sfintele Taine și așa întorcându-se la chilia sa, cu darul lui Dumnezeu s-a izbăvit de războiul desfrânării[750]. Unui monah din Schit, i-a adus vrăjmașul în minte, amintirea unei femei frumoase, pe care o văzuse în tinerețe, mărturisind aceasta unui alt frate, acesta i-a spus că acea femeie a murit. Atunci luându-și haina s-a dus la mormântul ei, și deschizând noaptea mormântul, a șters putrejunea trupului ei, cu haina sa și s-a întors în chilia sa, cu haina plină de un miros îngrozitor și când era supărat de duhul desfrânării își amintea de acel miros și se liniștea[751].

Pofta desfrânării ispitește pe om încă din prima tinerețe, ridicând împotriva lui un război cumplit, atât în suflet cât și în trup, de aceea lupta împotriva acestei patimi, presupune stăpânirea memoriei și imaginației dar și

[747] *Everghetinosul,* vol. 2, 25, p. 244

[748] *Everghetinosul,* vol. 2, 25, pp. 244-245

[749] *Everghetinosul,* vol. 2, 25, pp. 245-246

[750] *Everghetinosul,* vol. 2, 25, pp. 251-252

[751] *Everghetinosul,* vol. 2, 25, p. 253

înfrânarea simțurilor și postul[752]. Se spune că a venit un bărbat în Schit, vrând a se face monah, și a adus și pe fiul său, abia înțărcat, și au petrecut așa multă vreme, până când pruncul a crescut și a început să fie supărat de duhul desfrânării și l-a rugat pe tatăl său, să-l lase să plece în lume, dar tatăl a stăruit să mai rămână, și să ia pâine și nuiele și să meargă singur, patruzeci de zile în pustie, și să afle voia Domnului. Și făcând așa, tânărul s-a nevoit douăzeci de zile și douăzeci de nopți, și apoi a văzut, un fel de arătare de femeie, stând lângă el și simțea un miros neplăcut, încât abia îl putea suferi, pentru aceasta și a alungat-o, dar ea zis: „Eu în inimile oamenilor, plăcută mă arăt, și tu mă izgonești? Pentru ascultarea și osteneala ta, Dumnezeu nu m-a lăsat să te amăgesc, și ți-a arătat ție putoarea mea". Iar el, sculându-se a mulțumit lui Dumnezeu, și s-a întors la tatăl său și i-a zis: „Nu mai voiesc să mă duc în lume, că am văzut lucrarea desfrânatei și duhoarea ei"[753]. Un alt stareț a venit în Schit, aducând pe fiul său, abia născut, neștiind ce este femeia. Și a crescut pruncul și a devenit bărbat iar diavolul îi arăta în vis chipuri de femei, iar el spunea tatălui său, cele ce visa. Și s-a minunat avva de vicleșugul vrăjmașului. Și mergând ei în Egipt, s-au întâlnit cu femei și a zis tânărul, către tatăl său: „Tată, aceștia sunt cei ce vin noaptea la mine în vis". Răspuns-a bătrânul: „Fiule, aceștia sunt călugării satelor, ei au alt port, decât cei din pustie". Și s-au întors la chilia lor[754].

De războiul desfrânării nu se va izbăvi nimeni, fără ajutorul lui Dumnezeu și fără a face nevoință[755]. Moisi Arapul, care fusese tâlhar, a venit în mănăstire și a devenit ieromonah, dar a fost luptat de duhul desfrânării și se liniștea prin post și rugăciune, s-a zăvorât în chilie, mâncând doar puțină

[752] Pr. Dr. Eugen Jurcă, *Experiența duhovnicească și cultivarea puterilor sufletești*, Ediția a III-a, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu Lăpuș, 2009, p. 354

[753] *Everghetinosul,* vol. 2, 25, pp. 253-254

[754] *Everghetinosul,* vol. 2, 25, p. 254

[755] *Everghetinosul,* vol. 2, 26, p. 257

pâine și făcând cincizeci de rugăciuni în fiecare zi, priveghea toată noaptea. A petrecut așa vreme de șase ani, dar încă mai era ispitit de felurite vedenii. Pentru a scăpa de acestea, se ducea noaptea și căra apă de la mare depărtare, pentru monahii bătrâni, până când, l-a lovit diavolul cu o durere în șale și l-a înțepenit, zăcând apoi fără a se putea mișca, și i-a zis lui, Avva Isidor: „Oprește-te a te război cu diavolii, căci în sihăstrie sunt și măsuri ale luptei, deci apropie-te de Dumnezeiești Taine și să nu te trufești, socotind că ai biruit această patimă cu puterea ta, că pentru aceasta ești chinuit, să nu te umpli de îngâmfare”[756]. Un monah ajungând la șaptezeci de ani, mai era încă supărat de duhul desfrânării și de nălucirile de noapte. Și ducându-se întru pustie s-a întâlnit cu Avva Pahon și mărturisindu-i tulburările sale, avva i-a zis: „Aceasta se întâmplă ție din pricina râvnei tale pentru fapta bună”. Mărturisindu-I apoi că și el chiar dacă s-a nevoit în pustie, vreme îndelungată, a fost chinuit de acest duh al desfrânării, încât ajungând la capătul puterilor, s-a așezat gol, la ieșirea din vizuina unei hiene, pentru a fi mâncat de acestea, dar animalele ieșind l-au mirosit, și s-au depărtat, fără a-i face nimic rău. Apoi, mărturisea el, chipul unei fete frumoase, pe care o văzuse în tinerețe, stăruia insistent în amintirea lui și îi tulbura sufletul. Cu această tulburare în suflet, a ieșit în pustie și găsind o aspidă a apropiat-o de mădularul său, cu gândul că îl va mușca și va muri, scăpând astfel de aceste chinuri, dar aceasta nu l-a mușcat, și mustrat de cugetul său, arătându-i-se că a fost lăsat să trăiască pentru a se nevoi și a-și cunoaște neputința, și a nu se mândri cu viețuirea sa, ci să-și pună nădejdea numai în ajutorul lui Dumnezeu[757]. Sihastru Ilie făcându-și griji pentru femeile, ce se nevoiau în acele locuri, a zidit mănăstire mare și a adunat acolo, ca la trei sute de femei, purtând apoi, grijă de ele. Iar femeile adesea se certau,

[756] *Everghetinosul,* vol. 2, 26, pp. 257-258

[757] *Everghetinosul,* vol. 2, 26, pp. 259-261

iar el căuta să le împace. Apoi a început să fie ispitit de plăcerile trupești, și depărtându-se de mănăstire, rătăcea prin pustie, rugându-se lui Dumnezeu, să-l scape de asemenea pătimire. Și adormind, au venit la el trei îngeri și i-au zis lui: „De te vom izbăvi de patima aceasta, vei merge să grijești mai departe de femei?". Și el a făgăduit aceasta. Atunci, l-au scopit, și precum i s-a părut că a fost tăiat, așa a fost și vindecat. Apoi a fost ușurat de acea patimă, și s-a întors și patruzeci de ani a purtat grijă de acea mănăstire, fără a se mai ispiti[758].

Și Avva Casian ne îndeamnă să nu ne încredem în puterea sau în nevoința noastră în acest război, ci să nădăjduim în ajutorul lui Dumnezeu. Nălucirile ce tulbură mintea și sufletul, sunt semne ale altor patimi cuibărite în suflet, iar cei ce au ajuns la sfințenie, nu mai sunt tulburați de năluciri, nici noapte, nici ziua[759]. Astfel, un monah care se nevoia în Schit și dobândise cununa curăției, după multă nevoință, petrecând în post, priveghere și lacrimi și rugăciune către Dumnezeu, și într-o noapte a văzut el, un înger deschizând pântecele lui și smulgând ca o bucată de carne și apoi îndată vindecându-se, a auzit de la înger: „Iată, am luat de la tine pornirile poftelor trupești și să știi că de astăzi ți s-a dat ție curăția de la Dumnezeu, pe care cu credință și cu răbdare ai cerut-o"[760]. Se spune că era un sihastru, ce nu știa de femeie și zicea el: „Mădularul acesta îl are omul spre a slobozi apa". Și într-o zi, i-a arătat lui diavolul, bărbat cu femeie, împreunându-se. Dar văzând Dumnezeu nevinovăția lui, l-a păzit și l-a trimis la un stareț, care, l-a învățat cum să se nevoiască, împotriva acestui duh și fratele s-a nevoit, rugându-se lui Dumnezeu, și a primit darul de a vedea, starea sufletelor celor care mureau[761].

[758] *Everghetinosul,* vol. 2, 26, pp. 261-262

[759] *Everghetinosul,* vol. 2, 26, pp. 262-263

[760] *Everghetinosul,* vol. 2, 26, pp. 263-264

Amma Sarra a fost vreme de treisprezece ani, ispitită de duhul desfrânării și niciodată nu s-a rugat să se depărteze războiul de la ea, ci zicea: „Dumnezeule, dă-mi putere!". Într-o zi, duhul desfrânării i s-a arătat și i-a zis: „Sarro, tu ești cea care m-ai biruit?". Iar ea a răspuns: „Nu eu te-am biruit, ci Stăpânul meu Hristos"[762]. Un bărbat, lepădându-se de lume, a venit în Schit și s-a făcut monah. Și era nevoitor; și s-a întâmplat lui prin să fie luptat de duhul desfrânării și mărturisindu-se Părinților, aceștia l-au pus la nevoințe grele pe care împlinindu-le, a slăbit mult și s-a îmbolnăvit și nu se mai putea să se ridice din pat și trecând pe acolo un avva și văzându-l, l-a sfătuit să arunce spre Domnul grija sa, să mănânce și să-și împlinească pravila după puterile sale, fiindcă trupul este precum o haină, dacă nu îl îngrijești putrezește și nu mai poate fi folosită și făcând așa, omul și-a revenit în puteri și a scăpat de patima sa[763].

Cinstită este curăția și necinste este desfrânarea și fiecare își va primi răsplata și în veacul de acum și în cel viitor[764]. Sfântul Efrem spune că cei care trăiesc în curăție au parte de lumină, bucurie, pace și răbdare. Iar cei ce se desfrânează au parte de scârbă, trândăvie, somn fără sațiu și întristare. De aceea spune Sfântul Apostol Pavel: *Fugi de poftele tinereților și urmează dreptatea, credința, dragostea, pacea cu cei ce cheamă pe Domnul din inimă curată* (2 Tim. 2, 22). Dacă omul cel dinafară, este împodobit și frumos la chip, iar sufletul murdar, frumusețea cea dinafară, se va strica. Iar dacă sufletul este frumos și curat, frumusețea va străluci și în chipul cel dinafară[765].

761 *Everghetinosul,* vol. 2, 26, p. 266

762 *Everghetinosul,* vol. 2, 26, p. 265

763 *Everghetinosul,* vol. 2, 26, pp. 264-266

764 *Everghetinosul,* vol. 2, 27, p. 267

765 *Everghetinosul,* vol. 2, 27, pp. 268-269

Haina creștinului

A zis Dumnezeu către Moise: *„Coborând, dă mărturie poporului și sfințește-i pe ei astăzi și mâine și să-și spele hainele lor și să fie gata în ziua a treia. Căci în ziua a treia Se va pogorî Domnul pe muntele Sinai"* (Ieș. 19,10-11). Curăția exterioară este semn al curăției lăuntrice, de aceea Dumnezeu a cerut poporului să-și spele hainele, să-și curățească trupul și așa să vină înaintea Lui. Pe lângă aceasta Dumnezeu voiește, ca oamenii să dobândească bunătatea și curăția în toate purtările. Precum este haina pentru trup, așa este și trupul pentru suflet[766]. Părinții iubeau simplitatea și în ce privește îmbrăcămintea, si așa se cuvine a fi, și cei ce se nevoiesc, urmând învățătura lor. Sfântul Ioan cel Milostiv, cu toate că era episcop, se îngrijea să nu aibă haine mai bune, decât oamenii de rând. Când un om bogat, i-a dăruit o haină scumpă, el a trimis-o în târg, să fie vândută și bani împărțiți săracilor, gândindu-se că altfel, va auzi la Judecată, precum acel bogat nemilostiv: „Tu ți-ai primit pe cele bune în viața ta, iar săracii pe cele rele; pentru aceasta ei acum se mângâie, iar tu pe drept te chinuiești"?(cf. Lc. 16,25)[767]. Avva Arsenie căuta să înlocuiască, veșmintele scumpe din vremea când era la palat, cu haine sărăcăcioase, asemenea cu cele ale unui țăran sărac. El se îngrijea mai mult de cele lăuntrice, vrând să își împodobească mai mult sufletul decât trupul[768]. Un avva îi spunea unui frate că este mai bine, să ai două haine, dar să nu ai răutate, căci răutatea întinează și trupul și sufletul. Trupul are nevoie de îmbrăcăminte, dar sufletul nu are nevoie de răutate. Este bine să ne mulțumim cu cele de trebuință, după cum spune Sfântul Pavel:"ne vom mulțumi cu acestea(1 Tim. 6,8)[769]. Avva Isaac spune că hainele scumpe,

[766] Sfântul Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2000, p. 489

[767] *Everghetinosul,* vol. 1, 49, pp. 542-543

[768] *Everghetinosul,* vol. 1, 49, p. 544

trădează slava deșartă, cugetarea înaltă de sine și depărtează smerenia. El le amintea fraților, că Părinții și chiar Avva Pamvo, purtau haine vechi și peticite, iar ei poartă haine scumpe și din această cauză s-a pustiit locul, adică s-a îndepărtat harul, că monahului, i se cuvine o asemenea haină, pe care dacă o lasă afară din chilie trei zile, nu îi va trebui nimănui[770]. Sfântul Efrem spune că cel ce își împodobește trupul își vatămă sufletul cu patima mândriei, iar simplitatea hainelor lor este semn al smereniei. El îndeamnă la lucrarea cea dinăuntru și nu la împodobirea fără folos, amintind că frumusețea chiliei, nu îi dă monahului răbdare, mai mult, cele de prisos risipesc mintea și vatămă sufletul[771].

Avva Isaia spune că nici neglijarea îmbrăcămintei, nu este de folos, deoarece poate aduce cu sine slava deșartă, dar nici să nu poftești vreo haină a aproapelui tău. Chiar și o carte dacă o înfrumusețezi, scoate la iveală o patimă. Împodobirea trupului este boală pentru suflet, dar este bine a te îngriji de el, cu frică de Dumnezeu[772]. Sfântul Efrem spune: „Semn al neisprăvirii călugărului e ca el, șezând în mijlocul fraților, să-și dezgolească pulpele sale; iar cel cucernic va ședea în chip frumos"[773].

În societate este nevoie a purta o îmbrăcăminte simplă și îngrijită. Se spune „Haina îl face pe om" sau „nu haina îl face pe om" în funcție de împrejurări haina trebuie adaptată situației. Bunul gust se obține din acordul între haină, împrejurare și personalitatea celui ce o poartă. Pentru creștinul din lume, primă regulă este să nu caute să iasă în evidență. Pe de altă parte un om neglijent îmbrăcat, chiar dacă este un om cumsecade, este evitat și uneori, chiar desconsiderat de ceilalți. Haina, fie că este

[769] *Everghetinosul,* vol. 1, 49, p. 544

[770] *Everghetinosul,* vol. 1, 49, p. 545

[771] *Everghetinosul,* vol. 1, 49, p. 546

[772] *Everghetinosul,* vol. 1, 49, pp. 544-545

[773] *Everghetinosul,* vol. 2, 34, p. 360

veche sau nouă, trebuie îngrijită. Având hainele întotdeauna îngrijite și curate, va câștiga respectul celor din jur. Ținuta exterioară este imaginea omului lăuntric, curățenia sau murdăria hainelor, este semn al stării lăuntrice. Trebuie evitat tot ceea ce ar trăda vanitate, frivolitate, extravaganță, spirit lumesc, snobism. Cel ce urmărește tot timpul mersul modei, spre a fi în pas cu ea, uită să-l caute pe Hristos. Cel îmbrăcat cu haine scumpe și parfumuri de firmă, a uitat parfumul virtuților.

Femei și ispite

În viața de familie, raporturile dintre bărbat și femeie, au ca temei iubirea reciprocă. Sfântul Apostol Pavel spune:" *Bărbatul să-i dea femeii iubirea datorată, asemenea și femeia bărbatului. Femeia nu este stăpână pe trupul său, ci bărbatul; asemenea nici bărbatul nu este stăpân pe trupul său, ci femeia. Să nu vă lipsiți unul de altul, decât cu bună învoială pentru un timp, ca să vă îndeletniciți cu postul și cu rugăciunea, și iarăși să fiți împreună, ca să nu vă ispitească satana, din pricina neînfrânării voastre. Și aceasta o spun ca un sfat, nu ca o poruncă*"(1 Cor. 7,3-6). Sfântul Petru Damaschin spune că „nu femeia este un rău, ci curvia"[774]. Uneori se amintește de maicile din pustie, dar se pare că ele nu s-au nevoit în pustia cea mai dinlăuntru, ci în apropierea cetăților. Unele dintre ele, care au căutat trăirea cea mai înaltă, s-au nevoit incognito, în haine de monah, în deșert sau chiar în mănăstiri de călugări, așa cum a fost maica Teodora, sau Apolinaria fiica împăratului Antim, care a fugit de căsătorie, s-a ascuns în deșert și s-a nevoit acolo sub numele de Dorotei. Despre ea se spune că dobândise harul de a alunga demoni și într-o zi a fost adusă una din surorile ei, ca să fie vindecată, și după vindecarea ei demonul a făcut să ea să apară însărcinată și împăratul a poruncit ca Dorotei să fie adus la curte, și atunci el a recunoscut pe fiica lui Apolinaria, dar ea s-

[774] Sfântul Petru Damaschin, *Învățături duhovnicești*, în *Filocalia* vol. 5, p. 115

a întors în deșert și a trăit incognito în Sketis și abia la moartea ei s-a descoperit că era femeie[775].

Cei ce au făgăduit lui Dumnezeu fecioria lor, trebuie să fugă de ispită, fiindcă prin femei, îi războiește vrăjmașul. Cel ce voiește să-și păzească curăția, să se depărteze de convorbirile cu femeile, și chiar să fugă de femeie, fiindcă nu numai vorba ei, ci și aducerea aminte de ea, devine pricină de cădere[776]. Memoria omului păstrează alături de noțiunile intelectuale și simțămintele sufletului sau sentimentele[777]. Păcatul începe din privire și dacă mintea nu se va trezvi, va cădea, precum a zis Mântuitorul Hristos: *„Ați auzit că s-a zis celor de demult: „Să nu săvârșești adulter". Eu însă vă spun vouă: Că oricine se uită la femeie, poftind-o, a și săvârșit adulter cu ea în inima lui*"(Mt. 5, 27-28). Pentru a scăpa de această ispită este nevoie de înfrânare, căci înfrânând pântecele înfrânăm și privirile și scăpăm și de gândurile pătimașe[778]. Sfântul Sava mergând odată la Iordan, împreună cu un ucenic tânăr, s-au întâlnit cu un grup de mireni, între care era și o tânără frumoasă, iar după ce s-au despărțit, avva a zis: „Ție cum ți s-a părut a fi fata? Că mie mi s-a părut oarbă de un ochi". Iar ucenicul a zis: „Ba nu, părinte, avea amândoi ochii". Avva a zis: „Nu cumva te-ai amăgit, fiule? Căci îți spun că fecioara avea un ochi, scos". Iar ucenicul, nepricepând că este ispitit a zis: „Nu, părinte, ci avea ochii luminați și frumoși". Iar avva a zis: „Cum este cu putință să știi tu cu de-amănuntul despre aceasta și să susții cu tărie?". El a zis: „Am luat aminte la ea și am văzut că avea amândoi ochii". Atunci, Sfântul Sava, mustrându-l, a zis:

---

[775] Lucien Regnault, Viața cotidiană a Părinților deșertului... p. 58,

[776] *Everghetinosul,* vol. 2, 29, pp. 308-309

[777] Caius c. Cuțaru, *Problematica timpului în metafizica augustiniană*, Editura Universității Aurel Vlaicu, Arad, 2010, p. 99

[778] *Everghetinosul,* vol. 2, 28, pp. 279-285

„Cum împlinești porunca, adică să nu te uiți după ea și să nu o poftești? De acum nu vei mai umbla împreună cu mine, până nu te înveți a-ți păzi privirea”[779].

Un monah petrecea în nevoința sa, din lucrul mâinilor sale își câștiga pâinea, și stăruind în rugăciune, sporea în virtute. Într-o seară, o femeie frumoasă, rătăcită prin pustie, aflând ușa deschisă, a intrat și căzând la picioarele lui, l-a rugat să o găzduiască peste noapte. Iar el, fiindu-i milă de ea, a primit-o și ea îndată a început să-i spună vorbe amăgitoare și apoi zâmbete și atingeri si robit fiind sihastru, s-a învoit a săvârși păcatul împreunării. Iar ea strigând, s-a făcut nevăzută, dispărând ca o umbră și apoi sihastrul auzea mustrarea duhurilor răutăți, pentru că s-a lăsat amăgit, și zicându-i: „Tot cel ce se înalță pe sine se va smeri, tu te-ai înălțat până la ceruri, iar acum ai căzut până în adâncuri”. Iar el deznădăjduindu-se de a sa mântuire, a părăsit pustia s-a întors în lume[780].

Sfântul Martinian s-a nevoit mulți ani în pustie. Într-o seară a venit o femeie în chilia sa, spunând că s-a rătăcit și amăgit de cuvintele ei drăgăstoase, s-a învoit cu păcatul, dar trezindu-se din patimă, s-a dat pe sine chinurilor și aprinzând foc a stătut în mijlocul lui, până i-au ars picioarele, și așa pofta s-a stins și el a scăpat de primejdie, însă șapte luni, s-a chinuit până i s-au vindecat rănile arsurii. Ca să scape de asemenea ispite, s-a dus să locuiască pe o mică insulă departe de țărm, fiind ajutat de un corăbier, care-i aducea cele de trebuință. Dar nici acolo nu a scăpat de ispită. Într-o zi, o corabie care trecea prin apropiere, s-a lovit de stânci și s-a scufundat și o tânără frumoasă, ajutându-se de o scândură a venit aproape de el și a început să strige după ajutor, iar el zâmbind

[779] *Everghetinosul,* vol. 2, 28, pp. 274-275

[780] *Everghetinosul,* vol. 2, 29, pp. 295-296

a zis: „Și acest lucru este meșteșug al tău, vicleanule, dar nu vei birui tu puterea lui Hristos, în Care eu am nădăjduit". Și a întins mâna, ajutând femeia să iasă din apă. Dar văzând frumusețea femeii și temându-se de patimă, s-a aruncat în mare și doi delfini l-au purtat până la țărm și mulțumind lui Dumnezeu, a plecat mai departe zicând: „Fugi, Martiniane, să nu te prindă ispita. Fugi călugăre!"[781].

La Sfântul Arsenie a venit să-l vadă, o senatoare bogată și iubitoare de Dumnezeu. Când a plecat aceasta i-a zis: „Părinte să nu încetezi a te ruga lui Dumnezeu pentru mine". Iar Arsenie a zis: „Mă rog lui Dumnezeu, să șteargă pomenirea ta din inima mea"[782].

Un stareț, îl povățuia pe ucenicul său, că pentru a scăpa de războiul desfrânării, să nu vorbească cu femeile, nici chiar dacă le întâlnește în drumul său[783].

Antioh Pandectul spune că pentru a se păzi curați, cei ce se nevoiesc trebuie să se păzească de vorbirea cu femeile și chiar de privirea lor. Imaginea femeii este pentru aceștia, săgeată otrăvită ce aprinde pofta în suflet, precum scânteia aprinde paiele și precum untdelemnul ține candela aprinsă, așa și vorba femeii, ține aprins focul plăcerii. Scriptura amintește de Samson Nazireul, care a căzut din pricina femeii, de David Proorocul, care a împreunat uciderea cu preacurvia, de Solomon, care prin femeie, s-a depărtat de Dumnezeu. De aceea Avva Isaia îndeamna ucenicii să meargă, cu privirea în pământ, ca nu cumva văzând femei, să fie tulburați de imaginea lor, și după ce se întorc în chilie, să nu ia aminte nici la hainele femeiești, să nu mănânce împreună cu ele[784]. Un avva spunea:"Fiilor, sarea din apă este, și de se va apropia de apă, se topește și se prăpădește. Asemenea, monahul, din femeie

[781] *Everghetinosul,* vol. 2, 29, pp. 303-304

[782] *Everghetinosul,* vol. 2, 29, pp. 305-306

[783] *Everghetinosul,* vol. 2, 29, p. 307

[784] *Everghetinosul,* vol. 2, 29, p. 311

este, iar de se va apropia de femeie, se topește și piere”[785]. Despre un stareț se spunea că aflând pe drum urmă de femeie, a acoperit-o, gândindu-se că vreun frate se va ispiti dacă o va vedea[786]. Sfântul Efrem spune: „Fugi de femeia ce mișcă sufletul. Cel ce ia aminte la frumusețea femeilor sădește în sufletul său pofta ei, și cel ce mergea adeseori la ușile casei ei, asemenea este cu cel ce umblă pe gheață, căci alunecarea nu e departe de dânsul[787].

2.2.10.Plânsul duhovnicesc

Lacrimile duhovnicești – dar de la Dumnezeu

Șuvoaie de apă lăcrimează ochiul meu (cf. Plângeri 1: 16). Lacrimile nu sunt un scop în sine, ele sunt semnul căinței și în același timp semnul bucuriei iertării și a refacerii comuniunii cu Dumnezeu[788] Despre plânsul cel după Dumnezeu zice Mântuitorul: „*Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia*” (Mt. 5, 4). Sufletul împietrit nu are parte de plânsul cel duhovnicesc: „Împietrit este sufletul meu și nu pot plânge”[789], lacrimile duhovnicești, care vin de regulă, în vremea rugăciunii, sunt semnul atingerii lui Dumnezeu, sunt dar al harului[790]. Se observă o strânsă legătura între rugăciune și lacrimi, legătură care se observă și între rugăciune, darul lacrimilor și contemplație. In viața duhovnicească există o legătură între darul lacrimilor și iluminare. Plânsul duhovnicesc mai este numit și „botezul lacrimilor”, deoarece acesta implică, o reînnoire a omului prin asceză[791] . Plânsul este cunoscut sub cele

[785] *Everghetinosul,* vol. 2, 29, p. 312

[786] *Everghetinosul,* vol. 2, 29, p. 315

[787] *Everghetinosul,* vol. 2, 29, pp. 316-317

[788] Daniel Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Foame și sete după Dumnezeu, înțelesul și folosul postului*, Editura Basilica, București, 2008, p. 94

[789] *Everghetinosul,* vol. 2, 32, p. 347

[790] Ilarion Alfeyev, *Taina credinței*, p. 293

[791] Lect. dr. Cristinel Ioja, *Rațiune și mistică în teologia ortodoxă*, p. 277

două aspecte: plânsul de care are parte sufletul cuprins de frică și de cutremur, însetat de Dumnezeu și luând aminte la păcatele sale și gândindu-se la judecată, zbuciumându-se și întristându-se dar cu încredere în făgăduința iertării și simțind bucuria cerească. Cel ce a plâns din teama de pedeapsă, plânge apoi socotindu-se departe de împărăție. Apoi, sufletul contemplă cetele îngerilor și comuniunea sufletelor fericite, ca rod al vederii lăuntrice a lui Dumnezeu, și plânge pentru că nu este părtaș al bunurilor nestricăcioase, mai mult decât plângea de teama pedepsei, așa plânsul și frica aduc în suflet dragostea. Despre aceste aspecte ale plânsului, se amintește în istorisirea din Vechiul Testament, despre Asha, fata lui Caleb, care, șezând pe asină, a suspinat, iar tatăl său a întrebat: „Ce ai?". Iar ea, a zis: „Dă-mi binecuvântare. Tu mi-ai dat pământul de la miazăzi, dă-mi și izvoarele de apă!" Și i-a dat izvoarele cele de sus și izvoarele cele de jos". (cf. Iisus Navi 15: 13-20). *Asha șezând pe asin* este sufletul, stăpânind mișcările trupului, iar faptul că *„suspinând a cerut de la tată-său pământul cel plin de apă",* arată că lacrimile sunt rod al rugăciunii. Darul lacrimilor se dobândește cu multă osteneală și se pierde cu multă ușurință. Sunt mulți învățători care îndreaptă pe cei ce rătăcesc, mângâie pe cei necăjiți, ajută pe cei lipsiți dar nu dobândesc darul lacrimilor. Aceștia au dobândit pământul de la Miazănoapte, dar nu și pe cel plin de apă, ei săvârșesc cele bune, fie de teama judecății, fie de dorul împărăției cerurilor, dar ei trebuie mai întâi să-și plângă păcatele și așa să se alăture celor curați și râvnitori. Caleb i-a dat fiicei sale atât pământul cel plin de apă din sus, cât și pe cel plin de apă din jos. Deci cel plin de apă din sus îl ia sufletul cel ce plânge de dorul împărăției cerurilor, iar pe cel plin de apă din jos îl dobândește cel ce se tânguiește de frica pedepsei. Cel de jos se dobândește mai întâi și apoi cel de sus[792]. Sfântul Efrem spune că începem să

[792] *Everghetinosul,* vol. 2, 32, pp. 325-326, vezi și *Patericul Sfântului Grigorie Dialogul*, trad Prof. Dr. Remus Rus, Editura IBMBOR, București, 2007, 178

dobândim plânsul, pe măsură ce ne cunoaștem pe noi înșine, dar plânsul nu trebuie să fie pricinuit de simțurile noastre, ci să fie de la Dumnezeu. Chiar dacă am dobândit acest dar al lacrimilor, atunci când ne întâlnim cu cineva, să le ascundem, să arătăm o față veselă, dar plângând în cugetul nostru. Lacrimile curăță sufletul, taie plăcerile, îndeamnă la fapte bune, aduc fericirea de la Dumnezeu și mângâierea de la îngeri[793]. Până când nu ne cunoaștem neputințele, suntem ispitiți și chiar dacă ne ostenim, nu dobândim plânsul. Când dobândim plânsul, ne vom cunoaște păcatele noastre și ne vom rușina chiar și să privim în față, o desfrânată, fiindcă aceasta este mai nevinovată decât noi, căci ea îndrăznește să păcătuiască, pentru că nu cunoaște voia lui Dumnezeu, în timp ce noi, suntem credincioși, dar ne învoim cu păcatele[794]. Cuviosul Nichita Stithatul spune că este cu neputință a ajunge la asemănarea cu Dumnezeu, dacă nu s-a curățit mai întâi noroiul patimilor prin lacrimi fierbinți[795].

Deosebirea lacrimilor

Sfântul Isaac amintește de două feluri de lacrimi, unele din frică, altele din iubire. Cele dintâi, pentru păcate și frica de judecată, usucă trupul și îl ofilesc și sunt însoțite de durere, iar mintea, simte întristarea ce vine de la ele. Dar cel de-al doilea fel de lacrimi la care se ajunge mai târziu, după ce trecem de cele dintâi, sunt însoțite de bucurie, sufletul gustând din Dumnezeiescul dar, aceste lacrimi înviorează trupul și luminează fața omului, după cum este scris: *O inimă veselă înseninează fața, iar când inima e tristă*

[793] *Everghetinosul,* vol. 2, 32, pp. 327-330

[794] *Everghetinosul,* vol. 2, 32, p. 334

[795] Cuviosul Nichita Stithatul, *Cele 300 de capete despre făptuire, despre fire și despre cunoștință*, 34, trad. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, în *Filocalia* vol. 1, Editura Humanitas, București 2009, p. 278

și duhul e fără de curaj (Pilde 15, 13)[796]. Lacrimile căinței sunt simbol al plângerii păcatelor, lacrimi de alinare a suferințelor dar în ele se găsesc și făgăduința lacrimilor de fericire[797]

Plânsul duhovnicesc aduce mângâiere și omul nu mai este supărat de patimi, cel ce dobândește acest plâns se învrednicește de mângâierea lui Dumnezeu, care a fost făgăduită celor ce plâng (cf. Mt. 5, 4)[798]. Despre Avva Arsenie, se spune că s-a învrednicit de plânsul neîncetat, de aceea purta în toată vremea o batistă, pentru a-și șterge lacrimile[799]. Un avva asemăna plânsul cu o făclie aprinsă, pe care dacă nu o acoperi bine o stinge vântul, dar și dacă o acoperi cu bucate multe se stinge, și somnul și clevetirea și vorbăria, și odihna trupului izgonesc lacrimile de la om[800]. Dacă vrei să dobândești plânsul, caută ca toate lucrurile tale, să fie simple precum ale cerșetorilor din târg[801]. Dacă nu ai smerenie, înseamnă că ai slavă deșartă, sau iubești plăcerile și acestea nu lasă sufletul să se smerească[802]. Evagrie Ponticul îndeamnă: „Mai întâi roagă-te pentru dobândirea lacrimilor, ca prin plâns să înmoi sălbăticia ce se află în sufletul tău”[803], apoi tot el zice: „Folosește-te de lacrimi pentru a dobândi împlinirea oricărei cereri, căci foarte mult se bucură Stăpânul când te rogi cu lacrimi”[804].

---

796 *Everghetinosul,* vol. 2, 32, p. 336

797 Arhimandrit Teofan Mada, *Avva, cum aș putea să mă mântuiesc? Paternitatea duhovnicească a Sfinților Părinți*, Ediția a doua, Editura Vremi, Cluj Napoca 2013, p. 58

798 *Everghetinosul,* vol. 2, 32, pp. 336-337

799 *Everghetinosul,* vol. 2, 32, p. 339

800 *Everghetinosul,* vol. 2, 32, p. 347

801 *Everghetinosul,* vol. 2, 32, p. 348

802 *Everghetinosul,* vol. 2, 32, p. 348

803 Evagrie Ponticul, *Cuvânt despre rugăciune*, 5, în *Filocalia* vol. 1, p. 88

804 Evagrie Ponticul, *Cuvânt despre rugăciune*, 6, p. 88

2.2.11.Cuvântul și tăcerea

Cuvânt și tăcere

Mântuitorul Hristos a spus:" *pentru orice cuvânt deșert, pe care-l vor rosti, oamenii vor da socoteală în ziua judecății*"(Mt. 12,36). Un avva a zis, că este *cuvânt deșert*, orice cuvânt care nu exprimă o trebuință, dar nu este cuvânt deșert, a vorbi pentru mântuirea sufletului, numai că după ce începi să vorbești cele bune, vei începe a grăi și deșertăciuni[805]. Cuvântul rugăciunii transformă înșiruirea literelor, în vorbe pline de înțeles, prin care Dumnezeu se adresează oamenilor și oamenii îi răspund Creatorului[806]. Avva Pamvo, în ceasul morții, a zis ucenicilor săi: „De când am venit în pustia aceasta, nu m-am căit de vreun cuvânt pe care 1-am grăit și așa mă duc înaintea lui Dumnezeu". El nu se grăbea să răspundă întrebărilor celorlalți, ci întotdeauna răspunsul lui venea, după multă cercetare și după Dumnezeu, așa încât toți îl primeau ca de la Dumnezeu[807]. Nu este însă de ajuns să nu vorbești, ci este nevoie să nu osândești pe ceilalți în inima ta, despre aceasta un avva zicea: „Cel care nu vorbește, dar în inima lui osândește pe alții, acesta tot timpul vorbește, iar cel care vorbește de dimineața până seara, dar nu vorbește fără folos, acela păzește tăcerea"[808]. Sfântul Isaia Pustnicul spune, că dacă trebuie să spui ceva celorlalți, vorbește puțin, cu smerenie, cu cucernicie, fără să vorbești sau să asculți, cele ce nu sunt de folos. Smerenia și tăcerea arată omul nepătimaș și împlinitor a voii lui Dumnezeu, iar cel ce

[805] *Everghetinosul,* vol. 2, 47, p. 470

[806] Caius Cuțaru, „Riturile iudaice de inițiere ca expresie a integrării treptate în modul de viață iudaic", în vol. *Inițiere și familie. O abordare fenomenologică*, coord. Nicolae Achimescu, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj Napoca, 2012, (pp. 53-71), p. 66

[807] *Everghetinosul,* vol. 2, 47, p. 469

[808] *Everghetinosul,* vol. 2, 47, p. 470

spune multe, nu are frica lui Dumnezeu. Un avva spune că petrecând împreună cu frații și vorbind pentru folos, unul dintre ei era văzător cu duhul și-i vedea pe îngeri bucurându-se și lăudându-i pe ei, iar când vorbeau fără folos, porcii se tăvăleau în mijlocul lor, murdărindu-i, iar când reveneau la cuvinte de folos, iarăși vedea îngerii[809].

Tăcerea arată omul nevoitor, iar neiscusința limbii, arată că acela nu a dobândit virtutea. Tăcerea întru cunoștință, înalță cugetul către Dumnezeu, iar vorba multă aduce lenevirea. Cel cu sufletul smerit tace, iar de va fi nevoie să vorbească, se va cerceta mai-nainte pe sine, văzând dacă este mai bine, să vorbească sau să tacă, și atunci va deschide gura cu frică și cu cutremur, și va fi scurt la vorbă[810]. Avva Ammonie ținea la distanță pe ucenicul său, ca nu cumva vorbind cele de folos, să vorbească și cele fără folos[811]. Avva Isaia spune că cel înțelept știe, când este vremea să vorbească și cele ce trebuie spuse, fără a se făli cu cunoașterea sa[812]. Avva Matoi îndeamnă pe cei ce nu pot să-și stăpânească limba, să evite prilejurile de a vorbi și a mustra pe cei-lalți[813]. Avva Pimen, spune că pe cel tânăr „gura lui 1-a făcut a se numi Avva"[814] adică înțelepciunea de a vorbi cu folos sau a tăcea când nu este de folos a vorbi. Antioh Pandectul spune că cel ce se nevoiește, este bine să vorbească multe cu Dumnezeu și puține cu oamenii, că vorba multă împrăștie mintea și aduce duhul trândăviei, iar tăcerea umple mintea, de duhovniceasca cunoștință. Este adevărat că Sfântul Apostol Pavel a cuvântat până la miezul nopții (cf. Fapte 20: 7) dar el era plin de Dumnezeiescul Duh, și Duhul grăia printr-însul, precum el zice: „*Hristos grăiește întru mine*" (2 Cor.

[809] *Everghetinosul,* vol. 2, 47, p. 472

[810] *Everghetinosul,* vol. 2, 47, pp. 474-475

[811] *Everghetinosul,* vol. 2, 47, p. 470

[812] *Everghetinosul,* vol. 2, 47, p. 471

[813] *Everghetinosul,* vol. 2, 47, p. 471

[814] *Everghetinosul,* vol. 2, 47, p. 471

13,3). Purtătorii de Duh vorbesc când îi mișcă Duhul ce sălășluiește în ei, și chiar dacă ei vor grăi multe, nu se vor vătăma, că au darul Duhului și rămân cu mintea liniștită, dar și lor le este mai de folos tăcerea. Semnele celui ce are Duhul Sfânt sunt: blândețea, liniștea și smerita cugetare, depărtarea de plăceri și slava lumii și dorul de cele cerești[815]. Sfântul Diadoh spune că precum ușa băilor, dacă se deschide adeseori, lasă să iasă căldura, așa buzele deschise răcesc inima și risipesc luarea-aminte la sine, lipsesc omul de cugetările cele bune și aduc rătăcirea gândurilor și vorba supărăcioasă, de vreme ce nu are Duhul Sfânt în cuget, care l-ar păzi de năluciri, de aceea mai bine este a tăcea[816]. Sfântul Maxim atrage atenția că cel fățarnic și viclean, tace pentru a face rău aproapelui, iar când nu reușește acestea este cuprins de durere. Cel ce tace pentru folos, sporește bunătatea și va trăi, bucurându-se ca cel ce a dobândit lumină. Cel ce oprește pe alții să vorbească, este cuprins de slava deșartă[817]. Se spune despre doi monahi din Schit că au mers la Avva Antonie și în corabie cu ei a călătorit și un stareț pe care nu-1 cunoșteau. Șezând ei în corabie, vorbeau cuvinte din Scriptură și despre rucodelia lor. Starețul tăcea. Ajungând la Avva Antonie, acesta le-a zis: „Bun însoțitor ați aflat pe bătrânul acesta". Apoi a zis starețului: „Buni frați ai aflat, Avvo". Și a zis starețul: „Buni sunt, dar curtea lor nu are ușă și cel ce voiește să intre în grajd dezleagă și măgarul". Iar aceasta o zicea arătând că ei vorbesc despre toate cele ce vin în gura lor, fără discernământ[818]. Sfântul Isaac spune că dacă îți vei păzi limba, vei avea de la Dumnezeu darul smereniei și lumina minții și te vei umple de bucuria Duhului, iar dacă nu îți vei păzi limba, nu vei ieși din întuneric[819].

[815] *Everghetinosul,* vol. 2, 47, pp. 473-474

[816] *Everghetinosul,* vol. 2, 47, p. 475

[817] *Everghetinosul,* vol. 2, 47, p. 476

[818] *Everghetinosul,* vol. 2, 47, p. 477

[819] *Everghetinosul,* vol. 2, 47, pp. 477-478

Binecuvântarea și blestemul

„*Veniți binecuvântaților Părintelui Meu de moșteniți Împărăția ce este gătită vouă de la întemeierea lumii*" (Mt. 25, 34). Binecuvântarea este o vorbire, o profeție spre bine, care se dă de Dumnezeu, o împărtășire de sfințenie, dată de El direct, sau prin mijlocirea oamenilor sfințiți și a preoților, slujitori ai tainelor Sale, care vorbesc în numele Domnului[820]. Binecuvântările sunt rugăciuni sau rânduieli, prin care se invocă harul și ajutorul lui Dumnezeu, asupra unei persoane sau a unui lucru. Binecuvântarea este actul prin care omul dorește să transmită binele, aproapelui său. Ca binecuvântarea să devină lucrătoare, trebuie ca și cel ce binecuvintează și cel binecuvântat, să aibă bunătate în inima lor. Când omul este vrednic de binecuvântarea Domnului, atunci, binecuvântarea se revarsă și peste cele care îl înconjoară, locuri, vremuri, recolte și toate cele ce îi aparțin[821]. Despre aceasta ne încredințează Scriptura:

> „*Iar Eu, Domnul, le voi fi Dumnezeu, iar robul Meu David va fi prinț între ei. Eu, Domnul, am grăit acestea. Voi încheia cu acela legământul păcii și voi depărta din țară fiarele sălbatice, încât oile Mele să trăiască în siguranță în pustiu și să doarmă în pădure. Voi dărui lor și împrejurimilor muntelui Meu binecuvântare și ploaie le voi trimite la vreme; ploi de binecuvântare vor fi acestea. Pomul din câmp își va da rodul său și pământul își va da roadele sale și oile Mele vor fi în siguranță pe pământul lor și vor ști că Eu sunt Domnul, când voi sfărâma cătușele jugului lor și le voi scăpa din mâinile celor ce le-au robit. Nu vor mai fi ele pradă popoarelor și fiarele câmpului nu le vor mai sfâșia; ele vor trăi în siguranță și*

[820] Nicodim Sachelarie, *Pravila bisericească*, p. 22

[821] Nicodim Sachelarie, *Pravila bisericească*, p. 22

nimeni nu le va mai tulbura. Voi face acolo sădire vestită și nu vor mai pieri de foame pe pământ, nici nu vor mai suferi ocară de la popoare"(Iez. 34, 24-29).

Cei ce aleg să trăiască din credință, având binecuvântarea lui Dumnezeu în viața lor, sunt feriți de multe din necazurile vremurilor noastre, cum ar fi: stresul, bolile, dependența de narcotice, divorțuri, avorturi, obezitatea și dietele, dar mai ales lipsa sensului în viață, care este adesea însoțit de deznădejde și sinucidere[822]. Binecuvântarea roadelor pământului la praznicul Schimbării la Față sau la alte praznice, trimite lucrarea de sfințire asupra tuturor celor destinate hranei, pentru tămăduirea sufletului și a trupului[823]. Binecuvântarea ce o face preotul către oameni, o face în numele lui Dumnezeu, preotul fiind purtător al harului, Dumnezeu va împlini binecuvântarea acestuia. Formula de binecuvântare din Legea Veche este următoarea: „*Domnul să te binecuvânteze și să te păzească, Domnul să-și arate fața luminoasă spre tine și să te miluiască Domnul, să te vadă în nevoile tale și să-ți dea pacea Sa*" (Num. 6,24-26). Binecuvântarea de la Taina Sfântului Maslu: „*Dumnezeu să te ierte și să te binecuvânteze și sănătate să-ți dăruiască*"[824].

Creștinii stau sub binecuvântarea dată de Mântuitorul Iisus Hristos la Înălțarea Sa la cer. Când primim binecuvântarea Sa, ne smerim firea noastră, pentru a fi îndumnezeită prin binecuvântare[825]. Pe cel pe care Dumnezeu nu-l binecuvintează, nimeni nu îl poate binecuvînta (Numeri 23, 1-30). Un

[822] Ieromonahul Eftimie Athonitul, *Asceți în lume*, vol. 1, Editura Evanghelismos, București, 2009

[823] Paul Evdokimov , *Arta icoanei. O teologie a frumuseții*, trad. Grigorie Moga și Petru Moga, Editura Sophia, București, 2014, p. 121

[824] *Molitfelnic*, Slujba Sfântului Maslu, Ediția 5, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1992, p. 152

[825] Tănăsache Costea, *Binecuvântarea, pecetea harului dumnezeiesc* în http://ziarullumina.ro/binecuvantarea-pecetea-harului-dumnezeiesc-43545.html

avva zicea că de te va ocărî cineva, binecuvântează-l și dacă va primi binecuvântarea ta, va fi bine pentru amândoi, iar de nu o va primi, el va lua de la Dumnezeu ocara, iar tu binecuvântarea"[826]. Sfântul Apostol Pavel îndeamnă: „*Binecuvântați pe cei ce vă prigonesc, binecuvântați-i și nu-i blestemați*" (Rom. 12,14). Bine este a binecuvânta pe cei ce ne ocărăsc, și așa vom potoli mânia lor[827]. Binecuvântarea atrage binecuvântarea, blestemul atrage blestem. Avva Macarie s-a dus împreună cu ucenicul său în Muntele Nitriei și a zis ucenicului, să meargă înaintea lui. Și mergând ucenicul, a întâlnit un preot păgân care alerga, și i-a zis lui: „Unde alergi diavole?". Acela, s-a mâniat și l-a bătut, lăsându-l abia viu și mergând mai departe, l-a întâlnit și pe Avva Macarie, care i-a zis lui: „Mântuitu-te-ai, mântuitu-te-ai, ostenitorule". Iar el i-a zis: „Ce ai văzut la mine, de mă lauzi?". Avva Macarie a zis: „Te-am văzut ostenindu-te și nu cred că te ostenești în zadar". Zis-a acela: „Cuvintele tale m-au umilit și văd că ești omul lui Dumnezeu, că alt călugăr, m-a ocărât, iar eu l-am bătut de moarte". Și a știut avva, că este vorba despre ucenicul lui. Și păgânul cuprinzând picioarele avvei Macarie zicea: „Nu te voi lăsa până nu mă vei face călugăr!" Și avva l-a luat cu el și l-a călugărit, și apoi mulți dintre păgâni l-au urmat, și au devenit creștini, iar Avva Macarie zicea că vorba rea îl face rău și pe omul cel bun, iar vorba bună, îl face bun și pe omul cel rău[828]. Avva Isaia îndeamnă ca atunci când cineva îți va spune un cuvânt aspru, să-i faci metanie, să nu se tulbure de mânie inima ta, iar de te va ocărî cineva, să nu-i răspunzi împotrivă, ci ia aminte, dacă nu cumva, sunt adevărate cele ce ai auzit despre tine și pocăiește-te, iar bunătatea lui Dumnezeu va primi pocăința ta[829].

[826] *Everghetinosul,* vol. 2, 44, p. 452

[827] *Everghetinosul,* vol. 2, 44, p. 451

[828] *Everghetinosul,* vol. 2, 44, p. 452

[829] *Everghetinosul,* vol. 2, 44, p. 453

Blestemul este acea „rugăciune negativă de atragere a divinității pentru pedepsirea cuiva care a săvârșit un rău împotriva unui semen al său”[830]. Blestemul se proferează mai ales la supărarea pricinuită de nedreptate și cuprinde dorința de răzbunare, sau de a se face dreptate[831]. Blestemul ca formă de manifestare, a mâniei sau dreptății dumnezeiești, este amintit și în Sfânta Scriptură. În Vechiul Testament, el este menționat chiar de la început, când se istorisește căderea omului în păcat (Fac. 3,14). Apoi blestemul este un garant al respectării legii, dată de Dumnezeu poporului iudeu (Deut. 27). Sf. Apostol Pavel prin cuvântul blestem (gr. *Anatema*), blesteamă pe cei ce vestesc altă Evanghelie: „*Dacă chiar noi sau un înger din cer v-ar vesti altă Evanghelie, decât aceea pe care v-am rostit-o, să fie anatema*” (Gal. I, 8). Blestemat, în sens de om rău, se folosește pentru acei oameni care încalcă legea morală și sunt capabili de orice răutate[832]. La Înfricoșătoarea Judecată, Mântuitorul Hristos le spune celor ce nu au împlinit porunca iubirii: „Duceți-vă de la Mine, blestemaților” (Mt. 25, 41). Nu orice formă de invocare a lui Dumnezeu, pentru dreptate, poate fi socotit blestem, pentru că nu orice lucru, care nouă ni se pare a fi nedrept, este socotit ca fiind nedrept și înaintea lui Dumnezeu, fiindcă necercetate sunt judecățile Lui, și nepătrunse căile Lui (cf. Rom. 9, 33). Dumnezeu nu îndeplinește orice dorință de răzbunare, și mai mult, trebuie să ne temem noi înșine, de răzbunarea lui Dumnezeu. Sfântul Simeon Tesaloniceanul spune: „Nu este bine ca un preot sau

[830] Pr. Prof. dr. Ene Branișteprof. Ecaterina Branișteprof. Ecaterina Branișteprof. Ecaterina Braniște, *Dicționar enciclopedic de cunoștințe religioase*, Editura Diecezană Caransebeș, 2001, p. 65

[831] Pr. Prof. dr. Nicolae D. Necula, *Tradiție și înnoire în slujirea liturgică*, vol. 2, Editura Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 1996, p. 312

[832] Pr. Prof. dr. Ene Branișteprof. Ecaterina Branișteprof. Ecaterina Branișteprof. Ecaterina Braniște, *Dicționar enciclopedic de cunoștințe religioase, p. 65*

arhiereu să blesteme sau să afurisească cu ușurință, ci numai după ce a judecat bine, să pronunțe numai afurisirea pe care o îndreptățește legea Domnului, altfel se leagă el însuși cu legăturile aceleiași osândiri. Cel afurisit să nu stea nepăsător, ci să caute să se îndrepte, cerând iertare la cel ce l-a afurisit, sau să se ducă la cel mai mare al Bisericii și să-i arate situația spre a se curăți de afurisire. (S. Tes. IX, 3o-32)[833]. În virtutea dreptății, date de legea Domnului, și omul poate blestema pe om, dar mireanul care va blestema și va huli, se canonisește un an să nu se împărtășească, să facă post, metanii și milostenii și citirea Scripturii" (ILT, 105)[834]. Biserica crede în puterea blestemului, ca formă de manifestare a dreptății divine, cărțile de slujbă conțin rugăciuni de înlăturare a efectelor blestemelor[835]. În Everghetinosul se amintește de doi nevoitori, Florentie și Eutihie, care viețuiau împreună în părțile Nursiei. Eutihie, dobândind putere duhovnicească, se nevoia cu sfătuirea celorlalți, pentru a-i aduce la calea mântuirii. Mai pe urmă a fost ales stareț al mănăstirii din apropiere și acolo pe mulți i-a adus la desăvârșire. Pentru aceasta și după moarte, prin haina lui se săvârșeau semne și minuni, dezlegare de secetă și alte tămăduiri. Florentie stăruia în nerăutate și rugăciune, după plecarea lui Eutihie la mănăstire, s-a nevoit singur și se ruga lui Dumnezeu, să-i dea lui un ajutor. Intr-o zi s-a apropiat de chilie o ursoaică, arătând prin purtarea ei, că a venit spre slujirea lui. Și pricepând Florentie, a trimis-o să pască cele patru oi, pe care le avea acolo, spunându-i: „Du-te și paște aceste patru oi, iar în ceasul al șaselea să te întorci". Și în fiecare zi, ursoaica lua oile, le ducea la pășune, iar la ceasul în care i se poruncea, le aducea

[833] Nicodim Sachelarie, *Pravila bisericească*, p. 11

[834] Nicodim Sachelarie, *Pravila bisericească*, p. 23

[835] Pr. Prof. dr. Nicolae D. Necula, *Tradiție și înnoire în slujirea liturgică*, vol. 2, p. 314-316

înapoi. Multă vreme, ursoaica a păzit oile și vestea s-a dus departe, și niște ucenicii ai lui Eutihie, din invidie față de Florentie, au omorât ursoaica. Iar Florentie se tânguia pentru răutatea fraților care au ucis-o, iar Eutihie auzind despre cele întâmplate, l-a chemat pe Florentie, iar acesta venind, a zis: „Nădăjduiesc în Dumnezeu că aceștia, în viața aceasta, înaintea oamenilor, își vor lua răsplăta pentru răutatea cu care au omorât ursoaica". Și îndată, cei patru călugări, s-au îmbolnăvit de lepră, iar Florentie văzând aceasta, s-a căit că i-a blestemat, și toată viața a plâns pentru ei, rugându-se lui Dumnezeu să-l ierte[836]. Blestemul este un păcat greu, Sfântul Apostol Pavel, amintește că ocărâtorii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu, cu atât mai mult cei ce blestemă, se vor lipsi de împărăția lui Dumnezeu[837]. Cine vrea să fugă de blestem, să nu blesteme pe alții. Nici episcopul, nici preotul, nici diaconul, să nu-și întineze limba, ca să nu moștenească blestem, în loc de binecuvântare și să se îngrijească, ca nimeni să nu blesteme[838].

Minciuna și clevetirea

Nu se cuvine a minți, ci a spune adevărul[839]. Mântuitorul Hristos mustră pe farisei, zicând: „*Voi sunteți din tatăl vostru diavolul și vreți să faceți poftele tatălui vostru. El, de la început, a fost ucigător de oameni și nu a stat întru adevăr, pentru că nu este adevăr întru el. Când grăiește minciuna, grăiește dintru ale sale, căci este mincinos și tatăl minciunii*" (In. 8,44). Avva Grigorie spune, că Dumnezeu cere de la om trei lucruri: dreaptă credință, să spună adevărul și

[836] *Everghetinosul,* vol. 2, 43, pp. 447-449

[837] *Everghetinosul,* vol. 2, 42, p. 449

[838] *Constituțiile Sfinților Apostoli prin Clement,* în Diac. Ioan Ică jr., *Canonul Ortodoxiei*, vol. 1, Editura Deisis, Sibiu, 2008, pp. 660-661

[839] *Everghetinosul,* vol. 2, 45, p. 453

să aibă curăție trupească [840], iar un alt avva spune că cel ce se nevoiește trebuie să aibă, adevărul în cuvânt, sfințenia în trup și curăția în inimă[841].

Sfântul Efrem amintește de o iconomie a minciunii, pentru a face binele și a aduce pacea între oamenii, iar Avva Alonie îndreptățește minciuna pentru a face bine aproapelui, astfel el amintește că în ipoteza în care, doi oameni au săvârșit crimă înaintea ta, iar unul dintre ei, s-a ascuns în chilia ta și venind dregătorul să-l caute și te va întreaba dacă știi ceva despre crimă, dacă nu-l vei minți, îl dai pe om la moarte, dar mai bine lasă-l judecății lui Dumnezeu. Deci arătat este din aceasta, că uneori minciuna poate sta înaintea adevărului[842].

Clevetirea înseamnă a răspândi calomnii despre cineva, a critica cu intenția de a prezenta pe cineva într-o lumină defavorabilă, a vorbi pe cineva de rău, a-l a defăima, a bîrfi, a ponegri[843]. Ea se naște din ură și din ținerea de minte a răului. Cel ce clevetește se vatămă pe sine, pe cel ce ascultă și pe cel clevetit, de aceea nu se cuvine nici să clevetim, dar nici să-l ascultăm pe cel ce clevetește, și nici să nu-l îndreptățim[844]. Sfânta Singlitichia spune despre clevetire că este pierzătoare de suflet, dar cu toate acestea unora le este hrană și odihnă. Cel ce clevetește se face vas al răutăților, iar cel ce ascultă clevetirile își va întina cugetul și în vremea rugăciunii va avea gânduri necurate și fără de motiv va urî pe cei ce clevetesc și îi va privi pe niște necurați, de aceea: *Auzire deșartă nu primi* (Exod 23, 1), și *Pe cel ce clevetește întru ascuns pe aproapele său, pe acela l-am izgonit* (Ps. 100, 5), *Ca să nu grăiască gura*

[840] *Everghetinosul,* vol. 2, 45, p. 454

[841] *Everghetinosul,* vol. 2, 45, p. 453

[842] *Everghetinosul,* vol. 2, 45, p. 456

[843] https://dexonline.ro/definitie/cleveti

[844] Ioan Mircea Ielciu, *Trepte de virtuți spre cer*, p. 103

mea lucruri omenești (Ps. 16, 4) și împreună cu Proorocul să zicem și să facem: *Și m-am făcut ca un om ce nu aude și nu are în gura lui mustrări* (Ps. 37: 14)[845]. Un avva amintește că primejdia de a cleveti vine din pricina vorbelor multe[846]. Un frate l-a întrebat pe stareț, zicând: „Ce este clevetirea și ce este a osândi?". Și a răspuns bătrânul: „Clevetirea se face în ascuns, iar osândirea pentru păcatele cunoscute. Vorba pe care cineva nu o poate spune înaintea fratelui său este clevetire. Zicând cineva despre un frate că este bun și blând, dar nu este prietenos și nu are dreaptă-socoteală, atunci acesta clevetește. Iar dacă va zice că acel frate este negustor și iubitor de arginți, aceasta este a osândi, fiindcă a osândit faptele și toată viața lui, iar osânda este mai rea decât clevetirea[847]. Un avva spune că dacă vei cleveti pe fratele tău, și te va mustra conștiința, du-te și spune-i că l-ai clevetit și pe viitor păzește-te de a mai cleveti. Iar de vei auzi că te-a clevetit fratele să nu cauți să te îndreptățești, ci mai bine să zici: „adevărat, așa este" și așa te mântuiești și tu și acela[848].

Osândirea și pomenirea de rău

Nu se cuvine a osândi pe cineva în urma unor bănuieli sau, îndeobște, a crede în bănuieli[849]. Se spune că în vremea Sfântului Ioan Milostivul, un monah mergea prin Alexandria, împreună cu o fecioară frumoasă, spre sminteala multora, iar unii au spus patriarhului și acesta a poruncit ca monahul și fecioara, să fie bătuți și închiși în temniță. Noaptea, monahul i s-a arătat

[845] *Everghetinosul,* vol. 2, 49, pp. 485-486
[846] *Everghetinosul,* vol. 2, 49, p. 490
[847] *Everghetinosul,* vol. 2, 49, pp. 486-487
[848] *Everghetinosul,* vol. 2, 49, p. 487
[849] *Everghetinosul,* vol. 3, 1, p. 9

în vis Patriarhului, arătându-i spatele rănit și zicând către dânsul: „Îți plac acestea, stăpâne? Crede-mă că ai fost amăgit". Trezindu-se din somn, Ioan a trimis să-l aducă la el pe monah și vrând să vadă rănile, i-a poruncit să-i arate spatele, dar când s-a dezbrăcat, haina a căzut, și s-au descoperit părțile cele ascunse, și s-a văzut că era scopit. Și i-a pedepsit pe cei ce l-au clevetit și l-au bătut, oprindu-i trei ani de la Biserică, iar pe monah l-a mustrat, că prin arătarea lui alături de femeie, a devenit pentru mulți, pricină de sminteală[850]. Sfântul Maxim spune că cel ce iscodește păcatele altora, sau din bănuială il osândește pe fratele său, încă n-a pus început de pocăință, nici nu-și cunoaște păcatele sale, ci *iubește deșertăciunea și caută minciuna* (Psalm 4, 5), umblând în întuneric, trecând cu vederea păcatele sale, le vede pe ale altora, chiar dacă sunt numai bănuieli[851]. Avva Pimen, tâlcuind cuvintele: „*Cele ce le-au văzut ochii mei, pe acelea le mărturisesc"* (Pilde 25: 7), spune că și de veți vedea și pipăi cu mâinile voastre, să nu dați mărturie, fiindcă un monah având bănuieli asupra fratelui său, într-o zi l-a văzut păcătuind cu o femeie, și tulburându-se s-a dus și l-a lovit cu piciorul, strigând: „Încetează, până când vei păcătui?" Dar apoi a văzut, că acolo erau doi snopi, așezați unul peste altul. Pentru aceasta chiar de veți pipăi cu mâinile voastre, nu vă grăbiți a spune cuiva[852]. Un avva a zis: „Nu pune în inima ta grăire de rău asupra fratelui tău, pentru nici un fel de lucru"[853].

Pomenirea de rău pierde rodul nevoințelor duhovnicești și îndepărtează milostivirea lui Dumnezeu[854]. Ținerea de minte a răului, este sfârșitul la care duce mânia, este otrava sufletului și pierzarea faptelor bune, rușinea rugăciunii, neîntreruptă răutate este pierzătoare de suflet[855]. Rușinea rugăciunii

[850] *Everghetinosul,* vol. 3, 1, p. 9-10

[851] *Everghetinosul,* vol. 3, 1, p. 17

[852] *Everghetinosul,* vol. 3, 1, p. 18

[853] *Everghetinosul,* vol. 3, 1, p. 18

[854] *Everghetinosul,* vol. 2, 42, p. 437

înseamnă că atunci când ne rugăm și rostim rugăciunea „și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm", neiertând ajungem de rușine, pentru noi înșine și pentru ceilalți[856]. Se spune că preotul Saprichie, era prieten cu Fericitul Nichifor, care era mirean. Dar vrăjmașul i-a învrăjbit atât de mult, încât au ajuns să nu se mai privească unul pe celălalt. Fericitul Nichifor, fiind bun, blând și milostiv, văzând aceasta și neștiind pricina, a trimis vorbă lui Saprichie, asumându-și orice greșeală și cerând iertare. Dar Saprichie s-a dovedit neînduplecat, devenind el însuși pricină de sminteală pentru credincioșii pe care îi păstorea. În acele zile împăratul Iulian, a dezlănțuit iarăși prigoană împotriva creștinilor. Saprichie, fiind preot vestit, a fost prins și silit să se lepede de credință, iar el păzindu-și credința a fost chinuit, amăgit cu diferite favoruri și apoi condamnat la moarte. Ighemonul a poruncit să fie omorât cu sabia. Și atunci când îl duceau, spre locul de execuție, Nichifor a socotit că este vremea împăcării, și se ruga de iertare, dar preotul Saprichie nu a primit rugămintea lui, nici în ceasul morții. Ajungând la locul execuției, preotul Saprichie și-a ieșit din minți și s-a lepădat de credință. Văzând aceasta Nichifor, îl îndemna să nu se lepede de credință, dar din mândrie, Saprichie nu s-a mai întors la credință, și a fost iertat de la moarte, în schimb Nechifor, a mărturisit credința și a fost dat morții, luând astfel cununa muceniciei[857]. Un avva spunea că cel ce fură, sau minte, sau alt păcat face îndată după ce săvârșește păcatul, suspină și vine la pocăință, dar cel ce are obiceiul de a vorbi de rău, ori de mănâncă, ori de doarme, ori de umblă, păcătuiește în toată vremea și rugăciunea lui este blestemul lui și toată osteneala lui va fi zadarnică, chiar dacă și-ar vărsa sângele pentru Hristos[858].

[855] Sfântul Ioan Scărarul, *Scara raiului*, IX, p. 270

[856] Pr. Lect. dr. Ioan Mircea Ielciu, *Trepte de virtuți spre cer*...p. 101

[857] *Everghetinosul,* vol. 2, 42, pp. 437-441

[858] *Everghetinosul,* vol. 2, 42, p. 442

Legătura jurământului

Jurământul este chemarea lui Dumnezeu ca martor al adevărului afirmației noastre, sau garant al promisiunii noastre. Jurământul are un aspect afirmativ, când întărești adevărul unei mărturii și aspect de făgăduință, sau promisiune, când făgăduiești ceva și alegi pe Dumnezeu, garant al făgăduinței. Jurământul este un act de cult, în care se recunoaște atotprezența, atotștiința, adevărul, puterea și dreptatea lui Dumnezeu. Condițiile jurământului sunt: intenția, mărturisirea sinceră, libertatea, dreptatea, adică jurământul să se refere, la un lucru bun și nu la ceva rău, precum a jurat Irod către Salomeea [859]. Jurământul este necesar pentru a afla adevărul, sau a avea certitudinea unei făgăduințe, având în vedere nedesăvârșirea omului, de aceea nu trebuie să fie folosit în orice situații, ci doar atunci când se impune. Despre aceasta, Înțelepciunea lui Sirah, îndeamnă: „*Gura ta să nu se deprindă a jura, căci prin aceasta poți cădea adeseori*"(73,9-12). Mântuitorul Hristos combate această practică de a se jura pentru lucruri mărunte din viața particulară zicând: „Să nu te juri nicidecum nici pe cer … nici pe pământ … (Mt. 5,34-37). Sfinții Părinți s-au declarat împotriva jurământului socotind că pentru adevăratul creștin, cuvântul său este garanție a adevărului și a făgăduinței. Dar Mântuitorul nu a fost împotriva jurământului public, El a răspuns la provocarea de jurământ a arhiereului: „Jură-te pe Dumnezeul cel viu, să ne spui nouă de ești tu Hristos, Fiul lui Dumnezeu"(Mt. 26,63). Dumnezeu văzând slăbiciunea oamenilor, când a dat făgăduință lui Avraam, „*deoarece nu avea pe nimeni mai mare , pe care să se jure, a jurat pe Sine însuși, …pentru că oamenii se jură pe cel mai mare și jurământul e la ei o chezășie și sfârșitul oricărei neînțelegeri, întru aceasta Dumnezeu voind să arate și mai mult moștenitorilor făgăduinței nestrămutarea hotărârii Sale, a pus la mijloc jurământul*"(Evr. 6, 13-17).

[859] Nicolae Mladin et ali, *Teologia Morală Ortodoxă*, p. 67

Paladie îndeamnă pe ucenicul său să își stăpânească poftele și plăcerile, fără a fi nevoie să se lege cu jurământ, pentru a nu mânca sau a nu bea anumite mâncăruri sau băuturi, precum au jurat alții și călcând jurământul, fie din slăbiciune, sau trândăvie sau boala trupului[860]. Sfântul Anastasie Sinaitul spune că este greșit a te lega cu jurământ pentru a nu gusta vin, pentru o anumită perioadă de timp, că nu trebuie ca prin jurământ să ne îngrădim libertatea și nici de ceva din zidirile lui Dumnezeu, să nu ne depărtăm ca fiind rău, ci să le folosim cu dreaptă socoteală. Sfinții Părinți, ne-au lăsat sfințitele rugăciuni și o rugăciune ce dezleagă pe om. Căci s-a zis preoților că *cele ce veți dezlega pe pământ vor fi dezlegate și în cer* (Matei 16: 19); însă și cei ce dezleagă și cel ce încalcă jurământul sunt datori sunt să se mărturisească lui Dumnezeu arătând lenevirea sa. Că dacă unui împărat făgăduindu-se cineva, nu cutează nimeni să-și calce făgăduința, cu atât mai mult către Dumnezeu, dar pocăința pe toate le poate[861]. Jurământul strâmb este pedeapsit, iar jurământul ce se face spre lepădarea poruncii lui Dumnezeu trebuie să fie dezlegat și să se facă pocăință[862].

Într-o pildă din Eveghetinos, se spune despre un păstor cu numele Chiriac, căruia un om i-a încredințat zece oi să le pască, împreună cu ale sale. Venind vremea să-i aducă oile înapoi, Chiriac, i-a adus numai opt, zicând că doar atâtea a luat de la el. Omul, cerându-le și pe cele două, Chiriac a tăgăduit și pentru a se afla adevărul, niște împăciuitori, i-au pus să jure. Chiriac a acceptat, iar omul ce-i încredințase oile, a cerut ca jurământul să se facă, lângă racla cu moaștele Sfântului Eftimie. Mergând să jure și văzând pe Chiriac, pornit spre jurământul cel strâmb, omul păgubit i-a zis: „Frate, hai să ne întoarcem" și se ruga de el, să nu jure strâmb. Au intrat în

[860] *Everghetinosul,* vol. 2, 24, pp. 237-238

[861] *Everghetinosul,* vol. 2, 24, p. 240

[862] *Everghetinosul,* vol. 2, 48, p. 479

mănăstire și s-a jurat cu jurământul cel strâmb, peste racla moaștelor Sfântului Eftimie, la sfârșit, Chiriac a adăugat în inima sa, că nu este Dumnezeu și s-a întors acasă, bucurându-se de câștigul dobândit. Pe la miezul nopții, el s-a trezit și a văzut că ușa casei se deschide singură, și a intrat un bătrân însoțit de cinci tineri, având toiag în mâna dreaptă și s-a luminat casa și i-a zis bătrânul: „Ce ai cugetat, jurând peste racla lui Eftimie?". Iar el, amuțind cu totul, neputând da nici un răspuns, bătrânul îndată a poruncit celor tineri să-l bată, ca să nu mai fie disprețuitor față de Dumnezeu, nici să mai jure strâmb, nici să mai nedreptățească pe cineva. După aceea, a zis: *Ai cunoscut acum, că pe pământ, unele ca acestea le judecă Dumnezeu? Iată, în această noapte, vor să ceară sufletul de la tine, dar cele ce rău le-ai făcut, cum vor fi? Ai primit această suferință, ca nici alții să nu mai jure strâmb și chiar de jurământul drept să se ferească*. Iar Chiriac, chinuit de durerile bătăilor, striga cu glas mare, și celor ce veneau le arăta rănile, mărturisea jurământul strâmb, și se ruga să fie dus la racla Sfântului Eftimie, zicând: „Poate că cel ce mi-a dat mie aceste răni, le va și vindeca, de vreme ce nici un leac, nu ar fi destul, pentru asemenea dureri" Și auzind acestea, l-au dus pe el la mănăstire, la raclă. Văzând frații, rănile cele de pe spatele lui, n-au mai lăsat pe nimeni să se jure, peste racla Sfântului Eftimie, nici să aducă jurământ asupra altuia. Iar Chiriac, chinuit de durere, a doua zi s-a sfârșit[863].

Despre jurământul rău care trebuie dezlegat și nu trebuie urmat, aflăm din întâmplarea la care a fost martor Avva Zosima care mergând la Ierusalim, a venit la el om și i-a zis: „Părinte, am un frate cu care m-am certat și nu vrea să se împace cu mine, fă ceva ca el să se împace cu mine". Iar

[863] *Everghetinosul,* vol. 2, 48, pp. 479-482

avva chemându-l pe fratele lui, l-a îndemnat să se împace. Dar fratele a zis: „Nu pot să mă împac cu el, deoarece m-am jurat pe cruce, că nu mă voi mai împăca". Iar avva i-a zis: Jurământul tău, este ca și cum ai fi zis: «Mă jur pe cinstită Crucea Ta, Hristoase, că nu voi mai păzi poruncile Tale, ci voi face voia vrăjmașului». Deci mai degrabă trebuie să-ți pară rău și să te pocăiești de acel jurământ, că să nu ajungi precum Irod, care din pricina jurământului a tăiat capul Sfântului Ioan Botezătorul. Și smerindu-se, cei doi frați s-au împăcat[864].

2.2.12.Curăție și nepătimire

Măsurile nepătimirii

Nepătimirea este starea de pace a sufletului. Cel ce dobândește această stare, nu mai este înclinat spre săvârșirea păcatului, nici cu cuvântul, nici cu fapta, nici cu gândul, nici poftele lui nu mai înclină spre păcat, el a stins aproape cu totul patimile, și nu mai este stăpânit nici de mânie nici de poftă[865]. Nepătimirea se dobândește prin curățirea sufletului, prin lucrarea poruncilor și însușirea virtuților[866]. Sufletul ce a dobândit această stare de nepătimire, însoțită de liniște, pace și seninătate, se ridică apoi pe treapta contemplației[867]. Nepătimirea poate fi înțeleasă și ca eliberare de patimi, dar și ca împropriere a virtuților, ea este o condiție obligatorie pentru a urca pe treapta contemplației, deoarece numai în această stare de nepătimire, mintea poate ajunge la contemplarea bunurilor dumnezeiești, depășind tulburarea patimilor și împrăștirea prin gânduri[868]. Sfântul Maxim Mărturisitorul

[864] *Everghetinosul,* vol. 2, 48, pp. 482-483

[865] Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Ascetica și Mistica*, p. 207

[866] Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Ascetica și Mistica*, p. 208

[867] Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Ascetica și Mistica*, p. 67

spune că nepătimirea este rodul curăției sufletului, care se dobândește în prima etapă a desăvârșirii. Acest proces începe prin credință și ajunge la nepătimire și la iubirea lui Dumnezeu și a aproapelui: „Dragostea este născută de nepătimire; nepătimirea, de nădejdea în Dumnezeu; nădejdea de răbdare și îndelungă răbdare; iar pe acestea le naște înfrânarea cea atot-cuprinzătoare. Înfrânarea la rândul ei, e născută de frica lui Dumnezeu, în sfârșit frica de credința în Domnul”[869]. Sufletul este curat, când s-a izbăvit de patimi și este cuprins de iubirea dumnezeiască. Atunci mintea nu mai face deosebire între oameni, că este credincios sau necredincios, rob sau slobod, bărbat sau femeie, îi privește pe toți la fel (cf. Gal. 3:18). Nu este totuna a se izbăvi cineva de gânduri și a se elibera de patimi. Patimile se ascund în suflet, iar când vine ispita, ies la iveală. Prin urmare, trebuie să ne păzim mintea în fața ispitelor, și așa vom cunoaște, care patimă ne stăpânește[870]. Părintele Ilarion V. Felea spune: „Pentru sfințirea și desăvârșirea sufletelor ne facem rugăciunile seara și dimineața, cercetăm sfânta Biserică, citim cărțile sfinte, punem frâu patimilor și ne ostenim să urcăm munții greutăților de pe culmile cărora privirile noastre se odihnesc în zare și inimile în pacea lui Dumnezeu”[871]. Sufletul omului este asemănat cu ogorul, care dacă este semănat, rodește, dar fără sămânță, nu poate să rodească. Cel ce se nevoiește, trebuie să scoată cele potrivnice firii, din inima sa și să semene virtuțile. Dumnezeu voiește ca omul să fie asemenea Lui, pentru aceasta Mântuitorul

[868] Pr. Prof. dr. Ștefan Buchiu, *Cunoașterea apofatică în gândirea Părintelui Stăniloae*, Editura Basilica, București, 2013, p. 193

[869] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Cele patru sute de capete despre dragoste*, 1, 2, În Filocalia vol. 2, p. 51

[870] *Everghetinosul,* vol. 4, 22, p. 277

[871] Preot Ilarion V. Felea, *Spre Tabor*, vol. 1, Pregătirea, Editura Crigarux, Piatra Neamț, 2007, p. 128

Hristos s-a întrupat și a pătimit, ca să schimbe firea noastră, și voia noastră înclinată spre păcate, să înlăture orice întinăciune, care stăpânește inima noastră. Când Dumnezeu l-a făcut pe om, acesta avea simțirile sănătoase și în așezarea lor firească, dar după ce păcătuit, acestea s-au întors împotriva firii, atunci omul a pierdut puterea și a căzut din slava sa. Domnul nostru Iisus Hristos, întrupându-Se, a schimbat prin Sfântul Său Trup, starea cea afară de fire, în cea după fire, de a Cărui împărtășire ne-a învrednicit pe noi și ne-a întors în Rai, dăruindu-ne nouă porunci sfinte, pe care urmându-le, să biruim păcatul și să revenim la starea cea de la început[872]. Cel ce voiește a reveni la starea cea după fire, va lepăda voile sale trupești, nevoindu-se pentru dobândirea virtuților și ajungerea la nepătimire și moștenirea împărăției lui Dumnezeu, despre care Mântuitorul Hristos a zis: *Împărăția lui Dumnezeu nu este aici sau acolo, ci înlăuntrul vostru* (Luca 16: 21). Această stare presupune ca și sufletul și trupul să fie fără prihană și unite după lucrarea Duhului (1 Tes. 5, 23), și să nu mai fie osândiți de conștiință, să aibă pacea lui Dumnezeu în inima lor, și să nu mai fie vătămați de ispitele vrăjmașului. Calea virtuților înseamnă cădere și îndreptare, război, schimbare și îmbunătățire, este călătorie, până ce ajunge la nepătimire. Atunci sufletul este întru Dumnezeu, și nu mai are vrăjmășie, cădere, necredință, poftire a vreunui lucru sau durere ci petrece în lumină și pace. Câtă vreme mai este chiar și numai teamă de vreo patimă, omul este departe de starea de nepătimire, căci scris este: *Căruia v-ați dat robi spre ascultare, sunteți robi aceluia căruia vă supuneți, ori păcatului spre moarte, ori ai ascultării spre dreptate* (Rom. 6:16). Căci două căi

[872] *Everghetinosul,* vol. 4, 22, pp. 268-269

sunt: una a vieții și alta a morții[873]. Sfântul Diadoh spune că nepătimirea, nu înseamnă a nu mai fi ispitit, ci ispitiți fiind, rămânem nebiruiți. Nu abținerea de la săvârșirea faptelor rele, ne aduce curăția, ci râvna împlinirii virtuților[874]. Se spune că un avva s-a nevoit cincizeci de ani, fără să mănânce pâine, și fără a bea vin și zicea: „Am omorât desfrânarea, iubirea de argint și slava deșartă". Auzind aceasta, Avva Avraam a venit la el și l-a întrebat: „Ai zis tu aceasta?" El a confirmat. Apoi l-a întrebat Avva Avraam: „Iată, intri în chilia ta, și afli o femeie pe rogojina ta, poți să gândești că nu este femeie?" ; Avva a zis: „Nu, dar mă lupt cu gândul, să nu mă ating de ea". Zis-a Avva Avraam: „Iată, patima nu a fost omorâtă, ci trăiește, dar este legată". Apoi a întrebat: „Dacă mergi pe drum, și vezi aur, printre pietre și cioburi, poate mintea ta să socotească aurul, ca pe acelea?" Iar avva a zis: „Nu, dar mă lupt cu gândul, să nu-1 iau". A zis Avva Avraam: „Iată, și această patimă trăiește, dar este legată". Și iarăși l-a întrebat: „Iată, auzi despre doi frați, că unul te iubește și te laudă, iar altul te urăște și te grăiește de rău, dacă vor veni cei doi la tine, îi vei primi la fel pe amândoi?". Răspuns-a avva: „Nu, dar mă lupt cu gândul ca să fac bine celui ce mă urăște". Zis-a Avva Avraam: „Iată, și aceasta patimă trăiește, dar este legată. Drept aceea, e limpede că patimile trăiesc, dar sunt legate"[875]. Atunci poate cineva să spună că a ajuns la nepătimire, când îi este defăimarea ca și lauda, sărăcia ca și bogăția, lipsa ca îndestularea. Cel ce le-a dobândit pe acestea, nu va mai cădea în stăpânirea pa-

[873] *Everghetinosul,* vol. 4, 22, pp. 268-271

[874] *Everghetinosul,* vol. 4, 22, p. 274 și Diadoh al Foticeii, *Cuvânt ascetic*, Filocalia 12, p. 386

[875] *Everghetinosul,* vol. 4, 22, pp. 266-267

timilor[876]. Avva Longhin spune că așa cum femeia cunoaște că a zămislit în pântece, când se va opri obișnuita ei sângerare, așa și sufletul, cunoaște că a dobândit Duhul Sfânt, când se vor opri patimile care-1 stăpânesc, iar câtă vreme este stăpânit de patimi, se slăvește în deșert că este nepătimaș. Dă sânge și primești Duh![877].

Se spune, că omul pătimaș are nepătimirea pe buze, dar în inimă are răutatea și fărădelegea[878]. Avva Isaac spune că atunci este omul, curat cu inima, când îi vede pe toți oamenii că sunt buni și nu vede pe nimeni necurat și spurcat, căci se zice: *Ochiul curat nu vede pe cele viclene* (Avac. 1:13)[879]. Când omul nu mai săvârșește răul, nici nu-l va mai pomeni și când va avea mintea în vremea rugăciunii fără închipuiri, atunci a ajuns la măsura nepătimirii și a dragostei desăvârșite, însă nu socotească că a ajuns la nepătimire, când nu este ispitit, ci atunci când ispitit fiind, nu este tulburat de patimă nici de pomenirea ei și atunci va cunoaște că a pășit în hotarele nepătimirii, însă și atunci să fie cu luare aminte, pentru că numai statornicia în virtute, omoară patimile, iar lipsa de grijă, le întărește iarăși asupra lui[880]. Un monah, întâlnindu-se cu niște călugărițe, s-a dat la o parte din cale, iar văzând maica a zis: „Bine ai făcut, pentru neputința ta, dar de ai fi fost monah desăvârșit, nu ai fi luat aminte la noi, ca la niște femei”[881]. Avva Isaia îndeamnă a lua aminte la noi, și dacă după terminarea slujbelor se va mai mișca vreo patimă în inimile voastre, toate ostenelile

[876] *Everghetinosul,* vol. 4, 22, p. 267
[877] *Everghetinosul,* vol. 4, 22, p. 267
[878] *Everghetinosul,* vol. 4, 22, p. 273
[879] *Everghetinosul,* vol. 4, 22, p. 276
[880] *Everghetinosul,* vol. 4, 22, p. 278
[881] *Everghetinosul,* vol. 4, 22, p. 267

sunt în deșert, căci Dumnezeu nu le primește pe ele”[882]. Experiența personală a acestor părinți din *Everghetinosul*, este o experiență care se dobândește în Biserică, și prin Sfintele Taine dar este însoțită și de nevoința proprie. Prin Sfintele Taine și nevoință ajunge omul la nepătimire și la experiența luminării și a îndumnezeirii[883].

[882] *Everghetinosul,* vol. 4, 22, p. 268

[883] Ierotheos, Mitropolitul Nafpaktosului, *Dogmatica empirică a Bisericii Ortodoxe Sobornicești*, vol. 1, trad. Tatiana Petrache, Editura Doxologia, Iași, 2014, p. 169

3. IUBIRE ȘI LUMINĂ ÎN EVERGHETINOSUL

3.1. Iubirea lui Dumnezeu

Iubirea este puterea duhovnicească, prin care omul se unește cu Dumnezeu, ea este cerul pe pământ, ea coboară pe Dumnezeu pe pământ și urcă omul la cer[884]. La iubirea de Dumnezeu, nu poate ajunge omul, fără a se despătimi prin pocăință și fără ajutorul Duhului[885]. Omul este chip al lui Dumnezeu, este ființă spirituală, orientată în chip ontologic spre comuniunea cu Dumnezeu, care se realizează prin iubire. Dumnezeu și-a arătat iubirea față de om prin venirea în lume a Mântuitorului Hristos: „*Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică* (In. 3,16). Dumnezeu s-a revelat oamenilor, ca iubire. Sfântul Ioan Evanghelistul ne spune: „*Dumnezeu este iubire*"(1 In. 4,8). La această iubire a lui Dumnezeu, omul este dator să răspundă cu iubirea lui. Când el răspunde la iubirea lui Dumnezeu, cu iubire, devine făptură nouă, devine fiu după har și se stabilește o legătură între el și Dumnezeu. Iubirea este teandrică, împletire de iubire divină și umană[886]. Iubirea de Dumnezeu și iubirea de aproapele

[884] Mitropolit Nicolae Mladin et. ali, *Teologia Morală Ortodoxă*, vol. 2, p. 41

[885] *Everghetinosul,* vol. 4, 4, p. 62

[886] Mitropolit Nicolae Mladin et. ali, *Teologia Morală Ortodoxă*, vol. 2, p. 39

sunt de nedespărțit, iubirea îl face pe om asemenea lui Dumnezeu, îl unește cu el și face din om, fiu al lui Dumnezeu prin har[887]. Despre aceasta sfântul Ioan Evanghelistul spune:

> „*Noi iubim pe Dumnezeu, fiindcă El ne-a iubit cel dintâi. Dacă zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este! Pentru că cel ce nu iubește pe fratele său, pe care l-a văzut, pe Dumnezeu, pe Care nu L-a văzut, nu poate să-L iubească. Și această poruncă avem de la El: cine iubește pe Dumnezeu să iubească și pe fratele său*"(1 In. 4,19-21).

Sfântul Marcu amintește că cei ce iubesc pe Dumnezeu, mor în fiecare zi, adică nu se îngrijesc de nimic în lumea aceasta, decât de a dobândi desăvârșita dragoste a lui Hristos[888]. După cum spune și Sfântul Apostol Pavel:

> „*Cine ne va despărți pe noi de iubirea lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foametea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau sabia? Precum este scris: „Pentru Tine suntem omorâți toată ziua, socotiți am fost ca niște oi de junghiere". Dar în toate acestea suntem mai mult decât biruitori, prin Acela Care ne-a iubit. Căci sunt încredințat că nici moartea, nici viața, nici îngerii, nici stăpânirile, nici cele de acum, nici cele ce vor fi, nici puterile, nici înălțimea, nici adâncul și nici o altă făptură nu va putea să ne despartă pe noi de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus, Domnul nostru"(Rom. 8:35-39).*

[887] Jean-Claude Larchet, *Sfântul Maxim Mărturisitorul : o introducere*, p. 233

[888] *Everghetinosul,* vol. 4, 4, p. 42

Toată Evanghelia lui Hristos descoperă iubirea și mila lui Dumnezeu, care se dau, celor ce îl iubesc pe El[889]. Despre aceasta a zis Mântuitorul Hristos: *Cel ce are poruncile Mele și le păzește, acela este care Mă iubește; iar cel ce Mă iubește pe Mine va fi iubit de Tatăl Meu și-l voi iubi și Eu și Mă voi arăta lui* (In. 14, 21). Cel ce vrea să sporească în viața duhovnicească, trebuie să înceapă să cugete la purtarea de grijă și la binele primit de la Dumnezeu, după îndemnul Psalmistului: „*Binecuvintează, suflete al meu, pe Domnul și nu uita toate răsplătirile Lui*"(Ps. 102, 2)[890]. Pomenirea bunătăților primite de la Domnul, deschide inima spre recunoștință, mărturisire, smerenie, mulțumire, nevoința cea bună și prin aceasta dobândim deprinderile duhovnicești și împlinim toată fapta cea bună, luând aminte la îndemnul: *Ce voi răsplăti Domnului pentru toate câte mi-a dat mie?* (Ps. 115,3)[891]. Când sufletul va recunoaște îndelunga răbdare și toate facerile de bine ale lui Dumnezeu și primejdiile din care l-a izbăvit și păcatele ce i-au fost iertate, este cuprins de dragostea de viață duhovnicească și de dorința de a împlini nevoințele vieții duhovnicești și a birui poftele și plăcerile trupului[892]. Acestea vor trezi în suflet, recunoștința, zdrobirea inimii și îndemnul spre o viață sfântă, spre împlinirea voii lui Dumnezeu cu inima plină de dragoste și dor de Dumnezeu [893]. Cei ce au dobândit iubirea cea desăvârșită, ard de dorul de Dumnezeu, după cum spune psalmistul: *Lipitu-s-a sufletul de Tine și pe mine m-a sprijinit dreapta Ta* (Ps. 62, 8)[894].

Vrăjmașul încearcă prin ispitele sale, să-l îndepărteze pe om de iubirea lui Dumnezeu, acest lucru l-a încercat și prin ispitirea Mântuitorului Hris-

[889] *Everghetinosul,* vol. 4, 4, p. 43

[890] *Everghetinosul,* vol. 4, 4, p. 43

[891] *Everghetinosul,* vol. 4, 4, p. 44

[892] *Everghetinosul,* vol. 4, 4, p. 44

[893] *Everghetinosul,* vol. 4, 4, pp. 44-45

[894] *Everghetinosul,* vol. 4, 4, p. 46

tos, în Pustia Carantaniei. El știe că plăcerea pământească, are putere să-l îndepărteze pe om, de iubirea lui Dumnezeu. Până când omul mai are inima prinsă de ceva din cele lumești, vrăjmașul îl ține legat în împărăția lui[895]. Cel ce se iubește pe sine, nu mai poate iubi pe Dumnezeu, iar cel ce nu se iubește pe sine, din iubire față de Dumnezeu, acesta caută în toată vremea, slava lui Dumnezeu, în tot ce face, petrece în smerenie, cugetând cele bineplăcute lui Dumnezeu, precum Sfântul Ioan Botezătorul, care a zis: *Acela trebuie să crească*, *iar eu să mă micșorez* (Ioan 3: 30)[896]. Cel ce iubește pe Dumnezeu, plânge că nu-L poate iubi mai mult, iar sufletul lui, cuprins de dor, îl slăvește pe Dumnezeu, iar pe sine se smerește și nu mai ia aminte la laudele ce i se aduc. Cel ce slujește lui Dumnezeu, ca preot, din iubire de Dumnezeu, își ascunde vrednicia sa, petrecând în duh de smerenie, fugind de toată cinstea și slava oamenilor, pentru dragostea lui Dumnezeu[897]. Cel ce iubește pe Dumnezeu, acela este cunoscut de Domnul și pe cât primește iubirea lui Dumnezeu, pe atât sporește și iubirea lui pentru Dumnezeu. Sufletul cuprins de dor și de iubire, este cu totul schimbat de Dumnezeu. Despre unul ca acesta se spune că este în viața aceasta și nu este. El petrece în trup, dar tinde neîncetat către Dumnezeu, lipindu-se de El, ca cel ce pentru dragostea lui Dumnezeu, a ieșit din iubirea de sine, că se zice: *De ne-am ieșit din fire, este pentru Dumnezeu, iar de suntem întregi la minte, este pentru voi* (2 Cor. 5,13).

Când cineva simte iubirea lui Dumnezeu, atunci începe și el a iubi pe aproapele, și dacă prietenia cea după trup, cu ușurință se pierde, dacă nu este legată cu simțirea duhului, când dobândește această iubire, chiar de s-

[895] Ieromonah Arsenie Boca, *Cărarea Împărăției*, Ediția a II-a, Editura Sfintei Episcopii Ortodoxe Române a Aradului, 1999, p. 30

[896] *Everghetinosul,* vol. 4, 4, pp. 47-48

[897] *Everghetinosul,* vol. 4, 4, p. 48

ar întâmpla vreo supărare, nu se va strica legătura dintre ei, chiar dacă a fost ocărât sau păgubit, iubirea din suflet, arde amărăciunea urii[898]. Se spune că fiecare se simte atras, de a sa rudenie, sufletul este atras de bunătățile cele cerești, iar trupul, de bunătățile cele pământești. Simțirile trupului ne îndeamnă către bunătățile acestei lumi, iar simțirea minții către bunătățile cele nevăzute, mai ales după ce a gustat din dumnezeiasca bunătate. Așa, pe măsură ce trupul se va subția prin nevoințe, omul ajunge la simțirea cea duhovnicească. Această simțire o poate cunoaște, numai cel ce de bunăvoie, se lipsește de bunătățile vieții, pentru nădejdea bunătăților viitoare și prin înfrânare își mortifică simțirile trupești. Mintea liniștită, poate simți în chip negrăit dumnezeiasca bunătate și după măsura sporirii sale, îi împarte și trupului această bucurie. Că zice: *Spre Domnul a nădăjduit inima mea, și mi-a ajutat și a înflorit trupul meu, și de bunăvoia mea îl voi lăuda pe El* (Ps. 27, 9-10). Această bucurie ce cuprinde și sufletul și trupul, este semnul unei vieți sfinte[899]. După ce mintea gustă din bunătatea Duhului Sfânt, harul începe a zugrăvi, asemănarea peste chip, precum zugravii desenează întâi forma și apoi înfloresc în culori chipul omului[900]. Prin faptele cele bune, înflorește chipul și urcă din slavă în slavă, până la asemănare, iar desăvârșirea asemănării o vom cunoaște din luminare[901].

Sfântul Isaac spune că iubirea lui Dumnezeu, este simțită ca o căldură mai presus de fire și aduce cu sine o schimbare profundă[902]. Fața se face rumenă și veselă, trupul lui se încălzește, frica și sfiala se depărtează, omul dobândește evlavie și puterea de a aduna mintea în sine, moartea o socotește bucurie și mintea cugetă neîncetat la cele cerești, trăiește acea stare numită

[898] *Everghetinosul,* vol. 4, 4, pp. 48-49

[899] *Everghetinosul,* vol. 4, 4, pp. 49-50

[900] *Everghetinosul,* vol. 4, 4, p. 51

[901] *Everghetinosul,* vol. 4, 4, p. 52

[902] *Everghetinosul,* vol. 4, 4, p. 60

beție duhovnicească. De această beție au avut parte apostolii și mucenicii[903]. După pierderea iubirii, de către Adam, el a învinuit pe toți de păcatul său, dar n-a mai avut bucuria, și fericirea pe care le avea la început, ci în sudoarea frunții sale lucrând pământul își câștiga pâinea sa. Până ce omul nu va dobândi iubirea, se va osteni în pământul plin de spini și mărăcini, și în sudoarea feței își va câștiga pâinea[904]. Iar când va dobândi iubirea, atunci se va hrăni cu pâine cerească, care este hrana îngerilor, fără altă osteneală. Deci, pe cel ce a aflat iubirea, Hristos îl hrănește[905]. Mântuitorul Hristos zice: „*Eu sunt pâinea vieții; cel ce vine la Mine nu va flămânzi și cel ce va crede în Mine nu va înseta niciodată*" (In. 6, 35), și iarăși: „*Cel ce mănâncă această pâine va trăi în veac*"(In. 6,58). Cel ce viețuiește în iubire, moștenește și viața veșnică: ... *Ca să mâncați și să beți la masa Mea întru împărăția Mea* (Luca 22: 30)[906]. Iubirea hrănește mai mult decât toată mâncarea și băutura[907]. Avva Ammun Nitriotul a zis lui Avva Antonie: „Eu fac mai multă osteneală decât tine; și cum se face că numele tău s-a mărit între oameni mai mult decât al meu?" Zis-a Avva Antonie: „Pentru că iubesc pe Dumnezeu mai mult decât tine"[908]. Iubitor de oameni este cel care și se poartă cu blândețe cu vrăjmașii și le face bine. Iubirea de oameni înseamnă, milostenie și dragoste față de aproapele. Aproapele omului este tot omul, și cel bun, și cel rău, și vrăjmașul, și prietenul. Cel ce se nevoiește să urmeze lui Dumnezeu, să facă binele și celor drepți, și celor nedrepți, precum Dumnezeu însuși în lumea cea de acum dă tuturor și soarele și ploile. Iar cine voiește să facă bine numai celor

[903] *Everghetinosul,* vol. 4, 4, p. 61
[904] *Everghetinosul,* vol. 4, 4, p. 61
[905] *Everghetinosul,* vol. 4, 4, p. 62
[906] *Everghetinosul,* vol. 4, 4, p. 62
[907] *Everghetinosul,* vol. 4, 4, p. 62
[908] *Everghetinosul,* vol. 4, 4, p. 64

buni iar pe cei răi să-i pedepsească, să știe că acela este lucrul judecătorilor[909]. Prin lucrarea iubirii, omul nostru cel dinăuntru se înnoiește zi de zi (2 Cor. 4, 16), până la desăvârșire[910]. Preotul care a dobândit iubirea sfântă, transfigurează întreaga parohie[911].

3.2.Vederea lui Dumnezeu

Precum lumina soarelui atrage privirea, tot așa iubirea lui Dumnezeu atrage în chip firesc la sine mintea cea curată. Mintea curată s-a despărțit de necunoștință și se luminează de dumnezeiasca lumină[912]. Nevoințele ascetice, însoțite de iubire, înalță sufletul și mintea, spre vederea lui Dumnezeu. Vederea duhovnicească uimește mintea și o face a uita cele de aici. Harul Duhului Sfânt se face acoperământ, hrană și băutură pentru cei desăvârșiți de aceea unii sfinți, întărindu-se cu dumnezeiescul har, aveau nevoie de puțină mâncare sau chiar se lipseau de ea, căci erau întăriți de har[913]. Harul Duhului Sfânt este prezent de la început în suflet, iar sufletul este capabil să primească și să asimileze energia îndumnezeitoare a harului[914]. Sfântul Evanghelist Ioan spune: „pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată" (1 Ioan 4, 12), dar tot el zice, și „pe Dumnezeu îl vom vedea așa cum este" (1 Ioan 3, 2), sau „Cuvântul s-a făcut trup" (Ioan 1, 14).

---

909 *Everghetinosul,* vol. 2, 40, pp. 419-422

910 *Everghetinosul,* vol. 4, 4, p. 53

911 P.S. Emilian Lovișteanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului, *Înfăptuirea misiunii bisericești în parohie și mănăstire*, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 2015, p. 72

912 *Everghetinosul,* vol. 4, 4, p. 57

913 *Everghetinosul,* vol. 4, 26, p. 342

914 Vladimir Lossky, *Introducere în teologia ortodoxă*, trad. Lidia și Remus Rus, Editura Enciclopedică, București, 1993, p. 184

Pornind de la aceste afirmații „teologia răsăriteană a făcut distincție încă de la începuturile ei între ființa lui Dumnezeu, care este incognoscibilă și energiile lui Dumnezeu, prin care Acesta ni Se comunică nouă, îndumnezeindu-ne. Deci, Părinții Bisericii au înțeles întotdeauna prin *vederea lui Dumnezeu*, nu o vedere a esenței divine, ci a luminii slavei lui Dumnezeu, distincția fundamentală pe care fi o vor face fiind aceea între creat și necreat, iar nu în mod simplu. între sensibil și inteligibil, după modelul platonic"[915].

Sfinții Părinții au înțeles, prin vederea lui Dumnezeu „nu o vedere a esenței divine, ci a luminii slavei lui Dumnezeu"[916]. Patriarhul Iacov a zis: „Am văzut pe Dumnezeu în față și mântuit a fost sufletul meu!"(Fac. 32,30). Contemplația presupune vederea luminii necreate și cunoașterea lui Dumnezeu în lumină, aceasta nu este o vedere cu ochiul fizic, ci vederea prin revelația divinității, de care doar omul duhovnicesc se poate împărtăși[917]. Despre această vedere, teologul rus Vladimir Lossky, spune:

> „Vederea desăvârșită a divinității, ce devine perceptibilă ca lumina necreată care este divinitatea, e misterul „zilei a opta", ea aparține veacului viitor în care Îl vom vedea pc Dumnezeu față către față. Totuși, cei vrednici, cei care se unesc cu Dumnezeu, ajung să vadă încă din această viață „împărăția lui Dumnezeu venind cu putere", cum au văzut-o ucenicii pe muntele Taborului"[918].

[915] Lect. dr. Cristinel Ioja, *Rațiune și mistică în teologia ortodoxă*, p. 77

[916] Cristinel IOJA, „Aspecte fundamentale ale misticii în teologia ortodoxă", în *Teologia* Anul IX, Nr. 2, 2005, Arad, p. 73

[917] Nichifor CRAINIC, *Sfinţenia-împlinirea umanului*, p. 177

[918] Vladimir Lossky, *Vederea lui Dumnezeu*, pp. 144-145

Mântuitorul Hristos a zis: „*Fericiți cei curați cu inima că aceia vor vedea pe Dumnezeu*"(Mt. 5, 8). Doar cei curați cu inima, se învrednicesc de vederea luminii dumnezeiești și nici pentru ei, aceasta nu este o stare permanentă[919]. Experiența vederii duhovnicești, este o experiență intimă și puțini o dezvăluie în amănunte, socotind că nu se cuvine omului, să grăiască despre aceasta, pentru a nu se mândri, dar și pentru că cei ce nu s-au învrednicit de acest dar nu pot înțelege cum se manifestă această lumină necreată și astfel apar dispute precum cele din Sfântul Munte, din vremea Sfântului Grigorie Palama. Sfântul Simeon Noul Teolog a vorbit pe larg, despre această vedere. Despre aceasta lumină vorbește și Grigorie Palama, dar și Motovilov, ucenicul Sfântului Serafim de Sarov. Această lumină au văzut-o apostolii pe Muntele Tabor la Schimbarea la față a Mântuitorului Hristos[920]. Sfinții nu erau văzători, decât dacă Dumnezeu îi făcea văzători, și aveau descoperiri, când Dumnezeu le descoperea, altfel ei sunt ca ceilalți oameni[921]
Fiecare existență mărginită, este o lumină, are un sens[922]. Părintele Stăniloae spune:

> „Bunătatea sau generozitatea și bogăția spirituală se reflectă ca lumină pe fața celui care le are. Lumina spirituală devine lumină văzută. E o taină cum ea produce în materia feței o lumină, care se vede că nu e pur materială. Și această lumină are diferite grade. Pe fața lui Iisus strălucea orbitor. Dar ea proiecta și pe

[919] Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Mistica și Ascetica Bisericii Ortodoxe*, p. 270

[920] Ilarion Alfeyev*, Taina credinței*, p. 312

[921] Schiarhimandrit Gabriel Bunge, *Rugăciunea în Duh și Adevăr – filozofia ți teologia capitolelor Despre rugăciune ale avvei Evagrie Ponticul și spiritualitatea Părinților pustiei*, trad. Maria-Cornelia și diac. Ioan I. Ică jr, Editura Deisis, Sibiu, 2015, p. 185

[922] Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae*, Iisus Hristos-Lumina lumii și îndumnezeitorul omului*, Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2014, p. 40

> hainele Lui o lumină albă ca zăpada, deci mai puțin strălucitoare. Dar și deasupra lui Iisus era un nor luminos. Se întâmplă uneori ca o lumină spirituală puternică să facă și mediul din jur luminos. De aceea, se poate cugeta că lumina lui Hristos va umple de lumină tot universul creat"[923].

În limba română lumina are mai multe înțelesuri. Este o lumină materialnică dată de soare, de foc, de lampă, este o lumină a învățăturii dată de învățătura din cărți sau de la învățători și este o lumină duhovnicească de la Dumnezeu. În această lumină, omul simte pe Dumnezeu și este cuprins de bucurie și pace[924]. Lumina simbolizează și cuvântul lui Dumnezeu, al revelației. Sfinții sunt purtători ai cuvântului lui Dumnezeu, ei sunt purtători de lumină, de aceea în icoane sunt reprezentați cu nimburi de lumină[925]. Despre lumina de pe muntele Horeb, Sfântul Isaac Sirul spune că imaginea, cuvântul și lucrurile care au fost înfăptuite mai presus de fire, vin de la Dumnezeu, prin îngerul care s-a arătat lui Moise, descoperindu-i că trebuie să scoată poporul din robie[926]. În Viețile Sfinților se întâlnesc mai multe relatări despre răpirea minții în timpul rugăciunii, văzând pe Dumnezeu, pe îngeri și Împărăția cerească[927]. Despre aceasta Sfântul Apostol Pavel spune:

---

[923] Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, nota 2175 la Sfântul Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, p. 1152

[924] Pr. Ilarion V. Felea, *Spre Tabor,* vol. 3, Luminarea, Editura Crigarux, Piatra-Neamț, 2008, p. 17

[925] Constantin Bălăceanu-Stolnici, *Dialoguri despre cele văzute și cele nevăzute*, Editura Harisma, București, 1995, pp. 48-49

[926] Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte către singuratici*, Partea a treia, Ediția a doua, trad. Diac. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 2007, pp. 115-116

[927] Ilarion Alfeyev*, Taina credinței*, p. 308

„Dacă trebuie să mă laud, nu-mi este de folos, dar voi veni totuși la vedenii și la descoperiri de la Domnul. Cunosc un om în Hristos, care acum paisprezece ani - fie în trup, nu știu; fie în afară de trup, nu știu, Dumnezeu știe - a fost răpit unul ca acesta până la al treilea cer. Și-l știu pe un astfel de om - fie în trup, fie în afară de trup, nu știu, Dumnezeu știe- că a fost răpit în rai și a auzit cuvinte de nespus, pe care nu se cuvine omului să le grăiască"(2 Cor. 12, 1-4).

Termenul „contemplație" provenit din lat. *Contemplatio,* exprimă această viziune sau vederea minții. Contemplarea lui Dumnezeu, *theoria,* luminii necreate, nu e o vedere sensibilă și creată, ci reprezintă semnul îndumnezeirii omului[928]. Contemplația face trecerea de la cunoașterea catafatică, la cunoașterea apofatică, pornind de la faptul că procesul de transfigurare începe cu pătrunderea cu mintea, la sensurile distincte ale creației[929]. Contemplația este una din treptele urcușului duhovnicesc, situată între practicarea virtuților și vederea directă a lui Dumnezeu, sau unirea nemijlocită cu El[930]. După eliberarea de patimi, în faza iluminării, omul are privilegiul contemplării lui Dumnezeu în creație. Toată natura este precum o carte deschisă, Duhul Sfânt luminează mintea și omul îl contemplă pe Dumnezeu în lucrarea mâinilor Lui și are parte de cunoașterea apofatică a lui Dumnezeu[931]. Sfântul Maxim Mărturisitorul amintește de contemplația naturii și contemplarea Sfintei Scripturi. Contemplația naturii presupune contemplația celor văzute și contemplația realităților inteligibile. Contemplarea celor văzute

[928] Mitropolit Hierotheos Vlachos, *Psihoterapia ortodoxă*, trad. Irina Luminița Niculescu, Editura Învierea-Arhiepiscopia Timișoarei, Timișoara 1998, p. 403

[929] Pr. Prof. dr. Ion Bria, *Dicționar de Teologie Ortodoxă*, p. 98

[930] Ion Stoian, *Dicționar religios*, p. 66

[931] Andrei Andreicuț, *Spiritualitate creștină*, p. 138

presupune trecerea de la percepția celor sensibile la cele dincolo de aparențe. Creația este sesizată duhovnicește, de aceea această contemplare presupune curățirea de cugete pătimașe. Pe trepte mai înalte contemplația naturală presupune contemplarea celor inteligibile adică cunoașterea de sine, cunoașterea celorlalți oameni, potrivit ființei lor duhovnicești, contemplarea celor nevăzute adică a îngerilor, a Proniei dumnezeiești și a Judecății lui Dumnezeu[932]. Contemplarea naturală Sfintei Scripturi presupune descoperirea înțelesurilor ei duhovnicești, dincolo aparența cuvintelor[933].

În această etapă a desăvârșirii, omul poate avea parte de fenomene mistice extraordinare, de semne si minuni, de harisme, dăruite de Dumnezeu[934]. Zis-a Avva Arsenie: „De vom căuta pe Dumnezeu, Se va arăta nouă și, de-L vom ține pe El, va rămâne la noi”[935]. Avva Isaia, îndeamnă a lua aminte la patriarhul Iacov, cel ce ascultând de părinții săi, a plecat în Mesopotamia și ajungând la locul numit Bethil, care se tâlcuiește „casa lui Dumnezeu”, a dormit acolo și a visat o scară care era sprijinită pe pământ și atingea cerul și îngerii lui Dumnezeu, suindu-se pe ea, iar Domnul se rezema pe ea (cf. Fac. 28:7-17). Acesta este semnul pentru cel ce vine, să slujească lui Dumnezeu, la început i se descoperă lui chipul virtuților, iar dacă nu va împlini osteneala lor, nu va ajunge la Dumnezeu. Apoi s-a sculat Iacov și a făcut legământ cu Dumnezeu, ca să fie robul Lui. Și l-a întărit Dumnezeu și i-a spus: *Voi fi cu tine și te voi păzi* (Fac. 28: 15). Atunci s-a dus în Mesopotamia să-și ia femeie. Și, acolo văzând pe Rahila, a îndrăgit-o și a slujit tatălui său șapte ani, pentru a i se da de soție, dar după șapte ani de slujire i s-a dat lui Lia, sora mai mare a Rahilei, care era bolnavă de ochii, iar pentru Rahila a

[932] Jean-Claude Larchet, *Sfântul Maxim Mărturisitorul : o introducere*, p. 235

[933] Jean-Claude Larchet, *Sfântul Maxim Mărturisitorul : o introducere*, p. 236

[934] Andrei Andreicuț, *Spiritualitate creștină*, p. 139

[935] *Everghetinosul,* vol. 4, 24, p. 305

trebuit ca Iacov să slujească alți șapte ani și atunci i s-a dat. Dar Rahila era stearpă. Mesopotamia se numește așa fiindcă este la mijlocul celor două râuri, Tigru și Eufrat. Tigrul, se tălmăcește dreaptă socoteală sau discernământ, iar Eufrat, smerită cugetare sau smerenie. Lia este chipul ostenelilor trupești, iar Rahila, chipul vederii (contemplării) adevărate. De acestea are parte omul care se află în Mesopotamia, ca prin dreapta socoteală și smerenie să împlinească ostenelile trupești, fiindcă ele se opun vrăjmășiei Asirienilor, pentru a trece cu smerita cugetare, la vederea (contemplația) cea adevărată[936]. Rahila nu i-a născut fii, lui Iacov, până când Lia nu i-a născut pe toți fiii ei. Și aceasta înseamnă că, dacă nu va împlini omul toată făptuirea[937], nu i se dăruiește adevărata contemplare (vedere a lui Dumnezeu). Amândouă erau femeile lui, dar pe Rahila o iubea mai mult decât pe Lia, iar Lia avea ochii bolnavi, iar Rahila era foarte frumoasă. Faptul că Lia avea ochii bolnavi înseamnă că omul nu vede încă slava contemplației (vederii) celei adevărate, până când este încă în etapa ostenelilor trupești, adică a făptuirii, pentru că se amestecă încă plăcerea omenască în lucrarea lui. Dar el nu trebuie să rămână la aceasta, nici să se teamă. Când Lia se va opri puțin din nașterea de fii, îi dă bărbatului ei pe Zelfa, roaba ei, care va naște pe Asir, care se tâlcuiește bogăție, iar când va înceta Lia de a mai naște, atunci își aduce Dumnezeu aminte de Rahila. Prin acesta înțelegem că de va împlini

[936] *Everghetinosul,* vol. 4, 24, pp. 313-314

[937] Făptuirea este numită prima etapă a urcușului duhovnicesc. Petru Damaschin spune că făptuirea constă din două grupe de străduinţe : cele şapte fapte trupeşti şi cele opt fapte sufleteşti, care coincid cu Fericirile. Primele purifică trupul, cele de al doilea sufletul Cele şapte virtuţi trupeşti sînt: liniştirea de griji (isihia) care e «începutul purificării» (cartea întîi, cap. 1), postul cu măsură, privegherea cu măsură, psalmodierea, rugăciunea duhovnicească sau curată a făptuitorului, citirea cuvintelor şi vieţilor sfinţilor, întrebarea celor experimentaţi (Cartea întâi, cap. 2, *Filocalia* vol. 5, pp. 21-22)

ostenelile trupești, simțirea se eliberează de patimi, atunci vederea cea adevărată (contemplația) descoperă minții, slava cea adevărată. Deși fiii Liei erau ajutători lui Iacov, el iubea pe Iosif, fiul Rahelei, mai mult decât pe toți, înțelegem prin aceasta că deși ostenelile trupești îl păzesc pe om de vrăjmaș, numai vederea cea adevărată adică contemplația îl unește cu Dumnezeu. După ce Iacov a văzut pe Iosif, a vrut să se întoarcă la părinții săi, fiindcă a văzut pe împăratul fraților lui. Și, ducându-se, a primit bucuria binecuvântării lui Dumnezeu, zicând lui: *Nu se va mai chema numele tău Iacov, ci Israel* (Fac. 32: 28). Sa numit *Iacov* pentru că a călcat în picioare vrajmășia patimilor, până ce sa învrednicit de binecuvântare și și-a eliberat simțirile lui din mâna vrăjmașului. Iar când s-au eliberat simțirile, atunci i s-a schimbat numele în *Israel,* adică „mintea care vede pe Dumnezeu". Dacă mintea va ajunge să vadă slava Dumnezeirii, vrăjmașii se teme de el, astfel deși Esau vine întru întâmpinarea lui cu vrăjmășie, smerita cugetare a lui Iacov, va stinge răutatea lui și acela nu se mai războiește cu el, ci se aruncă pe sine înaintea lui Dumnezeu. Chiar dacă dușmănia îl face pe Esau să pizmuiască pe Iacov, văzând slava lui cea mare, nu va putea să-l supună, căci Dumnezeu este ajutorul lui, precum este scris: *întoarce-te în pământul nașterii tale și Eu voi fi cu tine* (Fac. 32: 9). A venit apoi la Salem, și și-a cumpărat acolo țarină și a clădit altar Domnului, care l-a ascultat pe el în ziua necazului. Numele Salem, se tâlcuiește, pace, adică omul va trece peste război, în care Dumnezeu îl apără și ajunge la pace și clădește jertfelnic lui Dumnezeu, din douăsprezece pietre și Iacov a adus peste el daruri dobândite din ostenelile sale, când era în Mesopotamia. Acestea s-au scris nu numai pentru cei ce s-au nevoit mai-nainte de Har, adică înainte de venirea lui Hristos, ci și pentru toți cei ce fac voia lui Dumnezeu și păzesc poruncile Lui. S-au scris și spre sfătuirea noastră, a celor ce mergem pe urmele celor ce s-au luptat să dobândească nemurirea, pe care nemurirea i-a păzit de toată săgeata vrăj-

mașului. Căci ei s-au plecat sub acoperământul lui Dumnezeu, rugându-se pentru ajutorul Lui, fără a nădăjdui în vreo osteneală a lor, ci acoperământul lui Dumnezeu, li s-a făcut lor cetate de îngrădire. Fiindcă știu că fără ajutorul lui Dumnezeu nu pot face nimic și în smerita lor cugetare ziceau împreună cu Psalmistul: *De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc; de n-ar păzi Domnul cetatea, în zadar ar priveghea cel ce o păzește* (Ps. 126,1), căci dacă vede Dumnezeu că mintea i s-a supus cu toată puterea și nu are alt ajutor decât numai pe El, o întărește zicând: *Nu te teme, fiul Meu Iacov, micule Israel,* și iarăși: *Nu te teme, că te-am izbăvit, și am pus numele tău. Al Meu ești tu, și, de vei trece prin apă, cu tine sunt, și râurile nu te vor îneca, și, de vei trece prin foc, văpaia nu te va arde, că Eu sunt Domnul Dumnezeul tău, Sfântul lui Israil, Cel ce te mântuiesc pe tine* (Is. 43,1-3). Deci, când mintea va auzi această făgăduință va îndrăzni împotriva vrăjmașului zicând: *Cine este cel ce se luptă cu mine? Cine poate să-mi stea împotrivă. Cine este cel ce se judecă cu mine? Să se apropie. Iată, Domnul este ajutorul meu, cine-mi va face rău? Iată, voi toți ca o haină vă veți învechi și ca lâna veți fi mâncați de molie* (Is. 50, 8-9). De ești mai tânăr și încă nu ți-ai robit trupul, de vei auzi de faptele mari ale Părinților, să nu alergi spre dânsele vrând să le împlinești, căci, de nu vei face toată lucrarea lor, adică tot ceea ce au lucrat Părinții până au dobândit puterea dea împlini asemenea fapte, nu vor veni la tine aceste daruri, iar de vei împlini nevoințele și poruncile, acestea vor veni de la sine[938]. Un avva spunea că plugăria sufletului este „liniștea trupului, rugăciunea trupească cea multă și neluarea aminte la greșelile oamenilor, ci numai la ale tale. De va petrece omul întru acestea, nu va zăbovi să-i rodească sufletul"[939]. Un monah s-a dus la Avva Arsenie, dar a găsit ușa încuiată și uitându-se

[938] *Everghetinosul,* vol. 4, 24, pp. 313-316 și Isaia Pustnicul, *Douăzeci și nouă de cuvinte*, IV, în Filocalia vol. 12, pp. 61-66

[939] *Everghetinosul,* vol. 4, 24, p. 305

printr-o fereastră, a văzut pe Avva tot numai foc. Cel ce a văzut este vrednic de crezare. Apoi, bătând la ușă, a ieșit Arsenie și, văzându-1 pe el tulburat, l-a întrebat: „De când ai venit? Ai văzut ceva?" Iar fratele nu a mărturisit[940]. Avva Lot s-a dus la Avva Iosif și i-a zis: „Părinte, îmi fac pravila de rugăciune după puterea mea și mă îndeletnicesc cu postul și rugăciunea, cu citirea și liniștea, ce trebuie să mai fac?" Iar avva Iosif, ridicându-și mâinile spre cer, degetele sale au devenit ca niște făclii. Și i-a zis lui: „De voiești, fă-te cu totul de foc"[941]. Despre cei ce au ajuns la contemplație se spune că au intrat în casa lui Dumnezeu iar despre cei ce se luptă încă cu patimile ei zăbovesc în curțile Domnului[942].

Părintele Paisie Aghioritul mărturisește: „odată m-am rugat toată noaptea. Când s-a crăpat de ziuă a venit cum să-ți spun …lucrurile acestea nu pot fi descrise în cuvinte, o lumină care a răsărit din mine și m-a cuprins cu totul. Deși eram obosit de mătănii și de lupta de peste noapte, am simțit o asemenea odihnă, ca și cum ar fi răsărit un soare în mine, care mi-a dat o stare de bucurie extremă[943].

3.3.Lumina dumnezeiească

Părintele Ierotheos Vlachos spune: „Dincolo de toate însă, *theoria* are multe trepte și măsuri care trebuie străbătute înainte de a dobândi vederea luminii necreate - „frumusețea veacului viitor" și „hrana cerească". Printre ele, se află aducerea aminte de moarte (care este un dar al lui Dumnezeu), rugăciunea neîncetată, râvna de a împlini întru totul poruncile Mântuito-

[940] *Everghetinosul,* vol. 4, 5, p. 69

[941] *Everghetinosul,* vol. 4, 10, p. 173

[942] Ieromonah, Gabriel Bunge, *Practica rugăciunii personale după Tradiția Sfinților Părinți*,, p. 39

[943] Klitos Ioanidis, *Patericul Secolului XX*,, trad. Daniele Filioreanu, Editura Egumenița, Galați, p. 228

rului Hristos, cunoașterea sărăciei noastre duhovnicești - altfel spus, înțelegerea patimilor și a fărădelegilor noastre - și pocăința. Toate acestea sunt lucrarea harului dumnezeiesc. Firește, *theoria* desăvârșită este vederea luminii necreate"[944]

Lumina și bucuria pe care o iradiază trupul Domnului înviat, se transmite tuturor oamenilor, fiecare devenind la rândul său făclie de Dumnezeu luminată, purtător de lumină, deci purtător de Hristos, luminând și transmițând până în sferele cerești cuvîntul biruinței[945]. Astfel, Sfântul Eftimie, pe când slujea Sfânta Liturghie, împreună cu Dometian, ucenicul său, și Terevon Saracinul, care stând aproape de jertfelnic, a văzut fără veste, pogorându-se foc din cer și întinzându-se deasupra jertfelnicului, ca o pânză și acoperind pe Marele Eftimie, precum și pe fericitul Dometian și a rămas aceasta, de la începutul Trisaghionului până la sfârșitul Liturghiei. Această minune a fost văzută și de Gavriil, fratele lui Hrisip, care era și el în altar[946]. Duhul Sfânt întărește și mângâie pe cei peste care se pogoară, îi umple cu dragoste fierbinte față de Dumnezeu și în același timp arde și mistuie orice urmă de păcat, tot ceea ce se opune dumnezeirii[947]. Părintele Ierotheos Vlachos spune:

> „Vederea lui Dumnezeu, îndumnezeirea, unirea cu Dumnezeu și cunoașterea Lui nu pot ființa despărțite una de cealaltă, pen-

[944] Mitropolit Hierotheos Vlachos, *Psihoterapia ortodoxă*, p. 408

[945] Traian Seviciu, „Hristologia și soteriologia Sfântului Ioan Damaschin, după canoanele Învierii, Înălțării și Cincizecimii" , în rev. *Ortodoxia*, Anul XI, Nr. 4, 1959, (567-584), p. 576-577

[946] *Everghetinosul,* vol. 4, 29, p. 362

[947] Natalia Dinu Manoilescu, *Sfântul Duh în spiritualitatea ortodoxă*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2005, p. 85

tru că frângerea acestei împreunări ar însemna îndepărtarea omului de la cunoștința despre Dumnezeu”[948]

Contemplarea luminii necreate „este unul și același lucru cu îndumnezeirea omului, care îl vede pe Dumnezeu prin îndumnezeirea sa - și nicidecum pe calea rațiunii umane. Această vedere a luminii necreate, care se numește „dar îndumnezeitor”, nu e un dar al naturii umane create, ci al Duhului Sfânt”[949]. Avva Marcelin al Thebaidei, când mergea duminica la biserică, pe drum, spunea în taină, pe de rost, din Scripturi, până ce ajungea la biserică. Și când ședea la pravilă, pieptul său se uda de lacrimi. El zicea: „săvârșindu-se pravila, văd toată biserica ca un foc, iar slobozindu-se adunarea, îndată și focul se duce”[950].

Un stareț povestea despre un episcop, că a ajungând într-un sat, într-o duminică, a zis diaconilor săi: „Căutați pe preotul satului, să ne slujească Sfânta Liturghie”. Și, căutând, au aflat pe preot, care era neîngrijit, precum un mojic și l-au adus la episcop. Iar preotul intrând în Sfântul Altar, a fost văzut de episcop, stând înaintea dumnezeieștii mese, învăluit de foc. Iar după ce s-a săvârșit Liturghia, episcopul l-a chemat pe preot și i-a zis: „Binecuvântează-mă, vrednicule rob al lui Dumnezeu”. Iar preotul a zis: „Cum e cu putință ca episcopul să fie binecuvântat de preotul cel hirotonit de dânsul? Ci binecuvintează, Părinte”. Iar episcopul a zis: „Nu pot să binecuvintez pe cel ce stă în foc și aduce Sfintele Daruri lui Dumnezeu, căci în tot chipul cel mai mic, de cel mai mare se binecuvintează”. Și preotul a zis: „Dar se află cumva, cinstite stăpâne, vreun episcop sau preot stând înaintea Sfintelor

[948] Mitropolit Hierotheos Vlachos, *Psihoterapia ortodoxă*, p. 403

[949] Mitropolit Hierotheos Vlachos, *Psihoterapia ortodoxă*, p. 403

[950] *Everghetinosul,* vol. 4, 29, p. 363

Taine, care să nu stea în foc dumnezeiesc?" Și, auzind aceasta, episcopul, s-a minunat de curăția omului celui simplu și folosindu-se, s-au dus[951].

Cei răpiți cu mintea la cele cerești, uită cu totul de cele lumești, chiar și de mâncare și băutură. Avva Ioan Colovul a împletit funie de două coșnițe și a cusut-o toată numai într-una, dar n-a înțeles aceasta, deoarece mintea lui se îndeletnicea cu vederea celor înalte. Când a venit un frate să ia coșnița, Avva Ioan a ieșit și l-a întrebat: „Ce voiești, frate?" Iar el i-a zis: „Coșnița, Avva!" Și, intrând în chilie, a uitat și a șezut lucrând mai departe. Fratele după ce a așteptat destul, a bătut iarăși în ușă și când a ieșit avva, i-a zis: „Adu coșnița, Avva". Și intrând avva, iarăși a șezut să coasă. Și a bătut iar fratele, și l-a întrebat avva: „Ce vrei, frate?" Iar el i-a zis: „Coșnița, Avva". Și, luându-1 de mână, l-a dus înlăuntru zicându-i: „Dacă coșnițe vrei, ia și dute, că eu n-am vreme". Altădată a venit un cămilar să-i ia vasele și avva a intrat să-i aducă o funie, și intrând a uitat, având cugetul la Dumnezeu. Și iarăși a bătut cămilarul, la ușă. Și ieșit avva și intrând în chilie, iarăși, a uitat. Iar a treia oară, bătând cămilarul, intrând avva repeta: „Funie, cămilă, funie, cămilă". Și zicea acestea ca să nu uite după ce a intrat în chilie[952]. Avva Avraam amintea despre unul din Părinții de la Schit, că se ocupa cu copierea cărților și a venit la el un frate, rugându-l să-i scrie o carte. Iar bătrânul, având-și mintea sa în vedere, a scris stihurile fără punctuație. Și voind fratele să îndrepte lipsurile, a găsit și cuvinte lipsă și i-a zis: „Avva, sunt niște stihuri nescrise". A zis Avva: „Du-te de fă întâi cele scrise și apoi să vii să ți le scriu și pe celelalte!"[953]. cei ce dobândeau această stare nu mai luau aminte la cele ce se petreceau în jurul lor, astfel, când Avva Isaac s-a dus la Avva Pimen și

[951] *Everghetinosul,* vol. 4, 29, pp. 363-364

[952] *Everghetinosul,* vol. 4, 26, pp. 342-343

[953] *Everghetinosul,* vol. 4, 26, p. 343

a auzit cântat de cocoș, Avva Isaac a zis că cel ce se trezvește cu mintea, numai ia aminte la acestea[954].

De asemenea aceștia nu mai aveau trebuință de prea multă mâncare și băutură, adeseori stând fără să mănânce mai multe zile la rând, astfel, când ucenicul lui Avva Sisoe îl îndemna să mănânce, el zicea: „Dar n-am mâncat, fiule?" Iar ucenicul zicea: „Nu, Părinte". Și zicea bătrânul: „Dacă nu am mâncat, adu să mâncăm"[955]. Părintele Pavel Everghetinosul spunea că atât de plin era Avva Sisoe de lucrarea și de harul Sfântului Duh, încât se izbăvise de foamea și setea trupească dar și de tulburarea ce o aduce lipsirea de mâncare și băutură, hrănindu-se numai cu hrana cea dăruită de Duhul Sfânt, cu toate acestea se simțea întotdeauna îndestulat și nu simțea nevoie de mâncare. Precum el, și alti sfinți, stăteau vreme îndelungată, fără a se împărtăși de mâncare, precum a stat și Mântuitorul Hristos: *Postind patruzeci de zile și patruzeci de nopți, mai pe urmă a flămânzit* (Mt. 4, 2)[956]. Avva Macarie s-a dus împreună cu frații, să taie smicele de finic. Și i-au zis lui în prima zi: „Vino, mănâncă cu noi!" Iar el s-a dus și a mâncat. A doua zi i-au zis iarăși să mănânce, dar el le-a zis: „Voi aveți trebuință să mâncați, că încă sunteți trupești, dar eu nu mănânc, căci nu mai râvnesc după mâncarea de aici"[957]. Un avva s-a dus la unul din părinți, iar acela, fierbând puțină linte, fiindcă era seară, a zis celui ce venise: „Să citim puțin din pravilă!" și unul a citit toată Psaltirea, iar celălalt a rostit din minte cei doi proroci mari, și făcându-se dimineață, după ce și-a luat ziua bună de la dânsul, oaspetele a plecat, uitând de mâncare[958]. Povestit-a ucenicul unui bătrân iscusit, despre părintele său că „ odată, venind ceasul al nouălea, a voit să guste ceva. Și, punând masa,

[954] *Everghetinosul,* vol. 4, 26, p. 343

[955] *Everghetinosul,* vol. 4, 26, p. 343

[956] *Everghetinosul,* vol. 4, 26, pp. 344-345

[957] *Everghetinosul,* vol. 4, 26, p. 345

[958] *Everghetinosul,* vol. 4, 26, p. 346

a stat împreună cu el la rugăciune. După ce au cântat doi psalmi, a început bătrânul a grăi, în răpire fiind, și grăia cuvinte potrivite răpirii. Și a petrecut așa până a doua zi. Iar a doua zi, la al nouălea ceas, a încetat. Aceasta se întâmpla, zicea, fiindcă mintea lui privea sus, spre tainele cerești"[959]. Teodor Episcopul povestea despre un avva cu care a călătorit la Muntele Sinai și acela nu a mâncat nimic până au ajuns acolo și apoi împărtășindu-se a mâncat și apoi iarăși s-a înfrânat până la Alexandria unde a mâncat și apoi până la Ierusalim și avva n-a mai mâncat nimic pe cale, ci asemenea, împărtășindu-se cu Sfintele Taine, la Sfânta înviere a lui Hristos, a luat și a mâncat. În toată călătoria lor, bătrânul a mâncat doar de trei ori, fiindcă avea harul lui Dumnezeu, care îl întărea[960].

3.4.Harisme și harismatici

Nu este bine a alerga la făcătorii de minuni și nici a cere pentru noi harisme, iar cine se învrednicește de ele, să nu se mândrească, căci chiar dacă fac semne și minuni, nu sunt cu nimic mai presus de cei cei care au viețuire duhovnicească, căci sunt daruri mai mari decât facerea de minuni, după care se cunosc oamenii duhovnicești[961]. Harisma este dăruită de Dumnezeu pentru a fi de folos pentru vindecarea sufletească și trupească a semenilor, spre zidirea comunității[962]. Harismaticii sunt purtătorii de harisme. Toți creștinii botezați au pe Duhul Sfânt, împreună cu harismele și darurile Lui. Sfântul Apostol Pavel, spune că orice membru al Bisericii, are un anume dar și slujire a Duhului, pentru acea Biserică (1 Cor. 12)[963]. Orice însușire mai de-

[959] *Everghetinosul,* vol. 4, 26, p. 346

[960] *Everghetinosul,* vol. 4, 26, pp. 346-347

[961] *Everghetinosul,* vol. 3, 35, p. 347

[962] *Dicționar de Teologie Ortodoxă*, p. 392

[963] Ioannis Zizioulas, *Prelegeri de dogmatică creștină*, Editura Sophia, București,

osebită a unui creștin, se numește „dar", și pentru că este primită în dar, de la Duhul Sfânt, dar și pentru că ea, trebuie să se manifeste în folosul celorlalți, să se facă un dar, pentru ceilalți[964]. Printre monahii din pustie, erau persoane purtătoare ale Duhului Sfânt, aceștia transmiteau darul lor, celor care veneau la ei, cu evlavie și smerenie, deși erau conștienți de primejdia care îi pândea, din cinstea și lauda, cu care oamenii îi răsplăteau, dar socoteau de datoria lor, de a tămădui pe cei bolnavi și a îndruma, pe cei ce voiau să se desăvârșească, de aceea multe din minunile și învățăturile lor, au circulat sub semnul anonimatului. Sfântul Grigorie Dialogul spune că a întoarce pe cel ce a păcătuit, la pocăință, este o minune mai mare, decât a învia un mort. Și amintește de Lazăr, pe care Mântuitorul Hristos l-a înviat din morți, dar și de Saul, pe care Hristos, la ridicat din păcat. Despre cele ce a săvârșit Lazăr după înviere, nu știm nimic, dar despre Pavel, știm că a devenit pildă pentru toți creștinii, prin credința lui în Iisus Hristos (cf. I Cor. 2, 2), prin smerenia lui, (cf. I Cor. 15, 9), prin răpirea lui până la al treilea cer (I Cor. 12, 2), așa încât a întors pe mulți, de la necredință la credință (cf. Rom. 9,3). Așadar, a învia pe cineva cu trupul din morți, este mai prejos decât întoarce pe cineva, de la păcat la virtute[965]. Sfântul Antonie îndeamnă a nu se mândri nimeni, cu alungarea duhurilor rele, și a nu se îngâmfa pentru tămăduiri, și nici noi a ne minuna, de cel ce săvârșește asemenea lucruri, desconsiderând pe cel ce nu le săvârșește, ci să căutăm a înțelege darurile fiecăruia și să luăm aminte, că nu este de datoria noastră a face semne, ci după cum spunea Mântuitorul Hristos, ucenicilor Săi: *Nu vă bucurați că vi se pleacă duhurile, ci pentru că numele voastre s-au scris în ceruri* (Lc. 10, 20). A se scrie numele noastre

2008, p. 50

[964] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 2, Ediția a doua, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1997, p. 213

[965] *Everghetinosul,* vol. 3, 35, p. 348-349

în cer, este dovada virtuților și a vieții noastre, iar a scoate duhurile rele este al Mântuitorului Hristos. De aceea, cei ce se mândresc cu semne și zic: „*Doamne, Doamne, au nu în numele Tău am proorocit și nu în numele Tău am scos demoni și nu în numele Tău minuni multe am făcut? Și atunci voi mărturisi lor: Niciodată nu v-am cunoscut pe voi. Depărtați-vă de la Mine cei ce lucrați fărădelegea*"(Mt. 7, 23). Domnul nu Se recunoaște în căile necredincioșilor, căci nici ei n-au umblat în căile Lui, și nimeni nu va fi judecat pentru că n-a scos demoni sau că pentru că n-a avut înainte-cunoștință, ci fiecare va fi judecat pentru felul în care a păzit credința și a împlinit poruncile[966]. Avva Palamon, împreună cu ucenicul său, Pahomie, priveghind și aprinzând foc, a venit un frate care vroia să rămână împreună cu ei, și i-a zis lui Palamon: „Dacă cineva dintre voi are credință, să stea pe cărbunii aceștia și să zică pe rând glasul Evangheliei". Dar, pricepând avva mândria lui, l-a certat, zicând: „Oprește-te din semeția ta, frate, și nu grăi unele ca acestea, că ești amăgit". Iar el, mai mult îngâmfându-se, a călcat pe jar și nu s-a ars, și așa a sporit semeția lui. Dar după cum este scris: „Calea celui răufăcător e sucită; cel nevinovat lucrează drept" (Pilde 21, 8), acela îi mustra zicând: „Unde este credința voastră?". Dar după ce l-a amăgit diavolul, o femeie frumoasă, a venit și a bătut la ușa lui și i-a zis: „Sunt supărată de cămătari și mă tem de ei, fiindcă nu am de unde să plătesc datoria, te rog să mă primești în chilia ta, că Dumnezeu m-a trimis la tine, ca să mă mântuiesc". Iar el a primit-o și apoi cuprins de pofta desfrânării și amăgindu-se cu gândul, s-a învoit spre aceasta și cu fapta. Dar cum s-a apropiat de femeie, duhul cel rău l-a aruncat pe pământ, multă vreme zăcând ca un mort fără de glas. După câteva zile, și-a revenit și s-a dus la Avva Palamon, tânguindu-se și zicând: „Știu că m-am făcut pricină de pierzare, iar tu Părinte m-ai sfătuit, dar eu nu te-am ascultat. Rugați-vă pentru mine, că sunt în primejdia de a fi ucis de diavol". Și îndată

[966] *Everghetinosul,* vol. 3, 35, p. 350

fiind cuprins de duhul cel rău a plecat, alergând pe munte și a ajuns în cetatea Panos, iar acolo, după o vreme, duhul l-a aruncat în cuptorul băii publice și îndată a pierit[967].

Tot la Avva Pahomie au venit niște eretici, vroind să-și adeverească credința lor prin umblarea pe apă și l-au provocat, să meargă împreună cu ei să treacă râul, mergând pe apă, dar avva nu a acceptat spunând că îndrăzneala acelor este asemenea cu ceea ce spune Sfântul Pavel: «*Și precum n-au încercat să aibă pe Dumnezeu în cunoștință, așa și Dumnezeu i-a lăsat la mintea lor fără judecată, să facă cele ce nu se cuvine*» (Rom. 1, 28)". Iar despre sine a zis: „Nevoința mea și toată râvna mea, nu stă în a merge pe apa râului, sau a despica munții, sau a porunci fiarelor, ci a cunoaște judecata lui Dumnezeu și a sări peste meșteșugirile diavolești cu puterea Domnului, a Celui ce a poruncit a călca peste șerpi și peste scorpii și peste toată puterea vrăjmașului (Lc. 10, 19); că odată dobândite acestea de la Domnul, toate celelalte vor urma". Și apoi i-a sfătuit pe ucenici: „Să nu aveți înaltă cugetare despre propriile îndreptări, nici să vă spăimântați de vedenii, ca să nu ispitiți pe Dumnezeu, prin niște cereri ca acestea, că multe sunt amăgirile diavolului și de prisos și primejdioase pentru tot omul, de aceea și Mântuitorul Hristos, când a fost ispitit să se arunce de pe aripa templului, a zis: *Să nu ispitești pe Domnul Dumnezeul tău* (Mt. 4,7). Dacă te vei învrednici de vreun dar, nu cugeta înalt, că toate le ai de la Dumnezeu (cf. I Cor. 4,7) și dacă nu vei umbla după voia Lui, se va lua darul Său de la tine[968].

Se spunea despre un Avva că s-a rugat șapte ani pentru un anume dar, și i s-a dat lui, și s-a dus la un stareț și i-a spus despre acest dar, iar acela, a zis: „Du-te și alți șapte ani roagă-te lui Dumnezeu să ia de la tine darul, că

[967] *Everghetinosul,* vol. 3, 35, pp. 351-352

[968] *Everghetinosul,* vol. 3, 35, pp. 353-354

puțin îți folosește". Și ducându-se, a făcut așa[969]. Unui alt avva, pentru smerenia lui, Dumnezeu i-a dăruit darul înainte vederii și vedea gândurile celor ce veneau la dânsul și s-a mâhnit și s-a rugat lui Dumnezeu, să ia darul de la dânsul. Și apoi s-a dus la un stareț, l-a rugat, zicând: „Roagă-te împreună cu mine, să se ia darul de la mine". Și s-au rugat lui Dumnezeu și a auzit avva un glas: „Iată, îl iau de la tine, dar când voiești, îl poți avea iarăși".[970]

Unui frate i s-a arătat Diavolul închipuindu-se în înger de lumină și a zis către dânsul: „Eu sunt Gavriil și sunt trimis la tine". Iar el a zis: „Cred că ești trimis la altcineva, că eu nu sunt vrednic să văd înger că viețuiesc în păcate"[971] Un frate a întrebat pe Avva: „Cum văd unii descoperiri și vederi îngerești?" Și i-a zis lui Avva: „Fericit este cel ce vede păcatele sale, pentru că unul ca acesta totdeauna se trezvește". Și a zis lui fratele: „Eu, Părinte, am văzut pe cineva scoțând un diavol dintr-un om". Și i-a zis Avva:

> „Eu nu vreau să scot duhuri și a tămădui de boli, ci rog pe Dumnezeu să mă scape de gândurile necurate, că dacă cineva își va curăți inima sa de gânduri necurate și cu râvnă își săvârșește pravila, acela se va învrednici de împărăția cerurilor"[972].

Despre aceasta un stareț a zis „Cu adevărat, a izgoni duhurile rele, sau a tămădui pe cei bolnavi nu este o sporire duhovnicească, deoarece acestea nu le face omul, ci puterea lui Dumnezeu și credința celui ce a venit. Iar neînțelegând aceasta, unii au căzut în mândrie. De va avea omul smerenie ade-

[969] *Everghetinosul,* vol. 3, 35, pp. 354-355

[970] *Everghetinosul,* vol. 3, 35, p. 355

[971] *Everghetinosul,* vol. 3, 35, p. 355

[972] *Everghetinosul,* vol. 3, 35, p. 357

vărată, aceasta este cea mai mare sporire, iar semnul după care cunoaștem aceasta este a suferi necinste de la alții fără a ne mâhni[973]. Zicea Avva Pitirion ucenicului lui Avva Antonie: „Cel ce voiește a izgoni duhuri, mai întâi să-și stăpânească patimile sale, că biruind patima, izgonește duhul acelei patimi[974]. Un avva viețuia de treizeci de ani în pustia cea mai dinlăuntru, hrănindu-se cu buruieni apoi se gândea: „În zadar am viețuit aici de atâția ani. Că iată, n-am avut nici o descoperire nici altă minune n-am făcut, precum cei mai-nainte de mine, de aceea mă voi duce în lume. Și îngerul Domnului a stat înaintea lui, zicând: „Ce gânduri ai?" Iar el i-a spus lui toate. Și îngerul a zis:

> „Nu este semn mai mare decât răbdarea și bărbăția pe care ți-a dat-o Dumnezeu, Cel ce te-a împuternicit a răbda atâția ani în locul acesta din singură buruiana aceasta hrănindu-te; rabdă, deci, și cere de la Dumnezeu să-ți dea smerenie".

Și, întărindu-se de înger, a răbdat acolo și în cealaltă vreme a vieții sale[975]
.

3.5.Înțelegerea Scripturilor

Înțelegerea Scripturilor este un dar al harului, la care ajung doar cei care prin curăția lor sunt vrednici de Duhul. Scriptura este hrană duhovnicească, pe care Cuvântul o dă celor credincioși, ca un fel de împărtășire, alta decât cea euharistică, care contribuie la ajungerea omului la asemănarea cu Dumnezeu și îndumnezeire[976].

---

[973] *Everghetinosul,* vol. 3, 35, p. 358

[974] *Everghetinosul,* vol. 3, 35, p. 358

[975] *Everghetinosul,* vol. 3, 35, p. 359

[976] Jean-Claude Larchet, *Sfântul Maxim Mărturisitorul : o introducere*, p. 236

Nu se cuvine a cerceta din mândrie, cele înalte ale Scripturii, și a iscodi cele dogmaticești și ascunse, sau judecățile lui Dumnezeu[977]. Despre un sihastru care s-a dus la Avva Pimen și a început să vorbească despre cele dumnezeiești și cerești, Avva Pimen a zis: „Acesta este dintre oameni și cele cerești grăiește, iar eu din cele de jos sunt, și despre cele pământești grăiesc iar despre cele cerești, eu nu le știu”[978]. Avva Sosipatru, îndeamnă pe monahii care vor să se mântuiască: „Să nu intre femeie în chilia ta, să nu citești cărți apocrife[979]. La întrebarea Sfântului Antonie: „Cum de unii oameni mor de timpuriu, iar alții la adânci bătrânețe? Și pentru ce unii sunt săraci, iar alții bogați? Și cum unii, nedrepți fiind, sunt bogați, iar alții, săraci?” el a auzit glas zicând: „Antonie, ai grijă de tine. Căci acestea sunt judecățile lui Dumnezeu, și ție nu ți se cade să le știi”[980]. Povestit-a Avva Daniil despre Avva Arsenie că niciodată nu voia să răspundă la vreo întrebare din cele despre Scriptură, măcar că putea, de ar fi voit, și nici scrisori nu scria degrab. Iar când trebuia să vină la Biserică, stătea după stâlp, ca nimeni să nu vadă fața lui sau el să se uite la cineva[981]. Avva Isaia spune că dorința de a cunoaște cele tainice ale Scripturii, naște vrăjmășie și ceartă, iar a plânge pentru păcate aduce pace. Căci păcat este pentru cel ce se nevoiește să își uite de păcatele sale și să iscodească Scriptura. Când te rogi lui Dumnezeu să-ți vină în ajutor, nu cerceta cele înalte ale Lui, căci cele ale lui Dumnezeu vin de la sineși, de se va face locul curat și vei fi fără prihană. Cel ce se reazemă pe cunoașterea sa și urmează voia sa, dobândește vrăjmășie și întristare în inimă. Cel ce crede că înțelege cuvintele Scripturii, și le împlinește după a sa pricepere, acela nu cunoaște slava lui Dumnezeu. Iar cel ce zice „nu știu, om sunt”,

[977] *Everghetinosul,* vol. 4, 17, p. 220

[978] *Everghetinosul,* vol. 4, 17, pp. 220-221

[979] Cărți a căror autenticitate nu este recunoscută de Biserică

[980] *Everghetinosul,* vol. 4, 17, p. 222

[981] *Everghetinosul,* vol. 4, 17, p. 222

acela dă slavă lui Dumnezeu și întru unul ca acesta locuiește bogăția lui Dumnezeu[982]. Un avva, ce locuia în părțile cele de jos ale Egiptului, zicea, în simplitatea lui, că Melchisedec este Fiul lui Dumnezeu. Și, auzind despre aceasta, Fericitul Chiril, Arhiepiscopul Alexandriei, a trimis să-l cheme la el iar când l-a văzut și auzind vorba lui blândă și-a dat seama că este purtător de semne, și că orice va cere de la Dumnezeu, i se descoperă lui. Și vrând Arhiepiscopul să-l izbăvească de această amăgire, i-a zis: „Avva, un gând îmi zice că Melchisedec este Fiul lui Dumnezeu, iar altul zice că nu, ci este arhiereu și om al lui Dumnezeu, iar eu nu știu cum este aceasta, de aceea te rog spune-mi mie!" Iar avva, sprijinindu-se pe îndrăzneala sa către Dumnezeu, i-a zis: „Dă-mi răgaz trei zile, și eu voi întreba pe Dumnezeu, și-ți voi spune". Și s-a rugat avva să i se descopere aceasta. Și, descoperindu-i-se, a venit și a spus arhiepiscopului, că Melchisedec este om. Și l-a întrebat Chiril: „De unde știi?" Și a răspuns avva: „Când mă rugam lui Dumnezeu, mi-a arătat pe toți Patriarhii, și trecea fiecare pe dinaintea mea, de la Adam până la Melchisedec. Și, trecând și acela, mi-a zis îngerul: „Acesta este Melchisedec, deci crede că așa este cu adevărat". Și de atunci Bătrânul propovăduia că om este Melchisedec[983].

3.6.Theologhisirea

Sfântul Grigorie de Nazianz spune: "A înțelege cu mintea pe Dumnezeu, este lucru greu, a spune însă ce este El, este cu neputință"[984] . Sfinții Părinți erau *inițiați prin experiență* în cele dumnezeiești, de aceea când scriu despre adevărul teologic, fac aceasta din experiența personală pe care au dobândit-

[982] *Everghetinosul,* vol. 4, 17, p. 224

[983] *Everghetinosul,* vol. 4, 10, pp. 175-176

[984] Sfântul Grigorie de Nazianz, *Cuvântări teologice*, trad. Pr. Gh. Tilea și Nicolae Barbu, Editura Herald, București, p. 82

o prin nevoința lor. Aprofundarea cunoașterii lui Dumnezeu, nu este un istoric despre Dumnezeu, ci omul este martor al unui eveniment din care face parte și el. Teologia este un eveniment în desfășurare. Nu subtilitățile minții sau ipotezele de ținută a unor gânditori, sau rațiunile sofisticate, nimic din acestea nu sunt proprii adevăratului teolog[985]. Theologia ține de cele mai presus de fire și de aceea cere ruperea legăturii, cu realitățile create și renunțarea la orice reprezentare sau imagine. Theologia este cunoaștere mai presus de rațiune și de înțelegere, ea nu este o lucrare a omului, el vine doar cu curăția inimii și a minții și cu dorința de a primi aceasta[986]. Tradiția patristică este o tradiție empirică, nu speculativ-rațională[987]. Sfântul Grigorie Palama spune despre cuvântul: „*Stați deci tari, având mijlocul vostru încins cu adevărul*..." (Ef. 6, 14). că „atunci când cugetarea noastră se întoarce la cele dumnezeiești și rămâne la adevărul cel arătat de Dumnezeu, strunind și călăuzind partea poftitoare a sufletului, și alungând totodată poftele trupești, atunci cugetările cele după trup vor înceta în noi, iar harul Duhului Sfânt va lua în stăpânire sufletul pustiit și îl va umple cu bunătățile acelea viitoare și de negrăit, pe care ochiul unui om pătimaș și nepăsător nu le-a văzut, și urechea lui nu le-a auzit, și la inima unui asemenea om nu s-au suit. Iar pregustarea lor este zălog al acestora și inima care a primit arvuna acestora devine duhovnicească și capătă încredințarea mântuirii sale"[988].

Sfântul Diadoh spune despre cuvântul duhovnicesc, că e adus de lucrarea dragostei ce izvorăște din Dumnezeu, care dă siguranță simțirii minții, de

[985] Dr. Iacob Coman, *Theo-Doxa-Logia, Semnificația teologico-doxologică a imnelor religioase în marile religii ale lumii din perspectivă creștină*, Editura Epistemon, București, 1999, p. 263

[986] Jean-Claude Larchet, *Sfântul Maxim Mărturisitorul : o introducere*, p. 238

[987] Ierotheos, Mitropolitul Nafpaktosului, *Dogmatica empirică,* p. 167

[988] Sfântul Grigorie Palama, *Omilii*, vol. 1, 20, trad. Dr. Constantin Daniel, Editura Anastasia, București, 2000, p. 321

aceea mintea noastră când se îndeletnicește cu grăirea despre Dumnezeu, este liniștită și se îmbogățește prin vederi, după lucrarea dragostei. Iluminarea pentru a cuvânta, se primește prin dragoste, de aceea este nepotrivită cuvântarea despre Dumnezeu, până când nu ai dobândit dragostea de Dumnezeu[989]. Dar și pentru cel învăluit de lumina Preasfântului Duh este mai bună tăcerea. Lipsa luminii este și lipsă de cunoaștere, dar lumina îndeamnă la tăcere, sufletul cuprins de acea *beție*, dată de dragostea de Dumnezeu, se desfătează în tăcere, de slava Domnului. Cel ce învață pe alții, trebuie să guste el mai întâi, din rodul cunoștinței, așa cum plugarului i se cuvine, să se împărtășească cel dintâi, din roadele muncii sale(2 Tim. 2,6)[990]. Pentru ca mintea să nu se împrăștie, este de folos să ne îndeletnicim cu rugăciune, cântarea de psalmi, cu citirea Sfintelor Scripturi și învățăturile Părinților și hrănindu-se cu acestea, mintea nu se va umple de slava deșartă, prin multa vorbărie și se va păzi de toată închipuirea. Liniștindu-se și îndulcindu-se din rugăciune, mintea se va înnoi și va ajunge la dumnezeieștile vederi, sporind în smerenie și dreapta socoteală [991]. *Cuvântătorul de Dumnezeu,* hrănindu-și sufletul din cuvintele lui Dumnezeu, va ajunge la nepătimire, căci se zice: *Cuvintele Domnului, cuvinte curate, argint lămurit în foc, curățat de pământ, curățat de șapte ori* (Ps. 11, 6)[992]. Sfântul Diadoh al Foticeii spune: „Lumina cunoștiinței adevărate stă în a deosebi fără greșeală, răul de bine”[993]

[989] *Everghetinosul,* vol. 4, 23, p. 282

[990] *Everghetinosul,* vol. 4, 23, p. 283

[991] *Everghetinosul,* vol. 4, 23, p. 283

[992] *Everghetinosul,* vol. 4, 23, p. 284

[993] Diadoh al Foticeii, *Cuvânt ascetic despre viața morală, despre cunoștință și despre dreapta socoteală duhovnicească,* 6, trad. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, în *Filocalia* vol. 1, Editura Humanitas, București 1999, p. 340

Sfântul Maxim Mărturisitorul spune: „Mintea deprinsă cu făptuirea înaintează la dreapta judecată; iar deprinsă cu contemplația înaintează la cunoștință. Propriu celei dintâi este să ducă pe cel ce se străduiește la puterea de-a deosebi virtutea și păcatul. Propriu celei de-a doua este să ducă pe cel părtaș de ea la rațiunile ființelor netrupești și a trupurilor. Iar de harul cunoștinței de Dumnezeu se va învrednici atunci când, străbătând toate cele spuse mai înainte prin aripile iubirii și ajungând în Dumnezeu, va scruta prin duhul rațiunea privitoare la El, atât cât este mințiii omenești cu putință"[994].

Și tot Maxim Mărturisitorul zice:"Vrând să cunoști pe Dumnezeu, să nu cauți rațiunile din El (căci nu le va afla vreo minte omenească), dar nici pe ale altei existențe de după Dumnezeu, ci cercetează-le pe cele din jurul Lui, atât cât se poate; de pildă pe cele privitoare la veșnicie, nemărginire și nehotărnicie, la bunătate și înțelepciune, ca și pe cele privitoare la puterea creatoare proniatoare și judecătoare a făpturilor. Căci acela este între oameni mare teolog care află rațiunile acestora întrucâtva"[995].

Paul Evdokimov spune că în duhul Părinților, *Teologia* este o taină harismatică, deoarece „nimeni nu-L poate cunoaște pe Dumnezeu dacă nu-1 învață însuși Dumnezeu"[996]. *Theosis* este starea continuă de îndumnezeire, de slăvire și rugăciune, de mulțumire și de laudă prin participarea la viața Bisericii[997].

---

[994] *Everghetinosul,* vol. 4, 23, p. 285, și Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Cele patru sute de capete despre dragoste*, 2, 27, în *Filocalia* vol. 2, p. 68

[995] *Everghetinosul,* vol. 4, 23, p. 285 și Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Cele patru sute de capete despre dragoste*, 2, 27, p. 68

[996] Paul Evdokimov, *Cunoaşterea lui Dumnezeu în tradiţia răsăriteană, Învăţătură patristică, liturgică şi iconografică*, trad. Vasile Răducă, Editura Humanitas, București, 2013, pp. 24-25

[997] Preot Ion Bria, *Mergi în pace, perspective ortodoxe în misiune*, p. 43

4. PREOȚIE ȘI DUHOVNICIE ÎN EVERGHETINOSUL

Preliminarii

În ultima parte Everghetinosul, cuprinde mai multe teme referitoare la chemarea preoțească, virtuțile necesare preotului, slujirea preoțească, împărtășirea cu Sfintele Taine, toate urmărind ca preotul să se ridice la înălțimea chemării sale. Idealul formării duhovnicești, pentru preot, este unirea cu Hristos. Calea acestei formări, este descrisă în Everghetinosul. Rugăciunea, postul, citirea Evangheliei, disciplina ascetică sunt necesare tuturor și este nevoie a fi împlinite și de monahi și de mireni și de cei ce vin la slujirea preoțească. Nu veșmântul negru mântuie, ci duhul ascultării, al smereniei și al curăției[998]. Urmarea lui Hristos, nu înseamnă doar cunoașterea intelectuală a Evangheliei Sale, ci împlinirea învățăturilor acesteia și împărtășirea de Sfintele Taine. Abia după ce au mâncat din „Pâinea vieții" și au băut din „sângele" nemuririi, la Cina cea de Taină, ucenicii s-au învrednicit a fi prietenii lui Hristos(In. 15, 15-16)[999].

---

[998] Paul Evdokimov, *Viața spirituală în cetate*, trad. Măriuca și Adrian Alexandrescu, Editura Nemira, București, 2010, p. 145

[999] Pr. conf. Ilie Moldovan, „Rolul preotului în promovarea şi cultivarea vieţii religios-morale în parohie, p. 1146

Preotul este un slujitor al harului. În limba română cuvântul „preot" provine din latinescul „praevotus", adică adus în fața divinității, consacrat, sfințit, cu datoria sacră de a conduce credincioșii pe calea mântuirii[1000].

Despre legătura între starea duhovnicească și slujirea preoțească, Sfântul Maxim Mărturisitorul spune: „Slujbă de diacon împlinește cel ce-și gătește mintea pentru luptele sfinte și depărtează cugetările pătimașe de la ea; slujbă de preot cel ce o luminează spre cunoașterea lucrurilor și alungă cunoștința mincinoasă; iar slujbă de episcop cel ce o desăvârșește prin sfântul Mir al cunoștinței sfintei și închinatei Treimi"[1001]. Teologul Pavel Evdokimov spune:

„Îi vedem pe marii înduhovniciți și mistici care urmează chemării personale, care urcă pe înălțimile Carmelului și ale Taborului; aceștia sunt aleșii: Duhul Sfânt îi conduce acolo unde omul, contemplând lumina lui Dumnezeu, se face el însuși lumină. Dar, în spatele acestor cărări fulgerătoare, Biserica se adresează tuturor și-i introduce „prin har", în mod gratuit, în timpul și în spațiul liturgic, în cultul care reproduce toate momentele vieții Mântuitorului, facându-le „contemporane" credincioșilor; minunea constă în aceea că această experiență a cunoașterii lui Dumnezeu s-a oferit tuturor: „In Biserica slavei Tale stând, în cer a sta ni se pare", cântă Biserica".[1002]

Toate manifestările preotului, trebuie să-l arate ca fiind om al lui Dumnezeu, comportarea sa să nu aibă nimic artificial sau fals, ci să fie autentic creștină, trăind în cumpătare și bunătate, atât în biserică cât și acasă și în lume. Exemplul bun al purtării preotului în societate, este cea mai roditoare predică[1003]. Preotul trebuie să-și îmbunătățească permanent starea lui suflе-

[1000] Irineu, Arhiepiscop al Alba Iuliei, *Preoția și arta pastorală*, p. 103

[1001] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Cele patru sute de capete despre dragoste*, 2,21, trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae în *Filocalia* vol. 2, p.51

[1002] Paul Evdokimov, *Cunoaşterea lui Dumnezeu în tradiţia răsăriteană,* p.134

[1003] Irineu, Arhiepiscop al Alba Iuliei, *Preoția și arta pastorală*, p. 79

tească, pentru a avea ce să dăruiască păstoriților săi. Dar o socializare excesivă, fără o trăire interioară autentică, se poate transforma într-o cursă pentru preot și pentru credincioși care nu îl vor vedea pe preot părinte duhovnicesc ci ca pe un „tip drăguț”[1004] . Este adevărat că preotul trebuie să fie un om bun și drăguț, să dea dovadă de blândețe și de respect pentru ceilalți, în toate împrejurările, să se adreseze tuturor cu o voce liniștită, caldă, dătătoare de nădejde, dar să rămână în conștiința enoriașilor ca un bun păstor, ca un părinte duhovnicesc.

Viața duhovnicească cere bunăvoință și o anume ucenicie pe lângă cei înduhovniciți[1005]. Formarea duhovnicească a preotului începe din școală și urmărește apropierea de Hristos, prin învățătura din școlile teologice și prin nevoința duhovnicească. Numai atunci când Mântuitorul Hristos, devine lumina și idealul său, atunci slujirea preotului, va fi manifestarea însăși a vieții lui Hristos, din sufletul său[1006]. Idealul formării duhovnicești a preotului, ține seama de faptul că el are menirea de a sluji poporul încredințat lui spre păstorire. Sfântul Apostol Pavel îndeamnă: „Îmbrăcați-vă întru dragoste, care este legătura desăvârșirii și pacea lui Hristos, întru care ați fost chemați, ca să fiți un singur trup, să stăpânească in inimile voastre (Col. 3, 14—15). Pacea lui Hristos, corespunde împărăției lui Dumnezeu (Efes. 5, 5), și presupune o viață desăvârșită, în care dobândim lumina, bunătatea, dreptatea și adevărul (Efes. 5, 9). Preoții sunt chemați să fie bărbați ai credinței, să dobândească împărăția lui Dumnezeu, adică transfigurarea reală a omului și a lumii[1007]. Preotul este om al bucuriei, al bucuriei de a vieți în

[1004] Mitropolit Emilianos Timiadis, *Preot, parohie, înnoire*, p. 162

[1005] Mitropolit Emilianos Timiadis, *Preot, parohie, înnoire*, p. 73

[1006] Pr. conf. Ilie Moldovan, „Rolul preotului în promovarea şi cultivarea vieţii religios-morale în parohie, p. 1146

[1007] Pr. conf. Ilie Moldovan, „Rolul preotului în promovarea şi cultivarea vieţii religios-morale în parohie..., p. 1147

Hristos. La această bucurie se referă și Sfântul Apostol Pavel când spune: „*Bucurați-vă întru Domnul în toate zilele vieții voastre și iarăși zic Bucurați-vă!*"(Flp. 4,4). Unirea cu Hristos, dă omului voința și puterea de a se birui pe sine, și a se ridica deasupra slăbiciunilor omenești[1008].

Din cuprinsul Everghetinosului aflăm că este de folos, ca fiecare să petreacă după starea în care se află. Preotul să petreacă după cerințele preoției, monahul după cerințele monahismului iar mireanul după cerințele bunei credințe al vieţuirii în lume. Înțelepciunea populară are ca normă în cunoașterea omului „vorba și portul" și după această normă este judecat și preotul[1009]. Cuviosul Teognost zice: „Luminată este treapta și haina preoției, dar numai dacă are și sufletul împreună, strălucind înlăuntru, prin curăție. Dacă se întinează din neatenție, iar conștiința, care mărturisește despre urâțenie, e disprețuită, lumina se face întuneric și pricină a întunericului și a focului veșnic, de nu cumva, părăsind această cale prăpăstioasă pe amândouă părțile, ne abatem pe alta, care să ne ducă prin virtute și smerenie, fără primejdie, în împărăția lui Dumnezeu"[1010].

4.1.Chemarea la preoție

Preoția - dar de la Dumnezeu

Vrednicia preoției este mare, de aceea nu trebuie cineva să alerge după ea, chiar și cel chemat la preoție, pentru evlavia sa, să nu vină, dacă va socoti că alegerea se face numai din râvnă omenească, iar nu din dumnezeiască hotărâre[1011].

[1008] Pr. conf. Ilie Moldovan, „Rolul preotului în promovarea şi cultivarea vieţii religios-morale în parohie..., p. 1149

[1009] Pr. drd. Cristian Muntean, „Locul și rostul preotului în context contemporan", p. 432

[1010] Teognost , *Despre făptuire, contemplație și preoție*, în Filocalia vol. 4, trad. Dumitru Stăniloae, Editura Harisma, București,1994, p.288

[1011] *Everghetinosul,* vol. 4, 27, p. 348

Știm că Dumnezeu toate le lucrează, spre binele celor ce iubesc pe El, al celor care sunt chemați, după voia Lui (Rom. 8,28). Preotul este ales de Dumnezeu, preoția este o chemare dumnezeiască. Cel care primește preoția, fără să aibă chemare, poate deveni un profesionist al altarului, dar nu slujitor al lui Hristos. Vocația preoțească trezește conștiința răspunderii slujirii preoțești. Cei care vin la preoție, sunt datori să se autoexamineze, dacă au sau nu, vocație. Sunt și vocații care se descoperă mai greu dar prin înclinația spre rugăciune, prin trăirea dată de participarea la slujbele Bisericii și prin întâlnirea cu preoți îmbunătățiți, se descoperă adevărata vocație[1012]. Cel ce are vocație este plin de dragoste față de Dumnezeu și de oameni. Dumnezeu este iubire, preotul este cel chemat să răspândească iubirea între oameni. Mântuirea adusă de Mântuitorul Hristos este o dovadă a iubirii lui Dumnezeu față de oameni, tot așa iubirea este cea care face din preot, un mijlocitor între oameni și Dumnezeu[1013].

Preotul prin viețuirea sa, are menirea să îndeplinească chemarea preoțească, urmărind aducerea credincioșilor la sfințenia îndumnezeitoare a lui Hristos (Efes. 14, 11-16), pentru aceasta, preotul are la îndemână, atât cuvântul exprimat prin predică, cât și exemplul viu, pilda vieții sale: *Voi sunteți lumina lumii!* (Mt. 5, 14). Viața sa trebuie să fie asemenea unui cristal pur, prin care se răsfrânge lumina lui Hristos, în lume[1014]. Nu preotul este lumina, ci Hristos este Lumina lumii, dar preotul primește lumina, pe care Hristos i-o dăruiește, dobândind prin aceasta o transfigurare progresivă, după cum spune Sfântul Apostol Pavel: „*Iisus Hristos va schimba la înfățișare trupul*

[1012] Pr. Prof. Ioan G. Coman, „Chipul preotului după Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți", p. 162

[1013] Pr. Prof. Ioan G. Coman, „Chipul preotului după Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți", p. 163

[1014] Pr. conf. Ilie Moldovan, „Rolul preotului în promovarea şi cultivarea vieţii religios-morale în parohie", p. 1145

smereniei noastre ca să fie asemenea trupului slavei Sale, lucrând cu puterea ce are de a-Și supune Sieși toate" (Filip. 3, 21). Preoția este întrupare vie a prezenței Mântuitorului Hristos pe pământ. Preotul este chemat să răspândească lumina lui Hristos, prin propovăduire, rugăciune și prin Sfintele Taine. De aceea, viața preotului trebuie să fie o mărturisire a faptei și a puterii lui Hristos, o viață asemenea vieții lui Hristos, pentru ca iubirea Lui, sălășluind în ființa preotului, să se reverse, înnoind și transfigurând viața, celor încredințați spre păstorire[1015]. Preotul nu săvârșește lucrarea preoției prin puterile sale, ci cu puterea și iubirea lui Hristos, el este fermentul prezenței divine, prin care se leagă între credincioși, relații de iubire, pace și bună înțelegere[1016].

Lamartine în „Les devoirs sociales du elerge" exprimă în cuvinte puține chipul păstorului de suflete. Atât de expresivă a rămas imaginea preotului încât multe tratate de pastorală au introdus acel text pentru a fi încă o dată convingători:

> „în fiecare parohie este un om care e al tuturor, care e chemat ca martor, ca sfătuitor și ca sfințitor în cele mai solemne acte ale vieții omenești. Un om fără de care nici nu ne naștem, nici nu murim, care te primește de la sânul mamei și nu te părăsește decât la groapă; care binecuvintează sau sfințește leagănul, patul conjugal, năsălia morții și coșciugul, un om pe care copilașii se obișnuiesc să-l iubească și să se teamă firește de el; un om pe care necunoscuții îl numesc părinte; un om înaintea căruia creștinii își duc mărturisirile lor cele mai grele, lacrimile cele

[1015] Pr. conf. Ilie Moldovan, „Rolul preotului în promovarea şi cultivarea vieţii religios-morale în parohie, p. 1144

[1016] Pr. conf. Ilie Moldovan, „Rolul preotului în promovarea şi cultivarea vieţii religios-morale în parohie, p. 1145

> mai secrete; un om care prin rostul lui, e mângâietorul tuturor durerilor omenești, care vede bătând la ușa sa și pe sărac și pe bogat: cel bogat ca să-și lase discret milostenia, cel sărac ca să primească fără să se rușineze; un om care nefiind de nici un rang social, ține deopotrivă de toate clasele; ...în sfârșit un om care știe toate, care are dreptul să spună tot și al cărui cuvânt cade de sus asupra minții și inimii omului, prin autoritatea dumnezeiești lui misiuni. Acest om este preotul"[1017].

În zilele noastre creștinii, așteaptă de la preot, să le arate drumul către Dumnezeu, spre pacea lăuntrică. Ei vreau ca preotul să fie și să rămână omul lui Dumnezeu, mesager al Cuvântului, împărțitor al Pâinii Vieții, aducător al cerului pe pământ[1018].

Părintele Antonie Plămădeală spune:

> „Avem preoți foarte instruiți. Să știți: suntem Biserica Ortodoxă din toată lumea creștină cu preoții cei mai instruiți. Duceți-vă în toată lumea grecească: nu veți găsi un preot instruit la nivelul preoților noștri. Poartă ei plete lungi, bărbi mari și culioane călugărești, dar s-au profilat prea mult pe cele din afară. Eu când m-am dus pentru prima oară în Grecia, mi se părea că întâlnesc la fiecare colț de stradă câte un călugăr. Erau preoți de mir. Acolo toți preoții de mir sunt obligați să poarte plete lungi, barbă în care să nu intre foarfecă, și culioane din acelea călugărești, cu margine, cum poartă la noi călugării. La dânșii călugării

[1017] Lamartine, „Les devoirs sociales du elerge", apud, Pr. drd. Cristian Muntean, „Locul și rostul preotului în context contemporan", în rev. *Biserica Ortodoxă Română*, Anul CXXI, Nr. 1-6, 2003, București, (pp. 431-439), p. 431

[1018] Mitropolit Emilianos Timiadis, *Preot, parohie, înnoire*, p. 56

poartă culioane drepte. La noi nu se face caz de așa ceva, că nu în aceasta stă preoția. Noi ne-am mai modernizat. Dar la noi nu e o noutate: în Transilvania, cele mai vechi imagini de preoți, le avem cu haine țărănești. Noi am avut însă dintotdeauna școli teologice bune, serioase, cum avem și astăzi, și preoții noștri ies foarte bine instruiți. N-avem decât să fim mulțumiți și să continuăm această bună tradiție culturală... Avem preoți de înaltă ținută morală. Avem preoți cărora nu li se poate reproșa nimic, preoți cu o adevărată trăire duhovnicească, care, și la altar și în viața de toate zilele, sunt respectați de credincioși pentru că au o ținută preoțească permanentă. Oameni care respectă rânduielile tradiționale bisericești; oameni care păzesc unitatea credinței în comunitățile pe care le păstoresc. Avem preoți care, sunt prezențe foarte active în viața parohiei lor, așa cum a fost preotul nostru dintotdeauna de-a lungul istoriei. Niciodată preotul nu s-a izolat de credincioșii lui."[1019].

Preotul este dator să aibă conștiința misiunii sale și să caute să se pregătească continuu, atât în ce privește slujirea cât și predica și dialogul cu credincioșii, numai așa se va ridica la nivelul așteptărilor credincioșilor pe care îi păstorește despre aceasta Sfântul Apostol Pavel zice: „*Întru toate arată-te pe tine pildă de fapte bune, dovedind în învățătură neschimbare, cuviință, cuvânt sănătos și fără prihană, pentru ca cel potrivnic să se rușineze, neavând de zis nimic rău despre noi*"(Tit 2,7-8). Preotul este în slujba oamenilor, dar misiunea lui este de la Dumnezeu, el vorbește și slujește în numele_și cu puterea_lui Dumnezeu, continuând în lume activitatea răscumpărătoare a Mântuitorului Hristos[1020].

[1019] Antonie Plămădeală, *Preotul în Biserică, în lume, acasă*, pp.33-34

[1020] Pr. Prof. dr. Ene Branișteș, *Despre Preoție*, p. 34

Cel ce vine la preoție, este dator a se ridica la nivelul așteptărilor credincioșilor. Cei ce au umblat după propria voie, căutând mai mult lauda oamenilor, decât smerenia slujirii preoțești, au căzut în îndoială și rătăcire, ajungând sminteală, pentru cei ce aveau datoria să-i păstorească. Preotul, în parohie, este și cetățean împreună locuitor, cu cei pe care îi păstorește. Relațiile cu concetățenii săi, sunt cea mai autentică predică. Modul său de viață, ori este o pildă de viață creștină, ori sminteală și rătăcire, pentru aceasta trebuie să renunțe chiar și la fapte îngăduite dacă ele smintesc fiindcă spune Mântuitorul Hristos: ,,*cine va sminti pe unul dintr-aceștia mici care cred in Mine, mai bine i-ar fi lui sa i se atârne de gat o piatra de moara si sa fie afundat in adâncul marii. Vai lumii, din pricina smintelilor! Ca smintelile trebuie sa vina, dar vai omului aceluia prin care vine sminteala*" (Matei 18, 6-7).

Sfântul Grigorie Teologul descrie starea preoțimii din vremea sa , lipsită de această chemare:

> ,, Mi-a fost rușine să fiu alături de ceilalți preoți, care, cu nimic mai buni decât gloata mare lucru dacă nu chiar mai răi, intră în locurile cele preasfinte cu mâini nespălate, cum se spune și cu suflete necurate; care, înainte de a fi vrednici, se apropie de cele sfinte, se apucă de altar, se înghesuie și se împing în jurul Sfintei Mese, ca și cum ar socoti că preoția nu-i chip de virtute, ci mijloc de trai, nu-i slujire plină de răspundere, ci domnie fără îndatoriri. Și sunt aceștia la număr aproape mai mulți decât cei pe care îi păstoresc. Slabi în credință, ticăloși , cu toată strălucirea lor[1021].

Avva Isaia spune: „Vai nouă, că iubitorii de Hristos ne fac plecăciuni și se închină cu evlavie trupului nostru întinat întru necurății; iar noi sun-

[1021] Sfântul Grigorie de Nazianz, *Cuvânt de apărare pentru fuga în Pont,* VIII, Editura Sofia , Bucureşti 2004,pag.217

tem morminte văruite care răspândesc duhoarea păcatului aducător de moarte. Vai nouă, nebuni fără de minte, că iubim și înhățăm laudele ce se cuvin sfinților și nu lucrarea lor. Și în timp ce ne spurcăm neîncetat sufletele cu gânduri necurate, vrem să fim crezuți sfinți și să fim cinstiți cu numirile acelora”[1022].

Pilde de chemare la preoție

Paladie, amintește de Ammonie, ucenic al Cuviosului Pamvo, care era iubitor de învățătură, pentru aceasta, cei dintr-o cetate apropiată voiau să-l aibă de episcop, și s-au dus la episcopul Timotei, și l-au rugat să-l hirotonească pe Ammonie. Iar acesta le-a zis: „Aduceți-1 la mine și-l voi hirotoni”. Când s-au dus la Ammonie și i-au spus dorința lor, acesta i-a rugat să-l lase în pace și chiar s-a jurat că nu primește hirotonia, și nici nu vrea să părăsească pustia. Dar ei au insistat, iar Ammonie luând o foarfecă și-a tăiat din urechea stângă, zicându-le: „Nu mai pot să primesc arhieria, de vreme ce legea oprește să fie primit în preoție, cel cu urechea tăiată sau cu alt beteșug”. Atunci ei s-au dus și au spus episcopului, iar acesta a zis: „Această lege are putere la iudei, dar mie de-mi aduceți și pe cineva cu nasul tăiat, îl voi hirotoni, de se arată vrednic prin purtarea lui”. Mergând ei iarăși la Ammonie, l-au rugat să accepte și fiindcă nu voia, voiau să-l ducă cu sila. Dar el s-a jurat, zicând: „De mă veți sili, îmi voi tăia și limba”. Atunci ei l-au lăsat[1023].

Fedim episcopul Amaselor, primise de la Dumnezeu darul înainte-cunoașterii și vroia să-l hirotonească pe Grigorie (Taumaturgul), pentru ca, un om atât de vrednic, să nu petreacă în chip zadarnic și nefolositor. Iar Grigorie văzând aceasta, încerca să se ascundă, mutându-se dintr-o pustie în

[1022] *Everghetinosul,* vol. 1, 32, p. 360

[1023] *Everghetinosul,* vol. 4, 27, pp. 348-349

alta. Fedim era încredințat că după hirotonia lui, Grigorie va fi și mai râvnitor, dar Grigorie se temea că prin grijile și răspunderile preoției, se va poticni și va păgubi sufletul lui. Și pentru că Grigorie a fugit și nu l-au găsit, Fedim a hotărât să-l hirotonească episcop, fără ca acela să fie de față. Și l-a sfințit pe Grigorie, episcop al Bisericii Neocezareei. Și căutând spre Dumnezeu, a zis întru sine: „împreună cu el stau acum înaintea Atoatevăzătorului Dumnezeu, care ne vede pe amândoi, și astfel depărtarea, nu poate sta în calea puterii lui Dumnezeu". Astfel l-a hirotonit pe fericitul, chiar dacă el nu era de față. Iar apoi a scris hotărârea hirotoniei, și a trimis-o lui Grigorie, cerându-i să se supună poruncii sale. Apoi, Fedim l-a afierosit pe Grigorie unei cetăți, care în acea vreme avea doar șaptesprezece creștini. Așadar, iată cum a intrat acel mare luminător în tagma preoției. Punerea mâinilor episcopului pe capul celui hirotonit și cealaltă rânduială au fost mai apoi săvârșite după lege[1024].

O altă pildă de chemare la preoție a fost aceea a lui Amfilohie, chemat din Pronia lui Dumnezeu, ca episcop al Iconiului. Îngerul Domnului s-a arătat în vis lui Amfilohie și i-a zis: „Amfilohie, în Mitropolia Iconiului să fii păstor oilor celor cuvântătoare". Dar Amfilohie nu a luat aminte la această chemare. A doua noapte, iarăși a primit aceeași chemare și iarăși a zăbovit, socotind a fi o înșelare. A treia noapte, venind iarăși îngerul, Amfilohie a zis: „De ești îngerul lui Dumnezeu, vino să stăm la rugăciune", Iar îngerul s-a supus și plecându-și capul a strigat: *Sfânt, Sfânt, Sfânt este Domnul Savaot, plin este cerul și pământul de slava Lui.* Și, ținând pe Amfilohie de mână, s-au dus amândoi la biserică și ușile singure s-au deschis și lumină mare, a luminat biserica, mulțime de bărbați s-au adunat, și l-au luat pe Amfilohie, l-au dus la altar, și i-au dat o Evanghelie, zicându-i: „Domnul să fie cu tine",

[1024] *Everghetinosul,* vol. 4, 27, pp. 349-350

iar apoi, unul care era mai mare între ei, a zis: „Să ne rugăm ca să-i vină lui, harul Sfântului Duh". După rugăciune au zis: „Pace ție!" și s-au dus. Și era miezul nopții, iar Amfilohie, spăimântându-se, s-a întors împreună cu îngerul, spre casa sa. Pe drum, l-au întâmpinat șapte episcopi, cărora din dumnezeiască descoperire, li se poruncise să-l hirotonească pe Amfilohie, episcop al Iconiului și l-au luat, l-au dus la biserică și au adunat acolo pe toți episcopii și preoții eparhiei, cărora le-au vestit cum l-au ales pe Amfilohie, și apoi l-au așezat arhiereu, în scaunul cetății Iconiei[1025].

Grigorie, Episcopul Acragantelor, văzând de departe pe episcopii trimiși de Episcopul Papa, în căutarea lui și știind ce voiau de la el, s-a ascuns în mănăstirea Sfântului Ermie. Iar după ce au sosit cei ce-l căutau, s-a ascuns în grădină. Dar căutându-l, egumenul mănăstirii l-a găsit și l-a scos de acolo, trăgându-1 ca pe un vinovat de mari greșeli. Văzându-1 episcopii, au căzut la picioarele lui și i-au spus cele pe care Papa, din dumnezeiasca descoperire, le-a aflat despre dânsul și porunca de a-1 hirotoni episcop în Acraganta. Iar Grigorie, auzind aceasta, nemaiputând grăi împotriva lui Dumnezeu, s-a supus și a primit arhieria[1026].

Când au venit părinții, să-l facă preot pe Avva Isaac, acesta auzind, a plecat în Egipt și ajungând la o țarină s-a ascuns în iarbă, iar părinții care mergeau după el, ajungând în țarina aceea, au poposit și ei, că se înserase, și au slobozit asinul să pască, iar asinul, plecând de lângă ei, a mers și a stătut lângă Avva Isaac, căutând asinul, părinții au aflat și pe avva, pe care, prinzându-1, vroiau să-l lege, dar avva a zis: „Nu voi mai fugi, că voia lui Dumnezeu este, și oriunde voi fugi, tot la voia lui Dumnezeu, merg"[1027].

[1025] *Everghetinosul,* vol. 4, 27, pp. 351-352

[1026] *Everghetinosul,* vol. 4, 27, p. 352

[1027] *Everghetinosul,* vol. 4, 27, p. 353

4.2.Preoția și împlinirea virtuților

Viața lăuntrică a preotului

Sfântul Ioan Gură de Aur spune despre preoți ca fiind cei ce petrec în trup săvârșind slujba îngerilor, de aceea preotul trebuie să fie așa de curat ca și cum ar locui în ceruri printre puterile cerești[1028]. Curăția sufletească despre care vorbește Sfântul Ioan Gură de Aur, se dobândește prin viață sfântă și împlinirea misiunii preoțești. Conștientizarea sublimității și responsabilității misiunii preoțești, se vede din curăția morală și sfințenia preotului, de aceea și Sfântul Maxim Mărturisitorul spune, că preot este cel ce și-a desfăcut mintea de lucrurile pământești și prin înfrânare, prin dragoste, prin cântare de psalmi și prin rugăciune, se lipește statornic de Dumnezeu[1029]. Preoții Vechiului Testament aveau datoria unei curății interne și externe, după cum arată cartea Leviticului. Superioritatea preoției Noului Testament, trebuie să se regăsească și în curăția sufletească a preotului, cel care este mijlocitor între credincioși și Dumnezeu și realizează împăcarea prin rugăciune și jertfă.

Mântuitorul Hristos „ca rugător, sfințitor, jertfitor, mijlocitor și Mântuitor este și rămâne izvorul și modelul, preoției creștine. Fiul lui Dumnezeu, fără de păcat, izvorâtor al harului, vestind dreptatea, pacea, dragostea și celelalte adevărurii ale vieții veșnice, atrage prin blândețe și nesfârșită milă față de oameni, dându-și viața pentru mântuirea lumii[1030].

[1028] Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Grigorie din Nazianz, Sfântul Efrem Sirul, *Despre Preoție*, trad. Pr. Dumitru Fecioru, Editura Sophia, Biserica Ortodoxă, 2004, p. 74

[1029] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Cele patru sute de capete despre dragoste*, 2,54, trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae în *Filocalia* vol. 2, p.73

[1030] Pr. Prof. Ioan G. Coman, „Chipul preotului după Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți", p. 159

Preotul trebuie „să fie înfrânat, veghetor, pentru că el trăiește nu numai pentru el că și pentru o mulțime de oameni”[1031]. El trebuie să iubească, să se roage să se îngrijească de toți cei credincioșii[1032]. Cel care vine la slujirea lui Dumnezeu, trebuie mai întâi să deprindă îndeajuns virtuțile, numai astfel slujirea preoțească, este folositoare de suflet și mântuitoare[1033]. Nu este de ajuns pregătirea teologică, ci preotul este dator, să parcurgă treptele desăvârșirii duhovnicești, altfel riscă să rătăcească el însuși, și să-i rătăcească pe cei ce îi sunt încredințați spre păstorire[1034]. El trebuie să fie tămăduit de patimile și pornirile păcătoase, pentru a putea să fie de folos celorlalți[1035].

Preotul este dator să se distingă față credincioșii pe care îi păstorește, atât prin viața morală ireproșabilă, cât și prin trăirea lăuntrică[1036]. Trăirea lăuntrică este indispensabilă pentru el, prin ea se realizează, legătura sufletească cu Dumnezeu, de unde îi vine *„toată darea cea bună”* (Iac 1, 17) și spre acea stare a *“împărăției lui Dumnezeu... dinlăuntrul nostru”*(Lc 17, 21) este

[1031] Protos. Lect. univ. dr. Iustin Popovici, „Tactul pastoral după învățătura Sfântului Ioan Hrisostom”, în vol. *Exigențe actuale ale pastorației și misiunii Bisericii. Modelul Sfântului Ioan Gură de Aur*, coord. Pr. Prof. dr. Cristinel Ioja, pr. Prof. dr. Ioan Tulcan, Pr. Lect dr. Filip Albu, Editura Universității „Aurel Vlaicu”, Arad, 2016, (pp. 218-234), p. 219

[1032] Mitropolit Emilianos Timiadis, *Preot, parohie, înnoire*, p. 36

[1033] *Everghetinosul* vol. 1, 31, p. 348

[1034] Pr. Petre Vintilescu, *Spovedania și duhovnicia*, p. 46

[1035] Pr. Conf. Univ. dr. Lucian Farcașiu, „Sfințenia vieții preotului – factor determinant pentru o misiune împlinită în parohie, în viziunea Sfântului Ioan Gură de Aur”, în vol. *Exigențe actuale ale pastorației și misiunii Bisericii. Modelul Sfântului Ioan Gură de Aur*, coord. Pr. Prof. dr. Cristinel Ioja, pr. Prof. dr. Ioan Tulcan, Pr. Lect dr. Filip Albu, Editura Universității „Aurel Vlaicu”, Arad, 2016, (pp. 172-186), p. 173

[1036] Pr. Prof. dr. Ene Branișteș, *Despre Preoție*, p. 67

dator să-i îndrume și pe credincioșii săi, aceasta constituie seva de viață, din care se adapă sufletul și din care răsar virtuțile și faptele bune[1037].

> Părintele Antonie Plămădeală spune: „Pe preot nu-l face barba și îmbrăcămintea, ci dorul de cele cerești și petrecerea cea cerească; asemenea pe mirean, nu părul și haina îl arată ci năravul și aplecarea spre poftele lumești și bogăție; că întru acestea se așează sufletul necurat. E frumos că ne mândrim cu *demnitatea* de preoți, aceasta ne face să apărem în fața credincioșilor noștri ca purtători de har. Dacă însă această demnitate se transformă în orgoliu și aroganță, atunci compromitem demnitatea preoției și purtăm o haină de împrumut. Prin această haină ne vedem goi. Precum erau pe vremea Mântuitorului fariseii. Știți că *fariseu* era pe vremea aceea un cuvânt pozitiv. Erau cei ce *se deosebeau*, cei ce se pretindeau drepți, virtuoși. Mântuitorul i-a citit pe dinăuntru, prin hainele pretențiilor lor, și i-a văzut mincinoși"[1038].

În afara științei, a culturii, a darului de slujitor, de predicator, *exemplul* dă măsura autenticității preotului. Exemplul convinge mai mult decât cuvântul. Exemplul negativ, contrazice cuvântul pozitiv. Preotul trebuie să fie pozitiv, entuziast, să dea speranță, să vadă să fie pentru ceilalți o lumină adevărată[1039]. În aceste vremuri, oamenii copleșiți de informația primită din toate părțile, nu mai au capacitatea de a reține cuvintele duhovnicești, indiferent cât de frumos ar fi prezentate, pilda vieții preotului poate fi un mod de pastorație, mai eficient decât învățătura, dar pentru aceasta este necesară,

[1037] Pr. Prof. dr. Ene Branișteș, *Despre Preoție*, p. 68

[1038] Antonie Plămădeală, *Preotul în Biserică, în lume, acasă*, p. 72

[1039] Antonie Plămădeală, *Preotul în Biserică, în lume, acasă*, p. 172

lucrarea lăuntrică. Armele preotului în această misiune, de păstorire a sufletelor, sunt harul lui Dumnezeu și cuvântul Evangheliei[1040]. Neglijarea vieții lăuntrice, este un semn al puținei credințe și în consecință va scădea și entuziamul pastoral și va apărea rutina în slujire[1041]. Îngrijindu-se prioritar de răul, necazurile și boala din lume, el încetează a mai fi un trimis al lui Dumnezeu, și se transformă mai degrabă într-un director social, terapeut, sociolog, dar se depărtează de menirea sa[1042].

Nepătimirea îngerească a preotului

Aducând jertfa euharistică, preotul are înaintea lui pe altar, Mielul lui Dumnezeu, sângele stropirii care grăiește mai bine decât Abel (Evr. 12,24) și gustând din pâinea și vinul date de Domnul, în veșnica Cină a ființei Lui tainice, se cuvine să se ofere pe sine ca jertfă vie, sfântă, bineplăcută Domnului(Rom 12,1)[1043]. Pentru preot, săvârșirea Sfintei Liturghii necesită un efort moral, o nepătimire îngerească și o dragoste înflăcărată către Dumnezeu și către aproapele[1044]. Dacă are vreo neînțelegere cu cineva și nu se împacă, rugăciunea lui nu este primită[1045]. Avva Zinon îndeamnă a ne ruga

[1040] P.S. Emilian Lovișteanul, Episcop vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului, „Parohia între misiune și înveșnicire" în vol. *Misiune și propovăduire, anul omagial al misiunii parohiei și mănăstirii azi; anul comemorativ al sfântului Ioan Gură de Aur și al marilor păstori de suflete din eparhii; 150 de ani de la întemeierea Episcopiei Ortodoxe Române a Caransebeșului*, coord. Pr. Dr. Daniel Alic, diac. Drd. Lucian Zenoviu Bot, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, Editura Episcopiei Caransebeșului, 2015, p. 63

[1041] Mitropolit Emilianos Timiadis, *Preot, parohie, înnoire*, p. 11

[1042] Mitropolit Emilianos Timiadis, *Preot, parohie, înnoire*, p. 56

[1043] Pr. Ioan Popescu-Galicea, Ignatie Monahul, *Sublimul preoției*, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2011, p. 9

[1044] Sfântul Ioan din Kronștandt, *Liturghia: Cerul pe pământ*, trad. Boris Buzilă, Editura Deisis, Sibiu, 1996, p. 155

pentru vrăjmași, și apoi va asculta Dumnezeu, orice îi vom cere[1046]. Despre importanța curăției și a păcii, cu toți cei din jur, a celui ce slujește lui Dumnezeu, vedem din pilda celor doi clerici care slujeau la Schit. Se spune că atunci când clericii aduceau Sfânta Jertfă, se pogora ca un vultur, peste ea, acesta fiind văzut numai de clericii. Într-o zi, cineva a cerut ceva, de la diacon, iar el a zis: „N-am vreme acum". După care, venind diaconul în altar, nu s-a mai pogorât asemănarea vulturului. Și a zis preotul către diacon: „De ce n-a venit vulturul, după obicei? Cu adevărat, pentru că ori eu, ori tu, am greșit cu ceva ce a oprit harul. Depărtează-te dar și, dacă se va pogorî, se va cunoaște că din pricina ta nu s-a pogorât". Și, depărtându-se diaconul, îndată s-a pogorât vulturul. Iar după ce s-a săvârșit Liturghia, a zis preotul: „Spune-mi ce ai făcut?" Iar diaconul a zis: „Nu mă știu să fi păcătuit, fără numai venind un frate și cerând ceva de la mine, i-am răspuns lui că nu am vreme". Și i-a zis lui: „Deci din pricina ta nu s-a pogorât, supărat fiind fratele pe tine". Și, ducându-se diaconul, s-a împăcat cu fratele[1047].

Slujirea zilnică

Slujirea în fiecare zi, după rânduială, este de mare folos, în sfințita jertfă, cele cerești se împreună cu cele pământești[1048]. Preotul este om al rugăciunii, preocupat cu cererea stăruitoare către Dumnezeu, pentru toate nevoile păstoriților săi. Grigorie Dialogul amintește de Casie, episcopul cetății Namia, care se obișnuise a aduce lui Dumnezeu, în fiecare zi, jertfă fără de sânge, cu multe lacrimi. Într-o zi, fiind în altar a primit, prin vedenia unui preot, poruncă de la Domnul: „ Nu înceta să faci, ceea ce faci și la Praznicul Apos-

[1045] *Everghetinosul,* vol. 4, 14, p. 202

[1046] *Everghetinosul,* vol. 4, 14, p. 204

[1047] *Everghetinosul,* vol. 4, 14, pp. 204-205

[1048] *Everghetinosul,* vol. 4, 29, p. 360

tolilor, vei veni la Mine, și-ți voi da plata". Și așa s-a întâmplat, căci trecând șapte ani, chiar de Praznicul Apostolilor, după ce a săvârșit dumnezeieștile Taine și s-a împărtășit cu dumnezeiasca Cuminecătură, el s-a dezlegat din trup. Dacă atâta bine i-a făcut lui jertfa sfântă, e de luat aminte, că aceasta tuturor le poate fi de folos. Deci, datori suntem ca jertfele cele de fiecare zi, lui Dumnezeu cu lacrimi să le aducem, adică Trupul și Sângele Lui, știind că această jertfă izbăvește sufletul de moarte. Prin Taina aceasta, facem pomenirea morții Fiului lui Dumnezeu, Cel Unul-Născut, care pentru noi, iarăși se jertfește prin Taina Sfintei Jertfe, iar Trupul și Sângele Lui, se împarte spre mântuirea poporului. În vremea Sfintei Jertfe, la glasul preotului, cerurile se deschid, întru Taina Domnului nostru Iisus Hristos, și cetele îngerilor vin și cele înalte cu cele smerite se amestecă, și cele cerești cu cele pământești, se împreună[1049].

Sfinții au trăit ei înșuși, cele pe care apoi le-au grăit înaintea celorlalți, de aceea cuvintele lor au putere multă. Un părinte spune:„Cuvintele tale să se adeverească din viața ta"[1050].

Nevrednicie și suferință

Cel ce slujește cu nevrednicie preoția, grea muncă își atrage, iar cel ce cu luare-aminte și cu vrednicie slujește mult dobândește[1051].

Paladie mărturisește că mergând la Avva Macarie Alexandrinul, a aflat un preot care zăcea, chinuit de cancer, atât de gravă era boala, încât osul creștetului său, era fără de piele, iar Avva Macarie, nici nu voia să vorbească cu el. Și întrebându-l de ce are această purtare față de preot, Avva a zis: „ Nu este vrednic a se tămădui, că spre pedeapsă i s-a trimis lui aceasta; iar

[1049] *Everghetinosul,* vol. 4, 29, pp. 360-361

[1050] *Everghetinosul,* vol. 1, 46, pp. 533-536

[1051] *Everghetinosul,* vol. 4, 28, p. 355

de voiește să se tămăduiască, spune-i să se depărteze de Liturghie". Și eu am zis: „Dar, de ce trebuie să se îndepărteze de Liturghie?" Și a zis Avva: „Pentru că se desfrânează și slujește, iar de se va depărta cu frică, Dumnezeu îl va tămădui". Și Paladie a spus acestea preotului, iar el s-a făgăduit, jurându-se pe Dumnezeu, că nu va mai sluji. Și atunci l-a primit avva și i-a zis lui: „Crezi că este Dumnezeu, de Care nimic nu rămâne ascuns?" Și a răspuns: „Da". Apoi i-a zis lui: „Ai crezut că-L poți batjocori pe Dumnezeu?" „N-am crezut aceasta" a zis preotul. Atunci a zis Avva: „Acum îți cunoști păcatul și pedeapsa lui Dumnezeu, îndreptează-te de acum înainte". Și preotul și-a mărturisit păcatul și a făgăduit că nu va mai păcătui, nici nu va mai sluji Sfânta Liturghie. Apoi Sfântul Macarie și-a pus mâinile pe capul lui și după puține zile s-a tămăduit și s-a dus la casa sa, slăvind pe Dumnezeu și mulțumind Sfântului Macarie[1052].

Sfântul Grigorie Dialogul amintește de un cleric de la biserica din Aquino care era supărat de un demon necurat, iar episcopul Constantin l-a trimis la mai multe morminte ale sfinților mucenici, ca să se vindece, dar nu s-a vindecat. Apoi l-au dus la robul lui Dumnezeu, Benedict, care, rugându-se lui Dumnezeu, a izgonit dintr-însul duhul necurat și cu harul lui Hristos, s-a făcut sănătos. Apoi i-a dat drumul zicându-i: „Du-te, iată, te-ai făcut sănătos; carne să nu mănânci, nici pe treapta preoțească să nu te sui, căci în ziua în care vei cuteza să primești vreo vrednicie sfințită, îndată sub stăpânirea necuratului duh vei ajunge". Și, trecând multă vreme, a dat uitării porunca Sfântului Benedict, și după ce mai-marii săi au murit, la sfințita ceată a ajuns și îndată duhul cel rău, ca o fiară sălbatică, într-însul a intrat, și fără de milă l-a chinuit până când a murit[1053].

[1052] *Everghetinosul,* vol. 4, 28, pp. 355-356

[1053] *Everghetinosul,* vol. 4, 28, pp. 356-357

Avva Macarie Egipteanul a petrecut treizeci de ani fără să iasă din chilia sa. Și venea un preot și-i făcea Sfânta Liturghie, iar diavolul văzând răbdarea bărbatului, l-a ispitit spre a osândi. Și l-a îndemnat pe unul ce avea duh necurat, să vină la avva pentru blagoslovenie. Și venind acela a strigat către avva: „Preotul tău este păcătos, nu-1 mai lăsa să intre la tine". Iar avva a zis: „Toți lasă afară necurăția, tu o ai adus la mine". Dar scris este: *Nu judecați, și nu veți fi judecați* (Matei 7:1), chiar de este păcătos, Dumnezeu îl va mântui pe el. Căci scris este: *Rugați-vă unii pentru alții, ca să vă vindecați* (Iac. 5,16). Iar apoi, rugându-se, a izgonit pe duhul cel rău din om. Iar când a venit preotul, avva l-a primit cu bucurie. Iar Bunul Dumnezeu, văzând nerăutatea bătrânului, i-a arătat lui semn, atunci când preotul stătea înaintea sfintei mese, a văzut pe îngerul lui Dumnezeu pogorându-se și punând mâna sa pe capul lui, și s-a făcut preotul ca un stâlp de foc, și înspăimântându-se de acea vedere, a auzit glas zicând către dânsul: „De ce te-ai mirat, de aceasta, căci, dacă împăratul cel pământesc nu-i va lăsa pe sfetnicii săi întinați să stea înaintea sa, cu atât mai mult dumnezeiasca putere, va curăți pe slujitorii Sfintelor Taine, ca să stea înaintea slavei cerești"[1054].

La un pustnic, obșnuia să vină un preot să-i facă Sfânta Liturghie. Intr-o zi, a avenit la el un sihastru, clevetindu-l pe preot. Auzind acestea pustnicul, când a venit preotul, nu i-a mai deschis ușa. Și îndată a auzit glas zicând: „Au luat oamenii judecata Mea". Și pustnicul a avut o vedenie și a văzut fântână de aur, cu ciutură de aur și funie de aur și apă limpede. Și a mai văzut un bubos, care scotea apă. Și voind pustnicul să bea apă, s-a sfiit și n-a băut, pentru că cel ce scotea apă era bubos. Și, a auzit glas zicând: „Pentru ce nu bei apă? Ce treabă are cel ce scoate? El scoate și toarnă". Iar pustnicul, ve-

[1054] *Everghetinosul,* vol. 4, 28, pp. 357-358

nindu-și în sine, a chemat pe preot și l-a rugat să-i slujească Liturghia, așa cum a slujit și altădată[1055].

Avva Casian spune: „După cum celor care îi slujesc Stăpânului cu credință le este făgăduită slavă și cinste, tot așa li se gătesc pedepse foarte grele celor care se apropie de această viețuire cu suflet căldicel și trândav. Fiindcă, mai bine este, după Scriptură, să nu făgăduiești, decât să făgăduiești și să nu împlinești(Ecc. 5,4). Și iarăși scris este: Blestemat este cel ce face lucrul Domnului cu nepăsare(Ier. 31, 10)... Și pricepe bine care este puterea răstignirii, căci de-acum înainte nu mai trăiești tu, ci trăiește în tine Acela care S-a răstignit pentru tine(Ga. 6.14). Cu această pildă și chip al crucii, de care Stăpânul a fost atârnat pentru noi, e de neapărată trebuință să ne petrecem viața, precum se roagă fericitul David, cerând ca trupul să-i fie țintuit cu frica lui Dumnezeu(Ps. 118,120). După cum cel cu trupul țintuit pe lemn e nemișcat spre orice lucrare ar vrea să facă, tot așa, cel care are cugetul țintuit cu frica dumnezeiască este nemișcat către toată voia trupească. [1056]

4.3.Preoția și Tainele Bisericii

Euharistia și viața veșnică

Prin lucrarea Sfintei Liturghii, a Sfintelor Taine și ierurgii, Fiul lui Dumnezeu ne arată rostul venirii Sale în lume: „*Eu am venit ca viață să aibă și din belșug să aibă*"(In. 10,10)[1057]. Sfânta Liturghie așează pe fiecare în locul lui, în trupul lui Hristos, astfel „omul se statornicește în Trupul lui Hristos cel de viață făcător și își face ucenicia trupului ca trup liturgic, ca trup ce înviază prin participarea euharistică la Trupul Celui înviat"[1058].

[1055] *Everghetinosul,* vol. 4, 28, pp. 358-359

[1056] *Everghetinosul,* vol. 1, 32, p. 363

[1057] P.S. Emilian Crișanul, , Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Aradului, „Creștinul astăzi între criza socială și cea spirituală" p. 24

Împărtășirea credincioșilor la Sfânta Liturghie, ține de însăși ființa Tainei Împărtășaniei[1059]. Mântuitorul Hristos a zis: „*Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu are viață veșnică și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi*" (In. 6, 54). Taina Euharistiei a fost instituită de Mântuitorul Hristos, la Cina cea de Taină, luând pâinea, Iisus a binecuvântat, a frânt și a dat ucenicilor zicând: „*Luați, mâncați, acesta este trupul Meu*" și luând paharul și mulțumind, le-a dat ucenicilor, zicând: „*Beți dintru acesta toți, acesta este sângele Meu, al Legii celei noi, care pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor*" (Mt. 26, 26-28). În Euharistie, Hristos este prezent, prin însuși trupul și sângele Său, sub chipul pâinii și vinului. Prin Euharistie, Hristos, Se dă deplin membrilor Bisericii[1060].

Taina Sfintei Euharistii „ni-L dăruiește spre gustare și întrupare pe Hristos Cel înviat, adică ne face părtași Trupului și Sângelui lui Hristos, îndumnezeit prin înviere transfigurat la măsurile cerești Sale împărății. Și de altfel, numai din Potirul euharistic, noi ne luăm puterea de a birui moartea și de a fi înveșniciți prin Hristos"[1061].

Euharistia este Taina Bisericii prin excelență, acest centralism euharistic, duce la identitatea dintre Hristos, Euharistie, Biserică, și la relația Adunare-Euharistie-Biserică. Comuniunea Bisericii se realizează prin Euharistie[1062].

[1058] Pr. Prof. dr. Cristinel Ioja, „Olivier Clement – repere ale discursului pedagogic-terapeutic al Ortodoxiei într-o lume secularizată", în *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă din Arad*, Anul universitar 2017-2018, Editura Universității „Aurel Vlaicu" Arad, 2019, (pp.26-39), p. 33

[1059] Prof Univ. dr. Nifon Mihăiță, *Misiologie creștină*, București, 2005, p. 50

[1060] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 3, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București 1997, p. 64

[1061] Pr. Dr. Lucian Farcașiu, *Teologia imnografiei praznicelor împărătești din ciclul pascal*, Editura Universității „Aurel Vlaicu", Arad, 2010, p.191

[1062] Pr. Prof. dr. Cristinel Ioja, „Raportul dintre Euharistie și celelalte Taine ale Bisericii în Dogmatica actuală" în vol. *Sensurile și importanța Sfintei Taine a*

Împărtășirea de Hristos nu poate fi despărțită, de împărtășirea de energiile necreate ale harului dumnezeiesc, de asceză și viața contemplativă[1063]. Teologul Paul Evdokimov spune despre aceasta:

> „Credincioșii se împărtășesc ființial din Domnul, devin cosângeni și cotrupești cu Hristos; pentru că participă astfel la condițiile vieții divine, primesc sămânța vieții veșnice. Euharistia este *hrană adevărată* pentru cel care știe că fară această hrană moare din punct de vedere duhovnicesc: antidot împotriva morții. Euharistia este fericita comuniune a iubirii, praznicul acesteia. Fără să vedem încă firea umană îndumnezeită a lui Hristos, participăm la ea cu toată ființa; în felul acesta intrăm în comuniune cu Hristosul total, anticipare a plenitudinii celei de-a opta zile"[1064].

Înainte de Înălțarea Sa la cer, Mântuitorul Hristos a făgăduit ucenicilor Săi: „*iată Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului"(Mt. 28,20)*, în virtutea acestei făgăduințe, Biserica a fost preocupată să facă simțită prezența Lui, spirituală, reală și continuă în mijlocul credincioșilor prin manifestările cultului divin public[1065]. Părintele Dumitru Stăniloae spune că

Spovedaniei și ale Sfintei Taine a Împărtășaniei în teologia, spiritualitatea și misiunea ortodoxă contemporană, coord. Pr. Prof. dr. Ștefan Buchiu, Editura Basilica, București, 2015, (pp. 393-415), p. 393

[1063] Arhimandritul Efrem, Egumenul Sfintei și Marii Mănăstiri Vatoped, „Însemnare introductivă", la *Everghetinosul*, vol. 3, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, 2016, p. *v*

[1064] Paul Evdokimov, *Cunoaşterea lui Dumnezeu în tradiţia răsăriteană,* pp. 129-130

[1065] Diac. Asist. Univ. Dr. Tiberiu Ardelean, „Repertoriul coral bisericesc – alegere și alternanță în cursul unui an eclezial" în *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă din Arad*, Anul universitar 2017-2018, Editura Universității „Aurel Vlaicu" Arad, 2019, (pp.253-262), pp. 254-255

Botezul este Taina începutului, Mirungerea Taina mijlocului iar Euharistia este Taina desăvârșirii. Creștinul primește îndată după Botez și ungerea cu Sfântul Mir și se împărtășește și cu Sfântul Trup și Sânge, dar nu se poate socoti că a ajuns la desăvârșire, pentru aceasta trebuie să-și aducă contribuția lui, dar din acel moment are concentrat în sine, tot drumul său în Hristos, de la Botez până la desăvârșire[1066]. Euharistia sădește în om, puterea de a-și dedica total existența sa, lui Dumnezeu, spre a o primi plină de viața Lui eternă, asemenea lui Hristos, prin înviere[1067].

Pâinea adusă ca prescură, este ceea ce întreține viața, dar și pâinea și viața, sunt daruri de la Dumnezeu, pentru om. Prin pâinea pe care o aduc la altar, oamenii întorc acest dar lui Dumnezeu, întorc deci condiția vieții lor, însăși viața lor. Prin coborârea Duhului Sfânt, pâinea e prefăcută în trupul lui Hristos, care se dă credincioșilor, ca un dar superior care înalță viața lor, la o stare îndumnezeită[1068]. Prin Sfântul Duh se transmite, lucrarea dumnezeiască și harul dumnezeiesc și celorlalți participanți la Sfânta Liturghie[1069]. Ca putere necreată, harul pătrunde în Sfintele Taine și se împărtășește și celorlalți. Duhul lui Hristos iradiază prin cel în care Dumnezeu lucrează și va lucra, și în cel căruia i se transmite[1070]. Pentru a atinge acest ideal al preoției, se cere o intensă lucrare duhovnicească. Sfântul Apostol Pavel amintește: „*Căci orice arhiereu, fiind luat dintre oameni, este pus pentru oameni, spre cele către Dumnezeu, ca să aducă daruri și jertfe pentru păcate.*

[1066] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 3, p. 56

[1067] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 3, p. 57

[1068] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 3, p. 74

[1069] Sfântul Grigorie Palama, *Despre împărtășirea dumnezeiască*, în *Filocalia* vol. 7, Editura Humanitas, București, 2008, p. 364

[1070] Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, nota 639 la Sfântul Grigorie Palama, *Despre împărtășirea dumnezeiască*, în *Filocalia* vol. 7, Editura Humanitas, București, 2008, pp. 364-365

El poate să fie îngăduitor cu cei neștiutori și rătăciți, de vreme ce și el este cuprins de slăbiciune. Din această pricină dator este, precum pentru popor, așa și pentru sine să jertfească pentru păcate"(Evr. 5,1-3).

Întâlnirea cu Hristos

Prin Sfânta Euharistie, se realizează cea mai intimă unire, între Hristos și cel ce se împărtășește. Hristos cu toate darurile Lui, este în el și el în Hristos. Prin aceasta, omul dobândește posibilitatea unei vieți morale desăvârșite și poate spune precum Sfântul Apostol Pavel: „*M-am răstignit împreună cu Hristos; și nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește în mine. Și viața de acum, în trup, o trăiesc în credința în Fiul lui Dumnezeu, Care m-a iubit și S-a dat pe Sine însuși pentru mine*"(Gal. 2,20). Această unire cu Hristos, trebuie să se vadă în viețuirea noastră și având o moralitate superioară să tindem spre desăvârșirea morală. Pentru aceasta suntem datori, a dobândi cugetarea lui Hristos, bunătatea, smerenia, răbdarea și mai ales iubirea Lui[1071].

Cel ce se apropie de Sfânta Împărtășanie, trebuie să fie pregătit de întâlnirea cu Hristos. Pregătirea pentru această întâlnire, presupune pe lângă împlinirea canonului de rugăciune, înfrânare și conștiință curată, împăcarea cu toți, după îndemnul Mântuitorului Hristos: „*Deci, dacă îți vei aduce darul tău la altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului, și mergi întâi și împacă-te cu fratele tău și apoi, venind, adu darul tău*"(Mt. 5, 23-24). Despre aceasta se spune că în vremea când Sfântul Ioan cel Milostiv, era Patriarh al Alexandriei, a lăsat slujirea Sfintei Liturghii și a ieșit din altar în timpul slujbei pentru a se împăca cu un preot pe care-l caterisise și așa împăcat cu acela, a slujit Sfânta Litur-

[1071] Nicolae Mladin, „Valoarea morală a Sfintelor Taine", în vol. Dr. Dr. h. c. Nicolae Mladin, *Studii de Teologie Morală*, Editura Arhiepiscopiei Ardealului, Sibiu, 1969, (pp. 273-285), p. 277

ghie zicând cu îndrăzneală a zis către Dumnezeu: *Și ne iartă nouă greșelile noastre precum și noi iertăm greșiților noștri.*[1072].

Regulile privind pregătirea pentru Sfânta Împărtășanie, au scopul de a determina omul să-și conștientizeze starea de păcat și să se apropie de Sfintele Taine, având un sentiment de căință profundă. Conștiința nevredniciei, îl face pe om vrednic, de a se apropia de Sfânta Împărtășanie. În același timp, credinciosul are un sentiment de bucurie, dat de faptul că prin Sfânta Împărtășanie, Domnul Hristos îl curățește, îl sfințește, îl îndumnezeiește. În Sfânta Euharistie nu se prefac doar pâinea și vinul în Trupul și Sângele lui Hristos ci și cel ce se împărtășește, se preface într-un om nou, ușurat de povara păcatelor și sfințit de lumina divină[1073].

Paladie amintește de preotul Evloghie, care, atunci când săvârșea Sfânta Liturghie, avea atâta har, încât cunoștea gândurile celor din jur. Acesta, a mustrat de multe ori, monahii care se apropiau de altar, zicându-le: „Cum de cutezați să vă apropiați de Sfintele Taine având cugete rele?" și le descoperea cugetele lor, întinate de gândul desfrânării, al judecății aproapelui, sau îndoiala în credință și îi îndemna să se pocăiască și așa să se apropie de împărtășirea cu Hristos[1074].

Sfântului Eftimie avea darul de a înțelege din înfățișările oamenilor, starea sufletelor lor, și de a cunoaște gândurile cu care se luptă fiecare, pe care le-au biruit și de care au fost biruiți. El a mărturisit unor frați că adesea vede îngeri, împreună liturghisind cu el și aducând Sfintele Daruri. Când venea vremea să se cuminece, vedea pe unii din cei ce se împărtășeau că se luminau, iar alții se întunecau, adică cei care nu erau vrednici de strălucirea și luminarea Sfintei Împărtășanii. De aceea văzând acestea el îi mustra pe

[1072] *Everghetinosul,* vol. 4, 14, pp. 202-203

[1073] Ilarion Alfeyev, *Taina credinței*, p. 232

[1074] *Everghetinosul,* vol. 4, 33, p. 384

frații, care nu se pregăteau pentru cuminecare, amintindu-le sfatul Sfântului Apostol Pavel: „*Să se cerceteze însă omul pe sine și așa să mănânce din pâine și să bea din pahar. Căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind trupul Domnului*"(1 Cor. 11, 28-29). Când preotul săvârșește jertfa, își ridică mâinile, zicând: „Sfintele, Sfinților!" înțelegând prin aceasta: „Ca unul ce sunt împreună-pătimitor cu voi, măcar că nu știu ce va fi făcut fiecare din voi, vă îndemn să luați aminte, iar pentru întărire, vă arăt chipul prin care să puteți socoti dacă sunteți sau nu vrednici de a vă împărtăși. Dacă cineva e cuprins de pizmă, ură, mândrie, ocară sau pofte nerușinoase, sau de altă patimă, unul ca acesta să nu se apropie pentru a se cumineca din Sfintele Daruri, dacă mai întâi nu își va fi curățat sufletul de murdăria acestor păcate, prin pocăință. Căci, precum zice Duhul, prin preotul liturghisitor, cele Sfinte se împărtășesc numai Sfinților. De aceea, cei care au conștiința curată și simt îndrăzneală să se apropie de Domnul, și să se lumineze fețele lor (Psalm 33: 6)"[1075].

Unui episcop sfânt și văzător cu duhul, pe când săvârșea dumnezeiasca Liturghie, în care a dat poporului din Cele Sfinte, unii dintre cei ce se apropiaseră, i se arătau întunecați la față, ca și cum ar fi mânjiți cu funingine, alții aprinși la față și cu ochii înflăcărați, iar alții luminați la față și albi la haine, căci lumina din Trupul Domnului, îi lumina, îi înnoia și curați îi făcea, între aceia, erau și mireni și călugări. Iar după ce s-a terminat slujba, episcopul s-a rugat lui Dumnezeu, să i se descopere înțelesul celor văzute. Și îngerul Domnului, i-a zis: „*cei luminați la față și albi la îmbrăcăminte* viețuiesc în dreptate și curăție, sunt blânzi și milostivi și împărtășindu-se, se luminează și mai mult. C*ei cu fețele întunecate* sunt desfrânați și răzbunători, viețuind în desfătare și desfrânare, iar *cei înfocați cu ochii și aprinși la față*, sunt cei ce stăpâniți de viclenie și nedreptate, fiind ucigași și batjocoritori. Aceștia

[1075] *Everghetinosul,* vol. 4, 33, pp. 386-388

împărtășindu-se cu Sfântul Trup, nu numai că nu-i curățește, ci îi arde, ca pe cei ce cutează cu conștiință necurată, a veni la Sfintele Taine. Iar dacă vrei ca și aceștia să se mântuiască, învață-i și sfătuiește-i să devină mai buni și prin pocăință să se întoarcă la Dumnezeu, Cel ce pentru dânșii a murit și a înviat. Și pocăindu-se vor primi iertare de greșelile lor și vor dobândi bunătățile cele viitoare"[1076].

Sfântul Efrem îndeamnă să privim la cei ce stau înaintea împăratului pământesc, cu toată cucernicia și frica și dacă aceia stau așa, cu atât mai mult, suntem noi datori a sta cu frică și cutremur și cu toată cinstea, înaintea Împăratului ceresc. Deci, să luăm aminte de noi înșine și să nu căutăm cu ochi nerușinat la Tainele cele ce ne sunt puse înainte, ale Sfântului Trup și Sânge, fiindcă Dumnezeu vede adâncurile inimii și gândurile noastre, că nu este vreo făptură să se ascundă dinaintea Lui[1077]. Avva Isaia îndeamnă ca în ceasul aducerii jertfei, să stai împotriva gândurilor tale și cu simțirile tale, întru frica lui Dumnezeu, ca să te învrednicești de Sfintele Taine și Domnul te va tămădui; iar de nu vei păzi gândul, nu te apropia, ca să nu te împărtășești spre osândă (I Cor. 11, 29), căci Sfânta împărtășire se numește unire cu Dumnezeu. Când ne lăsăm stăpâniți de patimi, de mânie, zavistie, slava deșartă, ură sau altă patimă, și de plăceri omenești, suntem departe de Dumnezeu[1078]. Avva Varsanufie îi răspunde unui frate care l-a întrebat dacă se mai poate împărtăși dacă a avut *nălucire de noapte*: „Să ne apropiem ca niște răniți, și nu ca niște nebăgători de seamă, ci ca cei ce avem trebuință de doftor; și Cel ce a vindecat pe cea cu scurgere de sânge (Mt. 9, 22), ne va tămădui și pe noi dacă vom iubi mult, ca să ne poată zice și nouă: „Iartă-se vouă păcatele voastre cele multe, că mult ați iubit" (cf. Lc. 7, 47). Când voiești să

[1076] *Everghetinosul,* vol. 4, 33, pp. 388-390

[1077] *Everghetinosul,* vol. 4, 33, p. 390

[1078] *Everghetinosul,* vol. 4, 33, pp. 390-391

te împărtășești, zi: „Să nu-mi fie mie, Stăpâne, Sfintele acestea spre osândă, ci spre sfințirea sufletului și a trupului", și apropie-te cu frică și Dumnezeu își va face milă cu tine[1079].

Împărtășirea în fiecare zi

Cuviosul Pavel Everghetinosul spune că este de folos a ne împărtăși în fiecare zi și vătămător, a nu ne împărtăși sau a ne împărtăși rar[1080]. Biserica poruncește ca fiecare credincios să se împărtășească de patru ori pe an, în cele patru posturi, sau cel puțin odată în Postul Mare, și îndeamnă toți credincioșii să năzuiască la primirea cât mai deasă a Sfintei Împărtășanii. Dar împărtășirea trebuie făcută cu vrednicie[1081]. Paladie amintește că cei cinci sute de frați, ce erau împreună cu Avva Apollo, se împărtășeau cu Preacuratele Taine în fiecare zi, la ceasul al nouălea. Apoi, după ce mâncau, ședeau și învățau de la Avva, dumnezeieștile porunci, până la primul ceas al nopții. Și zicea Avva către dânșii: „Se cade să ne curățim de gânduri și astfel să ne gătim sufletele, ca să fim vrednici de primirea dumnezeieștilor Taine, de pomenirea pătimirii celei mântuitoare a lui Hristos și de iertarea păcatelor"[1082]. Tot Paladie amintește de primejdia care îi pândește pe cei ce nu se împărtășesc de Sfintele Taine, pentru o vreme mai îndelungată, astfel un bărbat a îndrăgit o femeie măritată, iar pentru a-și atinge scopul, a vorbit cu un vrăjitor zicând: „Lucrează cu meșteșugul tău ca să mă iubească pe mine și să-și lase bărbatul ei". Și, luând vrăjitorul plată, a făcut-o pe femeie să arate ca o iapă. Și văzând bărbatul ei, se tânguia pentru nenorocirea ei și chemând preoții satului, n-au putut face nimic. Mai pe urmă, a dus-o în pustie, la

[1079] *Everghetinosul,* vol. 4, 33, pp. 391-392

[1080] *Everghetinosul,* vol. 4, 34, p. 393

[1081] Nicolae Mladin, „Valoarea morală a Sfintelor Taine", p. 278

[1082] *Everghetinosul,* vol. 4, 34, p. 393

Sfântul Macarie Egipteanul, și când s-a apropiat, i-au zis lui frații: „De ce ai adus iapa aici?" Iar bărbatul a zis: „Ca să se miluiască cu rugăciunea Sfântului". Și ei au zis: „Dar ce rău are?", iar omul le-a zis: „Aceasta pe care o vedeți iapă, este nefericita mea femeie, și nu știu ce i s-a făcut ei". Între timp, Sfântului Macarie i s-au descoperit cele întâmplate și rugându-se lui Dumnezeu pentru dânsa, a binecuvântat apă și a turnat din creștet până jos, și făcând rugăciune pe capul ei, a tămăduit-o, și îndată femeia s-a arătat tuturor după fire și Sfântul a poruncit să i se dea să mănânce. Și i-a zis: „Niciodată să nu mai lipsești de la biserică și de la împărtășirea cu Tainele lui Hristos, pentru că aceasta ți s-a întâmplat pentru că timp de cinci săptămâni, nu te-ai apropiat de Preacuratele Taine". Așa tămăduind-o pe ea la trup și la suflet, i-a slobozit pe ei[1083].

În viața Sfântului Eftimie se amintește de un credincios, cu numele Romano, care era bogat dar era rece și răutăcios și pizmuit fiind pentru averea sa, un vrăjitor i-a făcut farmece și biruit de lucrarea vrăjitorului a fost cuprins de boala numită hidropizie[1084], ajungând la deznădăjduire, și venindu-și în fire și rugându-se Sfântului Eftimie, acesta a venit la el, în chip minunat, și l-a tămăduit, apoi mustrându-l, i-a zis: „N-ai fi fost biruit de măiestriile vrăjmașului, dar multă vreme, nici biserica n-ai vrut s-o vezi, nici de Preacuratele Taine nu te-ai apropiat, ci ai trăit în lenevire, fără de grijă de sufletul tău. Deci, de vreme ce Dumnezeu a făcut milă cu tine, de acum să nu te mai lenevești de mântuirea ta". Și, apoi toată suferința lui s-a sfârșit și toată lucrătura fermecătorului a încetat[1085].

[1083] *Everghetinosul,* vol. 4, 34, pp. 394-395

[1084] Termenul de hidropizie se refera la acumularea anormala de apa sub piele sau in tesuturi, iar aceasta conditie patologica mai poarta si denumirea de edem. Nume provine de la cuvantul grecesc "oídēma",(http://www.medicina101.com/hidropizie/)

[1085] *Everghetinosul,* vol. 4, 34, pp. 396-398

Avva Cassian Romanul spune că mergând la Avva Serin, care era bărbat sfânt și purtător de Dumnezeu, l-a întrebat de ce sunt marginalizați, cei bântuiți de duhuri necurate, și oamenii se tem și se feresc de ei, și de la Sfânta împărtășire sunt opriți, amintindu-le că Domnul a zis: *Nu dați cele sfinte câinilor*, *nici nu aruncați mărgăritarele înaintea porcilor* (cf. Matei 7:6). Avva Serin, a zis: „De credem, că nimic nu se face fără voia lui Dumnezeu, nu vom mai marginaliza pe cei ce pătimesc, ci vom pătimi și noi împreună cu ei, ca și cum ar fi mădulare ale noastre, ne-am ruga pentru ei, având față de ei multă dragoste și prietenie, precum învață și Apostolul zicând: *Când pătimește un mădular*, *împreună-pătimesc toate mădularele* (1 Cor. 12, 26). Pe aceștia, părinții noștri, nu îi opresc de la Sfânta Împărtășanie, socotind chiar să li se dea în fiecare zi, iar despre *a nu da cele sfinte câinilor*, se referă la învățătura și tâlcuirea dogmelor celor mai înalte, dar împărtășindu-se cel bântuit, Sfintele nu se dau spre mâncare demonului, ci spre curățirea sufletului și a trupului și spre arderea vicleanului duh, care șade în mădularele trupului, care prin împărtășirea Sfintelor Taine, fuge ca ars de foc. De aceea nu se cade, ca pe cei ce fără voia lor, sunt chinuiți de duhuri necurate, să-i lipsim de acoperământul celor Sfinte, ci numai pe cei ce de voie păcătuiesc și prin fapte necurate, se lasă în stăpânirea duhurilor rele”[1086]. Sfântul Vasile cel Mare sfătuia pe patriciana Chesaria, că este bine a se cumineca în fiecare zi, că însuși Hristos a zis: *Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu are viață veșnică* (Ioan 6: 54). Cei din mănăstirea Sfântului Vasile, se împărtășeau de patru ori pe săptămână: duminica, miercurea, vinerea și sâmbăta, iar în celelalte zile când se face sărbătoarea vreunui Sfânt[1087].

[1086] *Everghetinosul,* vol. 4, 34, pp. 399-400

[1087] *Everghetinosul,* vol. 4, 34, p. 395

Împărtășirea pustnicului

Cei din pustie, nefiind de față preot, pot să se împărtășească cu Sfintele Taine[1088]. Sfântul Luca cel Nou l-a întrebat pe arhiepiscopul Corintului: „Spune-mi, stăpâne, noi, care în munți și în pustietăți, pentru mulțimea păcatelor stăruim, cum să ne împărtășim din dumnezeieștile și înfricoșatele Taine? Că vezi că nu numai de Liturghii, ci și de preot suntem lipsiți". Iar Arhiepiscopul a zis: „Pentru aceasta trebuie să fie un preot de față, dar dacă se ivește vreo nevoie mare și acela nu poate veni, se cade cu toată evlavia a pune vasul cu Sfintele Daruri cele mai-nainte sfințite, pe Sfânta Masă, sau pe o masă din chilie, așezând înainte o bucată de pânză, apoi să aprinzi tămâie, să rostești *Psalmii,* după tipic, sau *Sfinte Dumnezeule,* și *Simbolul Credinței.* Apoi, fă trei închinăciuni și te împărtășește din cinstitul Trup al Domnului nostru Iisus Hristos, zicând *Amin.* Și, apoi în loc de vinul și apa, care se pune în potir, un pahar de vin simplu, nebinecuvântat să ai. Iar acesta, după ce-l folosești pentru Sfânta împărtășanie, să nu se mai folosească pentru vreo altă trebuință. Apoi, celelalte părticele rămase, să le aduni cu pânza folosită la împărtășire și să le pui cu multă grijă în vas, ca să nu cadă undeva și să fie călcate în picioare". Auzit-a Marele Luca și a mulțumit Arhiepiscopului pentru acestea[1089].

Îndoieli și arătări

Sfântul Arsenie amintește de un bun monah, care deși crescuse în simplitate și fără învățătură, dobândise o atitudine greșită față de Taina Sfintei Euharistii, susținând că „dumnezeiasca Pâine, cu care ne cuminecăm, nu este însuși Trupul lui Hristos, Dumnezeul nostru, ci aceea ni se dă întru oarecare închipuire și icoană a Aceluia". Auzind unii din Părinți și fiindu-le

[1088] *Everghetinosul,* vol. 4, 39, p. 431

[1089] *Everghetinosul,* vol. 4, 39, pp. 434-436

milă, au venit la el și i-au spus cele ce au auzit despre dânsul, iar el recunoscând acestea, spunea că își menține părerea sa. Părinții însă nu l-au lăsat, ci cu multe argumente se străduiau să-l îndrepte, adeverind că Acela, este cu adevărat însuși Trupul lui Hristos, așijderea și vinul, este Preacuratul și de viață făcătorul, Sângele Lui, că „deși pâine și vin au fost, însă cu chemarea și cu sfintele lor rugăciunii, venind dumnezeiescul Duh, se prefac în Însuși Trupul și Sângele lui Hristos, iar ceea ce primim noi, este Trup și Sânge". Dar fiindcă era cu anevoie primit de oameni, a se împărtăși cu carne crudă, precum fiarele cele sălbatice, Însuși Hristos, a iconomisit ca în acest chip, să săvârșească Liturghia. Acestea și altele zicând în fața lui, el se arăta ca un surd și cerea încredințare din lucruri. Părinții au început să se roage pentru el, sfătuindu-l să se roage și el, ca Domnul să-l lumineze și să nu piardă rodul atâtor nevoințe. După o săptămână, mergând la Sfânta Liturghie, după ce a fost pusă înainte dumnezeiasca Pâine, cu puterea și bunătatea lui Hristos, Pâinea era văzută, ca un prunc, dar numai de trei bătrâni. Întinzând preotul mâna, să frângă pâinea, s-a văzut îngerul, cu cuțitul, junghiind pruncul, iar sângele lui îl deșerta în potir. Și, precum frângea preotul pâinea, așa se vedea și îngerul tăind bucățele, din carnea pruncului. Iar dacă s-a apropiat acel monah rătăcit, să se împărtășească de jertfă, carne curată și sânge i s-au dat spre împărtășire. Celălalt monah văzând aceasta, l-a îndreptat pe el din greșeala lui și l-a îndemnat să mulțumească lui Dumnezeu, iar ceilalți monahi, s-au bucurat și ei de îndreptarea lui[1090].

Se spunea despre Avva Apollo că avea un ucenic, cu numele Isaac, acesta, când intra în biserică și voia să se împărtășească, nu vorbea cu nimeni, socotind că *toate sunt bune la vremea lor* (cf. și Eccl. 3:1-7), și când se termina slujba, se grăbea să ajungă la chilia sa. Când se dădea fraților câte un pesmet și câte un pahar de vin, el nu lua, vrând să păstreze liniștea slubei. Și s-a în-

[1090] *Everghetinosul,* vol. 4, 32, pp. 377-378

tâmplat să se îmbolnăvească și auzind frații, s-au dus să-l cerceteze. După ce l-au întrebat despre boala lui, au zis către el: „Avva Isaac, de ce fugi de frați la biserică?" Și le-a răspuns lor: „Nu fug de frați, ci de reaua meșteșugire a diavolilor, căci, așa cum o făclie de lumină de va zăbovi în vânt, se va stinge, tot așa și noi, luminându-ne de la Sfânta Împărtășanie, de vom zăbovi afară din chilie, se întunecă mintea"[1091].

Se spunea despre Avva Pimen că atunci când voia să vină la biserică, ședea vreme de un ceas, cercetându-și gândurile sale. Alt frate luptându-se cu gândurile și precum și bătrânul de mai sus, îndoindu-se și necrezând, ceilalți frați l-au dus la biserică, de asemenea povestea, că a văzut unele ca acestea, căci frații care îl luaseră pe dânsul, se rugaseră ca Dumnezeu să-i arate adevărul lucrurilor și astfel să lepede gândurile necredinței. După terminarea Sfintei Liturghii, fratele le-a povestit cele văzute: „După ce s-a citit Apostolul, de îndată ce s-a suit diaconul să citească Sfânta Evanghelie, am acoperământul bisericii s-a deschis și am văzut cerul, iar diaconul era înconjurat din toate părțile de foc. Apoi, aducându-se darurile și punându-se înainte, am văzut cerurile deschizându-se și foc pogorându-se, peste dumnezeiești le Daruri, și mulțime de îngeri, iar în mijlocul lor, un Prunc și alte două fețe, a căror frumusețe, nu e cu putință a o spune, că era strălucirea lor ca fulgerul. Și îngerii au stătut în jurul Mesei, iar Pruncul a șezut pe Masă. Când s-au apropiat preoții, ca să frângă pâinile punerii-înainte, am văzut cele două fețe minunate, apropiindu-se și apucând mâinile și picioarele Pruncului și cu cuțitul pe care îl aveau, au junghiat Pruncul, Trupul L-au tăiat bucățele, iar Sângele l-au deșertat în potir. Apoi L-au pus pe pâini și îndată pâinile s-au făcut Trup. Și când s-au apropiat frații ca să se cuminece, mie mi s-a dat Trup curat, dar, neputându-L mânca, plângeam. Și am auzit glas zicând: «Omule, de ce nu te împărtășești? Au nu este aceasta ceea ce ai cerut?» Iar

[1091] *Everghetinosul,* vol. 4, 32, pp. 379-380

eu am zis: «Milostiv fii mie, Doamne, nu pot mânca Trup». Și iarăși glasul: «Învață-te dar, că, de ar fi putut omul să mănânce Trup, trup s-ar fi dat, precum ai aflat și tu, dar nu poate să mănânce trup, și pentru aceasta Domnul și Dumnezeu nostru, a rânduit pâinea pentru punerea-înainte. Deci, de ai crezut, împărtășește-te și tu». Iar eu am zis: «Cred, Doamne». Și, aceasta zicând eu, îndată trupul pe Care îl aveam în mână, s-a făcut pâine, și mulțumind lui Dumnezeu, m-am împărtășit. Terminându-se Sfânta Liturghie, asemenea am văzut acoperământul bisericii deschizându-se și dumnezeieștile și cerești puteri, iarăși în cer înălțându-se". Aceasta povestind fratele, auzind frații și umilindu-se pentru atâta dar al lui Hristos, s-au dus mulțumind și slăvindu-L pe Dumnezeu[1092].

Oprirea de la Împărtășanie

Cel oprit de la împărtășanie, la dumnezeiasca Liturghie trebuie să iasă din biserică împreună cu catehumenii[1093]. Sfântul Grigorie Dialogul spune, că erau două fecioare de neam mare, care petreceau aproape de mănăstirea Sfântului Benedict, iar un bărbat cucernic se îngrijea de casa lor. Acestea însă, îngâmfându-se pentru neamul lor, îl înjurau și îl ocărau pe bietul om, în fiecare zi. Acela s-a dus la Sfântul Benedict și i-a spus de ocările fecioarelor, iar el le-a trimis cuvânt, zicând: „Îndreptați-vă și vă înfrânați limba, pentru că, altfel nu vă voi mai împărtăși". Acelea, n-au luat aminte la aceasta, dar după puține zile au murit și au fost îngropate în biserica din apropiere. Când se săvârșea Sfânta Liturghie și diaconul zicea: „Cei chemați ieșiți", fosta îngrijitoare a fecioarelor, le vedea pe amândouă, ieșind din biserică. Într-o zi, femeia, și-a amintit hotărârea lui Benedict, de a le opri de la împărtășirea cu dumnezeieștile Taine și i-a trimis Sfântului, veste despre cele

[1092] *Everghetinosul,* vol. 4, 32, pp. 380-381

[1093] *Everghetinosul,* vol. 4, 35, p. 401

ce se întâmplau. Iar Benedict, a luat o prescură și i-a dat-o îngrijitoarei zicând: „Du-te și fă să se aducă Domnului, prescura aceasta pentru ele, și de aici înainte nu vor mai fi neîmpărtășite". Așadar, aducându-se Domnului prescura pentru ele și diaconul după obicei strigând și îndemnând, ca cei ce nu se împărtășesc, să iasă din biserică, ele n-au mai fost văzute de îngrijitoare ieșind din biserică[1094].

Cuvioasa Matrona s-a dus la mănăstirea Cuviosului Vasian, s-a dat drept eunuc și așa a fost primită. Și multă vreme, s-a nevoit împreună cu monahii, însă prin descoperire dumnezeiască, Marelui Vasian i s-au făcut arătate cele despre ea și chemând-o, i-a zis. „Ce te-a făcut pe tine, femeie, să ai atâta cutezare să petreci în soborul acesta? Pentru ce te- ai ascuns atâta vreme? Ai voit să necinstești cumva mănăstirea și s-o faci de ocară sau ai vrut să ne ispitești în oarecare fel?" Iar ea, s-a aruncat la pământ și de picioarele cuviosului atingându-se, a zis: „Nu am vrut să fiu ispită pentru ceilalți, ci eu am fugit de ispita celor potrivnici și de cursele cele din lume". Vasian a răspuns: „Dar, femeie fiind, cum te apropii de dumnezeieștile Taine, cu capul gol și sărutarea, fără de frică o dai fraților?" Ea a răspuns: „Pentru dumnezeieștile Daruri, puneam pricină neputința și nu-mi descopeream acoperământul capului și așa, din dumnezeieștile Daruri mă împărtășeam. Iar de la sărutarea dragostei către frați, socoteam că nu de guri omenești mă apropii, ci râvnesc a ajunge la îngerească nepătimire"[1095]. Zis-a unul din bătrâni că, „de multe ori zicând diaconul «îmbrățișați-vă unii pe alții», am văzut pe Duhul Sfânt în gurile fraților"[1096].

[1094] *Everghetinosul,* vol. 4, 35, pp. 401-402

[1095] *Everghetinosul,* vol. 4, 35, pp. 402-403

[1096] *Everghetinosul,* vol. 4, 35, p. 403

4.4.Preoția și misiunea propovăduirii

Porunca propovăduirii

Mântuitorul Hristos a poruncit ucenicilor Săi: „*Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă, și iată Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului*"(Mt. 28,19-20). Propovăduirea Evangheliei a fost cea dintâi formă misionară, a slujitorilor Bisericii, înaintea celor ce nu erau creștini. Sfinții Apostoli și ucenicii lor, au fost într-o continuă călătorie, pentru a mărturisi pe Hristos, până la marginile pământului(FA 1, 8). Alături de ei erau și acei harismatici, care erau numiți tot apostoli, deși ei nu erau din cei doisprezece sau din cei șaptezeci[1097]. Sfântul Chiril al Alexandriei tâlcuind versetul: „*Domnul va da celor ce binevestesc, cuvânt cu putere multă*" (Ps. 67, 12), spune că acesta nu se adresează tuturor, ci doar celor luminați, prin harul de sus. Domnul i-a zis lui Pavel: „*Vorbește, și nu tăcea*" (FA 18, 9), iar Pavel poruncește celor chemați la sfânta preoție, să vestească poporului, cele ce trebuie să știe[1098].

Misiunea Bisericii este de a lumina pe oameni cu lumina cunoștinței, de a-i elibera de patimi, de a-i sfinți și înveșnicii[1099]. Lucrarea învățătorească se află la baza dimensiunii duhovnicești a teologiei. Teologia ortodoxă, este o teologie aplicată la viața concretă a Bisericii, urmărind să identifice soluțiile cele mai bune, la problemele pastorale care apar în viața Bisericii[1100].

[1097] Arhid. Prof. dr. Ioan N. Floca, *Drept Canonic Ortodox*, vol. 2, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1990, p. 13

[1098] Sfântul Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, p. 11

[1099] P.S. Emilian Lovișteanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului, *Înfăptuirea misiunii bisericești în parohie și mănăstire*, p. 73

[1100] Pr. Prof. dr. Ștefan Buchiu, „Rolul specific al învățământului teologic în contextul misiunii parohiale de astăzi: provocări, priorități și perspective", în vol. *Exigențe actuale ale pastorației și misiunii Bisericii. Modelul Sfântului Ioan Gură*

Precum Sfinții Apostolii, episcopii și preoții Bisericii, au fost învestiți cu privilegiu, de a deschide și de a pătrunde în inimile celor ce primesc Cuvântul adevărului, ei împlinesc ceea ce s-a poruncit Sfântului Pavel: „*Să le deschizi ochii, ca să se întoarcă de la întuneric la lumină și de la stăpânirea lui satana la Dumnezeu, ca să ia iertarea păcatelor și parte cu cei ce s-au sfințit, prin credința în Mine*"(FA. 26, 18)[1101].

Cuviosul Pavel Everghetinosul spune că nu este al tuturor, a învăța pe alții, ci numai al celui ce este rânduit pentru aceasta, de dumnezeiasca Pronie, ca fiind vrednic a împlini cele pe care le învață, și a biruit în lupta cu patimile sale, iar cel neînvățat și neîncercat în lupta cu patimile, mai bine este a lua aminte la sine, ca nu cumva, voind să zidească pe alții, să se surpe pe sine și pe ceilalți. Sunt însă unii, care au fost, încă de la început, povățuiți de Duhul Sfânt și care deși nu au primit învățătura de la oameni, au devenit povățuitori ai altora. De aceste pilde se cuvine doar a ne minuna, nu însă a le urma, din pricina neputinței noastre[1102]. Sfântul Grigorie Sinaitul spunea că cei ce au aflat harul după făptuire, învață și pe alții ceea ce au aflat ei. Ei nu primesc să asculte de cei ce au ajuns acolo întru cunoștință, din mila lui Dumnezeu, degrabă prin căldura credinței și îi ocărăsc pe unii ca aceștia ca fiind amăgiți[1103] .

În aceste vremuri când cuvintele s-au înmulțit, dar nu mai ajung la inima omului, preotul trebuie să caute o altă cale pentru aceasta, anume, aceea de a se înduhovnici, a deveni mai bun și astfel, credincioșii vor deveni și ei mai

de Aur, coord. Pr. Prof. dr. Cristinel Ioja, pr. Prof. dr. Ioan Tulcan, Pr. Lect dr. Filip Albu, Editura Universității „Aurel Vlaicu", Arad, 2016, (pp. 9-30), pp. 16-17

[1101] Pr. Ioan Popescu -Galicea, Ignatie Monahul, *Sublimul preoției*, pp. 8-9

[1102] *Everghetinosul,* vol. 4, 38, p. 417

[1103] Sfântul Grigorie Sinaitul, *Despre liniștire și despre cele două feluri de rugăciune*, trad. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, în *Filocalia* vol. 7, Editura Humanitas, București 2009, p. 163

buni, aceasta fiind o lucrare tainică, față de aproapele[1104]. Preotul nu trebuie să coboare din amvon în mijlocul credincioșilor, ci dimpotrivă să aibă responsabilitatea amvonului în toate cuvintele sale[1105]. Este adevărat că Dumnezeu vorbește și în mod nemijlocit inimii omului, prin Duhul Său, dar El a încredințat slujitorilor Bisericii, responsabilitatea de a vorbi în Numele Său, de a face cunoscut acest Nume, întregului pământ, astfel încât Domnul să lucreze, în inimile care se deschid prin această cunoaștere"[1106]. În vremea scrierii Everghetinosului, cea mai întâlnită formă de îndrumare spirituală era cea dată de întâlnirea personală cu avva și presupunea urmarea vieţuirii lui. Avva nu transmitea doar cunoștințe, ci un mod de viață.

Virtute și propovăduire

Cei începători, cei care nu își stăpâneau patimile, erau opriți a învăța pe alții. Sfânta Singlitichia spunea că este primejdios pentru cineva să se apuce să învețe pe alții, dacă nu a sporit prin viața duhovnicească. Acesta este precum cel primește străinii, într-o casă stricată și prin căderea casei, se pierde și pe el și pe ceilalți, așa și cel ce nu s-a zidit pe sine și se apucă să învețe pe alții, cu vorba cheamă spre mântuire, iar cu lucrarea îi duce la pierzare. Sufletul se zidește prin fapta, împreunată cu cuvântul[1107]. Mulți au dobândit puteri, au înviat morți, s-au străduit a întoarce pe cei rătăciți, au făcut minuni mari, au povățuit mulți spre cunoștința de Dumnezeu, dar după toate acestea, ei au căzut în patimi și s-au făcut sminteală[1108]. Avva Pimen spune că

[1104] Constantin Cavarnos, *Preotul-părintele duhovnicesc*, trad. Prof. Paul Bălan, Editura Doxologia, iași, 2013, p. 10

[1105] Pr. drd. Cristian Muntean, „Locul și rostul preotului în context contemporan", p. 432

[1106] Costa de Beauregard, Marc-Antonie, Dumitru Stăniloae, *Mica dogmatică vorbită,* p. 142

[1107] *Everghetinosul,* vol. 4, 38, pp. 420-421

[1108] *Everghetinosul,* vol. 4, 5, p. 90

numai celui sănătos și nepătimaș, i se cuvine să învețe pe altul. Fiindcă nu se cuvine ca cineva să dărâme casa sa, și să o zidească pe a altuia[1109]. Un frate l-a întrebat pe un stareț zicând: „Niște frați locuiesc cu mine, este bine să le poruncesc lor?" Răspuns-a bătrânul: „Nu, ci fă tu întâi lucrul, și de vor voi să se mântuiască, vor vedea". Și a zis fratele: „Ei vor să le poruncesc". Și a zis starețul: „Nu, ci fă-te lor pildă, și nu te face lege pentru ei"[1110].

Despre cei ce au ajuns să învețe pe alții fără ca ei să fi fost mai întâi ucenici, Grigorie Dialogul amintește de Sfântul Onorat, care dobândise harisme de la Duhul Sfânt. Se spune că văzând el, o stâncă desprinsă din munte, care în rostogolirea ei, ar fi adus mari stricăciuni mănăstiri, a binecuvântat-o cu semnul sfintei cruci și stânca s-a oprit în acel moment și a rămas acolo nemișcată până astăzi[1111]. Sfântul Onorat era unul din cei care au parte de învățătura Duhului și chiar dacă nu au învățătura omenească, au înțelepciunea lăuntrică, de aceasta au parte de regulă doar cei desăvârșiți, dar cei ce primesc acest dar fără a se nevoi, nu pot fi pildă pentru cei nedesăvârșiți, care socotindu-se plin de Duhul Sfânt, ar începe să învețe pe alții. Mintea luminată de Duhul Sfânt are puterea duhovnicească de a face minuni, dar are și smerita cugetare.

De asemenea, Cuviosul Benedict, din cetatea Nursiei, tânăr fiind, și-a uscat trupul, nevoindu-se în pustie, într-o peșteră din Lakkon și s-a umplut de puterea Sfântului Duh. Apoi a început să învețe, pe cei ce veneau la el pentru zidire duhovnicească. Cu cei ce au rămas la el, a înființat douăsprezece mănăstiri, așezând în fiecare câte douăsprezece monahi. Așa au fost și Marele Antonie și Marele Eftimie, căci și aceștia, nu de la om, ci de la Dumnezeu au primit învățătura și luminători ai lumii s-au făcut, așa a fost și Cu-

[1109] *Everghetinosul,* vol. 4, 38, p. 421

[1110] *Everghetinosul,* vol. 4, 38, p. 423

[1111] *Everghetinosul,* vol. 4, 38, p. 418

viosul Apollo, precum și Daniil și Alipie și Marele Simeon, cei de pe stâlpi[1112]. Avva Iperehie spune că înțelept cu adevărat este, nu cel ce învață cu cuvântul, ci cel ce învață cu fapta[1113].

Un avva spune că dacă vezi pe cineva căzând în apă și vrei să-l ajuți, întinde-i toiagul tău, și-l trage afară, iar dacă nu-1 vei putea trage, lasă-i toiagul, ca să nu te prăpădești și tu, împreună cu el. Dacă îi vei întinde mâna ta și nu-1 vei putea scoate, te va trage și pe tine după el". Aceasta o spunea celor care încercau să ajute pe alții, cu toate că nu erau în măsură să o facă[1114]. Avva Orsisie aseamănă pe cel ce vrea să învețe pe alții fără a fi trăit învățătura sa cu cărămida nearsă, care pusă la temelia casei o spală apa dar cea arsă ca piatra, va rămâne. Multe ispite au unii ca aceștia, fiind în mijlocul oamenilor, de aceea bine este ca omul cunoscându-și măsurile sale, să fugă de povara stăpânirii, fiindcă nu toți sunt tari în credință și neclintiți[1115]. Avva Isaac îndeamnă să nu înveți pe ceilalți, ceea ce tu încă n-ai trăit, ca să nu fi rușinat de viețuirea ta și să se descopere minciuna ta. Dar dacă trebuie să înveți pe alții, învață smerindu-te ca un ucenic, și nu cu autoritate și obrăznicie[1116]. Maica Teodora îndemna pe cel chemat să învețe pe alții, să fie străin de iubirea de stăpânire, de slava deșartă și de mândrie, de lingușire, de primirea de daruri, de mânie, și să fie îndelung-răbdător, blând, smerit, răbdător și iubitor de suflete[1117].

Preotul trebuie să fie conștient de misiunea sa, privind mântuirea sufletelor credincioșilor încredințați spre păstorire, de chemarea sa la propovăduirea dreptei credințe și combaterea rătăcirilor eretice. Puterea preoției stă

[1112] *Everghetinosul,* vol. 4, 38, pp. 418-420

[1113] *Everghetinosul,* vol. 4, 38, p. 422

[1114] *Everghetinosul,* vol. 4, 38, p. 422

[1115] *Everghetinosul,* vol. 4, 38, p. 422

[1116] *Everghetinosul,* vol. 4, 38, p. 426

[1117] *Everghetinosul,* vol. 4, 38, p. 428

în sfințenia, în datoria și răspunderea lui înaintea lui Dumnezeu, pentru sufletele credincioșilor săi. El sfințește pe credincioșii săi prin Sfintele Taine și prin propria lui sfințenie. Centrul lucrării sale sfințitoare îl constituie Sfânta Liturghie și împărtășirea credincioșilor cu Sfântul Trup și Sânge al Mântuitorului Hristos[1118].

Cei curați cu inima, pot învăța pe alții. Nu numai preoților, ci și altora care sunt curați cu inima, le-a îngăduit Dumnezeu a învăța pe alții[1119]. În Biserica Ortodoxă s-a crezut multă vreme că misiune de propovăduire a Bisericii privește doar clerul, în timp ce credincioșii nu ar avea nici o responsabilitate în această misiune, dar toți credincioșii sunt responsabili față de această misiune a Bisericii de a propovădui cuvântul Evangheliei. Într-o parohie trebuie să existe o colaborare strânsă între preot și credincioși, menținând unitatea parohiei prin lucrările săvârșite, prin care credincioșii își exprimă credința, gândurile și experiența lor[1120].

Grigorie Dialogul amintește de prescura pe care Sfântul Benedict, care nu era preot, a trimis-o pentru două fecioare, care pentru neascultarea lor și oprirea de la împărtășanie de Sfântul Benedict, și după moarte ieșeau din biserică, în vremea Sfintei Liturghii, iar după aducerea prescurei, acele feciore moarte nu mai fost văzute ieșind din biserică, de aceea, se poate crede că, atunci când s-a jertfit prescura pentru ele, s-au învrednicit de iertare de la Dumnezeu și așa s-au dezlegat, prin mijlocirea Sfântului Benedict. Sfinții Apostoli au auzit de la Dumnezeu: *Ce veți lega pe pământ*, *va fi legat și în ceruri și ce veți dezlega pe pământ, fi-va dezlegat și în ceruri* (Matei 18: 18), această rânduială se ține de urmașii lor. Sfântul Benedict s-a învrednicit de

[1118] Irineu, Arhiepiscop al Alba Iuliei, *Preoția și arta pastorală*, p. 59

[1119] *Everghetinosul,* vol. 4, 39, p. 431

[1120] Pr. Conf. Dr. Ioan Tulcan, *Quo vadis christiani? Impulsuri misionare*, Editura Universității „Aurel Vlaicu" Arad, 2004, pp. 99-100

multe daruri duhovnicești, precum s-a învrednicit și Echitie, care întrebat fiind de Felix, de ce propovăduiește, dacă nu are încredințare de la papa, sfântul a răspuns: „La acestea m-am gândit și eu, iar voia propovăduirii am luat-o, în urma unei vedenii, când un tânăr a venit și a pus pe limba mea un brici ascuțit, zicând: «Iată, cuvintele mele le-am pus în gura ta». Și din ziua aceea, deși aș vrea să tac, nu mai pot, Dumnezeu silindu-mă spre a vorbi". Lucrul vine din dar, nu darul din lucru, căci astfel harul n-ar mai fi har. Deci, înaintea fiecărei lucrări merg darurile și acestea, cresc din împlinirea lucrării. Curăția viețuirii lui Echitie se potrivește cu râvna propovăduirii lui, iar prin aceasta multe suflete a adus la Dumnezeu și a călăuzit mănăstiri și a propovăduit în biserici și în cetăți, oriunde se aflau credincioși dornici să-l asculte, căutând să trezească în inimile lor, dorul vieții veșnice. Vestea despre el a ajuns și la Roma. Unii din invidie, au grăit multe împotriva lui, către papa, care a întrebat: „Cine este acest mujic de om, care și-a luat singur dregătoria propovăduirii?" Și a trimis să-l aducă pe sfântul, chiar cu sila. În noaptea următoare trimiterii, celor care le poruncise să îl aducă, papa a avut însă dumnezeiască vedenie și s-a înfricoșat și sculându-se, a trimis veste ca sfântul să fie lăsat în mănăstirea sa[1121].

4.5.Păstorul cel bun

Harisma păstorului

Păstorul cel Bun este Iisus Hristos. El s-a prezentat pe Sine: „Eu sunt Păstorul cel Bun. Păstorul cel Bun își pune viața pentru oile sale(In. 10,11). La temelia acestei mărturisiri stă iubirea Sa, față de toți oamenii. Prin Jertfa și Învierea Sa, Păstorul cel Bun aduce viața deplină și veșnică celor care se apropie de El, la Sfânta Euharistie[1122]. Păstorul cel bun suferă orice primej-

[1121] *Everghetinosul,* vol. 4, 39, pp. 431-433

[1122] Pr. Prof. dr. Ioan Tulcan, „Misiune, mărturie și pastorație. Accente și per-

die pentru oile sale[1123]. Scriptura zice: „*Fiul omului, proorocește împotriva păstorilor lui Israel, proorocește și le spune: Așa grăiește Domnul Dumnezeu: Vai de păstorii lui Israel, care s-au păstorit pe ei înșiși! Păstorii nu trebuia ei oare să păstorească turma? Dar voi ați mâncat grăsimea și cu lâna v-ați îmbrăcat; oile cele grase le-ați junghiat, iar turma n-ați păscut-o. Pe cele slabe nu le-ați întărit; oaia bolnavă n-ați lecuit-o și pe cea rănită n-ați legat-o; pe cea rătăcită n-ați întors-o și pe cea pierdută n-ați căutat-o, ci le-ați stăpânit cu asprime și cruzime. De aceea rătăcesc oile Mele prin toți munții și pe tot dealul înalt; împrăștiatu-s-au oile Mele peste toată fața pământului și nimeni nu îngrijește de ele și nimeni nu le caută*"(Iez. 34,2-6). Sfântul Efrem spune că precum fierarul, rabdă praful, cenușa și căldura focului, pentru a scoate din bulgărele de aramă, vase de folos, așa și preotul este dator a învăța pe cei încredințați, sfătuindu-i, mângâindui, certându-i, mustrându-i cu multă grijă, și cu ajutorul lui Dumnezeu, să poată scoate dintr-un vas de necinste, unul vrednic de cinste, ca să se învrednicească slavei celei mai presus de fire, pe care, Dumnezeu a făgăduit-o celor ce se nevoiesc, zicând: „*De te vei întoarce, Eu te voi aduce la starea cea dintâi și vei sta înaintea feței Mele; dacă tu vei deosebi lucrul de preț de cel fără de preț, vei fi ca gura Mea; și nu te vei întoarce la ei, ci ei se vor întoarce la tine*" (Ier. 15:19), și într-alt loc zice: *Fericit cel ce are sămânță în Sion, și casă în Ierusalim* (Is. 31: 9). Cel ce nu a fost niciodată sub ascultarea, unuia mai mare, este dator mai întâi, să dobândească virtutea ascultării, Sfântul Apostol Pavel zice: *Datori suntem noi cei tari să purtăm slăbiciunile celor neputincioși, și nu nouă înșine să plăcem, ci aproapelui, la ce este bine, spre zidire* (Rom. 15:1-2)[1124].

spective, în vol. *Exigențe actuale ale pastorației și misiunii Bisericii. Modelul Sfântului Ioan Gură de Aur*, coord. Pr. Prof. dr. Cristinel Ioja, pr. Prof. dr. Ioan Tulcan, Pr. Lect dr. Filip Albu, Editura Universității „Aurel Vlaicu", Arad, 2016, (pp. 78-95), p. 89

[1123] *Everghetinosul,* vol. 4, 40, p. 437

[1124] *Everghetinosul,* vol. 4, 40, p. 453

Pilde de păstori de suflete

Sfântul Petru al Alexandriei, a fost pârât la împăratul Dioclețian, că îndepărtează pe mulți de la închinarea la idoli și îi cheamă la creștinism. Împăratul a trimis în Alexandria, solie, cu poruncă ca acesta să fie ucis. Trimișii l-au aflat în biserică învățând și i-au vestit porunca împărătească. Iar el îndată s-a supus și i-a urmat pe ei. Iar după ce credincioșii au aflat ce se întâmplase, s-au adunat și au înconjurat temnița, unde era închis patriarhul. Venind tribunii împreună cu ostașii, să scoată pe sfântul din temniță, grăbindu-se să împlinească porunca împăratului de a-l ucide, poporul i-a înconjurat, ca să nu poată scoate pe arhiereul din temniță, fiind gata să moară, decât să lase pe dascălul să fie omorât. Văzând atâta zarvă, ei s-au dus și s-au sfătuit să-l scoată cu sila și cei ce se împotrivesc să fie uciși. Iar Patriarhul, cunoscând sfatul tribunilor, s-a temut pentru popor, ca să piară vreunii pentru el, de aceea a trimis pe un monah care împreună cu el, să le spună tribunilor să vină noaptea, prin partea de răsărit a temniței și să spargă zidul și să-l scoată fără a vedea poporul. Iar ei, așa făcând, spărgând zidul, îndată Petru s-a dat pe sine, celor ce voiau a-1 prinde, zicând precum Mântuitorul Hristos în grădina Ghetsimanilor: *De mă căutați pe Mine*, *lăsați pe aceștia să se ducă* (Ioan 18: 8). Și așa Sfântul Petru al Alexandriei, mucenicescul sfârșit a luat [1125].

Sfântul Avramie, murind fratele său, Maria, fiica acestuia rămasă orfană, având doar șapte ani, a fost adusă la el, pentru a avea grijă de ea. Și a crescut-o, învățând-o Sfintele Scripturi și arătându-i calea mântuirii, dar venind un frate la chilia avvei Avramie și văzând fata, s-a aprins în ei fiorul poftei trupești și au săvârșit păcatul. Apoi, mustrată de conștiință, tânăra a fugit în lume, căzând în desfrânare și rămânând la o casă a plăcerilor. Avva Avramie, tulburat de cele întâmplate, a văzut noaptea în vis un balaur, care ieșind din

[1125] *Everghetinosul,* vol. 4, 40, pp. 437-440

vizuina lui a intrat în chilia Mariei și a înghițit un porumbel și apoi s-a întors în vizuina lui. Mâhnit în cugetul său, avva se ruga lui Dumnezeu să-i tâlcuiască vedenia, iar în noaptea următoare, iarăși i s-a arătat balaurul, venind către el și îndată a crăpat și porumbelul pe care-l înghițise, a zburat din pântecele lui. Auzind că nepoata lui este la cârciuma din cetate, s-a rugat pentru ea doi ani, dar ea nu s-a întors. Atunci, Avramie lăsând pustia și portul călugăresc, îmbrăcându-se în haină ostășească și luând un cal și un galben, a plecat spre cârciuma unde trăia Maria. Acolo s-a prefăcut a fi un iubitor de plăceri și a zis crâșmarului: „Se află la tine o fată, frumoasă, ce stă înaintea crâșmei, pe aceasta și eu o vreau". Crâșmarul văzând căruntețele lui Avramie, a fost cuprins de scârbă, însă ca să nu se păgubească, mai mult încerca să-i aprindă poftele bătrânului. Iar bătrânul dând crâșmarului un galben i-a poruncit să pună cina și să aducă fata. Și văzând-o gătită precum o desfrânată, s-a rănit inima lui, chinuindu-se să-și oprească lacrimile, și să sperie fata. Și așa a petrecut, acela ce în cincizeci de ani, față de femeie n-a suferit a vedea, nici pâine, nici apă, sau cele de nevoie, nu a mâncat să se sature, acum din vin și din carne s-a împărtășit, și împreună cu femeie desfrânată, a mâncat. Dar toate le-a făcut, nu pentru plăcerea lui, ci pentru a mântui sufletul Mariei, căruia apoi descoperindu-se, mustrând purtarea ei, și îndemnând-o să revină la viața curată de dinainte, și luând-o cu sine a dus-o înapoi la chilia sa, și acolo îndeletnicindu-se ea cu postul și cu rugăciunea și cu lacrimi, căuta să vindece rănile păcatului. Iar Avramie, ajungând la adânci bătrânețe, și-a sfârșit viața și în al cincilea an după săvârșirea lui, s-a săvârșit și Maria, care și moartă, avea fața luminată, semn al strălucirii sufletului[1126]. O altă pildă de iubire de oameni a păstorului de sufelte a fost Sfântul Ioan Cuvântătorul de Dumnezeu, care după întoarcerea de la Patmos, a aflat un tânăr chipeș la față, pe care binecuvântându-l și îndemnându-

[1126] *Everghetinosul,* vol. 4, 40, pp. 440-450

1 către fapta bună, l-a încredințat episcopului cetății și apoi a plecat spre Efes. După o vreme, tânărul însoțindu-se cu alți tineri care l-au atras la ospețe și la tâlhăriile lor, a devenit mai marele cetei de tâlhari. Întorcându-se, Sfântul Ioan și auzind acestea, luând un cal a plecat în munți în căutarea lui și găsindu-l, l-a îmbrățișat cu multă dragoste, iar tânărul s-a întors la Biserică, petrecând apoi, în curăție, rugăciuni și îndelungată postire, devenind pildă spre pocăință, iar Sfântul Ioan pildă a iubirii de oameni și a împreunăpătimirii cu cei căzuți în robia patimilor[1127]. Avva Mios amintește despre un bătrân din Schit, care fusese rob, și mergea în fiecare an în Alexandria, ducând birul stăpânilor săi și ei îl întâmpinau cu bucurie și i se închinau. Iar bătrânul căuta să le slujească zicând: „Mărturisesc că rob al vostru sunt și mulțumesc că m-ați lăsat slobod a sluji lui Dumnezeu, de aceea primiți, birul acesta". Iar ei nu voiau să primească. Și apoi la plecare îl petreceau cu multă cinste și cu cele de trebuință, ca să facă și pentru dânșii pomană. Și pentru aceasta a devenit vestit ca fiind drept și iubitor de oameni[1128]. Sfântul Efrem spune că păstorul care doarme în afara staulului oilor, este bucurie lupilor[1129].

Răsplata îndrumării

Celor ce li s-a poruncit a îndrume pe alții, pe cât se ostenesc a-i învăța, pe atât de mult har, se învrednicesc să primească, iar cei ce se lenevesc, mult vor pătimi[1130]. Mulți erau cei ce veneau la Sfântul Pahomie, ca să fie îndrumați de el, de aceea a rânduit pe unii dintre ei, să ajute la îndrumarea celorlalți. Avva Pahomie dădea fiecăruia mod de viețuire și canoane diferite[1131].

[1127] *Everghetinosul,* vol. 4, 40, pp. 450-453

[1128] *Everghetinosul,* vol. 4, 40, p. 456

[1129] *Everghetinosul,* vol. 4, 40, p. 456

[1130] *Everghetinosul,* vol. 4, 41, p. 457

Dumnezeu i-a dat Sfântului Efrem, darul învățăturii, iar el cu multă grijă se nevoia pentru a-1 spori, luminând cu învățătura, sufletele ucenicilor. Despre aceasta el zice: „Pe când eram tânăr, am văzut în vis, o viță cu mulți struguri ieșind din limba mea și la înălțime ridicându-se, acoperind tot pământul și toate pasările hrănindu-se, cu acei struguri. Pe cât de multe păsări mâncau din această viță, pe atât sporea rodul său, umplându-se neîncetat de struguri. Altcineva a avut un vis în care a văzut mulțime de îngeri pogorându-se, având o carte deschisă, și acea carte a fost încredințată lui Efrem. Deșteptându-se acesta, s-a dus la biserică și a aflat pe Efrem, învățând pe cei ce erau acolo, și prin aceasta a făcut legătura cu cartea din vis. Multe au fost învățăturile lui Efrem, încât limba lui, nu putea să spună toate cele descoperite lui, și se ruga lui Dumnezeu: „Slăbește, Stăpâne, valurile darului Tău!" Cuvântul învățăturii nu era oprit decât de rugăciune și de lacrimi. El era iubitor de oameni și miluia pe cei săraci, chiar dacă nu avea ce să le dea, îi îndemna cu înțelepciune pe cei bogați, să-i miluiască, și aceștia cuceriți de blândețea și smerenia lui, își deschideau inima și ajutau pe cei nevoiași. Efrem era precum un izvor, din care curg ape tămăduitoare, sau precum o pășune cu flori frumos colorate, sau cerul plin de stele, sau precum un copac plin de flori, ce niciodată nu se veștejește și care nu este atins de vrăjmașul cel viclean ce umblă să surpe mântuirea noastră[1132].

Răbdarea și bunătatea păstorului de suflete

Cel ce învață se cuvine să aibă multă răbdare față de ceilalți[1133]. Sfântul Efrem îndeamnă să nu povățuiești pe alții, dacă nu ai ajuns la măsurile nepătimirii, pentru a nu te vătăma și pe tine și pe cei ce te urmează. Dacă ai

[1131] *Everghetinosul,* vol. 4, 41, pp. 457-458

[1132] *Everghetinosul,* vol. 4, 41, pp. 458-461

[1133] *Everghetinosul,* vol. 4, 41, pp. 462-463

primit aceasta de la Dumnezeu, ai grijă ca nu cumva să cauți să faci voia ta, ci împlinește voia celui ce ți-a încredințat purtarea de grijă, a oilor celor cuvântătoare, deoarece este primejdios, a fi cu nebăgare de seamă și cu lenevire față de cei încredințați, fiindcă ești dator a veghea la mântuirea lor, și a cunoaște starea fiecăruia, iar pe cel necuviincios a-1 mustra și a-1 aduce către cele bune, iar celor trândavi a le aminti de muncile cele îngrozitoare, și așa văzând lupii, râvna păstorului, să fugă departe de turma oilor celor cuvântătoare. Nimic nu este mai de folos, decât a afla un dascăl care să propovăduiască și cu cuvântul și cu fapta, după îndemnul din Scriptură: *Să vă uitați la mine și să faceți ce voi face eu* (Jud. 7:17)[1134].

Avva Ioan din Schit primea cu bucurie pe cei ce uitau cele spuse și se întorceau pentru le repeta învățătura. El asemăna învățătorul, cu o lumânare aprinsă, din care chiar dacă sunt aprinse o mulțime de lumânări, ea nu-și pierde lumina ei[1135].

Nu se cuvine nimănui, să învețe sau să mustre, pe cei ce nu sunt supușii lui și nici a face dreptate celor nedreptățiți[1136]. Avva Paisie s-a certat și s-a bătut cu fratele său, încât și sânge a curs din capetele lor, dar Avva Pimen, fiind de față, nimic nu le-a zis. Și venind Avva Anuv și văzându-i, a zis către Avva Pimen: „Pentru ce ai lăsat pe frați și nu le-ai zis nimic?" Și a răspuns bătrânul: „Sunt frați și se vor împăca". Avva căuta spre Dumnezeu și nu lua aminte la cele ce făceau ei, nefiind supușii lui[1137]. Cel ce slujește lui Dumnezeu, nu mai poartă grija de purtarea celorlalți[1138]. Pe cel ce nu mai păcătuiește, și s-a pocăit nu mai trebuie mustrat, iar dacă vei zice că pentru Dumnezeu îl mustri caută mai întâi și îți vezi păcatele tale[1139] . Un avva în-

[1134] *Everghetinosul,* vol. 4, 41, pp. 462-463

[1135] *Everghetinosul,* vol. 4, 41, pp. 461-462

[1136] *Everghetinosul,* vol. 4, 42, p. 465

[1137] *Everghetinosul,* vol. 4, 42, p. 465

[1138] *Everghetinosul,* vol. 4, 42, p. 465

deamnă a fugi de mijlocirea între frați, căci bărbatul drept își astupă urechile sale, ca să nu audă de judecată sau de sânge vărsat și își închide ochii, ca să nu vadă nedreptatea (cf. și Is. 33:15)[1140]. Avva Arsenie spune că cel străin, să nu mijlocească nimic și așa se va liniști[1141].

Un monah a întrebat pe un stareț: „Dacă, locuind împreună cu frații și voi vedea ceva necuviincios la ei, să-i mustru?" A zis starețul: „Dacă sunt mai mari decât tine, mai bine este să taci și vei avea liniște". Zis-a fratele: „Ce să fac, Părinte, că mă tulbură?" Zis-a starețul: „Dacă te superi, spune-le o dată, cu smerenie, iar dacă nu te vor asculta, lasă-i în grija lui Dumnezeu, părăsind voia ta, și ia aminte, că mai bine este a tăcea și să nu te trufești"[1142]. Avva Isaia îndeamnă ca fiecare să ia aminte la lucrul său și să nu ia aminte la lucrul celorlalți. Dacă cineva îți cere ajutorul, să nu fi viclean și să zici că nu știi fiindcă *cei ce viclenesc, de tot vor pieri* (Psalm 36: 9)[1143].

Nu se cuvine a ne purta cu asprime sau a porunci cele nepotrivite, iar pe cel ce poruncește cu smerenie și cu bună-conștiință, harul îl ajută să sporească spre bine[1144]. Dacă cineva poruncește fratelui său, cu frica lui Dumnezeu și cu smerenie, fratele se va supune și va împlini ca fiind de la Dumnezeu. Cel ce poruncește, având dorința de a stăpâni pe fratele său, Dumnezeu, Cel ce vede cele ascunse ale inimii, nu-1 încredințează pe fratele a auzi și a face, fiindcă dorința de stăpânire, este însoțită de mânie și de tulburare și este de la cel viclean. Un frate s-a supărat, cu un alt frate și a venit

[1139] Marcu Ascetul, *Despre legea duhovnicească*, 39, trad. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, în Filocalia vol. 1, Editura Humanitas, București, 1999, p. 240

[1140] *Everghetinosul,* vol. 4, 42, pp. 465-466

[1141] *Everghetinosul,* vol. 4, 42, p. 466

[1142] *Everghetinosul,* vol. 4, 42, pp. 466-467

[1143] *Everghetinosul,* vol. 4, 42, p. 467

[1144] *Everghetinosul,* vol. 4, 43, p. 469

să se împace, dar acela nu i-a deschis ușa. Și atunci s-a dus la un avva și i-a spus supărarea sa. Și avva, i-a zis: „Vezi ca nu cumva să te îndreptățești în inima ta, defăimând pe fratele tău, ca fiind cel ce este pricina neînțelegerii, că pentru aceasta nu i s-a vestit lui, să-ți deschidă ușa. Chiar dacă acela a greșit, du-te cu gândul că tu ai greșit, iar pe el îndreptățește-l și atunci Dumnezeu îl va încredința, să se împace cu tine. Și fratele a făcut așa, și ducându-se iarăși, a bătut la ușă, iar acela îndată a deschis și s-a căit și l-a îmbrățișat și s-au împăcat[1145].

Avva Romano zicea ucenicilor: „Niciodată nu am zis cuiva, să facă ceva, până ce nu m-am gândit, că dacă nu va face ceea ce am zis, va rămâne așa și nu mă voi mânia și așa am viețuit în pace”[1146]. Sfântul Efrem îndeamnă pe cei ce au fost încredințați cu îndrumarea altora, să fie cu multă luare aminte și să-i îndrume spre sfințenie, ca nu cumva vrăjmașul să semene ale sale. Cel ce pretinde ascultare, pentru a-și hrăni patimile, tulburând pacea Bisericii, înfricoșătoare muncă își atrage, asemenea celor ce au răstignit pe Domnul, că Biserica lui Dumnezeu cea sfântă, au cutezat a o tulbura, pe care Duhul Sfânt a încredințat-o lui. Fiindcă zice Apostolul: *Oricine va strica biserica lui Dumnezeu, strica-l-va pe el Dumnezeu* (cf.1Cor.3,17)[1147].

Cei mai mari să fie pildă spre toată fapta bună, ca să nu dea motiv de judecată, celorlalți. Că zice Domnul: *Cel ce face și învață, acesta mare se va chema întru împărăția cerurilor* (Matei 5:19). Și Sfântul Apostol Pavel zice: *Dacă îndeamnă, să fie la îndemnare; dacă împarte altora, să împartă cu firească nevinovăție; dacă stă în frunte, să fie cu tragere de inimă; dacă miluiește, să miluiască cu voie bună!* (Rom. 12, 8). Cel ce are milă față de aproapele său, și Domnul se va milostivi spre el, iar cel ce nu caută să stăpânească pe nimeni este blând

[1145] *Everghetinosul,* vol. 4, 43, p. 470

[1146] *Everghetinosul,* vol. 4, 43, pp. 470-471

[1147] *Everghetinosul,* vol. 4, 43, p. 471

și milostiv, chiar dacă este pus să stăpânească și să poruncească[1148]. Cel ce sfătuiește și îndreaptă cu frica lui Dumnezeu, bine face, iar cel ce judecă și pomenește de rău, într-o patimă asemenea celui pe care îl judecă, va cădea: *Căci cu ce judecată vei judeca, cu aceea vei fi judecat* (cf. Mt. 7,2*).* Pe cel ce nu ascultă nu-l prigoni, că mai mult prețuiește nerăutatea ta, decât îndreptarea aceluia[1149]. Avva Macarie spune că dacă, certând pe cineva „te vei mânia, ia aminte că nu este bine să-i mântuiești pe alții și să te pierzi pe tine"[1150].

Sfântul Efrem spune că îndrumarea celor ce vor să ajungă la desăvârșire se face cu multă pricepere și răbdare, dând fiecăruia ceea ce este pe măsura puterilor sale și precum o cetate se zidește puțin câte puțin, toate sporesc câte puțin, până ajung a fi împlinite, așa și nevoințele omului. Căci așa cum nu poate cel neinstruit, să lupte la război precum cel instruit și precum un prunc, nu poate să alerge asemenea unui bărbat, așa și în viața duhovnicească trebuie a face nevoința după puteri, nici peste puteri, pentru a se mândri nici a se lenevi și a fi fără grijă de sufletul lui, ci precum lucrătorul de pământ, semănând țarina sa, se îngrijește de ea, așa și cel începător, cu dragoste și cu pricepere trebuie îndrumat, socotind ca și cum tu ar trebui să împlinești nevoințele date lui și fi față de el cu îndelungă rabdare, gândind că la Dumnezeu toate sunt cu putință[1151]. Este bine a purta grijă de cei neputincioși, ca să nu se smintească. Iar obiceiurile, înclinările și păcatele fiecăruia, se cuvine a le judeca după puterea și cunoștința fiecăruia[1152].

Sfântul Efrem îndeamnă a suferi pe cel neputincios, că cel puternic, nu are nevoie de tine, că scris este: *Nu au trebuință cei sănătoși de doctor*, *ci cei*

[1148] *Everghetinosul,* vol. 4, 43, p. 473

[1149] *Everghetinosul,* vol. 4, 43, p. 474

[1150] *Everghetinosul,* vol. 4, 43, p. 475

[1151] *Everghetinosul,* vol. 4, 45, p. 480

[1152] *Everghetinosul,* vol. 4, 47, p. 487

bolnavi (Matei 9,12), și *voi, cei tari, purtați slăbiciunile celor neputincioși* (Rom. 15,1).[1153]

Nu de la toți trebuie a cere aceeași nevoință, ci socotind viața pe care fiecare a trăit-o mai-nainte și după deprinderile trupului[1154]. Un om bogat a venit din Roma și s-a făcut monah în Schit, și avea cu el una din slugile lui, care-i slujea. Și, văzând preotul bisericii nevoința bărbatului, i-a trimis din cele ce se aduceau la biserică. După o nevoință de douăzeci și cinci de ani, acesta a devenit văzător cu duhul și era vestit. Și a venit unul din marii stareții la el să-l vadă. Și l-a văzut pe el purtând haine moi și sandale în picioare, o pătură groasă pe care se culca, o piele așternută dedesubt și o pernă la căpătâi, și s-a smintit starețul văzând acestea. Iar bătrânul, văzător cu duhul fiind, a văzut că s-a smintit și, a zis slugii sale: „Fă-ne nouă astăzi praznic pentru Avva!" Iar el a fiert puține verdețuri și au mâncat, și au băut și vin, iar seara, au rostit cei doisprezece psalmi și s-au culcat. Și, la Utrenie sculându-se, s-au rugat până la ziuă. Dimineața avva i-a zis: „Roagă-te pentru mine". Și, luându-și ziua bună a plecat, cu nimic folosindu-se. Iar bătrânul, l-a întors din drum și l-a: „Din ce țară ești?" Iar el a zis: „Din Egipt". „Din care cetate a Egiptului?", a întrebat bătrânul. Și a răspuns: „Eu nicidecum nu sunt din cetate, ci dintr-un sat". Și a zis bătrânul: „Cu ce te ocupai în satul tău?" Și a zis: „Lucram la câmp". Și același iarăși l-a întrebat: „Unde dormeai?" Și a zis: „În câmp". Și a întrebat bătrânul: „Aveai așternut sub tine?" Și a zis: „În țarină nu aveam nici un așternut, ci dormeam pe pământ". Și bătrânul a întrebat iarăși: „Și cum trăiai?" iar el a zis: „Mâncam pâine uscată, și de se mai afla, ceva bine dacă nu beam numai apă". Și bătrânul a zis: „Osteneală mare.". Și adăugă: „Și aveați baie să vă spălați?" Iar el a zis: „Nu,

[1153] *Everghetinosul,* vol. 4, 47, p. 489

[1154] *Everghetinosul,* vol. 4, 46, p. 482

eu mergeam la râu, când aveam nevoie". După ce l-a întrebat bătrânul toate acestea și i-a povestit și petrecerea sa cea din lume, zicând: „Mă vezi pe mine, smeritul? Din cetatea cea mare a Romei sunt, mare fiind în palaturile împăratului, am părăsit cetatea și am venit în pustia aceasta. Și aveam casă mare și bani mulți, dar lăsând toate, am venit în chilia aceasta și așternuturile de mult preț le-am lăsat pătura și pielea aceasta iar îmbrăcămintea de mult preț pentru acestea ce le port aici. Pentru prânzul meu, se cheltuia mult, iar acum, mi-a dat Dumnezeu aceste puține verdețuri și acest vin. Și în locul multelor slugi a rămas acest bătrân ca să-mi slujească, iar în locul băilor, acum torn puțină apă pe picioare și port sandale, pentru neputința mea. În locul muzicilor și alăutelor, spun cei doisprezece psalmi iar noaptea, în locul păcatelor pe care le făceam, acum fac putina mea pravilă. Deci Avva nu te sminti de neputința mea". Auzind starețul a oftat și a zis: „Vai mie, că, din necazul lumii, am venit la odihnă și pe cele ce nu le aveam atunci, le am acum, iar tu, din multa odihnă, întru nevoință ai venit și de la slavă și bogăție, la smerenie și sărăcie". Și, folosindu-se, s-a dus, și apoi venea la el de multe ori, că era bărbat cu dreaptă socoteală și plin de mireasma Sfântului Duh[1155].

Sfântul Efrem îndeamnă să nu silești pe cel mai bătrân la lucru peste puterea lui, căci el și-a topit trupul cu nevoințele sale și acum îi ajunge lui conștiința celui ce se teme de Domnul, adică lucrarea minții și împlinirea celor ce-1 sfătuiește conștiința. Cinstește bătrânețele sale, pentru Domnul și cei mai începători, văzând fapta bună mai râvnitori se fac. Chibzuiește, frate, măsurile fiecăruia pentru Cel ce a zis că *unul rodește o sută, altul, șaizeci, iar altul, treizeci* (Mt. 13: 8)[1156]

[1155] *Everghetinosul,* vol. 4, 46, pp. 482-485

[1156] *Everghetinosul,* vol. 4, 46, p. 486

Nădejde și blândețe

Pe cel căzut în păcat și este aproape de deznădejde, nu-l mai mustra, ci cu blândețe și cu milostivire, ajută-l să se ridice[1157]. Constituțiile Apostolilor îndeamnă pe păstor:

> „Tu să fii îndurător și bun, blând, neviclean, nemincinos, neaspru, nearogant, nebătându-ți joc de mulțimile aflate sub tine, neascunzându-le legile lui Dumnezeu și cuvintele despre pocăință negrabnic la excludere și scoatere afară ci dând siguranță, neiubitor de pedeapsă, neprimind mărturie împotriva cuiva fără trei martori a căror purtare a primit deja mărturie și dacă nu sunt puși în mișcare de dușmănie și invidie. Căci mulți sunt cei ce se bucură de rele , urăsc frații și-și propun să risipească oile lui Hristos. Dacă vei primi fără judecată cuvintele lor, vei împrăștia turma și o vei preda spre mâncare lupilor”[1158].

Avva Pimen îndeamnă a nu mustra pe cel ce a greșit, dar nu recunoaște, ca să nu îl lipsești de râvna lui, ci mai bine îndreaptă-l, spunându-i: „Nu te mâhni frate, ci de acum te păzește”, și așa se va îndrepta sufletul lui[1159].

Un frate mergând în sat după cele de nevoie, s-a întâmplat să cadă în desfrânare. Și apoi de multe ori, seara după slujbă, fugea din mănăstire și se întorcea spre dimineață. Văzând aceasta ceilalți frați, i-au spus starețului, dar acesta nu l-a mustrat, ci l-a lăsat, prefăcându-se că nu știe nimic. Dar ceilalți frați, au început să-l mustre pentru păcatul lui, învi-

[1157] *Everghetinosul,* vol. 4, 48, p. 490

[1158] *Constituțiile Sfinților Apostoli prin Clement,* în Diac. Ioan Ică jr., *Canonul Ortodoxiei*, vol. 1, Editura Deisis, Sibiu, 2008, p. 620

[1159] *Everghetinosul,* vol. 4, 48, p. 491

nuind și pe stareț, pentru tăcerea lui. Într-o dimineață, s-a dus starețul în chilia fratelui. Și acela abia venise din sat, iar din grabă sau din pronie, a luat haina femeii, în loc de mantia sa. Și venind starețul, a văzut haina femeii, agățată și a zis: „Unde ai fost, frate?" Iar el mințind a zis: „în cutare loc m-am dus, pentru răspuns". Și a zis starețul: „Dar n-ai fost în sat?" Zis-a fratele: „Nu, stăpâne" și a întrebat starețul: „A cui este haina cea agățată?" Iar fratele văzându-se descoperit, s-a aruncat la picioarele starețului zicând: „Iartă-mă, că nu voi mai face aceasta". Și starețul l-a iertat și l-a mângâiat zicând: „Ia aminte să nu te mai tăvălești în această necurăție". Iar fratele, umilindu-se, s-a pocăit și în scurtă vreme, a devenit monah prea-iscusit. Ceilalți frați, văzând pocăința lui, l-au întrebat pe stareț, de ce nu l-a mustrat mai din vreme și l-a lăsat să stăruie în păcat? Iar starețul a zis: „Vedeam pe diavol ținându-l de mână și trăgându-1 spre lume, iar eu, cu îndelungă răbdare, îl țineam de cealaltă mână, ca nu cumva, la mustrarea mea, să fugă în lume[1160]. Părintele Pavel Everghetinosul spune că îndelungă răbdarea cu rugăciune, este bună că de multe ori, Dumnezeu a miluit a Sa zidire, a îndreptat pe cel rătăcit și a ridicat pe cel căzut, iar mustrarea cu asprime a fost de ori pricină de cădere, mai degrabă adâncind decât vindecând, rănile celui căzut[1161]. Cel îndepărtat din lipsa de discernământ a păstorului, se va înstrăina cu totul de Biserică și de nădejdea în Dumnezeu iar păstorul se face vinovat înaintea lui Dumnezeu pentru rătăcirea lui[1162]. Cel nu primește pe cel ce se întoarce, este asemenea lui Cain care a omorât pe fratele său[1163]. Un

[1160] *Everghetinosul,* vol. 4, 48, pp. 494-496

[1161] *Everghetinosul,* vol. 4, 48, pp. 496-497

[1162] *Constituțiile Sfinților Apostoli prin Clement,* p. 620

[1163] *Constituțiile Sfinților Apostoli prin Clement,* p. 621

frate prigonit de ceilalți din pricina desfrânării, s-a dus la Avva Antonie și au venit și frații și au început să-l mustre: „Vezi ce ai făcut!" Iar el spunea că n-a făcut nimic din toate acestea. Era acolo și Avva Pafnutie, care a zis: „Am văzut pe marginea râului un om, în nămol până la genunchi și au venit unii să-l ajute să iasă, dar l-au cufundat până la gât". Atunci Avva Antonie a zis: „Iată om adevărat, care poate mângâia suflete rănite și să le mântuiască"[1164].

[1164] *Everghetinosul,* vol. 4, 48, p. 490

CONCLUZII

Everghetinosul a fost alcătuit din nevoia de îndrumare a celor ce se nevoiau. Această lipsă apare, când cel care știe nu vorbește iar cel ce vorbește nu știe. Aceasta se observă și în *Everghetinos*, unde se amintește celor sporiți duhovnicește, chiar dacă nu sunt preoți datoria de a învăța pe ceilalți, precum și amintirea primejdiei care îi paște pe cei nedesăvârșiți, care caută să-i îndrume pe ceilalți. Acest îndrumar are rostul de a ajuta pe îndrumători să găsească răspunsul la întrebările celor pe care îi îndrumă, sau cei ce se nevoiesc să găsească singuri răspunsul la problemele lor duhovnicești.

Cartea *Everghetinosul* are menirea de a ajuta omul să-și vindece sufletul, de boala datorată păcatului și să revină la starea de bunătate, la frumusețea cea dintâi. Cartea este alcătuit tematic și fiecare găsește în conținutul său, descrierea bolii și leacul potrivit. Dacă boala este o consecință a păcatului, vindecarea este lucrarea harului Duhului Sfânt. Asceza este lupta omului pentru revenirea la starea de sănătate și bunătate. Bunătatea este una din roadele Duhului Sfânt în sufletul omului(Gal. 5,22). Cartea *Everghetinosul*, prin însăși titlul ei ne îndeamnă la bunătate. Din conținutul cărții aflăm că din faptele bune se nasc virtuțile, dar și reciproca este adevărată, adică și virtuțile sunt izvor al faptelor bune. Astfel se spune că din *a nu vedea vicleșugul niciunui om* se naște *dragostea,* din *a face bine celor ce-ți fac ție rău* se naște *pacea* și din *a suferi fără tulburare cele ce vin asupră* se dobândește *blân-*

dețea. Aceasta ne amintește de acel îndemn de a face faptele credinței, pentru a dobândi credința dar și de a avea credință, pentru a putea împlini fapta bună. Cuviosul Pavel Everghetinosul a urmărit în același timp atât împlinirea nevoințelor cât și dobândirea virtuților, adică atât lucrarea externă cât și cea lăuntrică.

În capitolul al doilea intitulat *Asceză și desăvârșire în Everghetinos*, este prezentat rolul ascezei în urcușul spre desăvârșire precum și aspectele ascezei descrise în *Everghetinos*, încercând a merge pe acel fir lăuntric al cărții dar urmărind și o sistematizare a nevoințelor celui ce parcurge acest urcuș duhovnicesc, dată fiind descrierea acestora în cele 200 de teme și mai mult de 2000 de pagini.

Asceza creștină presupune nevoința omului pentru a dobândi starea de curăție și desăvârșire. Ea este hristologică, finalitatea ei fiind dobândirea vieții în Hristos. Scopul ascezei este de a cunoaște voia lui Dumnezeu și a o împlini, a trăi viața după cuvântul Evangheliei, a accepta de bunăvoie suferința și greutățile vieții, pentru a ajunge la nepătimire, desăvârșire și îndumnezeire sau unirea cu Dumnezeu.

Everghetinosul pune la începutul acestor nevoințe, nădejdea în ajutorul lui Dumnezeu, însoțită de pocăință. Pocăința presupune părerea de rău pentru păcatele săvârșite, părăsirea păcatelor și dobândirea virtuților. Pocăința păcatului este a nu-l mai săvârși. Orice păcat pentru care nu se face pocăință, este păcat de moarte. Pocăința înseamnă, a împlini virtutea contrară păcatului săvârșit. Dacă ai căzut în desfrânare, înfrânarea este pocăința păcatului, pentru lăcomia pântecelui, postul, pentru zgârcenie, milostenia. Gândul la moarte și la judecată oprește omul de a mai păcătui. De asemenea este bine a părăsi locul și anturajul care te-a atras în mreaja păcatului și a petrece împreună cu cei ce poartă grijă de suflet, cu cei îmbunătățiți duhovnicește și în comuniunea Bisericii. Ascultarea de duhovnic și de cei mai mari, este de

mult folos celui ce se nevoiește. Ascultarea este virtutea cea dintâi, este virtutea la care este chemat omul pentru întreaga viață, ea dă omului starea de libertate lăuntrică. Neascultarea lui Adam a dus la căderea lui din starea de har, la înstrăinarea de Dumnezeu. Ascultarea Mântuitorului Hristos ne-a ridicat din nou la starea de curăție și nevinovăție. Prin această virtute a ascultării, a binevoit Dumnezeu să își descopere voia Sa. Voia lui Dumnezeu este ca omul să nu-și facă voia lui, de aceea și Părinții Everghetinosului îndeamnă la smerenie și ascultare față de toți și astfel se va liniști sufletul și va dobândi virtuțile.

Liniștea sufletului este semn al curăției, păcatul aduce neliniște, frământare, virtutea aduce pace și bucurie. Părinții spun că atunci va dobândi omul liniștea sufletului, când va socoti că pe lumea aceasta, este numai el și Dumnezeu. Liniștea sufletului presupune rugăciune, înfrânarea simțurilor, cântare și citire din Dumnezeieștile Evanghelii și din Sfinții Părinți, cugetarea la judecata lui Dumnezeu, la moarte și puțin lucru de mână.

Cei ce se nevoiesc, trebuie să dobândească răbdarea și să-și stăpânească mânia. Mântuitorul Hristos a zis: „*Cel ce va răbda până la sfârșit, acela se va mântui*"(Mt. 24,13).

Rugăciunea este înainte de toate, o stare a sufletului în care omul simte prezența lui Dumnezeu. Prin rugăciune, inima se umple de iubire și omul dobândește curăția interioară și vederea luminii dumnezeiești. Întotdeauna rugăciunea s-a împletit cu munca, dar munca trebuie să înnobileze sufletul, fără să-l lege de lăcomia de avere. Participarea la rugăciunea obștească, ținerea sărbătorilor, a zilelor de post, împlinirea datoriei față de familie, biserică, societate, prin toate acestea se înduhovnicește omul. Sfânta Liturghie este un prilej de aduce mulțumire lui Dumnezeu, pentru toate binefacerile revărsate asupra noastră și o împreună petrecere cu Hristos. În fiecare Sfântă Liturghie, Mântuitorul Hristos oferă fiecăruia ceea ce îi lipsește pentru a fi

fericit. Rugăciunea cântată reprezintă un mijloc de înălțare sufletească și de unire a omului cu Dumnezeu. Dar mintea și inima trebuie să fie într-o simbioză perfectă. Cântarea în biserică, este o datorie creștinească a fiecărui membru al Bisericii, împlinind prin aceasta îndemnul psalmistului: *Toată suflarea să laude pe Domnul* (Ps. 150,5). Cântecul este una din formele cele mai puternice de transmitere a emoțiilor și sentimentelor. Dar cântarea poate fi însoțită de primejdia de a cădea în slava deșartă și mândrie, de aceea Părinții își exprimau adesea rezerva, față de cântarea pe glasuri.

O altă nevoință a celor ce se liniștesc este privegherea, adică a fi mereu atenți asupra noastră. Privegherea presupune un control al minții, care ne ajută să vedem gândurile și închipuirile pe care acestea, le aduc în suflet. Un semn al recunoașterii stării noastre lăuntrice sunt visele, când te învoiești cu păcatul în vis, înseamnă că patima este încă prezentă în suflet și așteaptă momentul manifestării ei. Părinții îndeamnă să nu ne socotim vinovați, de cele ce se întâmplă în visele noastre, să nu ne tulburăm din pricina lor, nici să credem în ele, deoarece mulți au fost amăgiți de vise.

Înfrânarea este aspectul principal al ascezei, prin ea se înfrânează poftirile pătimașe ale firii. Părinții *Everghetinosului* îndeamnă a practica postul, ca mijloc de stăpânire a simțurilor trupești, condiție a rugăciunii și jertfă adusă lui Dumnezeu, după cum îndeamnă Sfântul Apostol Pavel: „*Aduceți trupurile voastre ea pe o jertfa vie, sfântă și bine plăcută lui Dumnezeu, ca închinarea voastră cea duhovnicească*" (Rom. 12, 1), precum și: „*cei ce sunt ai lui Hristos sunt datori să-și răstignească trupurile împreună eu poftele și cu patimile lor*" (Gal. 5, 24). Alături de post, pentru mântuirea sufletului este nevoie de castitate. Păcatul desfrânării tulbură conștiința și existența omului, îndepărtându-l de Dumnezeu. Consecințele acestui păcat, au făcut să fie socotit între păcatele de moarte. Căsătoria și viața de familie a fost binecuvântată de Mântuitorul Hristos, prin minunea săvârșită la nunta din Cana Galileii.

Pe lângă curăția interioară este nevoie și de curăția exterioară, Dumnezeu a cerut poporului să-și spele hainele și trupul și așa să vină înaintea Lui. Părinții iubeau simplitatea și în ce privește îmbrăcămintea, si așa se cuvine a fi și cei ce se nevoiesc.

Semn al rugăciunii și a vieții curate sunt lacrimile duhovnicești, care vin de regulă în vremea rugăciunii și sunt semnul atingerii lui Dumnezeu. In viața duhovnicească există o legătură între lacrimi, curăția sufletească și iluminare.

Starea sufletească a omului se vede și din cuvintele sale și din tăcerea sa. Tăcerea arată curăția sufletească, iar vorba multă arată, că acel om nu scăpat de patimi. Sfântul Apostol Pavel îndeamnă: „*Binecuvântați pe cei ce vă prigonesc, binecuvântați-i și nu-i blestemați*" (Rom. 12,14). Binecuvântarea atrage binecuvântarea, blestemul atrage blestem. Nu se cuvine a minți, ci a spune adevărul. Dumnezeu cere de la om adevărul în cuvânt, sfințenia în trup și curăția în inimă. În *Everghetinos* se amintește de o iconomie a minciunii, pentru a face binele și a aduce pacea între oamenii. Nu se cuvine a cleveti și nici a asculta pe cel ce clevetește. Clevetirea se naște din ură și din ținerea de minte a răului și este pierzătoare de suflet. De asemenea, nu este bine a osândi pe cineva în urma unor bănuieli. Pomenirea de rău pierde rodul ostenelilor, este otravă pentru suflet. Jurământul este chemarea lui Dumnezeu, ca martor al afirmației și garant al promisiunii noastre. El are un aspect afirmativ, când întărești adevărul unei mărturii, și aspect de făgăduință, când făgăduiești ceva. Condițiile jurământului sunt buna intenție, sinceritatea, libertatea și dreptatea.

Prin asceză și curăție, se ajunge la acea stare de pace a sufletului numită nepătimire. Cel ce ajunge la această stare, nu mai este înclinat spre păcat, nu mai este stăpânit de patimi. Această stare de nepătimire, este însoțită de

liniște, pace și seninătate, si este condiția de a ajunge la iubirea și vederea lui Dumnezeu.

În capitolul *Iubire și Lumină în Everghetinosul*, este descrisă starea sufletului celui ce se nevoiește și ajunge la aceste stări binecuvântate. Iubirea este puterea duhovnicească prin care omul se unește cu Dumnezeu. La iubirea de Dumnezeu se ajunge după ce omul scapă din stăpânirea patimilor. „*Dumnezeu este iubire*"(1 In. 4,8), El și-a arătat iubirea față de om prin venirea în lume a Mântuitorului Hristos: „*Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică* (In. 3,16). La această iubire, omul este dator să răspundă cu iubirea lui, atunci el devine făptură nouă, fiu după har. Iubirea este teandrică, împletire de iubire divină și umană.

Iubirea de Dumnezeu și iubirea de aproapele sunt de nedespărțit, despre aceasta sfântul Ioan Evanghelistul spune: „*Noi iubim pe Dumnezeu, fiindcă El ne-a iubit cel dintâi. Dacă zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este! Pentru că cel ce nu iubește pe fratele său, pe care l-a văzut, pe Dumnezeu, pe Care nu L-a văzut, nu poate să-L iubească. Și această poruncă avem de la El: cine iubește pe Dumnezeu să iubească și pe fratele său*"(1 In. 4,19-21). În *Everghetinos* se spune că iubirea lui Dumnezeu, este simțită ca o căldură mai presus de fire și aduce cu sine o transformare sufletească și trupească. Astfel fața devine rumenă și veselă, trupul lui se încălzește, mintea se adună și cugetă neîncetat la cele cerești, trăiește acea beție duhovnicească, de care au avut parte apostolii și sfinții.

Nevoințele duhovnicești însoțite de iubire, înalță sufletul și mintea spre vederea lui Dumnezeu. Această vedere uimește mintea și o face a uita de cele lumești. Harul Duhului Sfânt se face acoperământ, mâncare și băutură pentru cei ce dobândesc această stare.

În această stare, omul poate avea parte și de fenomene mistice extraordinare, de semne si minuni, de harisme dăruite de Dumnezeu. *Everghetinosul* tâlcuiește viața patriarhului Iacov, cel ce ascultând de părinții săi, a plecat în Mesopotamia și ajungând la locul numit Bethil, care se tâlcuiește „casa lui Dumnezeu", a dormit acolo și a visat o scară care era sprijinită pe pământ și atingea cerul și îngerii lui Dumnezeu, suindu-se pe ea, iar Domnul se rezema pe ea (cf. Fac. 28:7-17). El s-a numit *Iacov* pentru că a călcat în picioare vrajmășia patimilor, dar eliberându-și simțirile lui din mâna vrăjmașului, i s-a schimbat numele în *Israel,* adică *mintea care vede pe Dumnezeu*.

Lumina și bucuria pe care o iradiază trupul Mântuitorului Hristos după învierea Sa, se transmite tuturor oamenilor, fiecare devenind la rândul său făclie de Dumnezeu luminată, purtător de lumină, deci purtător de Hristos. *Everghetinosul* amintește mai mulți Părinți, care s-au învrednicit de această *îmbrăcare în lumină*. Duhul Sfânt întărește și mângâie, pe cei peste care se pogoară, îi umple cu dragoste fierbinte față de Dumnezeu și în același timp arde și mistuie orice urmă de păcat.

Cei ce se învredniceau de aceste stări și de har, transmiteau darul lor, celor care veneau la ei, tămăduind pe cei bolnavi și alungând duhurile rele, dar evitau a face semne și minuni înaintea oamenilor, tocmai pentru a nu cădea în slava deșartă. *Everghetinosul* descrie și minuni dar și căderi.

Un dar al harului este înțelegerea Sfintelor Scripturi, la care ajung doar cei care prin curăția lor, sunt vrednici de Duhul Sfânt. *Everghetinosul* spune, că nu se cuvine a cerceta din mândrie, cele înalte ale Scripturii și a iscodi judecățile lui Dumnezeu.

Teologhisirea este rod al harului care luminează mintea, de aceea este nepotrivită cuvântarea despre Dumnezeu, până când nu ai dobândit dragostea de Dumnezeu și harul Duhului Sfânt, chiar și pentru cel învăluit de

lumina Preasfântului Duh, este mai bună tăcerea. Lipsa luminii este lipsă de cunoaștere.

În ultimul capitol al lucrării, *Preoție și duhovnicie în Everghetinosul,* este prezentată vrednicia preoției și chemarea la preoție. În ultimul volum, *Everghetinosul* tratează în mai multe teme, despre preoție și Tainele Bisericii.

Preoția este chemare și dar al lui Dumnezeu. Preotul este omul lui Dumnezeu, pildă de slujire și virtute pentru ceilalți. Preotul este dator să aibă conștiința misiunii sale. Pentru aceasta trebuie să se pregătească continuu, pentru a se ridica la nivelul așteptărilor credincioșilor, după cum îndeamnă Sfântul Apostol Pavel: „*Întru toate arată-te pe tine pildă de fapte bune, dovedind în învățătură neschimbare, cuviință, cuvânt sănătos și fără prihană, pentru ca cel potrivnic să se rușineze, neavând de zis nimic rău despre noi*"(Tit 2,7-8). Formarea duhovnicească a preotului începe din școală și continuă întreaga viață, urmărind apropierea de Hristos. Idealul formării duhovnicești pentru preot, este unirea cu Hristos.

Preotul este chemat să răspândească lumina lui Hristos, el nu săvârșește lucrarea preoției prin puterile sale, ci cu puterea și iubirea lui Hristos. *Everghetinosul* cuprinde mai multe pilde de chemare la preoție și de slujire a Bisericii dar și de nevrednicie și suferință.

Taina Sfintei Euharistii ne face părtași Trupului și Sângelui lui Hristos. Prin lucrarea Sfintelor Taine, Mântuitorul Hristos ne arată rostul venirii Sale în lume: „*Eu am venit ca viață să aibă și din belșug să aibă*"(In. 10,10). În Euharistie, Hristos este prezent, prin însuși Trupul și Sângele Său, sub chipul pâinii și vinului. Împărtășirea de Hristos nu poate fi despărțită, de împărtășirea de energiile necreate ale harului dumnezeiesc, de asceză și viața contemplativă. Cel ce vine la Sfânta Împărtășanie, trebuie să fie pregătit de întâlnirea cu Hristos. Această pregătire presupune, pe lângă împlinirea ca-

nonului de rugăciune, curăție sufletească și conștiință curată, împăcarea cu toți, după îndemnul Mântuitorului Hristos: „*Deci, dacă îți vei aduce darul tău la altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului, și mergi întâi și împacă-te cu fratele tău și apoi, venind, adu darul tău*"(Mt. 5, 23-24). Pregătirea pentru Sfânta Împărtășanie, presupune ca omul să-și conștientizeze starea de păcat și să se apropie de Sfintele Taine, cu un sentiment de căință. Astfel pregătit, el se apropie cu credința că prin Sfânta Împărtășanie, Mântuitorul Hristos îl curățește, îl sfințește, îl îndumnezeiește, îl preface într-un om nou, ușurat de povara păcatelor și sfințit de lumina divină.

Mântuitorul Hristos a poruncit ucenicilor Săi: „*Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă, și iată Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului*"(Mt. 28,19-20). Misiunea Bisericii este de a lumina lumea cu lumina cunoștinței, de a-i elibera pe om de patimi, arătându-i calea spre sfințenie. Precum au fost trimiși ucenicii, de către Mântuitorul Hristos, așa sunt trimiși episcopii și preoții Bisericii, învestiți cu puterea de a deschide inimile oamenilor, pentru a primi Cuvântul adevărului, precum amintește și Sfântul Pavel: „*Să le deschizi ochii, ca să se întoarcă de la întuneric la lumină și de la stăpânirea lui satana la Dumnezeu, ca să ia iertarea păcatelor și parte cu cei ce s-au sfințit, prin credința în Mine*"(FA. 26, 18). Cuviosul Pavel Everghetinosul amintește, că nu este al tuturor a învăța pe alții, ci numai al celor ce sunt vrednici a împlini cele pe care le învață și au biruit patimile lor, iar cel neînvățat și stăpânit de patimi, este mai bine este a lua aminte la sine, ca să nu rătăcească și pe cei ce vrea să-i învețe. Se amintește despre cei ce au dobândit puteri, au înviat morți, s-au străduit a întoarce pe cei rătăciți, dar apoi au căzut în patimi și au devenit sminteală. Celor ce li

s-a poruncit a îndrume pe alții, pe cât se ostenesc a-i învăța, pe atât de mult har, se învrednicesc să primească, iar cei ce se lenevesc, mult vor pătimi.

În încheierea lucrării se amintește de Păstorul cel Bun, adevăratul Everghetinos, care își pune viața pentru oile sale(In. 10,11). Se amintesc pilde de păstori care au pus mai presus decât viața lor, buna păstorire a celor încredințați și întoarcerea lor de la păcat la virtute. Pentru râvna lor ei erau răsplătiți de Domnul, cu har și cu putere.

Everghetinosul sfătuiește pe cei ce îndrumă pe alții, să aibă multă răbdare și grijă și să nu caute voia lor, ci voia celui ce le-a încredințat purtarea de grijă, a oilor celor cuvântătoare. Păstorul trebuie să îndrume și cu cuvântul și cu fapta, după îndemnul din Scriptură: *Să vă uitați la mine și să faceți ce voi face eu* (Jud. 7,17). Cuviosul Pavel Everghetinosul spune că îndelungă răbdarea cu rugăciune, este mai bună decât mustrarea cu asprime. Cel îndepărtat din lipsa de discernământ a păstorului, se va înstrăina cu totul de Biserică și de nădejdea în Dumnezeu iar păstorul se face vinovat înaintea lui Dumnezeu pentru rătăcirea lui. Păstorul cel bun mângâie suflete rănite și cu blândețe și cu milostivire, le ajută să se ridice și să se mântuiască.

Chiar dacă Everghetinosul a fost alcătuită pentru uzul monahilor, învățătura lui folosește și omului din lume, chemat la lupta cea bună, pentru mântuirea sufletului său. Cartea *Asceză și preoție în Everghetinos* se dorește a fi o sinteză a *Everghetinosului*, o adaptare a lui la viața de zi cu zi, cu menirea de a oferi cititorului explicații și îndemnuri duhovnicești legate de temele mari ale *Everghetinosului*, pentru a spori în virtute și în toată fapta cea bună și a deveni un *everghetinos*.

Doresc să mulțumesc pe această cale, Înaltpreasfințitului Părinte Arhiepiscop Timotei, Arhiepiscopul Aradului pentru că a binecuvântat apariția acestei cărți și pentru tot sprijinul de care m-am bucurat din partea Înalt-

preasfinției Sale. Mulțumesc Părintelui Profesor Doctor Cristinel Ioja, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă „Ilarion V. Felea" din Arad, pentru îndrumările date și pentru *Prefața* acestei cărți. Mulțumesc fiecărui *everghetinos*, care m-a ajutat cu cuvântul sau cu cartea, în vremea scrierii acestei cărți. Fie ca această carte să fie de mult folos duhovnicesc tuturor cititorilor.

Bibliografie

Izvoare

Biblia sau *Sfânta Scriptură,* tipărită cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2015

Ediții ale *Everghetinos*-ului

Everghetinosul, *Adunarea graiurilor și a învățăturilor celor de Dumnezeu grăite, a Purtătorilor de Dumnezeu Părinți, din toată scrierea cea de Dumnezeu insuflată, adunată și cuviincios și prinosicios la iveală pusă, spre folosul celor ce vor citi, de Pavel, Preacuviosul Monah și ctitor al Sfintei Mănăstirii a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu ce se numește Everghetinos,* vol. 1, Ediția a treia, Transliterare, diortosire, revizuire de Ștefan Voronca, Editura Egumenița, Galați

Everghetinosul, *Adunarea graiurilor și a învățăturilor celor de Dumnezeu grăite, a Purtătorilor de Dumnezeu Părinți, din toată scrierea cea de Dumnezeu insuflată, adunată și cuviincios și prinosicios la iveală pusă, spre folosul celor ce vor citi, de Pavel, Preacuviosul Monah și ctitor al Sfintei Mănăstirii a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu ce se numește Everghetinos,* vol. 2, Transliterare, diortosire, revizuire de Ștefan Voronca, Editura Egumenița, Galați, 2006

Everghetinosul, *Adunarea graiurilor și a învățăturilor celor de Dumnezeu grăite, a Purtătorilor de Dumnezeu Părinți, din toată scrierea cea de Dumnezeu insuflată, adunată și cuviincios și prinosicios la iveală pusă, spre folosul celor ce vor citi, de Pavel, Preacuviosul Monah și ctitor al Sfintei Mănăstirii a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu ce se numește Everghetinos,* vol. 3, Transliterare, diortosire, revizuire de Ștefan Voronca, Editura Egumenița, Galați, 2008

Everghetinosul, *Adunarea graiurilor și a învățăturilor celor de Dumnezeu grăite, a Purtătorilor de Dumnezeu Părinți, din toată scrierea cea de Dumnezeu insuflată, adunată și cuviincios și prinosicios la iveală pusă, spre folosul celor ce vor citi, de Pavel, Preacuviosul Monah și ctitor al Sfintei Mănăstirii a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu ce se numește Everghetinos,* vol. 4, Transliterare, diortosire, revizuire de Ștefan Voronca, Editura Egumenița, Galați, 2009

Everghetinos, Adunare a cuvintelor și învățăturilor celor de Dumnezeu grăite, ale purtătorilor de Dumnezeu Părinți, culeasă din toată scriptura cea de Dumnezeu insuflată, vol.1, Cartea I (Temele 1 - 25), Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, Muntele Athos, 2011

Everghetinos, *Adunare a cuvintelor și învățăturilor celor de Dumnezeu grăite, ale purtătorilor de Dumnezeu Părinți, culeasă din toată scriptura cea de Dumnezeu insuflată,* vol.2, Cartea I (Temele 26 - 50), Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, Muntele Athos, 2010

Everghetinos, *Adunare a cuvintelor și învățăturilor celor de Dumnezeu grăite, ale purtătorilor de Dumnezeu Părinți, culeasă din toată scriptura cea de Dumnezeu insuflată,* vol.3, Cartea II (Temele 1 - 25), Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, Muntele Athos, 2016

Noul Everghetinos, -pe teme-, trad. Pr. Ion Andrei Țârlescu, Editura Bunavestire, Bacău, 2014

Scrieri patristice

Sfântul Antonie cel Mare, *Învățături despre viața morală a oamenilor și despre buna purtare*, trad. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, în *Filocalia* vol. 1, Editura Humanitas, București, 999

Calist Angelicude, *Meșteșugul liniștirii*, în *Filocalia* vol. 8, trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București 2009

Calist și Ignatie Xanthopol, *Metoda sau Cele 100 de capete*, în *Filocalia* vol. 8, trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București 2009

Sfântul Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2000

Constituțiile Sfinților Apostoli prin Clement, în Diac. Ioan Ică jr., *Canonul Ortodoxiei*, vol. 1, Editura Deisis, Sibiu, 2008

Diadoh al Foticeii, *Cuvânt ascetic despre viața morală, despre cunoștință și despre dreapta socoteală duhovnicească,* trad. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, în *Filocalia* vol. 1, Editura Humanitas, București 1999

Sfântul Efrem Sirul, *Cele șapte Plânsuri ale Sfântului Efrem Sirul*, Editura Bizantină, București, 1993,

Evagrie Ponticul, *Cuvânt despre rugăciune, împărțit în 153 de capete*, trad. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, în *Filocalia* vol. 1, Editura Humanitas, București, 1999

Sfântul Grigorie cel Mare, (Dialogul), *Cartea Regulei Pastorale*, trad. Pr. Prof. dr. Alexandru Moisiu, Editura Centrului mitropolitan Sibiu, 1987

Sfântul Grigorie de Nazianz, *Cuvânt de apărare pentru fuga în Pont,* Editura Sofia, București, 2004

Sfântul Grigorie de Nazianz, *Cuvântări teologice*, trad. Pr. Gh. Tilea și Nicolae Barbu, Editura Herald, București

Sfântul Grigorie Palama, *Despre împărtășirea dumnezeiască*, în *Filocalia* vol. 7, Editura Humanitas, București, 2008

Sfântul Grigorie Palama, *Omilii*, vol. 1, 20, trad. Dr. Constantin Daniel, Editura Anastasia, București, 2000

Sfântul Grigorie Sinaitul, *Despre liniștire și despre cele două feluri de rugăciune*, trad. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, în *Filocalia* vol. 7, Editura Humanitas, București 2009

Sfântul Ioan Casian, *Către egumenul Leontie*, trad. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, în *Filocalia* vol. 1, Editura Humanitas, București 1999

Sfântul Ioan Casian, *Despre cele opt gânduri ale răutății*, trad. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, în Filocalia vol. 1, Editura Humanitas, București, 1999

Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Grigorie din Nazianz, Sfântul Efrem Sirul, *Despre Preoție*, trad. Pr. Dumitru Fecioru, Editura Sophia, Biserica Ortodoxă, 2004

Sfântul Ioan Scărarul, *Scara raiului*, trad. Mitropolit Nicolae Corneanu, Editura Amarcord, Timișoara, 1997

Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte către singuratici despre viața duhului, taine dumnezeiești, pronie și judecată*, Partea a doua recent descoperită, trad. Diac. Ioan Ică jr. Ediția a doua, Editura Deisis, Sibiu, 2007

Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte către singuratici*, Partea a treia, Ediția a doua, trad. Diac. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 2007

Isaia Pustnicul, *Douăzeci și nouă de cuvinte*, IV, în *Filocalia* vol. 12, , trad. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 2009

Isaia Pustnicul, *Fragmente din Cuvintele Avei Isaia*, în *Filocalia* vol. 12, trad. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 2009

Marcu Ascetul, *Despre legea duhovnicească*, 39, trad. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, în *Filocalia* vol. 1, Editura Humanitas, București, 1999

Sfântul Maxim Mărturisitorul, *A doua sută de capete gnostice*, în *Filocalia* vol. 2, Editura Humanitas, București, 2009

Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Cele patru sute de capete despre dragoste*, trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae în *Filocalia* vol. 2, Editura Humanitas, București, 2009

Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Cuvânt ascetic*, trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae în *Filocalia* vol. 2, Editura Humanitas, București, 2009

Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Întrebări și răspunsuri*, în *Filocalia* vol. 2, Editura Humanitas, 2009

Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, trad. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, în *Filocalia* vol.3, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2009

Sfântul Nichifor din Singurătate, *Cuvânt despre rugăciune*, trad. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, în *Filocalia* vol. 7, Editura Humanitas, București, 2009

Cuviosul Nichita Stithatul, *Cele 300 de capete despre făptuire, despre fire și despre cunoștință*, 34, trad. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, în *Filocalia* vol. 1, Editura Humanitas, București 2009

Nil Ascetul, *Cuvânt ascetic foarte trebuincios și folositor*, trad. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, în *Filocalia* vol. 1, Editura Humanitas, București, 1999, p. 183

Paladie, *Istoria Lausiacă* (Lavsaicon), trad. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2007

Patericul sau Apoftegmele părinților noștri din pustia Egiptului, trad. Dan Ungureanu, Editura Învierea, Arhiepiscopia Timișoarei, Timișoara, 2002

Patericul Sfântului Grigorie Dialogul, trad Prof. Dr. Remus Rus, Editura IBMBOR, București, 2007

Patericul, Alba Iulia 1993

Sfântul Petru Damaschin, *Douăzeci și patru de cuvinte scurte și pline de toată cunoștința duhovnicească*, în Filocalia vol. 5, trad. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 2009

Sfântul Petru Damaschin, *Învățături duhovnicești*, în *Filocalia* vol. 5, trad. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 2009

Sfântul Simeon Noul Teolog, *Cele 225 de capete teologice și practice*, în *Filocalia* vol. 6, trad. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 2009

Teognost, *Despre făptuire, contemplație și preoție*, în Filocalia vol. 4, trad. Dumitru Stăniloae, Editura Harisma, București,1994

Teolipt al Filadelfiei, *Cuvânt despre ostenelile vieții călugărești*, trad. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, în Filocalia vol. 7, Editura Humanitas, București 2009

Sfinții Varsanufie și Ioan, *Epistola* 146, în *Filocalia* vol 11, trad. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 2009

Sfântul Vasile cel Mare, *Tâlcuire duhovnicească la psalmi*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2000

Cărți liturgice

Ceaslov, Ediția a doua, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1973

Molitfelnic, Ediția 5, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1992

Dicționare

Dicționar de Teologie Ortodoxă, coord. Pr. Prof. dr. Ștefan Buchiu, Pr. Prof. dr. Ioan Tulcan, Editura Basilica, București, 2019

Stoian, Ion M. *Dicționar religios*, Editura Garamond, București, 1992

Mircea, Pr. Dr. Ioan, *Dicționar al Noului Testament*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1995

Pr. Prof. dr. Ion Bria, *Dicționar de Teologie Ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994

Breban, Vasile, *Dicționar al Limbii Române Contemporane*, Editura științifică și enciclopedică București, 1980

Braniște, Pr. Prof. dr. Ene, prof. Ecaterina Braniște, *Dicționar enciclopedic de cunoștințe religioase*, Editura Diecezană Caransebeș, 2001

Lucrări de specialitate

Alexiev, Arhim. Serafim, *Viața duhovnicească a creștinului ortodox*, trad. Ciolocoi Gheorghiță, Editura Sophia, București, 2008

Alfeyev, Ilarion, *Taina credinței*, trad. Felicia Dumas, Editura Doxologia, Iași, 2014,

Alvarez, Celine et ali, *Transmiterea. Despre ce aducem unii altora*, trad. Doina Jela, Editura Spandugino, București, 2018

Î.P.S. Andrei, Arhiepiscopul Alba Iuliei, *Spiritualitate creștină*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia , 2002

Andreicuț, Andrei, *Repere de morală creștină*, Editura Reîntregirea , Alba Iulia, 2007

Antonie de Suroj, Mitropolitul, *Despre credință și îndoială*, trad. Mihai Costiș, Editura Cathisma, București, 2007

Antonie de Suroj, *Taina vindecării*, trad. Pr. Alexandru Teompa, Editura Reîntregirea, Alba Iulia 2009

Ardelean, Arhid. Asist. Univ. dr. Tiberiu, *Relevanța tradiției dirijorale în muzica bisericească din spațiul românesc: exigențe metodologice, vocaționale și spirituale ale dirijorului de cor bisericesc*, Editura Universității Aurel Vlaicu, Arad, 2019

Bălăceanu-Stolnici, Constantin, *Dialoguri despre cele văzute și cele nevăzute*, Editura Harisma, București, 1995

Berry, Ruth, *Întâlnirea cu visele* , trad. Smaranda Nistor, Editura Trei, București 2011

Boca, Ieromonah Arsenie, *Cărarea Împărăției*, Ediția a II-a, Editura Sfintei Episcopii Ortodoxe Române a Aradului, 1999,

Boghiu, Sofian, *Smerenia și dragostea, însușirile trăirii ortodoxe*, Ediția a treia, Editura Doxologia, Iași, 2018

Branișteː Pr. Prof. dr. Ene, *Despre Preoție*, Editura Renașterea, Cluj Napoca, 2004

Branișteː Pr. Prof. Ene, *Vocație și responsabilitate în slujirea preoțească*, Editura Basilica, București, 2014

Bria, Preot Ion, *Mergi în pace, perspective ortodoxe în misiune*, trad. Ana Simona Tuhuț, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2015

Brock, Sebastian, *Efrem Sirul, Ochiul luminos și Imnele despre Paradis*, trad. Pr. Mircea Ielciu și diac. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 1998,

Buchiu, Pr. Prof. dr. Ștefan, *Cunoașterea apofatică în gândirea Părintelui Stăniloae*, Editura Basilica, București, 2013

Bunge, Ieromonah, Gabriel, *Practica rugăciunii personale după Tradiția Sfinților Părinți*, trad. Diac. Ioan I. Ică jr. Editura Deisis, Sibiu, 1996

Bunge, Schiarhimandrit Gabriel, *Rugăciunea în Duh și Adevăr – filozofia ți teologia capitolelor Despre rugăciune ale avvei Evagrie Ponticul și spiritualitatea Părinților pustiei*, trad. Maria-Cornelia și diac. Ioan I. Ică jr, Editura Deisis, Sibiu, 2015,

Sfântul Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001, pp. 169-170

Cavarnos, Constantin, *Preotul-părintele duhovnicesc*, trad. Prof. Paul Bălan, Editura Doxologia, iași, 2013

Cavarnos, Constantin, *Sfântul Munte Athos*, trad. Prof. Paul Bălan, Editura Agapis, București, 2005

Chiala, Sabino, *Isaac Sirianul, Asceza singuratică și mila fără de sfârșit*, trad. Maria-Cornelia și diac. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 2012

Chițescu, Prof. N., Pr. Prof. Isidor Todoran, Pr. Prof. I. Petreuță, *Teologia Dogmatică și Simbolică*, vol. 2, Editura Renașterea Cluj-Napoca, 2005

Coman, Dr. Iacob, *Theo-Doxa-Logia, Semnificația teologico-doxologică a imnelor religioase în marile religii ale lumii din perspectivă creștină*, Editura Epistemon, București, 1999

Crainic, Nichifor, *Sfințenia-împlinirea umanului*, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1993

Cuțaru, Caius C., *Problematica timpului în metafizica augustiniană*, Editura Universității Aurel Vlaicu, Arad, 2010

P.F. Daniel Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Foame și sete după Dumnezeu, înțelesul și folosul postului*, Editura Basilica, București, 2008

P.F. Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Făclii de înviere*, Editura Basilica, 2008

Dinu Manoilescu, Natalia, *Sfântul Duh în spiritualitatea ortodoxă*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2005

Eftimie Athonitul, Ieromonahul, *Asceți în lume*, vol. 1, Editura Evanghelismos, București, 2009

Emilianos Simonopetritul, Arhim., *Tâlcuire la viața Cuviosului Nil Calavritul*, trad. Ierom. Agapie Corbu, Editura Sfântul Nectarie, Arad, 2009

Evdokimov, Paul , *Arta icoanei. O teologie a frumuseții*, trad. Grigorie Moga și Petru Moga, Editura Sophia, București, 2014

Evdokimov, Paul, *Cunoașterea lui Dumnezeu în tradiția răsăriteană,* trad. Vasile Răducă, Editura Humanitas, București, 2013

Evdokimov, Paul, *Vârstele vieții spirituale*, trad. Pr. Ion Buga, Editura Sophia, București, 2019

Evdokimov, Paul, *Viața spirituală în cetate*, trad. Măriuca și Adrian Alexandrescu, Editura Nemira, București, 2010

Farcașiu, Pr. Dr. Lucian, *Pelerini cu Hristos cel Înviat spre împărtășirea Duhului Sfânt. O tâlcuire a Duminicilor Penticostarului pe înțelesul tuturor*, Editura Universității „Aurel Vlaicu", Arad, 2015

Farcașiu, Pr. Dr. Lucian, *Teologia imnografiei praznicelor împărătești din ciclul pascal*, Editura Universității „Aurel Vlaicu", Arad, 2010

Felea, Preot Ilarion V., *Spre Tabor*, vol. 1, Pregătirea, Editura Crigarux, Piatra Neamț, 2007

Felea, Preot Ilarion V., *Spre Tabor*, vol. 2, Curățirea, Editura Crigarux, Piatra Neamț, 2007

Felea, Preot. Ilarion V., *Spre Tabor,* vol. 3, Luminarea, Editura Crigarux, Piatra-Neamț, 2008

Felea, Preot Ilarion V. *Spre Tabor*, vol. 4, Desăvârșirea, Fundația Iustin Pârvu , Mănăstirea Petru Vodă, 2009

Felmy, Karl Christian, *Dogmatica experienței ecleziale, Înnoirea teologiei ortodoxe contemporane*, trad. Pr. Prof. dr. Ioan Ică, Editura Deisis, Sibiu, 1999

Floca, Arhid. Prof. dr. Ioan N., *Drept Canonic Ortodox*, vol. 2, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1990

Ghiuș, Arhimandrit Benedict, *Taina răscumpărării în imnografia ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiuneal Bisericii Ortodoxe Române, București , 1998

Gordon, Pr. Prof. dr. Vasile, *Cateheze pastorale*, vol. 1, Editura Sophia, București, 2012

Ielciu, Pr. Lect. Dr. Ioan Mircea, *Trepte de virtuți spre cer*, Editura Universității „Lucian Blaga", Sibiu, 2006

Ierotheos, Mitropolitul Nafpaktosului, *Dogmatica empirică a Bisericii Ortodoxe Sobornicești*, vol. 1, trad. Tatiana Petrache, Edituura Doxologia, Iași, 2014

Sfântul Inochentie al Penzei, *Fiecare om este născut pentru cer*, Ediția a doua, trad. Adrian Tănăsescu-Vlas, Editura Sofia, București, 2019

Sfântul Ioan din Kronștandt, *Liturghia: Cerul pe pământ*, trad. Boris Buzilă, Editura Deisis, Sibiu, 1996

Ioanidis, Klitos, *Patericul Secolului XX*, trad. Daniele Filioreanu, Editura Egumenița, Galați

Ioannikos, Arhim., *Patericul atonit*, trad. Anca Dobrin și Maria Ciobanu, Editura Bunavestire, Bacău, 2000

Ioja, Conf. Dr. Cristinel, *Homo economicus: Iisus Hristos, sensul creației și insuficiențele purului biologism*, Editura Marineasa, Timișoara, 2010

Ioja, Lect. dr. Cristinel, *Homo adorans, Între Iisus Hristos și politeismul lumii contemporane*, Editura Universității „Aurel Vlaicu", Arad, 2008

Ioja, Lect. dr. Cristinel, *Rațiune și mistică în teologia ortodoxă*, Editura Universității „Aurel Vlaicu" Arad, 2008

Î.P.S. Irineu, Arhiepiscop al Alba Iuliei, *Preoția și arta pastorală*, Ediția a doua, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2016,

Jurcă, Pr. Dr. Eugen, *Experiența duhovnicească și cultivarea puterilor sufletești*, Ediția a III-a, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu Lăpuș, 2009, p. 354

Larchet, Jean-Claude, *Sfântul Maxim Mărturisitorul : o introducere*, trad. Marinela Bojin, Editura Doxologia, Iași, 2013

Lazăr, Pr. Dr. Ioan, *Gnoseologia ortodoxă ca experiență a lui Hristos cel Înviat în textele liturgice ale Penticostarului*, Editura Universității „Aurel Vlaicu" Arad, 2019

Lossky, Vladimir, *Introducere în teologia ortodoxă*, trad. Lidia și Remus Rus, Editura Enciclopedică, București, 1993

Lossky, Vladimir, *Vederea lui Dumnezeu*, trad. Maria Cornelia Oros, Editura Deisis, Sibiu, 1995

P.S. Emilian Lovișteanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului, *Înfăptuirea misiunii bisericești în parohie și mănăstire*, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 2015

P.S. Emilian Lovișteanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului, *Între Cruce și Înviere: file din istoria recentă a monahismului românesc*, Editura Mitropoliei Olteniei, 2017

P.S. Emilian Lovișteanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului, *Între Cruce și Înviere: file din istoria recentă a monahismului românesc*, Editura Mitropoliei Olteniei, 2017

Mada, Arhimandrit Teofan, *Avva, cum aș putea să mă mântuiesc*? *Paternitatea duhovnicească a Sfinților Părinți*, Ediția a doua, Editura Vremi, Cluj Napoca 2013

Makarios Simonopetritul, , *Triodul Explicat, Mistagogia timpului liturgic*,trad. Diac. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 2008

Mantzaridis, Prof. Dr. Georgios I., *Morala Creștină*, trad. Diac. Drd. Cornel Constantin Coman, Editura Bizantină, București, 2006

Marc-Antonie, Costa de Beauregard, , Dumitru Stăniloae, *Mica dogmatică vorbită. Dialoguri la Cernica*, trad. Maria Cornelia Ică, Ediția a treia, Deisis, Sibiu, 2007

Meyendorf, John, *Teologia bizantină, tendințe istorice și teme doctrinare*, Ediția a doua, trad. Pr. Prof. dr. Alexandru I. Stan, Editura Nemira Publishing House, București, 2013

Mihăiță, Prof Univ. dr. Nifon, *Misiologie creștină*, București, 2005

Mirea, Ieromonah Luca, *Crâmpeie de gând și cuvânt*, Editura Predania, București

Mladin, Mitropolit Nicolae et. ali, *Teologia Morală Ortodoxă*, vol. 1 Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2003

Mladin, Mitropolit Nicolae et. ali, *Teologia Morală Ortodoxă*, vol. 2 Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2003

Mladin, Mitropolitul Nicolae, *Hristos – Viața noastră sau Asceza și Mistica Paulină,* Editura Deisis, Sibiu, 1996

Murg, Pr. Dr. Adrian, *Soteriologia scrierilor lucanice*, Editura Universității Aurel Vlaicu, Arad, 2011

Muscalu, Arsenie, *Fărâmituri duhovnicești*, Editura Așezământul Vasiliada, București, 2007

Nazarie de la Valaam, *Un sfânt uitat*, Editura Icos, Cluj-Napoca, 2002

Necula, Pr. Prof. dr. Nicolae D., *Tradiție și înnoire în slujirea liturgică*, vol. 2, Editura Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 1996

Nellas, Panayotis, *Omul – animal îndumnezeit, Perspective pentru o antropologie ortodoxă*, Ediția a IV-a, trad. Diac. Ioan i Ică jr, Editura Deisis, Sibiu, 2009

Nellas, Panayotis, *Ortodoxia-divino-umanism în acțiune*, trad. Pr. Prof. Ioan Ică sr. Editura Deisis, Sibiu, 2013

Sfântul Nicodim Aghioritul, *Războiul nevăzut*, Editura Egumenița

Nicolescu, Costion, *Hristos – Adăpostul, Hrana, Veșmântul, Doctorul, și leacul omului și al omenirii pe calea mântuirii:* (*conținutul spiritual al nevoilor trupești vitale, la Sfântul Efrem Sirul*), Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2011

Papadaki, Arhimandritul Vasilios, *Asceza ortodoxă, Preschimbarea întru Hristos a sufletului*, trad. Cristian Spătărelu, Editura Egumenița, 2015

Petcu, Pr. Asist. Dr. Liviu, *Părinții Patericului, despre pocăință*, Editura Doxologia, Iași, 2016

Plămădeală, Antonie, *Preotul în Biserică, în lume, acasă*, Sibiu, 1996

Plămădeală, Antonie, *Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2004

Popescu Dumitru, *Hristos, Biserică, Societate*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998

Popescu - Galicea, Pr. Ioan, Ignatie Monahul, *Sublimul preoției*, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2011

Sfântul Iustin Popovici, *Calea cunoașterii lui Dumnezeu*, trad. Monahia Domnica Țalea, Editura Egumenița, 2014

Sfântul Porfirie Kapsokalivitul, *Cuvinte despre viața duhovnicească*, trad. Protopresbiter Dr. Gabriel Mândrilă, Editura Sophia: Metafraze, București, 2016

Regnault, Lucien, *Viața cotidiană a Părinților deșertului în Egiptul secolului IV*, trad. Diac. Ioan I. Ică jr. Editura Deisis, Sibiu, 1997

Sachelarie, Arhimandrit Nicodim, *Pravila Bisericească*, Ediția a doua, Editura Parohia Valea Plopului, 1996

Sava Aghioritul, Ierom., *Ce este Sfânta Liturghie și cum o trăim*, trad. Cristian Spătărelu, Editura Egumenița, Galați, 2017

Savin, Ioan Gh., *Mistica și ascetica ortodoxă*, Editura Nemira, Publishing House, București, 2013

Spidlik, Tomas, Marko Ivan Rupnik, *Teologia pastorală : pornind de la frumusețe*, trad. Ioan Milea Editura Gutenberg, Târgu Lăpuș, 2007

Stăniloae Pr. Dumitru, *Spiritualitate și comuniune în Liturghia Ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2004

Stăniloae, Pr. Prof. dr. Dumitru, *Ascetica și mistica Bisericii Ortodoxe*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2002

Stăniloae, Pr. Prof. dr. Dumitru*, Iisus Hristos-Lumina lumii și îndumnezeitorul omului*, Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2014

Stăniloae, Pr. Prof. dr. Dumitru, *Sfânta Treime sau la început a fost iubirea*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, Ediția a treia, București, 2012

Stăniloae, Pr. Prof. Dr. Dumitru, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 3, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București 1997

Stăniloae, Pr. Prof. dr. Dumitru, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 1, Ediția a doua, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996

Stăniloae, Pr.Prof. Dr. Dumitru, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 2, Ediția a doua, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1997

Tang, Lect. Univ. dr. Marcel, *Isaac Sirul, ascet și mistic*, Editura Astra Museum, Sibiu, 2017

Teoclit Dionisiatul, *Dialoguri la Athos*, vol. 2, Teologia rugăciunii minții, trad. Pr. Rpof. Ioan I. Ică, Editura Deisis,Mănăstirea Sf. Ioan Botezătorul, Alba Iulia, 1994

Teofan, ÎPS, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Cuvânt înainte la *Everghetinosul*, vol. 1, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, Muntele Athos, 2011

Timiadis, Mitropolit Emilianos, *Preot, parohie, înnoire*, trad. Paul Brusanowski, Editura Andreiana, Sibiu, 2015

Tulcan, Pr. Conf. Dr. Ioan, *Quo vadis christiani? Impulsuri misionare*, Editura Universității „Aurel Vlaicu" Arad, 2004

Tulcan, Preot dr. Ioan, *Unitatea Bisericii și temeiurile ei dogmatice în teologia Ortodoxă și Evanghelică-Luterană mai nouă*, Editura Multimedia Arad, 1999

Viața, învățăturile și profețiile Sfântului Serafim de Sarov, trad. Arhim. Paulin Leca, Editura Schimbarea la Față

Vintilescu, Pr. Petre, *Spovedania și duhovnicia*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 1995

Vlachos, Mitropolit Hierotheos, *Psihoterapia ortodoxă*, trad. Irina Luminița Niculescu, Editura Învierea-Arhiepiscopia Timișoarei, Timișoara 1998, p. 403

Vlad, Pr. Dr. Vasile, *Dimensiunea liturgică a vieții religios-morale*, Editura Universității „Aurel Vlaicu", Arad, 2009,

Yannaras, Christos, *Abecedar al credinței, Introducere în teologia ortodoxă*, trad. Preot dr. Constantin Coman, Editura Bizantină, București, 1996

Zăgrean, Arhid. Prof. Ioan, *Virtute și viețuire creștină*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2005

Zizioulas, Ioannis, *Prelegeri de dogmatică creștină*, Editura Sophia, București, 2008, p. 50

Articole și studii

ÎPS. Andrei, „Mărturisiți-vă Domnului că este bun", introducere la Pr. Petre Vintilescu, *Spovedania și duhovnicia*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 1995

Ardelean, Arhid. Asist. Univ. dr. Tiberiu "Cântarea heruvimică cu variantele ei, în Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur", în vol. *Exigențele actuale ale pastorației și misiunii Bisericii. Modelul Sfântului Ioan Gură de Aur*, Simpozion teologic, 10-11 noiembrie 2015, coord. Pr. Prof. dr. Cristinel Ioja, Pr. Prof. dr. Ioan Tulcan, Pr. Lect. dr. Filip Albu, Editura Universității Aurel Vlaicu, Arad, 2016, (pp.268-284)

Ardelean, Diac. Asist. Univ. Dr. Tiberiu „Repertoriul coral bisericesc – alegere și alternanță în cursul unui an eclezial" în *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă din Arad*, Anul universitar 2017-2018, Editura Universității „Aurel Vlaicu" Arad, 2019, (pp.253-262)

Buchiu, Pr. Prof. dr. Ștefan, „Rolul specific al învățământului teologic în contextul misiunii parohiale de astăzi: provocări, priorități și perspective", în vol. *Exigențe actuale ale pastorației și misiunii Bisericii. Modelul Sfântului Ioan Gură de Aur*, coord. Pr. Prof. dr. Cristinel Ioja, pr. Prof. dr. Ioan Tulcan, Pr. Lect dr. Filip Albu, Editura Universității „Aurel Vlaicu", Arad, 2016, (pp. 9-30)

Cândea, Virgil, *Un dascăl icumenic uitat: cuviosul Pavel Everghetinul*, în „Ortodoxia"nr II/10, 2010, București

Coman, Pr. Prof. Ioan G., „Chipul preotului după Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți", în rev. *Studii Teologice*, Seria a II-a, Nr. 3-4, Anul VIII, 1956, (pp. 155-167)

Cosma, Pr. Prof. dr. Sorin, „Postul ca rugăciune și unealtă a virtuții", în rev. *Biserica Ortodoxă Română*, Anul CXXI, Nr. 1-6, 2003, București, (pp. 439-454)

Costea, Tănăsache, *Binecuvântarea, pecetea harului dumnezeiesc* în http://ziarullumina.ro/binecuvantarea-pecetea-harului-dumnezeiesc-43545.html

Cuțaru, Caius, „Riturile iudaice de inițiere ca expresie a integrării treptate în modul de viață iudaic", în vol. *Inițiere și familie. O abordare fenomenologică*, coord. Nicolae Achimescu, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj Napoca, 2012, (pp. 53-71)

Efrem, Arhimandritul, Egumenul Sfintei și Marii Mănăstiri Vatoped, „Însemnare introductivă", la Everghetinosul vol. 3, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, Muntele Athos, 2016, (pp. *v-vii)*

P.S. Emilian Crișanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Aradului, „Creștinul astăzi între criza socială și cea spirituală" în *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă din Arad*, Anul universitar 2017-2018, Editura Universității „Aurel Vlaicu" Arad, 2019, (pp.15-26)

P.S. Emilian Lovișteanul, Episcop vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului, „Parohia între misiune și înveșnicire" în vol. *Misiune și propovăduire, anul omagial al misiunii parohiei și mănăstirii azi; anul comemorativ al sfântului Ioan Gură de Aur și al marilor păstori de suflete din eparhii; 150 de ani de la întemeierea Episcopiei Ortodoxe Române a Caransebeșului*, coord. Pr. Dr. Daniel Alic, diac. Drd. Lucian Zenoviu Bot, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, Editura Episcopiei Caransebeșului, Caransebeș, 2015,(pp. 60-74)

Farcașiu, Pr. Conf. Univ. dr. Lucian, „Sfințenia vieții preotului – factor determinant pentru o misiune împlinită în parohie, în viziunea Sfântului Ioan Gură de Aur", în vol. *Exigențe actuale ale pastorației și misiunii Bisericii. Modelul Sfântului Ioan Gură de Aur*, coord. Pr. Prof. dr. Cristinel Ioja, pr. Prof. dr. Ioan Tulcan, Pr. Lect dr. Filip Albu, Editura Universității „Aurel Vlaicu", Arad, 2016, (pp. 172-186)

Ioja, Cristinel, „Aspecte fundamentale ale misticii în teologia ortodoxă", în *Teologia* Anul IX, Nr. 2, 2005, Arad

Ioja, Pr. Prof. dr. Cristinel, „Olivier Clement – repere ale discursului pedagogic-terapeutic al Ortodoxiei într-o lume secularizată", în *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă din Arad*, Anul universitar 2017-2018, Editura Universității „Aurel Vlaicu" Arad, 2019, (pp.26-39)

Ioja, Pr. Prof. dr. Cristinel, „Raportul dintre Euharistie și celelalte Taine ale Bisericii în Dogmatica actuală" în vol. *Sensurile și importanța Sfintei Taine a Spovedaniei și ale Sfintei Taine a Împărtășaniei în teologia, spiritualitatea și misiunea ortodoxă contemporană*, coord. Pr. Prof. dr. Ștefan Buchiu, Editura Basilica, București, 2015, (pp. 393-415)

Lazăr, Pr. Lect. dr. Ioan, „Everghetinosul, îndrumătorul celor ce se mântuiesc", în *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă din Arad*, anul universitar 2017-2018, Editura Universității „Aurel Vlaicu" Arad, (pp. 239-253)

Mladin, Nicolae, „Asceza creștină", în vol. *Studii de Teologie Morală*, Editura Arhiepiscopiei Ardealului, Sibiu, 1969, (p. 339-350)

Mladin, Nicolae, „Valoarea morală a Sfintelor Taine", în vol. Dr. Dr. h. c. Nicolae Mladin, *Studii de Teologie Morală*, Editura Arhiepiscopiei Ardealului, Sibiu, 1969, (pp. 273-285)

Moldovan, Pr. conf. Ilie, „Rolul preotului în promovarea și cultivarea vieții religios-morale în parohie, în rev. *Biserica Ortodoxă Română*, Anul XCVIII, Nr. 11-12 din 1980, (pp. 1144-1159)

Moldovan, Pr. conf. Ilie, „Rolul preotului în promovarea și cultivarea vieții religios-morale în parohie, în rev. *Biserica Ortodoxă Română*, Anul XCVIII, Nr. 11-12 din 1980, (pp. 1144-1159

Muntean, Pr. drd. Cristian, „Locul și rostul preotului în context contemporan", în rev. *Biserica Ortodoxă Română*, Anul CXXI, Nr. 1-6, 2003, București, (pp. 431-439)

Nicodim Aghioritul, Sfântul, „Prolog la Everghetinosul", în *Everghetinosul* vol. 1, Editura Sfânta Mare Mănăstire Vatoped, Muntele Athos, 2011

Popovici, Protos. Lect. univ. dr. Iustin, „Tactul pastoral după învățătura Sfântului Ioan Hrisostom", în vol. *Exigențe actuale ale pastorației și misiunii Bisericii. Modelul Sfântului Ioan Gură de Aur*, coord. Pr. Prof. dr. Cristinel Ioja, pr. Prof. dr. Ioan Tulcan, Pr. Lect dr. Filip Albu, Editura Universității „Aurel Vlaicu", Arad, 2016, (pp. 218-234)

Rus, Pr. Prof. dr. Constantin, „Rugăciunea după Comentariile la Psalmi ale Fericitului Augustin", în *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă din Arad*, Anul universitar 2017-2018, Editura Universității „Aurel Vlaicu" Arad, 2019, (pp.56-93)

Rus, Pr. Prof. dr. Constantin, Folosirea abuzivă a bogăției după Omiliile Sfântului Ioan Gură de Aur, în vol. *Exigențe actuale ale pastorației și misiunii Bisericii. Modelul Sfântului Ioan Gură de Aur*, coord. Pr. Prof. dr. Cristinel Ioja, pr. Prof. dr. Ioan Tulcan, Pr. Lect dr. Filip Albu, Editura Universității „Aurel Vlaicu", Arad, 2016, (pp. 39-78)

Seviciu, Traian, „Hristologia și soteriologia Sfântului Ioan Damaschin, după canoanele Învierii, Înălțării și Cincizecimii" , în rev. *Ortodoxia*, Anul XI, Nr. 4, 1959, (567-584)

Stanca, Dan, „Everghetinos" *România liberă*, 6 octombrie 2007 pe https://romanialibera.ro/aldine/history/everghetinos-107893

Stăniloae, Pr. Prof. dr. Dumitru , „Viața și scrierile lui Marcu Ascetul", în *Filocalia* vol. 1, Editura Humanitas, București, 1999

Stăniloae, Pr. Prof. dr. Dumitru nota 894 la Calist Catafygiotul, *Despre unirea dumnezeiască*, în Filocalia vol. 8, Editura Humanitas, București, 2009

Stăniloae, Pr. Prof. dr. Dumitru, „Viața opera și învățătura Sfântului Simeon Noul Teolog", Introducere la Sfântul Simeon Noul Teolog, *Cele 225 de capete teologice și practice*, în *Filocalia* vol. 6, Editura Humanitas, București, 2009

Stăniloae, Pr. Prof. dr. Dumitru, „Viața și scrierile lui Diadoh al Foticeii„, în *Filocalia* vol. 1, Editura Humanitas, București, 1999

Stăniloae, Pr. Prof. Dr. Dumitru, „Viața și scrierile Sfântului Maxim Mărturisitorul", în *Filocalia* vol. 2, Editura Humanitas, București, 2009

Stăniloae, Pr. Prof. dr. Dumitru, Introducere, la *Filocalia* vol. 11, Editura Humanitas, București, 2009

Stăniloae, Pr. Prof. dr. Dumitru, nota 2175, la Sfântul Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan,* Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2000

Stăniloae, Pr. Prof. dr. Dumitru, nota 222, la Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, în *Filocalia* vol. 3, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2009

Stăniloae, Pr. Prof. dr. Dumitru, nota 240 la Calist și Ignatie, *Metoda sau Cele 100 de capete*, în *Filocalia* vol. 8, Editura Humanitas, București, 2009

Stăniloae, Pr. Prof. dr. Dumitru, nota 253 la Sfântul Simeon Noul Teolog, *Cuvântări morale, 1,* în *Filocalia* vol. 6, Editura Humanitas, București, 2009

Stăniloae, Pr. Prof. dr. Dumitru, nota 257, la Calist și Ignatie, *Metoda sau Cele 100 de capete*, în *Filocalia* vol. 8, Editura Humanitas, București, 2009

Stăniloae, Pr. Prof. dr. Dumitru, nota 39 la Sfântul Simeon Noul Teolog, *Cele 225 de capete teologice și practice*, în *Filocalia* vol. 6, Editura Humanitas, București, 2009

Stăniloae, Pr. Prof. dr. Dumitru, nota 502 la Cuviosul Nichita Stithatul, *Cele 300 de capete despre făptuire*, în *Filocalia* vol. 6, Editura Humanitas, București, 2009

Stăniloae, Pr. Prof. dr. Dumitru, nota 565 la Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, 26, în *Filocalia* vol. 8, Editura Humanitas, București, 2009

Stăniloae, Pr. Prof. dr. Dumitru, nota 639 la Sfântul Grigorie Palama, *Despre împărtășirea dumnezeiască*, în *Filocalia* vol. 7, Editura Humanitas, București, 2008,

Stoleru, Pr. Nicolae, „Spiritualitatea ortodoxă și slujirea creștină", în rev. *Ortodoxia*, Anul XLII, Nr. 3, 1990, București, (pp 5-102)

Tulcan, Pr. Prof. dr. Ioan, „Misiune, mărturie și pastorație. Accente și perspective, în vol. *Exigențe actuale ale pastorației și misiunii Bisericii. Modelul Sfântului Ioan Gură de Aur*, coord. Pr. Prof. dr. Cristinel Ioja, pr. Prof. dr. Ioan Tulcan, Pr. Lect dr. Filip Albu, Editura Universității „Aurel Vlaicu", Arad, 2016, (pp. 78-95)

Ungureanu, Dan, Introducere la *Patericul sau Apoftegmele părinților noștri din pustia Egiptului*, trad. Dan Ungureanu, Editura Învierea, Arhiepiscopia Timișoarei, Timișoara, 2002

Vlad, Pr. Prof. dr. Vasile, „Despre rațiunile dumnezeiești ale creației – perspectivă patristică", în *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă din Arad*, Anul universitar 2017-2018, Editura Universității „Aurel Vlaicu" Arad, 2019, (pp.107-123)

Voronca, Ștefan, Predoslovie în *Evergheținosul* vol. 1, Ediția a treia, Editura Egumenița, Galați

Surse web

https://www.bibliaortodoxa.ro/

http://ziarullumina.ro/binecuvantarea-pecetea-harului-dumnezeiesc-43545.html

https://romanialibera.ro/aldine/history/everghetinos-107893

http://www.medicina101)

https://dexonline.ro